

КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД „ХАРКІВСЬКА ГУМАНІТАРНО-
ПЕДАГОГІЧНА АКАДЕМІЯ” ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ

ДЕРЖАВНИЙ ЗАКЛАД „ЛУГАНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА”
МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Кваліфікаційна наукова
праця на правах рукопису

ПАХОМОВА ЛІДІЯ ВАЛЕРІЇВНА

УДК 378.011.3-051:37.013.42:[004+001.895](043.5)

ДИСЕРТАЦІЯ

**ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ
ДО ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ
У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ**

13.00.05 – соціальна педагогіка

01 – Освіта / Педагогіка

Подається на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук
Дисертація містить результати власних досліджень. Використання ідей,
результатів і текстів інших авторів мають покликання на відповідне джерело

_____ Л. В. Пахомова

Науковий керівник – **Рассказова Ольга Ігорівна, доктор педагогічних
наук, професор**

Харків – 2020

АНОТАЦІЯ

Пахомова Л. В. Підготовка майбутніх соціальних педагогів до використання інноваційних технологій у професійній діяльності. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.05 – соціальна педагогіка. – Державний заклад „Луганський національний університет імені Тараса Шевченка”. Старобільськ, 2020.

Дисертацію присвячено проблемі підготовки майбутніх соціальних педагогів до використання інноваційних технологій у професійній діяльності.

У вступі обґрунтовано актуальність аналізованої проблеми, її зв'язок із науковими програмами й темами; визначено об'єкт, предмет, гіпотезу, мету, завдання, методи дослідження; розкрито наукову новизну та практичне значення отриманих результатів; представлено експериментальну базу; наведено дані про апробацію результатів дисертаційної праці.

У ході дослідження теоретичних засад підготовки майбутніх соціальних педагогів до використання інноваційних технологій у професійній діяльності було проаналізовано як наукову проблему питання підготовки майбутніх соціальних педагогів до використання інноваційних технологій професійної діяльності; розкрито сутність, види та класифікацію інноваційних технологій професійної діяльності соціального педагога; схарактеризовано стан інноваційно-технологічної готовності майбутніх соціальних педагогів до використання інноваційних технологій у професійній діяльності.

В результаті аналізу наукових джерел сформульовано ключові поняття дослідження: „інновація” визначається як підхід, засіб, інструмент, який забезпечує цілеспрямовану якісну зміну професійних відносин у системі „соціальний педагог – споживачі освітніх послуг – освітні стейкхолдери”, актуалізацію і зосередження інноваційного потенціалу освітнього середовища закладу загальної середньої освіти на формуванні в учнівства соціальної довіри

й відповідальності, відкритості до інновацій, здатності до колаборації, креативності, навчання впродовж життя, активної громадянської позиції.

„*Інноваційні технології соціально-педагогічної діяльності*” розглянуто в дисертації як нестандартні форми, методи, способи організації соціально-педагогічної роботи з різними категоріями клієнтів та алгоритму їх реалізації, що забезпечує інноваційний процес соціального виховання й розвитку особистості з урахуванням конкретних умов і провідних завдань безпосередньо на місці професійної діяльності.

Поняття „*підготовка майбутніх соціальних педагогів до використання інноваційних технологій у професійній діяльності*” схарактеризовано як процес набуття студентами – майбутніми соціальними педагогами – інноваційно-технологічної готовності як сукупності професійних компетентностей, які забезпечують вирішення в межах визначених професійних функцій специфічних, часто нових за своєю соціальною та психолого-педагогічною природою проблем і викликів соціального виховання учнівства в освітньому середовищі, що постійно оновлюється.

„*Інноваційно-технологічна готовність*” майбутнього соціального педагога розкрита як системне особистісне утворення, що ґрунтується на певній інноваційній світоглядній позиції, має складну структуру й складається із сукупності інноваційних компетентностей: мотиваційно-аксіологічних, технологічних, креативно-діяльнісних.

Виокремлено групи інноваційних технологій у професійній діяльності соціальних педагогів та інноваційних ресурсів їхньої практичної реалізації відповідно до *функцій* професійної діяльності (діагностично-прогностичні, організаційно-методичні, корекційно-розвивальні, консультативні, просвітницько-профілактичні та соціально захисні), визначені на основі аналізу кваліфікаційних вимог до соціального педагога, Положення про психологічну службу закладу загальної середньої освіти інших документів. При цьому взято до уваги також номенклатуру інноваційних технологій, розмаїття методів, засобів, інформаційних ресурсів, поширення яких у роботі соціального педагога

останнім часом зумовлене інформаційно-технологічним прогресом, а також передовий педагогічний досвід їхнього використання в освітній практиці.

Розроблено критерії (мотиваційно-аксіологічний, технологічно-компетентнісний, креативно-діяльнісний) й обґрунтовано відповідні показники, що дозволило здійснити змістовне наповнення рівнів сформованості інноваційно-технологічної готовності майбутнього соціального педагога до використання інноваційних технологій у професійній діяльності: емпірично-емоційний, інформовано-усвідомлений, діяльнісно-творчий.

З урахуванням теоретико-методичних засад дослідження та з урахуванням результатів констатувального етапу експерименту було теоретично обґрунтовано та розроблено педагогічні умови підготовки майбутніх соціальних педагогів до використання інноваційних технологій у професійній діяльності: подолання у студентів інноваційної інертності та забезпечення позитивної мотивації до використання інноваційних технологій шляхом залучення їх до участі в інноваційних формах позааудиторної діяльності; кластеризація змісту фахової підготовки майбутніх соціальних педагогів на засадах інноваційно-технологічного підходу; застосування інформаційно-комунікаційних технологій у процесі організації аудиторної, самостійної та квазіпрофесійної діяльності майбутніх соціальних педагогів.

Експериментальну перевірку визначених педагогічних умов здійснено шляхом їхнього упровадження в освітній процес закладу загальної середньої освіти. Перевірка стану підготовки майбутніх соціальних педагогів до використання інноваційних технологій у професійній діяльності після проведення формувального етапу експерименту була здійснена через діагностику студентів експериментальної (ЕГ) та контрольної (КГ) груп.

Результат аналізу стану підготовки майбутніх соціальних педагогів до використання інноваційних технологій у професійній діяльності засвідчив, що за всіма визначеними критеріями в ЕГ відбулися суттєві зміни – кількість студентів, які перебували на емпірично-емоційному рівні, зменшилася на 25,7 %, порівняно з КГ, де позитивний приріст на емпірично-емоційному рівні

склав 5 %; приріст за показниками діяльнісно-творчого рівня підготовки майбутніх соціальних педагогів склав в ЕГ 12 % порівняно з 1,5 % КГ. Для підтвердження гіпотези дослідження за допомогою коефіцієнта Стьюдента статистично доведено два факти: КГ та ЕГ за своїми показниками достовірно відрізняються; зміни, зафіксовані в ЕГ наприкінці формувального етапу експерименту, є статистично значущими порівняно з констатувальним етапом.

Проведене теоретичне дослідження, аналіз практичного досвіду впровадження розроблених педагогічних умов дозволили сформулювати пропозиції рекомендаційного характеру щодо покращення результативності підготовки майбутніх соціальних педагогів до використання інноваційних технологій у професійній діяльності.

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що: *вперше* визначено та теоретично обґрунтовано педагогічні умови підготовки майбутніх соціальних педагогів до використання інноваційних технологій у професійній діяльності (подолання у студентів інноваційної інертності та забезпечення позитивної мотивації до використання інноваційних технологій шляхом залучення їх до участі в інноваційних формах позааудиторної діяльності; кластеризація змісту фахової підготовки майбутніх соціальних педагогів на засадах інноваційно-технологічного підходу; застосування інформаційно-комунікаційних технологій у процесі організації аудиторної, самостійної та квазіпрофесійної діяльності майбутніх соціальних педагогів); визначено сутність, структуру, критерії, показники та рівні сформованості інноваційно-технологічної готовності майбутніх соціальних педагогів як результату їхньої професійної підготовки до використання інноваційних технологій професійної діяльності; *уточнено* понятійно-термінологічний апарат дослідження, зокрема поняття „інновація” в соціально-педагогічному контексті, „інноваційні технології соціально-педагогічної діяльності”, „професійна підготовка майбутніх соціальних педагогів до використання інноваційних технологій у професійній діяльності”; *удосконалено* зміст, форми та методи організації аудиторної й позааудиторної діяльності в процесі професійної підготовки майбутніх соціальних педагогів;

навчально-методичне забезпечення процесу професійної підготовки майбутніх соціальних педагогів до використання інноваційних технологій професійної діяльності; діагностичний інструментарій вимірювання інноваційно-технологічної готовності майбутніх соціальних педагогів; *подальшого розвитку* набули наукові уявлення про шляхи вдосконалення професійної підготовки майбутніх соціальних педагогів у контексті ідей педагогічної інноватики; сутність і види інноваційних технологій соціально-педагогічної діяльності відповідно до функцій соціального педагога в закладах загальної середньої освіти.

Практичне значення дослідження полягає в розробці та реалізації: методичного забезпечення процесу професійної підготовки майбутніх соціальних педагогів до використання інноваційних технологій професійної діяльності; програмних та інформаційно-методичних матеріалів для викладачів закладів вищої освіти, соціальних педагогів-практиків, представників громадськості щодо використання інноваційних форм і методів соціально-педагогічної роботи; програмно-методичних матеріалів із дисциплін „Інноваційні технології соціально-педагогічної діяльності”, „Комунікаційно-інформаційні технології та інноваційні методики в роботі фахівців соціальної сфери”, „Інноваційні моделі надання соціальних і освітніх послуг” для майбутніх соціальних педагогів; програми та методичних рекомендацій організації професійно-педагогічної практики майбутніх соціальних педагогів у ЗЗСО.

Результати дисертаційної роботи можуть бути використані в освітній діяльності закладів вищої освіти для подальшого вдосконалення теорії і практики підготовки фахівців спеціальності 231 Соціальна робота, зокрема для організації самостійної, індивідуальної, позааудиторної роботи, самоосвітньої діяльності студентів; при розробці програм навчальних дисциплін і педагогічних практик для здобувачів вищої освіти; під час підготовки рекомендацій фахівцям, які безпосередньо здійснюють соціально-педагогічну діяльність: працівникам психологічної служби закладів загальної середньої

освіти, фахівцям обласних і районних соціальних служб; у системі підвищення кваліфікації науково-педагогічних працівників закладів вищої освіти, соціальних педагогів-практиків.

Ключові слова: майбутні соціальні педагоги, інноваційні технології, професійна діяльність, підготовка майбутніх соціальних педагогів до використання інноваційних технологій, інноваційно-технологічна готовність, педагогічні умови підготовки майбутніх соціальних педагогів до використання інноваційних технологій.

ABSTRACT

Pakhomova L. V. Future social teachers' training for the use of innovative technologies in professional activity. – Qualification scientific work as a manuscript.

Thesis for a degree of candidate of pedagogical sciences in specialty 13.00.05 – social pedagogics. – State institution „Lugansk National Taras Shevchenko University”. Starobilsk, 2020.

The dissertation is devoted to the problem of future social teachers' training for the use of innovative technologies in professional activity.

In the Introduction the relevance of a thesis has been proved, an object, a subject, the purpose, tasks and methods of a research, scientific novelty, practical value have been defined, data concerning approbation and implementation of results of dissertation work have been provided to educational process of institutions of higher education.

In the course of research of theoretical bases of training of future social teachers for use of innovative technologies in professional activity the questions of future social teachers' training for the use of innovative technologies in professional activity was analyzed as a scientific one; the essence, types and classification of innovative technologies of social teachers' professional activity have been discovered; the state of innovation-technological readiness of future social teachers

for usage of innovative technologies in professional activity has been characterized.

Key concepts of a research have been formulated as a result of the analysis of scientific sources: „innovation” is determined in the dissertation as an approach, means, instrument which provides a purposeful qualitative change of professional relations in the system „social educator – consumer of educational services – educational stakeholders”, update and concentration of innovational potential of educational environment of an institution of general secondary education to form pupils’ social trusting and responsibility, openness for innovations, ability for collaborations, creativity, life-long education, active civil position.

The concept „Innovative technologies of social-pedagogical activity” are considered as non-standard forms, methods, ways of social-pedagogical work organization with different categories of clients and algorithm of their realization, that provide the innovational process of social education and personal development with accounting of specific conditions and main tasks just at the place of professional activity.

The concept „Future social teachers’ training for the use of innovative technologies in professional activity ” is characterized as the process of students’ acquisition of innovation-technological readiness as a complex of professional competences which provide the solution of specific and new by their social and psychology-pedagogical problems and challenges pupils’ social education in the educational environment that is being constantly updated.

„Innovation-technological readiness” of a future social teachers is revealed as a systemic personal formation that is based on a certain innovational worldview position, has got a complicated structure and consists of a complex of innovational competences: motivational-axiological, technological, creative-active.

The groups of innovational technologies in social teachers’ professional activity and their practical realization are isolated in accordance to functions of professional activity (diagnostical-prognostical, organizational-methodological, correctional-developmental, consultative, educational-preventive and socially

protective). They are determined on the base of analysis of qualification requirements to a social teacher, Regulations about psychological service at institutions of general secondary education and other documents. Nomenclature of innovational technologies, variety of methods, devices, informational resources, advanced pedagogical experience of their usage in educational practice are also taken for consideration. Criteria have been defined and the corresponding indicators have been proved. This allowed to make meaningful content of levels of formed of future social teachers' readiness to use innovational technologies in professional activity: empirically emotional, informationally conscious, activity creative.

Taking into account the theoretical and methodological principles of the study and taking into account the results of the ascertaining stage of the experiment, the pedagogical conditions of training of future social teachers for the use of innovative technologies in professional activity have been theoretically proved and developed: students' overcoming of innovational inertia and providing of positive motivation for the usage of innovative technologies by way of attracting them to take part in innovative forms of extracurricular activity; clustering of content of professional future social teachers' training on the basis of innovational-technological approach; the usage of innovational-communicational technologies in the process of organization of auditorial, independent and quasi-professional activity of future social teachers.

Experimental check of determined pedagogical conditions was made by their implementation into the educational process of an institution of general secondary education. The check of the state of future social teachers for the use of innovative technologies in professional activities after holding the forming stage of experiment was made by diagnostics of students in Experimental Group and Control Group.

The result of analyses of the state of future social teachers' training for the use of innovative technologies in professional activity testified that essential changes in Experimental Group have taken place – the number of students who were on an empirico-emotional level has decreased on 25,7%, comparing with Control Group where the positive increase on an empirico-emotional level is 5%, The increase

according to indicators of activity-creativity level of future social teachers' training is 12% in Experimental Group comparing to 1,5 % in Control Group. To confirm the hypothesis of investigation with the help of Student's coefficient 2 facts were statistically proved: Control Group and Experimental Group differ reliably; changes recorded in Experimental Group at the end of forming stage of experiment are statistically significant comparing to ascertaining stage.

Conducted theoretical investigation, analysis of practical experience of implementation of designed pedagogical conditions allowed to form the recommendation-type prepositions for the improvement of future social teachers' training for the use of innovative technologies in professional activity.

The scientific novelty of the expected results has been that: pedagogical conditions of social teachers' training for the use of innovative technologies in professional activity have been defined, theoretically proved and experimentally approved *for the first time* (students' overcoming of innovational inertia and providing of positive motivation for the usage of innovative technologies by way of attracting them to take part in innovative forms of extracurricular activity; clustering of content of professional future social teachers' training on the basis of innovational-technological approach; the usage of innovational-communicational technologies in the process of organization of auditorial, independent and quasi-professional activity of future social teachers); the essence, structure, criteria, indicators and levels of readiness of future social teachers as a result of their professional training for the use of innovative technologies in professional activities *have been defined*; conceptually terminological apparatus of research, concepts „innovation” in social-pedagogical context, „innovational technologies of social-pedagogical activity”, „future social teachers' training for the use of innovative technologies in professional activity” *has been clarified*; content, forms and methods of organization of classroom and extracurricular activity in the process of future social teachers' training, educational-methodical providing of the the process of future social teachers' training for the use of innovative technologies in professional activity, diagnostic tools for measuring of innovational-technological readiness of future social teachers *have been improved*;

scientific ideas about ways of improving of future social teachers' training in the context of pedagogical innovations, the essence and types of innovational technologies of social-pedagogical activity in accordance to functions of social teacher at the institutions of secondary education *have got the further development.*

The practical value of the research is working-out and realization of: methodical providing of process of future social teachers' training for the use of innovative technologies in professional activities; programmes and informational-methodical materials for teachers at institutions of higher education, social teachers-practitioners, representatives of society connecting with the use of innovative forms and methods of social-pedagogical work; methodical materials for subjects „Innovative technologies in social-pedagogical activity”, „Communicative-informational technologies and innovational methodics in the work of professionals of social sphere”, „Innovational models of giving social and educational services” for future social teachers; programmes and recommendations for organization professional-pedagogical practice of future social teachers at institutions of general secondary education.

Results of dissertation work can be used for further improvement of the theory and practice of professional education (speciality 231 Social work), for the organization of individual work, extracurriculum development and programs of teaching practicum, updatings of curricula, in the system of professional development of both teachers, and workers of the social sphere, in preparation of grants, programs of subject matters, in out-of-class educational work with students.

Keywords: future social teachers, innovative technologies, professional activity, future social teachers' training for the use of innovative technologies in professional activity, innovative-technological readiness, pedagogical conditions of future social teachers' training for the use of innovative technologies in professional activity.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

1. Пахомова Л.В. Професійна підготовка майбутніх соціальних педагогів до впровадження інноваційних форм і методів партнерської взаємодії. *Наукові записки Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя: Психолого-педагогічні науки*. Ніжин, 2016. № 1. С. 214-217.

2. Пахомова Л.В., Клімчук В.А., Рассказова О.І., Рассказова П.І. Розробка інноваційних форм і методів як основа синергії дошкільної, шкільної та позашкільної освіти у питаннях соціального виховання дітей у 20-х –50-х рр. ХХ ст. в Україні. *Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology*. VI (71), Issue: 173. 2018, Sept. P. 11–15. (*Index Copernicus*).

3. Пахомова Л.В. Освітня інноватика в соціальній роботі та соціальній педагогіці: технології тренінгу, менторінгу, тьюторінгу та коучінгу. *Інноваційна педагогіка. Одеса, 2019. Вип. 10. Т. 3. С. 154-157. (Index Copernicus) (25.02.2019).*

4. Пахомова Л.В., Григоренко В.Л., Шевченко Н.О. Розвиток інклюзивного підходу до організації роботи закладів дошкільної та середньої освіти у контексті освітніх інновацій у підготовці педагогічних кадрів. *Педагогічні науки: збірник наукових праць Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка*. Полтава, 2019. Вип. 73. С. 3-10. (*Index Copernicus*) (28.03.2019).

5. Пахомова Л.В., Анголенко В.В. Підготовка соціальних педагогів до використання інноваційних методів у соціальному вихованні дітей із числа внутрішньо переміщених осіб із проявами посттравматичного стресу. *Post-traumatic stress disorder: adults, children and families in a war situation: International scientific and practical edition*. Vol. III. Warsawa–Kyiv, 2018. P. 102–111.

6. Пахомова Л.В. Зміст професійної готовності майбутніх соціальних педагогів до впровадження інновацій. *Проблеми та перспективи розвитку педагогіки та психології у сучасному суспільстві: збірник тез наукових робіт*

учасників Міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 17 серпня 2013 р.). К.: Громадська організація „Київська наукова організація педагогіки та психології”, 2013. С. 70-72.

7. Пахомова Л.В. Спецкурс „Інноваційні технології соціально-педагогічної діяльності” у підготовці соціальних педагогів. *Педагогіка та психологія: актуальні питання взаємодії науки та практики*: збірник тез Міжнародної науково-практичної конференції (м. Харків, 23 серпня 2013 р.). Харків: Східноукраїнська організація „Центр педагогічних досліджень”, 2013. С. 9-12.

8. Пахомова Л.В. Інноваційні форми і методи у роботі соціальних педагогів з дітьми і молоддю. *Педагогіка і психологія: перспективні та пріоритетні напрями досліджень*: зб. тез наук. робіт учасників Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Львів, 13-14 вересня 2013 р.). Львів: Громадська організація „Львівська педагогічна спільнота”, 2013. С. 108-110.

9. Пахомова Л.В. Інноваційні форми підготовки майбутніх соціальних педагогів до професійної діяльності. *Сучасні проблеми гуманітаризації професійної підготовки майбутніх педагогів*: матеріали Всеукр. наук.-метод. семінару (м. Умань, 26 лютого 2015 р.) / ред. кол. : Бойченко В.В., Кравченко О.О., Ткачук Л.В. Другий випуск. Умань, 2015. С. 27-29.

10. Пахомова Л.В., Демченко В.П. Інноваційні технології і методики формування здоров'язберезувальної поведінки дошкільників. *Розвиток виховної роботи у сучасному вищому навчальному закладі: змістовні домінанти та тенденції*: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Харків, 22 листопада 2016 р.) / КЗ „Харківська гуманітарно-педагогічна академія” Харківської обл. ради; за заг. ред. Г.Ф. Пономарьової. Харків, 2016. С. 261-263.

11. Пахомова Л.В. Педагогічні інновації у роботі соціального працівника: шляхи та засоби професійної підготовки. *Теоретичні, методичні і практичні проблеми соціальної педагогіки та соціальної роботи*: тези доповідей I Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Івано-Франківськ, 26 травня

2016 р.) / ДВНЗ „Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника”. Івано-Франківськ, 2016. С. 98-102.

12. Пахомова Л.В. Зміст професійної підготовки майбутніх соціальних педагогів до впровадження інноваційних форм і методів партнерської взаємодії. *Партнерська взаємодія у системі інститутів соціальної сфери*: зб. матеріалів Міжнар.наук.-практ. конф. (м. Ніжин, 5-6 травня 2016 р.) / за заг. ред. О. В. Лісовця. Ніжин : Видавництво НДУ імені М. Гоголя, 2016. С. 142-144.

13. Пахомова Л.В., Тарасенко Н.В. Флеш-моб как инновационный метод работы социального педагога по формированию здорового образа жизни детей и молодежи. *Формирование профессиональной компетентности социальных педагогов и социальных работников: проблемы, тенденции, перспективы* : материалы Междунар. науч.-практ. конф. (г. Мозырь, Республика Беларусь, 24 марта 2016 г.) / Учреждение образования „Мозырский государственный педагогический университет им. И. П. Шамякина”. Мозырь, 2016. С. 109-110.

14. Пахомова Л.В., Рассказова О.І., Анголенко В.В. Гендерний відкритий університет – інноваційна форма освіти професійної молоді. *Гендер. Екологія. Здоров'я* : матеріали VI Міжнар. наук. практ. конф. (м. Харків, 18-19 квітня 2019 р.) / Харківський національний медичний університет. Харків: ХНМУ, 2019. С. 41-42.

15. Пахомова Л.В. Формування інноваційного мислення студентів – майбутніх соціальних педагогів: можливості сучасних освітніх форм і методів навчання. *Інноваційні наукові дослідження у сфері педагогічних та психологічних наук*: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 3-4 травня 2019 р.) / Таврійський національний університет імені В. І. Вернадського. Київ: ТНУ імені В. І. Вернадського, 2019. С. 138-139.

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ

ЗВО – заклад вищої освіти

ЗЗСО – заклад загальної середньої освіти

КЗ – комунальний заклад

ДВНЗ – державний вищий навчальний заклад

ОПП – освітня програма підготовки

ІКТ – інформаційно-комунікаційні технології

ІТПД – інноваційні технології професійної діяльності

ЗМІСТ

ВСТУП	17
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ ДО ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ	17
1.1. Підготовка майбутніх соціальних педагогів до використання інноваційних технологій у професійній діяльності як наукова проблема	27
1.2. Суть та види інноваційних технологій у професійній діяльності соціального педагога	46
1.3. Стан інноваційно-технологічної готовності майбутніх соціальних педагогів у системі вищої освіти	82
Висновки до розділу 1	112
РОЗДІЛ 2. ОБҐРУНТУВАННЯ ТА ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПЕРЕВІРКА ПЕДАГОГІЧНИХ УМОВ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ ДО ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ	116
2.1. Теоретичне обґрунтування педагогічних умов підготовки майбутніх соціальних педагогів до використання інноваційних технологій у професійній діяльності	116
2.2. Впровадження обґрунтованих педагогічних умов підготовки майбутніх соціальних педагогів до використання інноваційних технологій у професійній діяльності	159
2.3. Аналіз результатів експериментального дослідження	186
Висновки до розділу 2	204
ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ	207
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	211
ДОДАТКИ	264

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Актуальність проблеми підготовки майбутніх соціальних педагогів до використання інноваційних технологій у професійній діяльності зумовлена активізацією процесів модернізації, зокрема диджиталізації системи освіти, яка відбувається на сучасному етапі й пов'язана з інформатизацією всіх сфер життя українського суспільства шляхом широкого впровадження інновацій.

У Стратегії розвитку сфери інноваційної діяльності на період до 2030 року (2019 р.) наголошено, що інноваційний розвиток є одним із найважливіших державних пріоритетів, реалізація якого потребує передусім посилення процесу формування інноваційної готовності майбутніх фахівців у закладах вищої освіти. У Законі України „Про освіту” (2017 р.) зазначено, що освіта має забезпечувати інноваційний, соціально-економічний і культурний розвиток суспільства. На необхідність побудови освітнього простору закладів загальної середньої освіти на інноваційних засадах указують інші законодавчі документи, зокрема Концепція Нової української школи (2017 р.), де викладено ідеологію інноваційних змін в освіті й проблематизовано необхідність підвищення рівня готовності до інновацій усієї системи освіти й, зокрема, педагогів – агентів змін.

Сьогодні інновації в освіті та вихованні вже не є ексклюзивом, інноваційною стає вся система освіти загалом, відповідно й професійна діяльність її фахівців, до кола яких належить працівник психологічної служби закладів загальної середньої освіти – соціальний педагог. Сучасні інноваційні освітні технології, зокрема технології тренінгу, менторингу, тьюторингу, коучингу, а також технології соціально-педагогічної роботи, із використанням ІКТ-засобів за умови їх грамотного застосування здатні забезпечити високу якість соціально-педагогічних послуг у сфері освіти, збагатити їхній спектр, задовольнити потреби різних категорій дітей у процесі їхньої соціалізації в системі освіти тощо.

Зважаючи на потребу системи освіти в новій генерації соціальних педагогів, здатних розробляти та впроваджувати в діяльність психологічної служби ЗЗСО інноваційні технології, оновлення потребує передусім процес професійної підготовки майбутніх фахівців, які невдовзі почнуть працювати в змінюваних умовах, надаючи новим категоріям здобувачів освіти інноваційні соціально-педагогічні послуги.

Питання формування професійної готовності майбутніх педагогічних та соціально-педагогічних кадрів до впровадження інновацій, зокрема інноваційних технологій, у професійну діяльність із дітьми і молоддю, а також використання інноваційних форм, методів, технологій освіти в підготовці майбутніх соціальних педагогів, викладачів, учителів, вихователів репрезентовано в працях таких науковців, як: К. Балаєва, В. Бедлінська, О. Бедлінський, К. Власенко, Н. Волкова, Г. Волошко, Н. Гойдош, Д. Данко, Л. Дітковська, В. Докучаєва, О. Караман, Н. Ковальова, М. Марій, О. Павлова, О. Платонова, С. Семеріков, К. Трофімук, Н. Черв'якова, А. Шерудилю, О. Юденкова та ін.

Світовий досвід та тенденції застосування в Україні сучасних зарубіжних технологій діяльності та професійної підготовки працівників соціальної сфери, зокрема майбутніх соціальних педагогів, у контексті освітніх та соціальних інновацій розглядали О. Бойко, Н. Видишко, І. Гриник, М. Дужа-Задорожна, С. Кубіцький, А. Кулікова, Т. Логвиненко, В. Максимчук, І. Мельничук, О. Павлішак, В. Поліщук, О. Пришляк, С. Шпенник та ін.

Окремі аспекти впровадження інновацій у галузі соціально-педагогічної діяльності та соціальної роботи розкрито в працях Г. Кучер, О. Лісовця, В. Мірошніченко, О. Сватенкова, І. Ярмошук та ін.

У дисертаційних роботах останніх років репрезентовано інноваційні аспекти підготовки майбутніх соціальних педагогів до виконання сучасних професійних завдань: реалізації ідеї гендерної рівності й гендерного виховання учнів (С. Гришак, О. Остапчук); соціально-педагогічної роботи з родинами в СЖО (О. Белоліпцева), сім'ями з дітьми під опікою (О. Водяна), дітьми-

сиротами (Ю. Кахіані), дітьми та підлітками, які потребують профілактично-корекційного впливу (М. Волошенко, І. Гайдамашко, І. Галатир, Т. Гніда, О. Ключко, Р. Козубовський), дітьми з обмеженими можливостями здоров'я (О. Добровіцька, Ю. Колодійчук), неповнолітніми правопорушниками в службі пробації (В. Анголенко), дітьми, які перебувають у закладах соціального захисту (В. Леонова) тощо. Предметом сучасних розвідок стають питання формування готовності майбутніх соціальних педагогів до професійної комунікації в процесі педагогічних практик (К. Дмитренко), застосування в професійній діяльності інноваційних технологій, зокрема: комп'ютерних (Г. Алексеева), інтерактивних (Л. Хоменко-Семенова), соціономічних (В. Сторож), здоров'язберезувальних (О. Василенко, А. Ведмедюк, Н. Тарасенко та ін.), дистанційного навчання (Ю. Овод) тощо.

Багатоаспектність досліджень науковців у контексті означеної проблеми не вирішує наявних *суперечностей* між: узятим державою курсом на забезпечення інноваційного характеру освіти та відсутністю цілісного підходу до формування інноваційної готовності майбутніх соціальних педагогів як важливих суб'єктів упровадження інновацій у закладах загальної середньої освіти; потребою у вдосконаленні процесу підготовки майбутніх соціальних педагогів до використання інноваційних технологій у професійній діяльності та недостатнім рівнем розробленості цієї проблеми в теорії і практиці вищої професійної педагогічної освіти; усвідомленням переважною більшістю керівників, науково-педагогічних і педагогічних працівників закладів загальної середньої та вищої освіти гострої потреби в інноваційній соціально-педагогічній діяльності та нерозробленістю соціально-педагогічних умов підготовки майбутніх фахівців до використання інноваційних технологій у професійній діяльності.

Отже, актуальність зазначеної проблеми, її соціальна значущість, а також недостатня теоретична і практична розробленість зумовили вибір теми дисертаційної роботи – **„Підготовка майбутніх соціальних педагогів до використання інноваційних технологій у професійній діяльності”**.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дослідження виконано згідно з темою науково-дослідної роботи кафедри соціальної роботи Комунального закладу „Харківська гуманітарно-педагогічна академія” Харківської обласної ради „Розвиток соціальності різних категорій осіб в умовах трансформаційних змін в українському соціумі” (державний реєстраційний номер 01117U007461). Тему дисертації затверджено Вченою радою Комунального закладу „Харківська гуманітарно-педагогічна академія” Харківської обласної ради (протокол № 12 від 12.06.2013 р.) та узгоджено в Міжвідомчій раді з координації наукових досліджень з педагогічних і психологічних наук в Україні (протокол № 4 від 29.04.2014 р.).

Об'єкт дослідження – процес підготовки майбутніх соціальних педагогів у закладах вищої освіти.

Предмет дослідження – педагогічні умови підготовки майбутніх соціальних педагогів до використання інноваційних технологій у професійній діяльності.

Гіпотеза дослідження ґрунтується на припущенні, що процес підготовки майбутніх соціальних педагогів до використання інноваційних технологій у професійній діяльності набуде ефективності за таких педагогічних умов: подолання у студентів інноваційної інертності та забезпечення позитивної мотивації до використання інноваційних технологій шляхом залучення їх до участі в інноваційних формах позааудиторної діяльності; кластеризація змісту фахової підготовки майбутніх соціальних педагогів на засадах інноваційно-технологічного підходу; застосування інформаційно-комунікаційних технологій у процесі організації аудиторної, самостійної та квазіпрофесійної діяльності майбутніх соціальних педагогів.

Мета роботи – теоретично обґрунтувати й експериментально перевірити педагогічні умови підготовки майбутніх соціальних педагогів до використання інноваційних технологій у професійній діяльності.

Відповідно до предмета й мети сформульовано такі **завдання дослідження**:

1. На підставі аналізу наукової літератури розкрити ступінь дослідженості проблеми підготовки майбутніх соціальних педагогів до використання інноваційних технологій у професійній діяльності.

2. Схарактеризувати сутність і види інноваційних технологій професійної діяльності соціального педагога.

3. Дослідити стан підготовки майбутніх соціальних педагогів до використання інноваційних технологій у професійній діяльності з урахуванням критеріїв і показників сформованості інноваційно-технологічної готовності.

4. Теоретично обґрунтувати та розробити педагогічні умови підготовки майбутніх соціальних педагогів до використання інноваційних технологій у професійній діяльності.

5. Експериментально перевірити ефективність педагогічних умов підготовки майбутніх соціальних педагогів до використання інноваційних технологій у професійній діяльності.

Теоретико-методологічну основу дослідження становлять: фундаментальні ідеї філософії освіти (В. Андрущенко, Б. Гершунський, В. Кремень, В. Курило, В. Огнев'юк, В. Савченко); наукові положення компетентнісного (В. Байденко, Е. Зеєр, І. Зимня, О. Пометун, С. Шехавцова), контекстного (А. Вербицький), особистісно зорієнтованого (Г. Балл, І. Бех, С. Подмазін, В. Серіков, М. Чобітько, І. Якіманська) підходів; загальнонаукові положення системного та технологічного підходів до аналізу соціально-педагогічних явищ і процесів (В. Докучаєва, О. Караман, С. Савченко, С. Сисоєва, С. Харченко); провідні наукові положення формування готовності до професійної діяльності (М. Васильєва, І. Гавриш, І. Дичківська, Н. Клокар, О. Кучерявий, Л. Петриненко, В. Сластьонін, О. Шафран, Г. Хмельницький); теоретичні засади розробки й застосування інноваційних технологій у професійній діяльності фахівців освітньої галузі (І. Богданова, Н. Волкова, Л. Даниленко, І. Дичківська, М. Кларін, А. Нісімчук, О. Пехота, Л. Подимова, Г. Пономарьова, Г. Селевко, В. Сластьонін, А. Хуторський), зокрема ІКТ в освітній діяльності закладів вищої освіти (К. Власенко, О. Меньяйленко,

Л. Панченко, С. Семеріков, Н. Хміль); положення про кластеризацію як один із підходів структурування інформації (Н. Любченко, О. Маслак, О. Повстин, Ю. Федотова, Є. Чернишова); концептуальні засади розвитку соціально-педагогічного знання в умовах інформаційного суспільства, використання засобів ІКТ у підготовці фахівців соціальної сфери (А. Конончук, Є. Макогон, Н. Максимовська, А. Рижанова, О. Сологуб, А. Тадаєва, Н. Хміль); наукові ідеї підготовки майбутніх соціальних педагогів та соціальних працівників до інноваційної діяльності (Т. Алексеєнко, О. Безпалько, Р. Вайнола, О. Василенко, К. Віцукаєва, С. Гришак, І. Зверєва, О. Куторжевська, І. Мельничук, Л. Міщик, С. Омельченко, Ю. Овод, Г. Першко, О. Рассказова, І. Савельчук, І. Фірсова, А. Фурман, Л. Хоменко-Семенова та ін.); теоретичний та практичний доробок щодо організації різних видів роботи соціального педагога у складі психологічної служби ЗЗСО (Т. Гніда, Є. Пліско, О. Пожидаєва).

Для розв'язання завдань дисертації, досягнення мети та перевірки висунутої гіпотези використано такі **методи дослідження**: *теоретичні* – аналіз, порівняння, узагальнення ключових положень наукової та науково-методичної літератури для розкриття сучасного стану розробки проблеми підготовки майбутніх соціальних педагогів до використання ІТПД, визначення сутності основних понять дослідження; теоретичне узагальнення, систематизація, класифікація для розкриття сутності та видів інноваційних технологій професійної діяльності соціального педагога, обґрунтування та розробки педагогічних умов підготовки майбутніх соціальних педагогів до використання інноваційних технологій у професійній діяльності; *емпіричні* – спостереження, анкетування, бесіда, опитування, тестування, експертне оцінювання з метою діагностики вихідного рівня сформованості інноваційно-технологічної готовності майбутніх соціальних педагогів; педагогічний експеримент для перевірки ефективності педагогічних умов підготовки майбутніх соціальних педагогів до використання ІТПД; *методи математичної статистики* – критерій Пірсона для зіставлення експериментальної та контрольної груп на

початку експерименту та t-критерій Стьюдента для виявлення статистичної значущості отриманих результатів.

Експериментальна база дослідження. Дослідно-експериментальну роботу виконано в Комунальному закладі „Харківська гуманітарно-педагогічна академія” Харківської обласної ради, Уманському державному педагогічному університеті імені Павла Тичини, Державному вищому навчальному закладі „Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника” та Сумському державному педагогічному університеті імені А. С.Макаренка. У дослідженні взяли участь 408 студентів – майбутніх соціальних педагогів: 202 особи експериментальної групи (ЕГ) та 206 – контрольної групи (КГ), а також 43 науково-педагогічних і педагогічних працівники, 11 співробітників психологічної служби закладів освіти.

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що: *вперше* визначено та теоретично обґрунтовано педагогічні умови підготовки майбутніх соціальних педагогів до використання інноваційних технологій у професійній діяльності (подолання у студентів інноваційної інертності та забезпечення позитивної мотивації до використання інноваційних технологій шляхом залучення їх до участі в інноваційних формах позааудиторної діяльності; кластеризація змісту фахової підготовки майбутніх соціальних педагогів на засадах інноваційно-технологічного підходу; застосування інформаційно-комунікаційних технологій у процесі організації аудиторної, самостійної та квазіпрофесійної діяльності майбутніх соціальних педагогів); визначено сутність, структуру, критерії, показники та рівні сформованості інноваційно-технологічної готовності майбутніх соціальних педагогів як результату їхньої професійної підготовки до використання ІТПД; *уточнено* понятійно-термінологічний апарат дослідження, зокрема поняття „інновація” в соціально-педагогічному контексті, „інноваційні технології соціально-педагогічної діяльності”, „професійна підготовка майбутніх соціальних педагогів до використання інноваційних технологій у професійній діяльності”; *удосконалено* зміст, форми та методи організації аудиторної й позааудиторної діяльності в процесі професійної підготовки

майбутніх соціальних педагогів; навчально-методичне забезпечення процесу професійної підготовки майбутніх соціальних педагогів до використання ІТПД; діагностичний інструментарій вимірювання інноваційно-технологічної готовності майбутніх соціальних педагогів; *подальшого розвитку* набули наукові уявлення про шляхи вдосконалення професійної підготовки майбутніх соціальних педагогів у контексті ідей педагогічної інноватики; сутність і види інноваційних технологій соціально-педагогічної діяльності відповідно до функцій соціального педагога в закладах загальної середньої освіти.

Практичне значення дослідження полягає в розробці та реалізації: методичного забезпечення процесу професійної підготовки майбутніх соціальних педагогів до використання ІТПД; програмних та інформаційно-методичних матеріалів для викладачів закладів вищої освіти, соціальних педагогів-практиків, представників громадськості щодо використання інноваційних форм і методів соціально-педагогічної роботи; програмно-методичних матеріалів із дисциплін „Інноваційні технології соціально-педагогічної діяльності”, „Комунікаційно-інформаційні технології та інноваційні методики в роботі фахівців соціальної сфери”, „Інноваційні моделі надання соціальних і освітніх послуг” для майбутніх соціальних педагогів; програми та методичних рекомендацій організації професійно-педагогічної практики майбутніх соціальних педагогів у ЗЗСО.

Результати дисертаційної роботи можуть бути **використані** в освітній діяльності ЗВО для подальшого вдосконалення теорії і практики підготовки фахівців спеціальності 231 Соціальна робота, зокрема для організації самостійної, індивідуальної, позааудиторної роботи, самоосвітньої діяльності студентів; при розробці програм навчальних дисциплін і педагогічних практик для здобувачів вищої освіти; під час підготовки рекомендацій фахівцям, які безпосередньо здійснюють соціально-педагогічну діяльність: працівникам психологічної служби закладів загальної середньої освіти, фахівцям обласних і районних соціальних служб; у системі підвищення кваліфікації науково-педагогічних працівників ЗВО, соціальних педагогів-практиків.

Результати дослідження **впроваджено** в освітній процес Комунального закладу „Харківська гуманітарно-педагогічна академія” Харківської обласної ради (довідка № 01-13/64 від 24.01.2019 р.), Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини (довідка № 91/01 від 24.01.2019 р.), Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка (довідка № 531/1 від 05.02.2019 р.), Державного вищого навчального закладу „Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника” (м. Івано-Франківськ) (довідка № 01-23/56 від 22.04.2019 р.).

Особистий внесок здобувача в роботах, опублікованих у співавторстві, полягає в розкритті: основних напрямів наукової розробки й упровадження інноваційних форм, методів і технологій у практику роботи із вразливими верствами населення, організації соціального виховання представників різних соціальних груп і підготовки майбутнього фахівця соціальної сфери до виконання професійних функцій [2]; сутності й переваг використання в професійній підготовці фахівця освітніх технологій тренінгу, тьюторингу, менторингу, коучингу [4]; змісту підготовки соціальних педагогів до використання інноваційних методів у соціальному вихованні дітей із числа внутрішньо переміщених осіб [5]; основних видів інноваційних технологій та методик формування здоров'язбережувальної поведінки дошкільників [10]; специфіки флешмобу як інноваційного методу формування здорового способу життя дітей та молоді [13]; процесу впровадження інноваційної форми освіти професійної молоді – Гендерного відкритого університету [14].

Апробація результатів дослідження здійснювалася під час обговорення на конференціях різного рівня: *Міжнародних* – „Інноваційні наукові дослідження у сфері педагогічних та психологічних наук” (Київ, 2019), „Гендер. Екологія. Здоров'я” (Харків, 2019), „Партнерська взаємодія у системі інститутів соціальної сфери” (Ніжин, 2016), „Формирование профессиональной компетентности социальных педагогов и социальных работников: проблемы, тенденции, перспективы” (Мозир, 2016), „Проблеми та перспективи розвитку педагогіки та психології у сучасному суспільстві” (Київ, 2013); „Педагогіка та

психологія: актуальні питання взаємодії науки та практики” (Харків, 2013); „Педагогіка і психологія: перспективні та пріоритетні напрями досліджень” (Львів, 2013); *Всеукраїнських* – „Проектування індивідуальної освітньої траєкторії професійного розвитку педагога” (Біла Церква, 2019), „Психолого-педагогічні та соціальні аспекти вдосконалення якості освіти” (Харків, 2018), „Теоретичні, методичні і практичні проблеми соціальної педагогіки та соціальної роботи” (Івано-Франківськ, 2016), „Сучасні проблеми гуманітаризації професійної підготовки майбутніх педагогів” (Умань, 2015); *регіональній* – „Формування ефективного освітнього середовища у контексті сучасних викликів реформування системи освіти України” (Харків, 2019); *науково-практичних семінарах* – „Забезпечення особливих освітніх потреб дитини в умовах модернізації навчального середовища” (Харків, 2019), „Концептуалізація соціально-педагогічної діяльності та соціальної роботи в Україні як умова євроінтеграції” (Харків, 2017), у *вебінарах і тренінгах* відповідної тематики.

Основні результати дисертаційної роботи обговорювалися та отримали позитивну оцінку на засіданнях кафедри соціальної роботи Комунального закладу „Харківська гуманітарно-педагогічна академія” Харківської обласної ради (2013 – 2019).

Публікації. Основні положення та результати дослідження висвітлено в 15 публікаціях (9 – одноосібні), з них 4 статті в наукових фахових виданнях України (зокрема 3 – у виданнях, включених до міжнародних наукометричних баз), одна – у зарубіжному періодичному виданні.

Структура й обсяг дисертації. Дисертація складається зі вступу, двох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел (398 найменувань, з них 5 – іноземною мовою). Робота містить 7 додатків на 52 сторінках, 20 таблиць та 14 рисунків. Загальний обсяг дисертації становить 315 сторінок.

РОЗДІЛ 1.

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ ДО ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

1.1. Підготовка майбутніх соціальних педагогів до використання інноваційних технологій у професійній діяльності як наукова проблема

Проблема підготовки майбутніх соціальних педагогів до використання інноваційних технологій у професійній діяльності досить багатогранна та актуальна як у межах *соціально-педагогічної науки* та практики, так і у *педагогіці вищої школи*. Крім того, дослідження різних аспектів порушеної проблеми здійснюється у руслі розробки відносно нового напрямку педагогічного знання – *інноваційної педагогіки*. Не втрачає вона гостроти й на новому етапі розвитку соціально-педагогічного знання у межах концепції поєднання соціальної педагогіки та *соціальної роботи* у єдиний науковий напрям, впровадження концепції соціальних і соціально-педагогічних послуг у теорію та практику розвитку діяльності й підготовки соціальних працівників / соціальних педагогів.

Відповідно зазначимо, що порушена проблема має комплексний характер, який породжує значне розмаїття точок зору, диференціація і конкретизація яких відбувається за декількома науковими векторами дослідницької уваги.

Аналізуючи такі вектори, ми виділимо ключові з них:

1) педагогічна інноватика як теоретичне підґрунтя модернізації професійної діяльності соціального педагога в сучасних умовах та розробки концепції її технологічного забезпечення;

2) професійна підготовка майбутніх соціальних педагогів як суб'єктів інноваційної діяльності;

3) дослідження технологій, форм, методів та засобів навчання майбутніх фахівців – соціальних педагогів – як об'єкта інноваційної освітньої діяльності в закладах вищої освіти.

Перший вектор наукових досліджень складають результати мультидисциплінарного наукового пошуку дослідників, що забезпечують обґрунтування однієї з найбільш актуальних сьогодні проблем наукової теорії і практики – педагогічної інноватики, що є важливою основою трансформації професійної діяльності соціального педагога в сучасних умовах.

Похідне від латинського кореня *innovatio*, що в перекладі означає оновлення, новинка, зміна, нове явище в чому-небудь, поняття „інновація” спочатку трактувалося вченими як залучення деяких елементів однієї культури до іншої, і лише на початку ХХ ст. під інновацією стали розуміти нововведення у широкому сенсі [327, с. 306].

В результаті аналізу наукової літератури, зокрема, було встановлено, що одним з перших дослідження проблем інноватики започаткував Й. Шумпетер, який сформулював цілісну теорію інноваційного розвитку у своїй науковій праці „Теорія економічного розвитку” (1911). Як відзначає дослідниця В. Іванова, безперечною заслугою Й. Шумпетера було те, що він одним із перших виділив феномен нововведення і проаналізував його, розглянувши як необхідну виробничу функцію, зумовлену змінами факторів виробництва, ресурсів або їх комбінації. Розкритий Й. Шумпетером зміст інновації відображає широкий підхід до її визначення, з якого випливає, що будь-яка предметна сфера діяльності людини може бути полем для інновації [123, с. 81].

Загострення інтересу до дослідження феномену інноватики у соціально-педагогічному аспекті спостерігається з початку ХХІ ст., хоча підґрунтя для розуміння цього педагогічного явища склали розробки вітчизняних і зарубіжних вчених – визнаних корифеїв у галузі інноватики, що активно здійснювалися ще в середині – другій половині ХХ століття, в

яких висвітлювалися соціально-економічні новоутворення та розповсюдження науково-технічних новацій, а пізніше – соціальні нововведення (інновації в організаціях і підприємствах, в сфері обслуговування населення тощо) та педагогічні інновації.

Різні аспекти вивчення проблем інновацій та інноваційної діяльності в соціумі були розкриті в роботах вітчизняних і зарубіжних вчених. У працях науковців було закладено теоретико-методологічні підходи до вивчення інноваційних процесів у соціальній сфері і системі освіти, виявлено рушійні сили модернізаційних перетворень, досліджено закономірності перебігу інноваційних процесів в освітній галузі, проаналізовано закономірності та умови розповсюдження освітніх новацій, розкрито питання управління інноваційними освітніми процесами, розпочата робота щодо визначення понятійно-термінологічного апарату педагогічної інноватики, здійснено класифікацію педагогічних нововведень, виявлено структуру інноваційної діяльності, подано характеристику окремих педагогічних інновацій тощо.

Посилаючись на наукову статтю Л. Волик [54], відзначимо, що у русі дослідження проблеми підготовки майбутніх соціальних педагогів до використання інноваційних технологій у професійній діяльності на особливу увагу серед надбань педагогічної інноватики заслуговує те, що саме у її межах були започатковані розвідки, що забезпечили поглиблення розуміння закономірностей розповсюдження нововведень шляхом дослідження такого чинника інноваційного розвитку суспільства, як сприймання нововведень освітянською спільнотою та громадою. Такі дослідження навіть оформилися в окремий дослідницький напрям в галузі педагогічної інноватики, що отримав назву „педагогічна дифузіологія”. Предметом дослідження тут стали, безпосередньо, умови формування готовності наукового середовища й суспільства до оцінки педагогічних інновацій, сутнісні риси та специфічні особливості функціонування педагогічного співтовариства як інноваційного середовища, типологія процесів освоєння нового в освітній галузі тощо [54, с. 35].

Відзначимо, що у русі науково-технічної революції з кінця ХХ ст. й до теперішнього часу предметом особливої уваги вчених різних галузей, зокрема і галузі освіти, є інновації технічного профілю, що досліджувалися Н. Малівановим, Н. Наумкіним, С. Осикою, Є. Муратовою та ін. Завдяки тому, що поняття „інноватика” є міжнародним, міждисциплінарним, різноаспектним, багатозначним, дебати щодо його сутності й структури продовжуються й сьогодні. У педагогіці дослідники педагогічної інноватики співвідносять етимологічне поняття нового з такими ознаками, як корисне, прогресивне, позитивне, сучасне, передове.

Посилаючись на думку І. Дичківської, яка, в свою чергу, спирається на позицію одного із засновників педагогічної інноватики В. Загвязинського у розумінні нововведень, зазначимо, що нове у педагогіці детермінується не лише як ідеї, підходи, методи, технології, які у певних поєднаннях ще не висувались або ще не використовувались, а й той комплекс елементів чи окремі елементи педагогічного процесу, які мають у собі прогресивний потенціал, що надає змогу під час зміни умов і ситуацій ефективно вирішувати завдання виховання та освіти [94].

Так, під інновацією розуміють нововведення у широкому сенсі як процес використання результатів різноманітних досліджень і розробок в науковій сфері, метою якого є вдосконалення процесу виробництва [327, с. 306]; поліпшення соціальних, правових, економічних відносин та відносин у сфері науки, культури, освіти та інших сферах діяльності суспільства [160]; кінцевий результат впровадження нововведення з метою зміни об'єкта управління й одержання економічного, соціального, екологічного, науково-технічного або іншого виду ефекту [351]; всі ті зміни, які розроблені і застосовуються в організації (підприємстві) та приносять йому економічні або соціальні зиски, розробка та впровадження нового продукту на ринок; нові або поліпшені послуги; змінені або оновлені соціальні відносини в організації / підприємстві; нові або поліпшені виробничі процеси і технології; нові або поліпшені виробничі системи [373]. А під інноваційним прогресом

вчені розуміють процес народження нової ідеї, її експериментальну апробацію, поширення та використання.

Важливість розвитку інноватики відзначається у протоколі засідання Міжнародної комісії ЮНЕСКО (1996) у справах освіти для XXI століття. Зокрема, Комісією було проголошено, що розвиток інноватики сприяє самовдосконаленню особистості та навчає дотримуватися особистісних переконань та принципів. Суттєвим став висновок Комісії про те, що від поширення здобутків інноватики залежить виживання людства [293].

Сучасний етап соціально-економічного розвитку України характеризується зміною пріоритетів національного прогресу. Так, світове співтовариство в умовах глобалізації суспільних та соціально-економічних процесів визначає відправним чинником суспільного прогресу саме розвиток людини та якісні внески в людський потенціал, по відношенню до яких культура виробництва, продуктивність праці та інші пріоритети вважаються вторинними. На сьогодні одним із головних досягнень соціально-економічного розвитку є впровадження продуктів інтелектуальної праці (знань, технологій, науково-технічних розробок, тощо) для поліпшення комерціалізації та досягнення соціально-економічного ефекту, і визнається моделлю інноваційного розвитку економіки Євросоюзу [283].

Слід наголосити, що, як відзначається у вітчизняній Стратегії розвитку сфери інноваційної діяльності на період до 2030 року, стратегії успішного розвитку національних економічних систем держав – світових лідерів сприяє розвиток науково-технологічного виробництва, виготовлення інноваційних продуктів та першість у наукових дослідженнях й розробках. При чому, розвиток інноваційного потенціалу держави, суспільства, громади, особистості є не тільки шляхом динамічного розвитку та успіху, а і засобом забезпечення безпеки та суверенітету держави, її конкурентоспроможності у сучасному світі [337].

Обраний Україною шлях інтеграції до Євросоюзу вимагає зближення та інтеграцію національної соціально-економічної системи до систем країн

ЄС, зокрема й у питаннях соціального забезпечення громадян. Це ставить Україну перед вибором запровадження тієї моделі розвитку соціальної та економічної сфер, яка прийнята ЄС за базову, тобто моделі інноваційного розвитку [283].

Наведений у Стратегії розвитку сфери інноваційної діяльності на період до 2030 року порівняльний аналіз стану інноваційної системи України відносно світового рівня на основі міжнародних індексів свідчить, що наша держава має перспективний освітньо-науковий потенціал, який може створювати та реалізовувати нововведення у вигляді ідей, наукових розробок, патентів. Серед конкурентних переваг України відповідно до Глобального індексу конкурентоспроможності виділено якість вищої, середньої та професійної освіти, поряд з високою ємністю ринку. Крім того, слід підкреслити, що відповідно до Глобального індексу інновацій основою української інноваційної конкурентоспроможності є людський капітал, тобто знання та навички, якими володіють люди, що дають змогу їм створювати цінність у світовій соціально-економічній системі. Його ефективна реалізація і є головною конкурентною перевагою України [283].

Про актуальність й велику увагу української держави до питань інноваційного розвитку всіх сфер суспільства свідчить аналіз сучасної нормативно-правової бази щодо науково-технічної та інноваційної діяльності, у межах якої останнім часом з'явилося близько двохсот законів, указів Президента, постанов Уряду, наказів центральних органів виконавчої влади та інших документів.

Сьогодні національне інноваційне законодавство ґрунтується на нормах Конституції України, Господарського кодексу, Законів України „Про інноваційну діяльність”, „Про пріоритетні напрями розвитку інноваційної діяльності в Україні”, „Про інвестиційну діяльність”, „Про наукову і науково-технічну діяльність”, „Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків” та інших нормативно-правових актів, які визначають правові, економічні та організаційні засади державного

регулювання інноваційної діяльності в Україні, встановлюють форми підтримки та стимулювання державою інноваційних процесів, зокрема у галузі соціальної політики, освіти і науки.

Так, у статті 54 Конституції України громадянам гарантується свобода наукової, технічної, а також інших видів творчості, захист інтелектуальної власності, їхніх авторських прав; проголошується курс державної політики на сприяння розвитку науки, встановленню наукових зв'язків України зі світовим співтовариством [156].

Одним з перших наративів, розрахованих на період стабілізації економіки України та досягнення постійного її розвитку й безпосередньо присвячених визначенню основних цілей, пріоритетних напрямів та принципів державної науково-технічної політики, механізмів прискореного інноваційного розвитку, формулюванню орієнтирів структурного формування науково-технологічного потенціалу України та його ресурсного забезпечення є прийнята Верховною Радою України 13 липня 1999 року Концепція науково-технічного та інноваційного розвитку України. У документі проголошено основні положення взаємодії держави із суб'єктами наукової та науково-технічної діяльності, визначено необхідність державної підтримки для науки, технологій та інновацій як джерела економічного поступу і зростання, складника національної культури, освіти та сфери реалізації інтелектуального потенціалу громадян [282].

Розвиток українського суспільства інноваційним шляхом як магістральний напрям державної соціально-економічної і освітньої політики України закарбований у Законі України „Про інноваційну діяльність” (2002 р.), згідно з яким держава надає підтримку суб'єктам господарювання та підприємствам, які здійснюють та реалізують інноваційні проекти й мають відповідний статус [114].

Зважаючи на вищезазначене, наголосимо, що саме інноваційний потенціал фахівців соціальної сфери має стати рушієм економічного зростання України та сприяти розвитку всіх сфер суспільства. Україна має

ряд конкурентних переваг (ємність ринку, здатність до інновацій, наявність освічених кадрів, наукових шкіл), які дають змогу їй успішно створювати інтелектуальні продукти. Ефективна реалізація цих переваг сприяє розвитку нашої держави та дає можливість конкурентноспроможно вийти на світовий ринок [337].

Разом з цим очевидно, що неможливо реалізувати положення щодо підтримки інноваційної діяльності та елементів інноваційної інфраструктури, без залучення найвпливовішої сфери формування соціальної свідомості – сфери освіти адже саме освіта має забезпечувати підготовку суб'єктів, що провадять інноваційну діяльність у всіх сферах суспільства.

У статті 5 Закону України „Про освіту” – Державна політика у сфері освіти – наголошується, що освіта є одним із найголовніших державних пріоритетів, який спонукає суспільство до інноваційного, соціально-економічного і культурного розвитку. Також згідно основним положенням цього Закону інноваційність віднесено до шляхів формування ключових компетентностей, котрі необхідні особистості для забезпечення успішної реалізації життя [115].

У контексті світових розробок вчених різних галузей та завдяки увазі міжнародної спільноти й вітчизняним законодавчим зрушенням у сферах соціально-економічної політики й освіти інновації поширюються у суспільстві і продовжують залишатися предметом живих обговорень в освітянському колі незалежної України. Серед праць вітчизняних учених, де репрезентовано результати розвідок у цьому напрямі, слід відзначити концептуальні дослідження І. Бега [17], Л. Даниленка [88], М. Кларіна [142], О. Козлової та Р. Миленкової [150], В. Кременя [353], О. Пехоти [264], Л. Подимової [271], О. Попової [281] та ін.

Результатом оновлення системи освіти України є орієнтування на інноваційність в усіх аспектах перебудови освітньої системи, в якій впровадження педагогічних інновацій приводить до кардинального реформування якості освітнього процесу. Категорії „педагогічна інновація”

та „інноваційна педагогічна діяльність” трактуються вітчизняною дослідницею О. Поповою як синонімічні поняття, що позначають „цілеспрямоване та кероване внесення прогресивних змін в освітню практику шляхом створення, розповсюдження та освоєння новоутворень” [281, с. 12].

При зверненні до нормативно-правових джерел для визначення змісту поняття „освітня інновація” встановлено, що відповідно до Наказу Міністерства освіти і науки України „Про затвердження Положення про порядок здійснення інноваційної освітньої діяльності” (2000 р.) освітніми інноваціями вважаються новостворені (застосовані) або вдосконалені освітні, навчальні, виховні, психолого-педагогічні та управлінські технології, методи, моделі, продукція, освітні, а також технічні рішення у галузі освіти, що істотно підвищують якість, результативність та ефективність освітньої діяльності.

Відповідно, інноваційною діяльністю у системі освіти називають діяльність, що спрямована на розроблення й використання у сфері освіти результатів наукових досліджень та розробок. Об'єктами такої діяльності є: нові емпіричні та/або теоретичні знання, навчальний та виховний процеси, освітні (педагогічні), дидактичні, виховні, управлінські системи, моделі, методи, інноваційні освітні програми і проекти, інші інтелектуальні продукти, засоби навчання та обладнання, які забезпечують-результативність та ефективність освітньої діяльності педагогічних та науково-педагогічних працівників закладів освіти [288].

Інноваційним освітнім продуктом вважається результат науково-дослідної розробки, що відповідає вимогам Закону України „Про інноваційну діяльність”. Суб'єктами інноваційної освітньої діяльності можуть бути як фізичні, так і юридичні особи (педагогічні, науково-педагогічні працівники закладів освіти, наукові працівники, працівники органів управління освітою, заклади освіти, наукові установи, підприємства, установи та організації, що надають освітні послуги) [288].

Завдяки поширенню інноваційних тенденцій у роботі закладів освіти, в галузі соціально-педагогічної діяльності і соціальної роботи з'являється поняття „соціальна інновація” як свідомо організоване нововведення або нове явище в практиці соціальної роботи, що формується на певному етапі розвитку суспільства відповідно до мінливих соціальних умов, і що має за мету ефективні позитивні перетворення в соціальній сфері [218, с. 178].

Піонер у галузі наукової розробки інноваційної концепції соціальної роботи Є. Холостова вважає, що соціальна інновація – це нововведення або нове явище в теорії і практиці соціальної роботи, яке свідомо організовується і формується на певному етапі розвитку суспільства. Виникнення, розвиток і зникнення інновацій, на думку дослідниці, дуже підпорядковані соціальним умовам, що постійно трансформуються, і має на меті, перш за все, створення будь-якого ефективного позитивного нововведення в соціальній сфері [343].

Відзначимо, що спочатку розробленням і впровадженням інновацій у соціальній сфері в основному займалися спеціалісти-практики, які володіли інформацією про певний об'єкт, а також практичним досвідом вирішення різних соціально-педагогічних проблем. Соціальні та соціально-педагогічні інновації посилювали процеси розвитку соціальної мобільності фахівців, їхньої готовності відповісти на практичні запити суспільства, на що не здатні були традиційні форми і методи забезпечення соціальних гарантій. Так були створені й одержали поширення нові форми надання соціальних послуг і соціального захисту вразливих верств населення: „телефони довіри” для надання людині у кризовій ситуації анонімної соціально-педагогічної та психологічної підтримки дистанційно за допомогою телефонного зв'язку; „шелтери” – соціальні притулки для жертв насилля; мобільні волонтерські бригади для швидкого реагування на соціальні виклики тощо.

Процес трансформації суспільства вимагав створення умов для формування нових нетрадиційних компонентів соціально-педагогічного сприяння розвитку людини у соціальній сфері і забезпечення її прав, інноваційних засобів соціальної і соціально-педагогічної діяльності, а

нововведення стали чинниками стимулювання суспільного розвитку. У ході поширення в Україні ідей та досвіду соціальної і освітньої інноватики, набула розвитку інноваційна галузь знання і практичної діяльності – соціальна педагогіка, завдяки якій у суспільстві поширилася ідея необхідності соціальної допомоги різним віковим групам і соціальним верствам населення педагогічними засобами, склалася концепція соціального виховання як універсального шляху гармонізації відносин у системі „людина – соціальна група – соціум” тощо.

Нововведення в практиці діяльності соціальних служб та громадського сектору поступово стають предметом наукових досліджень, що здійснюються за різними напрямками: дослідження програм, експериментальні соціальні нововведення, дослідження в галузі створення методик і моделей різновидів діяльності працівників соціальної сфери тощо. Зокрема, інноваційні підходи в роботі фахівців із соціальної роботи з вразливими верствами населення досліджено у дисертації Г. Кучер [171]; інноваційні моделі соціальних послуг як крок до повноцінної інтеграції розглянуто В. Мірошніченко [203]; світовий досвід та тенденції розвитку в Україні сучасних технологій соціально-педагогічної діяльності і соціальної роботи стали предметом дослідження С.Кубіцького [165]; соціально-педагогічні технології, методи, засоби соціально-педагогічної роботи у змінюваних соціальних умовах, нових осередках соціального виховання, з новими категоріями клієнтів безпосередньо в умовах соціальної вуличної роботи досліджували Н. Тарасенко [341] та Л. Рень [307].

Окремі аспекти інновацій у галузі соціально-педагогічної діяльності розглядаються у дисертаційних роботах: Ю. Косінцевої [160], яка вивчає проблеми інновацій в соціальній сфері та новаторства у соціальній роботі; Г. Хасанової, яка досліджує інноваційні технології соціальної роботи з профілактики захворювань та їх ускладнень [361], І. Ярмошук [392], присвячені проблемі організації інклюзивного навчання в системі освіти. Інноваційні технології діяльності громадських дитячих та молодіжних

організацій досліджував О. Лісовець, наголошуючи на необхідності обізнаності із ними соціальних педагогів [178].

Аналіз накопиченого інноваційного досвіду та праць дослідників показує, що соціальні і соціально-педагогічні інновації є дуже різноманітними, що, насамперед, детермінується різноманіттям явищ соціального життя й новотворами у системі освіти і соціального захисту, а також тим, що джерелами соціальних і соціально-педагогічних інновацій є зміни зовнішнього середовища, соціальні і соціально-педагогічні проблеми, які потребують нових методів вирішення та фахівців з інноваційним мисленням, здатних брати на себе відповідальність не тільки за свої рішення, але й за клієнта, забезпечуючи соціально-виховний вплив на особистість у ході реалізації авторських програм, новітніх розробок у сфері надання соціальних послуг, ефективно використовуючи здобутки науково-технічного прогресу і власний креативний потенціал. Невирішеність тих або інших соціальних і соціально-педагогічних проблем спонукає до розробки нових засобів і норм у соціальній сфері, а відповідно – зумовлює запит на формування в суб'єктів такої діяльності професійної готовності.

Другий вектор дослідницької активності стосується саме проблеми підготовки майбутніх соціальних педагогів як суб'єктів інноваційної діяльності. Розпочинаючи його аналіз зі звернення до генези розробки досліджуваної проблеми, слід наголосити, що підготовка наукових праць, у яких ґрунтовно висвітлювалися питання формування готовності фахівців соціального профілю до інноваційної діяльності в процесі професійної підготовки було започатковано на перехресті XX та XXI століть.

Одним із перших ґрунтовних досліджень у галузі соціальної педагогіки, в якому у русі дослідження проблеми підготовки майбутнього соціального педагога у ЗВО, було порушено питання соціально-педагогічної інноватики, була докторська дисертація Л. Міщик (1997). В основу професійної підготовки і формування особистості майбутнього фахівця дослідницею було покладено індивідуально-творчий підхід. За задумом

авторки, завдяки цьому долається масово-репродуктивний характер традиційної педагогічної освіти, тому у процесі професійної підготовки вдається вивести майбутнього соціального педагога на якісно новий особистісний рівень, що забезпечується виявом і формуванням у студентів творчої індивідуальності [207].

Питанням підготовки майбутніх педагогічних кадрів до впровадження інновацій, зокрема інноваційних технологій, у професійну діяльність з дітьми і молоддю у різних осередках освіти, а також використання інноваційних методів, форм, технологій освіти при підготовці майбутніх викладачів, вчителів, вихователів присвячували дослідження (К. Балаєва [9], Н. Гойдош [72], З. Дробінська [103], Н. Ковальова [147], К. Трофімук [347], А. Шерудило [382], О. Юденкова [387] та ін).

Загальні засади підготовки майбутніх соціальних педагогів в Україні у контексті освітніх та соціальних інновацій розглядали Р. Вайнола [33], О. Беспалько [330], І. Зверєва [330], В. Поліщук [276], С. Савченко [315] та ін.

Сучасні дослідники і дослідниці О. Бойко [26], Н. Видишко [46], І. Гриник [82], М. Дужа-Задорожна [105], А. Кулікова [167], Т. Логвиненко [179], В. Максимчук [186], О. Ольхович [225], О. Павлішак [230], О. Пришляк [285], С. Шпенік [385] розглядали зарубіжний досвід професійної підготовки фахівців соціальної сфери.

У соціальній педагогіці проблему професійної підготовки соціальних педагогів на інноваційних засадах досліджували вітчизняні науковці Н. Ашиток [6], В. Докучаєва [100], О. Караман [136], О. Куторжевська [170], А. Фурман [357], С. Харченко [358] та ін. Завдяки розробкам вчених було обґрунтовано інноваційну освітню модель підготовки соціальних працівників.

У цьому контексті заслуговують на увагу монографічні видання, у яких висвітлюються питання модернізації професійної підготовки працівників соціальної сфери в умовах розвитку соціально-педагогічної інноватики.

Наприклад, монографія авторського колективу під редакцією С. Харченка „Інновації педагогічної освіти в умовах викликів сьогодення” (2019), в якій розглянуто інноваційність як сучасну форму фундаментальності соціально-педагогічної науки та освіти, подано технології і механізми інноваційно-педагогічної діяльності в різних сферах життєдіяльності людини [127].

Змістовні інновації у магістерській підготовці соціальних педагогів висвітлено у монографії, підготовленій авторським колективом у складі О. Бедлінського, В. Бедлінської, Г. Волошко (2013) [121].

Особлива увага у дослідженнях вчених надавалася питанням особистісної готовності майбутніх соціальних педагогів до професійної діяльності у сучасних інноваційних умовах. Це пов'язано насамперед з тим, що готовність до інноваційної діяльності безпосередньо пов'язана зі сформованістю особистісного ресурсу людини, що забезпечує свободу її інтелектуальної самореалізації в умовах мінливої соціальної реальності (В.Куріна, [169]). У цьому напрямі інтерес становить наукова праця К. Віщукаєвої [48], в якій порушено питання формування суб'єктності майбутнього соціального педагога у процесі підготовки до професійної діяльності, зокрема інноваційного характеру. Проблему розвитку інноваційного потенціалу майбутніх соціальних працівників як орієнтиру оновлення системи професійної підготовки досліджував І. Савельчук [313].

Розглядаючи ступінь наукової розробленості проблеми підготовки майбутніх соціальних педагогів як суб'єктів інноваційної діяльності необхідно зважати, що така підготовка є певним відгуком на інноваційні зрушення у соціальній і освітній сфері, одним з яких є орієнтація України на егалітарні європейські цінності, впровадження ідей гендерної рівності та недискримінації в систему соціальної допомоги і освітню практику. У цьому контексті дослідницьку увагу привертають розвідки з проблем підготовки майбутніх спеціалістів соціальної сфери до реалізації ідеї гендерної рівності в професійній діяльності (С. Гришак [83], Н. Горішна [77], Ю. Дьоміна [107], О. Остапчук [228]), у яких репрезентовано інноваційні підходи до

професійної підготовки студентів, нові технології і методики гендерної освіти і виховання.

У сучасних наукових дослідженнях вітчизняних вчених розкрито інноваційні тенденції у підготовці соціальних педагогів до роботи з різними категоріями осіб, зокрема: з дітьми, які мають особливості психофізичного розвитку; у різних осередках соціального виховання; при розв'язанні різних інноваційних завдань; урегулюванні професійних конфліктів у закладах освіти.

Наголосимо, що теоретико-методичне значення розв'язання проблеми формування готовності майбутнього соціального педагога до роботи на основі глибокого розуміння сучасних педагогічних технологій досить велике. Освітній та соціальній сфері сьогодні необхідні молоді педагогічні кадри – педагоги-технологи, педагоги-новатори. Технологічна грамотність майбутнього соціального педагога сприяє його подальшій професійній реалізації, даючи можливість зрозуміти своє призначення, оцінити потенціал професії і здійснювати її ефективно [247].

Зважаючи на актуальність порушеного питання, проблемі активізації інноваційно-технологічного розвитку й інструментально-методичного забезпечення майбутніх фахівців соціальної сфери присвячено праці багатьох вітчизняних науковців. Так, у вітчизняних наукових розвідках досліджено питання підготовки майбутніх соціальних педагогів до: застосування здоров'язбережувальних технологій в професійній діяльності (О. Василенко) [38]; застосування технологій медико-соціальної роботи в професійній діяльності (Д. Данко) [89]; використання соціономічних технологій у професійній діяльності (В. Сторож) [336]; використання інтерактивних технологій у професійній діяльності (Л. Хоменко-Семенова) [365]; застосування особистісно орієнтованих виховних технологій в спеціальних установах для дітей (О. Платонова) [268]; застосування мультимедійних засобів для формування основ здоров'я молодших школярів (В. Коваленко) [145];

застосування комп'ютерних технологій у професійній діяльності (Г. Алексеева) [1] тощо.

Популярним напрямом наукових досліджень стає підготовка майбутніх соціальних педагогів до застосування спеціальних інноваційних технологій, методів, засобів соціального виховання дітей: казкотерапії (Г. Локарева [180], О. Філь [354] та ін.), арт-терапії (Л. Полторак [277]; В. Степаненко [335]); соціально-педагогічного інтерактивного театру (В. Терпелюк [342]); соціально-педагогічного тренінгу (Т. Цюман [368], О. Лисенко та І. Гордієнко [176]); гейміфікації (Н. Краснова [162]) тощо.

Не зважаючи на широкий спектр сучасних наукових досліджень, що стосуються проблем інноватики у соціально-педагогічній діяльності та підготовці майбутніх соціальних педагогів до застосування інноваційних технологій і методів професійної діяльності з різними категоріями осіб, аналіз наукових джерел показав недостатність наукових досліджень узагальнюючого характеру щодо професійної підготовки соціальних педагогів до впровадження інноваційних технологій у професійній діяльності, відсутність розробки щодо конкретних соціально-педагогічних умов підготовки майбутніх соціальних педагогів до використання інноваційних технологій у професійній діяльності.

Вважаємо, що у зв'язку із зазначеним великий дослідницький інтерес у контексті пошуку шляхів вдосконалення процесу підготовки майбутніх соціальних педагогів до використання інноваційних технологій у професійній діяльності становлять розвідки, що належать до *третього пошукового вектору* й забезпечують дослідження конкретних інноваційних технологій, форм, методів, засобів навчання майбутніх фахівців, зокрема соціальних педагогів як об'єкту інноваційної освітньої діяльності у закладах вищої освіти.

Відзначимо, що впровадження інноваційних технологій у процес професійної підготовки майбутніх фахівців в умовах закладу вищої освіти – один з найбільш розроблених дослідницьких напрямів у межах психолого-

педагогічної науки, який разом з тим не втрачає своєї актуальності, зважаючи на безперервність та безупинність інноваційних трансформацій в галузі освіти.

Концептуальні дослідження різних аспектів цієї проблеми здійснювалися Н. Бугою [31], Б. Гречаником [80], Р. Гуревичем [86], Т. Дригач [102], О. Дубасенюк [104], Т. Коваль [146], Ю. Овод [219].

Посилаючись на твердження С. Харченка, зазначимо, що така популярність проблеми інноваційно-технологічного забезпечення освітнього процесу пояснюється тим, що рішучий поворот від масового навчання до посилення індивідуального підходу, розвитку творчих здібностей майбутніх фахівців, спираючись на їх самостійну роботу, інноваційні форми й методи навчання, дискусії, моделювання – є одним з напрямів подальшого прогресу педагогічної освіти [358, с. 6-7].

Практика навчання студентів також свідчить, що особлива увага в освітньому процесі повинна приділятися не тільки модернізації змісту освіти, але й вдосконаленню технологій навчання майбутніх фахівців. Досвід вітчизняних педагогічних ЗВО дозволяє нам стверджувати, що найефективнішими методами і прийомами викладання педагогічних дисциплін є такі, при яких студентство бере активну участь у навчанні, пізнаючи щось нове, отримуючи інноваційний освітній досвід.

Безпосередньо розробці та впровадженню інноваційних форм, методів і технологій у освітній процес присвячено праці таких педагогів, як М. Євтух і А. Нісімчук [109], Г. Кравченко [161], А. Найн [209], Н. Тарадюк і О. Панасюк [340] та ін.

Інноваційне навчання І. Дичківська визначає як зорієнтовану на динамічні зміни в навколишньому світі навчальну та освітню діяльність, яка ґрунтується на розвитку різноманітних форм мислення, творчих здібностей, високих соціально-адаптаційних можливостей особистості. Специфічними особливостями інноваційного навчання, на думку дослідниці, є відкритість майбутньому, здатність до передбачення на основі постійної переоцінки

цінностей, налаштованість на конструктивні дії в оновлюваних ситуаціях [92, с. 13-15].

Інноваційні технології соціальної роботи у вищій школі вивчала О. Павлова [231, 232], надаючи особливу увагу використанню особистісно-орієнтованих інноваційних технологій в навчанні майбутніх соціальних працівників під впливом цілеспрямованої діяльності науково-педагогічних працівників сучасного ЗВО.

Інноваційні тенденції і підходи у професійній підготовці майбутніх соціальних педагогів, а також можливості використання інноваційних технологій у навчання майбутніх фахівців вивчали Є. Дурманенко [106], О. Пришляк [284], І. Савельчук [312], Ю. Сапарай [318] та інші вчені.

Доволі добре дослідженими у вітчизняній науці є деякі конкретні технології професійної підготовки майбутніх соціальних педагогів / соціальних працівників. Так, найбільш ґрунтовно розробленими є можливості використання інтерактивних технологій і методів навчання у підготовці майбутніх соціальних працівників (І. Богданова [24], Н. Гітун [68], С. Іщук [135], І. Мельничук [197], Ю. Олефір [222], Н. Пихтіна [262] та ін.).

Дуже популярними у підготовці майбутніх працівників соціальної сфери та діючих фахівців стають тренінгові технології навчання (О. Опанасенко [227], О. Керик [139], О. Рассказова [398] та ін.).

В умовах розбудови інформаційного суспільства впровадження інформаційно-комунікаційних технологій в освітню практику підготовки соціальних педагогів стає перспективним напрямом наукових розвідок в аспекті модернізації професійної підготовки фахівців (Л. Дітковська [95], В. Топольський [345], Н. Хміль [363] та ін.). Об'єктом досліджень у напрямі вдосконалення підготовки майбутніх соціальних педагогів до професійної діяльності стають також засоби дистанційного навчання (Ю. Овод [219] та ін.).

Сучасні дослідники надають велику увагу розробці проєктних технологій у підготовці майбутніх соціальних педагогів, зокрема

проектуванню інноваційного навчального середовища у системі професійної підготовки фахівців соціальної сфери (С. Фурдуй [356], О. Моренко [208], Л. Тюптя та Д. Пузіков [349] та ін.). Досліджуються креативні педагогічні технології у підготовці фахівців соціально-педагогічної сфери (Т. Равлюк [301]).

Завершуючи аналіз третього пошукового вектору, який поєднує і спрямовує дослідження щодо конкретних інноваційних технологій, форм, методів, засобів навчання майбутніх фахівців, зокрема соціальних педагогів як об'єкту інноваційної освітньої діяльності у закладах вищої освіти, наголосимо, що сучасна освіта є найважливішим засобом і ресурсом становлення інноваційної особистості, орієнтованої на життя у полікультурному суспільстві, прийняття відповідальних рішень в умовах вільного вибору і діалогу.

У цілому, проведений науковий аналіз стану розробленості проблеми підготовки майбутніх соціальних педагогів до використання інноваційних технологій у професійній діяльності дає підстави для висновку про те, що педагогічна інноватика на сучасному етапі розвитку освіти та суспільства в Україні набула особливого значення, оскільки створює умови для нарощування нового педагогічного знання; інноваційно-технологічна готовність стала однією з вимог соціально-педагогічної практики, тому що зумовлює формування особистісної інноваційності майбутніх фахівців. Здобуваючи у процесі професійної освіти здатність долати власний кризовий стан, перетворювати зміст соціально-педагогічної діяльності, форми і способи її організації, створюючи принципово нове технологічне забезпечення освітнього процесу, соціальні педагоги стають дійсно неоціненним ресурсом розвитку інноваційної освіти й розбудови інноваційного суспільства.

Враховуючи широкий спектр сучасних наукових досліджень, що стосуються проблем впровадження у соціально-педагогічну діяльність та підготовку майбутніх соціальних педагогів здобутків педагогічної

інноватики, водночас, аналіз наукових джерел дає підстави стверджувати про недостатність наукових досліджень узагальнюючого характеру щодо професійної підготовки соціальних педагогів до впровадження інноваційних технологій, відсутність розробки конкретних педагогічних умов підготовки майбутніх соціальних педагогів до використання інноваційних технологій у професійній діяльності. У зв'язку з тим, що інноваційний рух безперервно розширюється та охоплює нові сфери соціально-педагогічної науки і практики, виникає проблема розвитку здатності працівників соціальної сфери до створення, впровадження, реалізації та використання інновацій, готовності соціальних педагогів до виконання професійної діяльності на інноваційних засадах, тобто проблема підготовки майбутніх соціальних педагогів до використання інноваційних технологій у професійній діяльності залишається гостро актуальною.

1.2. Суть та види інноваційних технологій у професійній діяльності соціального педагога

Розкриваючи сутність та види інноваційних технологій у професійній діяльності соціального педагога, слід наголосити, що науковій літературі репрезентовано досить велике розмаїття тлумачень категорії „інноваційні технології”, яке зумовлене, зокрема, неоднозначністю поглядів представників педагогічної науки (Л. Ваховський, М. Кратінов та С. Харченко [132], М. Шакурова [377], П. Шептенко [381]) щодо родового поняття „технології”. Вчені одностайно зазначають, що, будь-яка технологія повинна відповідати критеріям технологічності: системність, оптимальність, науковість, цілісність, комплексність, варіативність, логічність, гнучкість, інструментальність, прогнозованість, керованість, відтворюваність, ефективність.

У педагогічному сенсі технологія розглядається як системний підхід до розробки і реалізації освітнього процесу, з опорою на технічні та людські ресурси, що забезпечує оптимізацію освіти [24, с. 331]. Відповідно, освітня

технологія – система функціонування всіх компонентів освітнього процесу, побудована на науковому світобаченні, запрограмована у просторі та часі, що забезпечує досягнення проєктованого результату.

Важливо зазначити, що на основі аналізу наукових досліджень у галузі освітньої інноватики (Л. Даниленко [88], І. Дичківська [94], М. Євтух [109], М. Кларін [142], Г. Кравченко [161], В. Кремень [164], А. Найн [209], А. Нісімчук [216], О. Пехота [134], П. Підкасистий [261], І. Підласий [267], Л. Подимова [271], О. Попова [281], Г. Селевко [319], В. Сластьонін [326], Н.Тарадюк [340] та ін.) та вивчення реалій соціально-педагогічної діяльності у закладах освіти інновація в соціально-педагогічній діяльності витлумачена як підхід, засіб, інструмент, що забезпечує цілеспрямовану якісну зміну професійних відносин в системі „соціальний педагог – отримувачі освітніх послуг – освітні стейкхолдери” у напрямі актуалізації та спрямування інноваційного потенціалу освітнього середовища на формування в учнівства соціальної довіри і відповідальності, здатності до інновацій, колаборації, навчання впродовж життя, виявлення активної громадянської позиції.

Вітчизняна дослідниця І. Дичківська характеризує інноваційні педагогічні технології звертає увагу на такі притаманні їм ознаки, як: цілеспрямованість, систематичність й послідовність і визначає їх як процес втілення у практику нових творчих способів, засобів діяльності, що здатні вплинути (оптимізувати) цілісний процес освіти, починаючи від визначення мети до досягнення очікуваних результатів [93]. На цій основі інноваційні технології соціально-педагогічної діяльності будемо тлумачити як нестандартні форми, методи, способи організації соціально-педагогічної роботи з різними категоріями клієнтів та алгоритми їх реалізації, що забезпечує інноваційний процес соціального виховання і розвитку особистості із врахуванням конкретних умов і провідних завдань безпосередньо на місці професійної діяльності.

Як зазначає І. Мартинова, інноваційна діяльність є досить специфічною і складною, а отже, потребує особливих знань, навичок, здібностей і є

неможливим без педагога-творця, якого сьогодні ще називають педагогом інноваційного спрямування. Основна мета діяльності такого фахівця полягає у застосуванні сучасних інноваційно-педагогічних технологій, що дозволяє створити ефективну систему освіти, сприяє створенню ситуацій успіху, індивідуалізації освітньої діяльності та пробудженню пізнавальної активності, мотивації до навчання, високій результативності, забезпечує психологічний комфорт і вільний вибір, розвиває креативне та критичне мислення учнів і педагогів в умовах освітнього середовища [192, с.18].

Розкриваючи суть інноваційних технологій у професійній діяльності соціального педагога у системі освіти, важливо зазначити, що найважливішим осередком його діяльності є психологічна служба закладів загальної середньої освіти, що створюється і діє з метою організації психологічного забезпечення та соціально-педагогічного патронажу у системі освіти, відповідно до сімдесят шостої статті Закону України „Про освіту”, „Положення про Міністерство освіти і науки України”, що було затверджено постановою Кабінету Міністрів України № 630 від 16 жовтня 2014 року, Наказу Міністерства освіти і науки № 509 „Про затвердження Положення про психологічну службу у системі освіти України” від 22.05.2018 р.

Діяльність психологічної служби у системі освіти спрямована на: забезпечення вчасного, доцільного, безперервного і послідовного моніторингу стану психофізичного розвитку здобувачів освіти, визначення мотивів поведінки і діяльності учнів та учениць з урахуванням психовікових, розумових, гендерних, національних та інших індивідуальних ознак, стану здоров'я, особливих освітніх потреб; сприяння створенню позитивних умов для здійснення освітньої діяльності, що виключають такі негативні соціальні явища, як булінг, дискримінація, гендерна нерівність, репродукування стереотипів тощо. Соціально-педагогічний патронаж у системі освіти, що безпосередньо реалізують соціальні педагоги, забезпечує взаємодію ЗЗСО та усіх освітніх стейкхолдерів, спрямування їхніх зусиль у напрямі соціального

виховання здобувачів освіти, їх активної соціальної адаптації до умов освітнього середовища.

Спеціально відзначимо, що соціальний педагог ЗЗСО здійснює просвітницьку роботу і консультативну допомогу у батьківському середовищі, у якому віддзеркалюються усі наявні у суспільстві соціальні проблеми, виклики та ризики. Слід відзначити, що діяльність психологічної служби зокрема орієнтована на впровадження результатів прикладних наукових досліджень та інноваційних розробок у сфері соціальної педагогіки та прикладної психології [212].

Для поглиблення розуміння суті інноваційних технологій у професійній діяльності соціального педагога у закладах загальної середньої освіти, необхідно також розглянути сучасні освітні реалії, у яких відбувається розвиток і функціонування системи освіти, визначити наявні інноваційні тенденції, що, насамперед, стосуються діяльності психологічної служби й соціальних педагогів, які здійснюють супровід закладів освіти.

В умовах глобалізації світової культури, розгортання інформаційного етапу розвитку цивілізації, упровадження інформаційних технологій в усіх країнах Європи, до яких нині приєдналася й Україна, здійснюються різні за змістом реформи національних систем освіти. Освіта і наука сьогодні стають пріоритетними чинниками розвитку соціально-економічного, духовного та політичного життя будь-якої країни. Виходячи з цього можемо констатувати суттєве посилення зв'язку між освітньою і соціальною сферами, взаємодетермінованість освітніх і суспільних процесів, на перетині яких саме й відбувається соціально-педагогічна діяльність.

Прикладом такого зв'язку є, зокрема, актуальне сьогодні питання становлення інклюзивного підходу до навчання та виховання дітей дошкільного віку та школярів з особливостями здоров'я в Україні, безпосередньо пов'язане з інноваційною зміною соціокультурних умов у суспільстві – соціальною інклюзією, що передбачає збільшення ступеня

участі усього населення країни у суспільному житті, а насамперед тих, що мають проблеми здоров'я [329, с. 12].

Впроваджена у сучасних ЗЗСО Концепція розвитку інклюзивної освіти була створена у відповідності з положеннями Конституції (ст. 24) і законів України (зокрема Закону України „Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні”), де зазначається, що не може бути привілеїв чи обмежень, у тому числі щодо доступу до отримання освіти, за такими захищеними державою ознаками, як стан здоров'я, наявність чи відсутність інвалідності тощо. У зазначеній Концепції та інших нормативних актах, якими встановлюються відносини у системі освіти, в сфері соціального захисту неповнолітніх з інвалідністю, визначається стратегія впровадження інклюзивного підходу в систему освіти України, встановлюються інноваційні для України пріоритети державної політики у сфері освіти щодо забезпечення конституційних прав і державних гарантій щодо дітей з особливими освітніми потребами.

Наголосимо, що згідно цього документу зусилля фахівців у галузі освіти, особливо соціальних педагогів ЗЗСО, спрямовуються також на створення умов для вдосконалення освітнього середовища та системи соціальної реабілітації неповнолітніх з особливими освітніми потребами, зокрема з інвалідністю, через реалізацію в освітньому процесі інноваційних технологій, зокрема інклюзивного навчання [210], що закріплено й у Законі України „Про внесення змін до законодавчих актів з питань загальної середньої та дошкільної освіти щодо організації навчально-виховного процесу” [112] й у змінах до Закону України „Про загальну середню освіту” [113] в частині впровадження інклюзивного навчання у ЗЗСО.

За твердженням дослідників (Г. Пономарьова А. Харківська, М. Андреєва, К. Волкова, Т. Отрошко, О. Рассказова, Ю. Чернецька, С. Харченко), проблема взаємостосунків дитини і середовища таких соціальних інституцій як заклади дошкільної та загальної середньої освіти є настільки важливою, що вирішення її має стати наріжним каменем у

побудові нової системи освіти на засадах інклюзивного підходу [310, с. 22]. У зв'язку з цим, перед сучасними педагогічними працівниками постають нові виклики, такі, як протидія булінгу, з запобігання різноманітним залежностям молодого покоління, серед яких, окрім відомих алко- і нарко- залежностей, порушень харчової поведінки, з'явилися і нові, пов'язані з інформаційно-технічним прогресом і диджиталізацією побутової сфери – кіберзалежність, залежність від соціальних мереж тощо. Вирішення нових проблем із запобігання і протидії поширенню негативних тенденцій серед неповнолітніх вимагає від фахівців сфери освіти оволодіння сучасними інноваційними технологіями.

Підкреслюючи необхідність упровадження інноваційних технологій у професійній діяльності соціального педагога, відзначимо, що сьогодні завданням цього фахівця є вирішення соціально-педагогічних проблем різних груп дітей. Задля окреслення цієї широкої цільової групи у системі освіти поширилося поняття „особливі освітні потреби”. Категорія дітей з особливими освітніми потребами є доволі широкою, згідно статті 23-1 Закону України „Про освіту” [115] це діти, які потребують додаткової постійної чи тимчасової підтримки в освітньому процесі з метою забезпечення права на освіту, сприяння розвитку особистості, поліпшення стану здоров'я та якості життя, підвищення рівня участі у житті громади (статті 23-1 Закону України „Про освіту”). Тож особливі освітні потреби мають різні категорії дітей, що знаходяться у зоні ризику дискримінації за ознаками, захищеними ст. 24 Конституції України, положеннями Закону „Про засади запобігання та протидію дискримінації” іншими міжнародними та державними нормативними документами. Серед таких ознак, окрім інвалідності: раса, колір шкіри дитини, політичні, релігійні та інших переконання її та/або її батьків/піклувальників, стать, вік, етнічне та соціальне походження, громадянство, сімейний та майновий стан, місце проживання, мовні або інші ознаки.

Посилаючись на думку вчених, важливо відзначити, що у соціально-педагогічному контексті важливими у розумінні ключових питань соціального виховання дітей в сфері освіти є поняття „дискримінація” та „дискримінаційні ознаки”, оскільки новий інклюзивний підхід є невід’ємним від не менш інноваційного недискримінаційного підходу в освіті, що, у свою чергу, становить основу для створення доступного для усіх категорій дітей сприятливого освітнього середовища. Одним з важливих завдань соціальних педагогів у системі освіти стає подолання дискримінації – ситуації, яка має місце за конкретних обставин, коли особу чи групу осіб обмежують у користуванні правами – тобто певним чином забороняють, або створюють умови, коли користуватися правами в повній мірі неможливо через уявну або реальну ознаку людини або групи [310, с. 21-22].

Посилаючись на працю Н. Воєвудко, слід наголосити, що зазвичай дискримінація в освіті, особливо в царинах планування навчальної діяльності і підручникотворення, має прихований характер, такий, що можна не розпізнати з першого погляду [53, с.13]. За спостереженням Ю. Нечитайло, результати дії прихованого навчального плану засвоюються дитиною у процесі соціалізації непомітно, приховано: через особливу структуру і стиль педагогічного спілкування, відмінний для дівчаток і хлопчиків добір сегрегованих завдань, прикладів та ілюстрацій, через сприйняття стереотипізованих мовленнєвих і поведінкових зразків дорослих і однолітків у різних комунікативних ситуаціях [215].

Множинна дискримінація в освіті, розповсюджується у трьох сферах: в організаційно-нормативній структурі закладу освіти (розподіл посад і предметних профілів, система ритуалів і норм, виховні заходи, фізичний простір класу, візуально-інформаційний простір тощо), у змісті навчання та в педагогічній комунікації, стилі викладання. Це – неадекватна репрезентація жінок в навчальних матеріалах, система виховання і навчання, яка базується на домінуванні чоловічих цінностей і через яку здійснюється соціальний контроль [215]. Наслідками дії „прихованого навчального плану”, на думку

І. Іванюка, є те, що учнівство непомітно для себе приходять до висновку, що саме чоловік є еталоном і саме він грає найбільш значущу роль в суспільстві і культурі. Крім того, знання учнів про те, який внесок зробили жінки в культуру й історію значно обмежуються; на індивідуальному рівні стереотипи, що існують в навчальних програмах, більшою мірою заохочують до досягнень хлопців, тоді як дівчат навчають моделям поведінки, які не мають нічого спільного з лідерством та управлінням [124, с.145].

В таких умовах актуалізується питання про посилення соціально-педагогічної діяльності із забезпечення учнівства і вчительства інноваційними підходами, технологіями, новими навчально-методичними матеріалами та ресурсами, вільними від дискримінації, стереотипів та упереджень. Недискримінаційний, зокрема гендерночутливий, підхід в освіті, що безпосередньо пов'язаний із завданнями соціального виховання дітей, передбачає формування позитивного ставлення до розмаїття, активні дії для подолання стереотипів, припущень та упереджень, де і коли б вони не проявлялися, прийняття усіх людей і повагу до них незалежно від їхньої раси, кольору шкіри, гендерної приналежності, мови, політичних або інших поглядів, релігії, національного чи соціального походження, майнового, станового або іншого статусу, чи інших ознак [140, с. 27].

У зв'язку із пошуком конкретних шляхів подолання дискримінаційних тенденцій в освіті важливим інноваційним викликом системи середньої освіти й сучасним завданням школи стає заохочення різних груп дітей, особливо дівчат, до STEM-освіти, впровадження гендерночутливого підходу до вивчення математично-природничих дисциплін. Необхідно відзначити, що STEM-освіта, відображає також інноваційний підхід до виховання та навчання дитини, коли головним вважається не набуття знань, а вміння їх здобувати, використовувати на практиці та не втрачаючи при цьому себе, як особистості. Одержати знання не з окремих предметів, а за допомогою інтеграції чотирьох напрямів в єдине ціле [306, с. 56].

У цілому ж, розкриваючи інноваційний характер діяльності соціальних педагогів у ЗЗСО, відзначимо, що сьогодні у результаті реформування середньої ланки освіти кожний заклад загальної середньої освіти за своєю філософією повинен стати інклюзивним, недискримінаційним, гендерночутливим, здатним до задоволення освітніх потреб різних категорій дітей, тобто спроможним перебудувати свою освітню діяльність на інноваційних засадах, орієнтуючись на виклики сьогодення. Велика роль у цьому надається інноваційній за змістом та засобами соціально-педагогічній діяльності, спрямованій на створення сприятливого освітнього середовища ЗЗСО, готового у будь-який час прийняти кожну дитину й забезпечити розвиток її потенціалу. При чому, коли мова йде про створення освітнього середовища, мається інноваційне за філософією і засобами забезпечення права на освіту і розвиток для усіх дітей, незалежно від наявності / відсутності в них дискримінаційних ознак на основі підвищення компетентності педагогічних працівників та руйнування суспільних стереотипів щодо освіти дітей з особливими освітніми потребами у процесі соціально-педагогічної діяльності у ЗЗСО [310, с. 21-22].

Досліджуючи проблему використання інноваційних технологій у професійній діяльності соціального педагога, наголосимо, що на відміну від попередньої „знаннєвої” концепції шкільного навчання, нині метою освітнього впливу стає підготовка особистості до життя, сприяння її соціалізації, а відповідно соціально-педагогічний аспект інтегрується в усі види освітньої діяльності, що у свою чергу потребує вироблення нового погляду на реалізацію професійних функцій усіма суб'єктами освітньої діяльності, особливо соціальним педагогом, який є своєрідним „апологетом” й, одночасно, „менеджером” соціально-виховних впливів на учнівство у системі освіти.

Базовим в освітянському дискурсі стає поняття компетентності, як здатності школяра до самореалізації у різних сферах навчання і життя. У цьому контексті слід уточнити, що Закон України „Про освіту” передбачає

такі ключові компетентності випускників Нової української школи як: компетентності у галузі природничих наук, техніки і технологій; інноваційність; інформаційно-комунікаційну компетентність. Важливими видаються також здатність до навчання впродовж життя й суспільно значущі компетентності, які тісно переплітаються з ідеями недискримінації, встановлення гендерної рівності, захисту прав і свобод людини у суспільстві тощо [115]. За твердженням О. Кулігіної, зважаючи на нові освітянські пріоритети, для сучасної освіти в Україні набуває актуальності питання про інноваційні методи створення освітнього середовища, в якому буде формуватися самостійна особистість, здатна до саморозвитку і самовдосконалення, а саме: середовища, спрямованого на максимальне сприяння прояву й розвитку індивідуальних здібностей дитини [166, с. 21].

Очевидно, створення освітнього середовища для формування у дітей широкого кола, орієнтованих на соціально-педагогічні завдання компетентностей є спільною справою педагогічних працівників, співробітників психологічної служби школи, зокрема й соціальних педагогів, адміністрації ЗЗСО, середовища освітнього закладу у цілому, отримувачів освітніх послуг, а також всіх освітніх стейкхолдерів. Реалізація діяльності з підготовки особистості до умов сучасного життя є доволі інноваційною справою, що має на меті формування учня / учениці як цілісної особистості, всебічно розвиненої, здатної до критичного мислення, з активною громадянською позицією, яка діє згідно з морально-етичними принципами і здатна до проявів соціальної відповідальності, приймає виважені рішення, орієнтована на пріоритетність гідності і прав людини, є інноватором, спроможним змінити оточуючий світ, сприяти покращенню соціально-економічної ситуації у суспільстві на засадах сталого розвитку; є конкурентоспроможним на ринку праці, здатним навчатися впродовж усього життя [47]. На офіційному веб-сайті Нової української школи наголошується: „саме освічені українці, всебічно розвинені, відповідальні громадяни та

патріоти, здатні до ризику та інновацій, – ось хто поведе українську економіку вперед у XXI сторіччі” [47].

Відповідно до зазначеного вище соціально-педагогічна діяльність займає чільне місце в оновленні концепції освітньої діяльності, адже стрижневим завданням освітнього процесу стає спрямування потенціалу системи освіти на досягнення головної мети соціального виховання – набуття дитиною соціальності, а саме: розуміння сенсу соціальної активності, участі у громадському житті; володіння соціальними навичками й позитивними життєвими стратегіями; вміння працювати у команді, вирішувати конфлікти та йти на компроміси; повага до закону, прав людини і підтримка соціального та культурного різноманіття тощо [47]. Виходячи з цього, очевидним стає той факт, що сьогодні заклади середньої освіти й взагалі вся освітня система стають стартовою площадкою для інноваційної діяльності соціального педагога, орієнтованою на підготовку компетентного, конкурентоспроможного, творчого випускника на засадах академічної доброчесності, антидискримінаційного й інклюзивного підходів, в умовах поширення в освітньому середовищі інноваційних технологій інформаційного суспільства.

Одним із чинників, що детермінують необхідність оновлення діяльності працівників психологічної служби ЗЗСО є посилення впливу на соціалізацію неповнолітніх засобів масової інформації, особливо інтернет-джерел, соціальних мереж та спільнот через які продукуються різноманітні образи, ідеї, неконтрольовано поширюються цінності і стереотипи. ЗМІ та інтернет-спільноти виступають потужними інноваційними засобами соціального виховання дитини, дію яких соціальний педагог має знати і вміти позитивно спрямовувати.

За твердженням М. Нетреби у зв'язку з цим, великої значущості набувають питання пов'язані з механізмами соціальної, психологічної рекреаційної дії новітніх медіа на шкільну аудиторію, її оберігання від негативного впливу зображення насильства на екрані, захисту прав дитини

отримувати аудіовізуальну інформацію, що не завдає їй шкоди [214, с. 24]. Із цього, зокрема, випливає необхідність медіаосвіти соціальних педагогів, основне завдання якої полягає в тому, аби навчити їх орієнтуватися в умовах нового інформаційного суспільства [196, с. 8].

Впровадження нових стандартів у діяльність фахівців соціальної та освітньої сфери висуває нагальне завдання щодо оновлення технологічного забезпечення соціально-педагогічної діяльності та підготовки соціальних педагогів шляхом звернення до найкращих здобутків освітньої інноватики. Сучасні освітні технології, зокрема технології тренінгу, менторингу, тьюторингу, коучингу, медіації, ІКТ й засоби медіаосвіти та візуалізації, за умови їх свідомого упровадження у процес соціального виховання неповнолітніх здатні забезпечити профілактику значної кількості соціально-педагогічних проблем через розвиток правової грамотності й соціальної відповідальності неповнолітніх, підвищити якість соціальних послуг, збагатити їх спектр, задовольнити потреби різних категорій клієнтів у системі освіти. Крім того, освітні інноваційні технології є ефективними у професійній підготовці майбутніх фахівців соціальної та освітньої сфер та підвищенні кваліфікації практикуючих соціальних педагогів, психологів, учителів, оскільки забезпечують набуття компетентностей, що потрібні для упровадження інноваційних технологій у професійній діяльності. Відповідно до цього, вивчення можливостей упровадження інновацій у соціально-педагогічну діяльність та підготовка майбутніх соціальних педагогів до застосування інноваційних технологій у роботі з неповнолітніми в умовах ЗЗСО стають гостро актуальними і складають поле для проведення науково-практичних досліджень.

Спираючись на аналіз наукової літератури з досліджуваної проблеми та вивчивши відображені у сучасних медіаресурсах інноваційні технології, які вже використовуються в освітній практиці, нами було укладено орієнтовну класифікацію інноваційних технологій, методів, засобів, інформаційних ресурсів, поширення яких в освіті, зокрема й у роботі соціального педагога,

останнім часом було зумовлене інформаційно-технологічних прогресом (Додаток А). Очевидно, що існуюче розмаїття інноваційних технологій, методів, засобів, інформаційних ресурсів, які несуть і поширюють інновації в освіті, створює родючий ґрунт для суттєвого оновлення змісту і технологічного забезпечення соціально-педагогічної діяльності в ЗЗСО.

Нагадаємо, що згідно нормативно-правовим документам [212], соціальний педагог є фахівцем, який працює у складі психологічної служби ЗЗСО. Виходячи з цього, розкриваючи суть та види інноваційних технологій у професійній діяльності соціального педагога, необхідно охарактеризувати таку діяльність у контексті впровадження сучасних інновацій у роботу психологічної служби школи, де зазначений фахівець виконує низку професійних функцій. Згідно кваліфікаційній характеристиці соціального педагога [131, с.14] та Положенню про психологічну службу у системі освіти України [212], посадові обов'язки цього фахівця безпосередньо пов'язані з виконанням таких *функцій*, як: діагностично-прогностична, організаційно-методична, корекційно-розвиткова, консультативна, просвітницько-профілактична, соціально захисна.

Згідно Положенню про психологічну службу у системі освіти України найпершою серед функцій фахівців цієї служби є діагностично-прогностична, що передбачає психолого-педагогічне вивчення чинників становлення особистості, її індивідуального розвитку [212]. У межах даної функції соціальний педагог здійснює моніторинг і оцінку результатів власної діяльності, вивчає динаміку соціального розвитку учнів та шкільних колективів, спостерігає за впливом на соціалізацію школярів неформальних об'єднань, сімейного мікросередовища, проводить оцінку виховного потенціалу мікрорайону, виявляє джерела негативного соціального впливу на учнів.

Відповідно до листа Міністерства освіти і науки України від 18.07.2019 р. № 1/9-462 „Про пріоритетні напрями роботи психологічної служби у системі освіти на 2019-2020 н.р.” діагностика належить до

пріоритетних напрямів діяльності працівників психологічної служби й забезпечує виявлення причин виникнення в учнівства труднощів у процесі навчання та розвитку, чинників соціально-психологічної дезадаптації дітей у ЗЗСО; дослідження та виокремлення індивідуальної специфіки розвитку дітей, зокрема учнів з особливими освітніми потребами, виявлення потенційних можливостей дітей у процесі сприяння їх професійному самовизначенню [290]. За даними цього ж джерела соціальні педагоги і практичні психологи ЗЗСО у 2018-2019 навчальному році здійснили діагностичну діяльність щодо 6 351 571 учасників освітнього процесу, з яких індивідуальну діагностику було проведено 1 308 491 особам, серед яких: 977 589 отримувачів освітніх послуг, 131 988 педагогічних працівників, 198 914 представників батьківської спільноти. Не менш затребуваною виявилася групова діагностична діяльність, що була реалізована щодо 5 043 080 осіб (4 134 001 школяр, 401 489 педагогів, 504 590 батьків [290]. Наведені дані переконливо свідчать про значення діагностичної діяльності психологічної служби у ЗЗСО.

Зважаючи на значний обсяг охоплення цією освітньою послугою учнівського і батьківського контингенту, й педагогічних працівників, можемо стверджувати, що від впровадження інноваційних технологій, здатних підвищити якість і оптимізувати процес обробки, узагальнення і оприлюднення результатів діагностичної діяльності, багато в чому залежить ефективність роботи психологічної служби та результати соціально-педагогічної діяльності закладу освіти у цілому.

У цьому контексті слід наголосити на соціально-педагогічній спрямованості діагностичної діяльності усієї психологічної служби, адже, за рекомендаціями МОН України кожен її працівник має дотримуватися принципу відповідності обраного діагностичного підходу, конкретної методики цілям і завданням подальшої соціально-педагогічної діяльності з учнем. Зважаючи на це, очевидно використана методика має забезпечити виявлення тих особливостей дитини, які допоможуть фахівцю зрозуміти

стратегію побудови ефективної взаємодії з нею, задля вдосконалення стратегій навчання та розвитку та надання якісних освітніх послуг [290].

До того ж, слід підкреслити, що діагностична діяльність соціального педагога тісно взаємопов'язана з прогностичною, виконуючи яку, фахівець робить прогноз, ґрунтуючись на результатах спостережень за зміною соціальної ситуації розвитку дитини, прогнозує результати освітнього процесу з урахуванням найважливіших чинників становлення особистості [131, с. 14]. Психодіагностична діяльність працівника психологічної служби має ґрунтуватися на певних принципах її організації, одним з яких є прогностичність методів, які застосовуються, тобто результати діагностування створюють підстави для прогнозування подальшого розвитку особистості, попередження проблем соціалізації. Зокрема, дослідження психологічної готовності учнів до школи створює підстави для прогнозування успішності процесу адаптації дитини до ЗЗСО, організації соціально-педагогічної підтримки і психологічної допомоги. Суттєвим є орієнтованість фахівця на використання розвивального потенціалу того чи іншого методу діагностики, що забезпечує можливість посилити розвивальний ефект діагностичних процедур через підтримання тяглості у процесі створення і реалізації програм індивідуального розвитку дитини.

Разом з цим зазначимо, що отримані у ході діагностичної діяльності психологічної служби дані становлять надійну основу для: складання соціально-психологічного портрету дитини (опис її особливостей розвитку та взаємодії з оточуючими, потенційних можливостей та труднощів); уточнення стратегічних цілей щодо забезпечення підтримки учням та ученицям з особливими освітніми потребами; проєктування методичного забезпечення процесу супроводу дитини в освітньому середовищі [290].

У науці обґрунтовано умови, за яких здійснення діагностичної діяльності психологічної служби ЗЗСО буде найбільш результативним. Це, по-перше, наявність відповідального – фахівця, який за функціональними обов'язками має визначати рівень розвитку соціальності учнів у сучасній

школі; таким фахівцем виступає соціальний педагог; по-друге, вдосконалення з точки зору надійності та простоти використання діагностичних процедур та інструментарію, створення можливостей підрахунку, накопичення та аналізу даних із використанням комп'ютерних засобів; по-третє, єдність діагностики характеристик особистості та колективу; по-четверте, систематичність та безперервність діагностики, наявність системи соціально-педагогічного моніторингу [302, с. 237].

Розкриваючи взаємодетермінуюче значення інноваційних технологій у розширенні можливостей реалізації соціальним педагогом діагностичної і прогностичної функцій, посилаючись на твердження Н. Краснової [163, с. 49], підкреслимо, що невід'ємною ознакою соціально-педагогічної технології є її конкретна спрямованість на вирішення визначеної соціально-педагогічної проблеми, а, відповідно можливість її модифікації, пов'язаної з конкретними умовами її реалізації: матеріальними, політичними, фінансовими, кадровими ресурсами, з історичними умовами, традиціями, а, у випадку соціально-педагогічної діяльності в умовах сучасного освітнього середовища, насамперед, з інноваційною природою цього середовища.

Дослідниця наголошує, що соціально-педагогічна технологія має використовуватися адресно та супроводжуватися тими або іншими нюансами з опорою на ґрунтовне вивчення умов, у яких вона буде реалізовуватися. Подібна технологія не може бути спроектована чи впроваджена без урахування особливостей як об'єктів так і суб'єктів соціально-педагогічної діяльності, відповідно значне розмаїття існуючих соціально-педагогічних технологій пов'язано із:

- суттєвим спектром соціально-педагогічних взаємовідносин та видів соціально-педагогічної діяльності;
- складністю, багатоаспектністю об'єктів соціально-педагогічної технологізації;
- існуванням значної кількості методів і формам, способів і засобів, які можуть застосовуватися у соціально-педагогічній діяльності;

- варіативністю ступеня професіоналізму соціальних педагогів, які здійснюють розробку та реалізацію соціально-педагогічних технологій [163, с. 49].

Виходячи з цього наголосимо на визначальній ролі діагностичних технологій в оновленні змісту та технологічного дизайну соціально-педагогічної діяльності в закладах загальної середньої освіти. Саме на основі соціально-педагогічної діагностики відбувається прийняття рішень про доречність застосування тих чи інших інновацій у роботі з учнями, розробляються і впроваджуються у практику роботи психологічної служби ЗЗСО різноманітні інноваційні технології. Відповідно, оновлення технологічного забезпечення діагностичної і прогностичної функцій соціально-педагогічної діяльності стає необхідним та пріоритетним завданням сьогодення.

У листі МОН України від 18.07.2019 № 1/9-462 „Про пріоритетні напрями роботи психологічної служби у системі освіти на 2019-2020 н.р.” підкреслюється, що „сучасні тенденції розвитку освіти формують загальне спрямування діяльності психологічної служби у системі освіти України” і „першочерговим завданням працівників психологічної служби є пошук дієвих засобів і методів профілактичної, корекційної, просвітницької та розвиткової діяльності” [290].

Згідно Наказу МОН України від 08.08.2017 № 1127 „Про затвердження плану заходів МОН України щодо розвитку психологічної служби на період до 2020 року” [211], науково-педагогічними працівниками Українського науково-методичного центру практичної психології і соціальної роботи було розроблено діагностичний мінімум для спеціалістів психологічної служби і методичні рекомендації щодо використання діагностичних мінімумів у діяльності фахівців психологічної служби, які розміщено у вільному доступі [116].

У методичних рекомендаціях, наголошується, що діагностичний інструментарій становить методичну основу здійснення такої важливої

функції фахівців психологічної служби, як діагностика, що є єдиним базисом, на якому ґрунтується уся корекційна, розвивальна, просвітницька і профілактична робота. Результати діагностики є значним чинником, від якого залежить результативність усієї роботи соціального педагога [116, с. 4].

Відзначимо, що спектр напрямів і методик діагностики, які використовують працівники психологічної служби ЗЗСО, є доволі широким. Серед апробованих у роботі психологічної служби діагностичних напрямів можна зазначити діагностику уваги, пам'яті, особливостей нервової системи, темпераменту, характеру, комунікативних здібностей та інтелекту, мислення учнів, рівня їх соціальної адаптації, готовності до школи, схильності до девіацій, мотиваційної сфери і спрямованості особистості, мотивації навчання, а також діагностичні методики для вивчення соціально-педагогічних особливостей мікросередовища дитини та оцінки міжособистісних взаємин тощо. Крім того, використовуються методики діагностики педагогічного колективу, класного і шкільного оточення, вивчення здібностей і професійних схильностей учнівства.

Вченими обґрунтовано концепцію та сучасний інноваційний інструментарій моніторингово-діагностичних досліджень розвитку соціальності учнів у класному середовищі. Метою соціально-педагогічної діагностики дітей є відображення актуального для учня конкретної вікової групи балансу впливу на особистість внутрішньої та зовнішньої ситуації розвитку соціальності. Відповідно, запропонований інструментарій включає, як методики вивчення ознак розвитку соціальності особистості у внутрішній соціальній ситуації : „Карта оцінки та соціальності особистості у внутрішній соціальній ситуації” (О. Рассказова), методика „Індивідуальна соціальна ситуація розвитку” (І. Ніколаєва) тощо; так і методики оцінки ознак розвитку соціальності особистості у зовнішній соціальній ситуації: „Карта оцінки та соціальності особистості у зовнішній соціальній ситуації”, методика визначення індексу соціальності середовища класу та школи, „Матриця

соціальності учня інклюзивної школи”, діагностика професійно-особистісних особливостей та стиля спілкування педагогів з дітьми [302, с. 233].

Окремий напрям становить виявлення домашнього насильства відносно дітей, для чого Інститутом модернізації змісту освіти складено спеціальний перелік діагностичних методик, рекомендованих Міністерством освіти і науки до використання у роботі психологічної служби ЗЗСО [252]. Опитувальник для дослідження психотравмуючої події (В. Панок), призначений для дослідження психотравмуючої події у житті підлітків і дорослих, побудований на процесі аналізу життєвого шляху клієнта; соціологічна анкета (В. Панок [325]), призначена для виявлення ставлення дорослих людей до проблеми насильства над дітьми; методика „Перелік життєвих подій” [120], що застосовується як для оцінки загальної кількості потенційно травматичних подій у житті людини, так і для кращого визначення її проблем тощо.

Аналіз спектру існуючих діагностичних методик, які застосовуються у роботі психологічної служби ЗЗСО [116, 120, 133, 252, 297, 298, 299], показав, що більшість із них є доволі трудомісткими як за підготовкою і проведенням, так і за подальшою обробкою та інтерпретацією результатів. Відповідно реалізація всіх напрямів діагностики вимагає від фахівця значних зусиль й часто виявляється надто ресурсозатратною і неефективною.

Разом з цим, у рекомендаціях МОН щодо організації роботи сучасної психологічної служби ЗЗДО зазначається, що огляду на широкий спектр функціональних обов’язків та напрямів діяльності фахівців, діагностика має відзначатися такими ознаками:

- займати мінімум часу;
- бути доступною для дітей;
- функціонально простою в обробці та аналізі;
- забезпечувати результати, що можуть бути сформульовані так, щоб надати можливість ефективно побудувати подальший процес супроводу дитини в освітньому середовищі [290].

Сучасні інноваційні технології надають можливість значно оптимізувати підготовку та проведення соціально-педагогічної діагностики, обробку отриманих даних, уточнюють соціальний прогноз, а також можуть зробити процес діагностики набагато більш цікавим для дітей, поліпшити зворотний зв'язок із респондентами та їхніми батьками в умовах вільного інформаційного простору. Щодо останнього, погоджуючись з дослідниками, відзначимо, що через інноваційні інформаційні ресурси опосередковано, хоча й більш ефективно, поширюється провідна форма організаційного вираження документованої інформації, яка використовується під час її збирання, обробки, зберігання та споживання, тобто під час інформаційної діяльності [19, с. 4].

Так, для оптимізації діагностичної діяльності соціальний педагог може використовувати сучасні засоби діагностики на прикладі інтерактивного ресурсу Plickers. Використання Plickers дозволяє працівнику психологічної служби школи не лише спростити процедуру діагностики, а й перетворити її на розвагу, яка забезпечить активну, зацікавлену участь респондентів у процесі. Для роботи з учнями молодших класів зазначений ресурс забезпечує можливість провести діагностику в ігровій формі. Серед переваг Plickers те, що це дуже проста технологія, яку реально засвоїти й використовувати в умовах ЗЗСО.

Сервіс Plickers дозволяє проводити мобільні голосування і фронтальні опитування під час соціально-педагогічної діагностики в тестовій формі. Робота з мобільним застосунком забирає не більше кількох хвилин. Отримання результатів опитування відбувається на занятті без тривалої перевірки та миттєво виводиться на екран комп'ютера (телевізора, проектора), під'єданого до Інтернету. Наявність смартфонів або комп'ютерів не потрібна: тільки смартфон того, хто здійснює опитування з доступом до Інтернету.

Подібний функціонал є у багатьох інших сучасних застосунків та інтерактивних ресурсів, наприклад: ZipGrade, Online Test Pad, застосування

яких забезпечує легкість та надійність діагностичних процедур і соціальних прогнозів у роботі фахівців психологічної служби ЗЗСО.

Посилаючись на думку О. Рассказової [302, с. 237], зазначимо, що систематичне проведення аналізу, прогнозування та ознайомлення учнів, педагогів, батьків із результатами дослідження за умови його інноваційного технологічного забезпечення дозволяє відстежити розвиток соціальності учнів та динаміку соціальної взаємодії у класі, поєднуючи діагностичні заходи з пошуком і розробкою оптимальних шляхів соціально-педагогічної роботи зі школярами у класному колективі. Разом з цим, діагностика не лише є необхідним елементом дослідної роботи або окремим етапом соціально-педагогічної діяльності, а й входить до змісту інших функцій соціально-педагогічної діяльності з у ЗЗСО й виступає умовою успішного орієнтування системи освіти на потреби дітей у новій українській школі .

Важливою функцією соціального педагога ЗЗСО є *організаційно-методична*, реалізація якої забезпечує координування діяльності суб'єктів соціального виховання, організацію соціально-корисної діяльності учнів та учениць, сприяє формування недискримінаційних, демократичних відносин в освітньому середовищі тощо [131, с. 14].

Відповідно до Положення про психологічну службу ЗЗСО організаційно-методична функція фахівців цієї структури полягає у визначенні стратегії, мети, завдань, планування діяльності психологічної служби та координації взаємодії учасників освітнього процесу [212].

Організаційну функцію соціальний педагог починає виконувати з самоорганізації власних зусиль для професійного самовдосконалення. Наразі в інформаційному просторі існує багато засобів, технологій і ресурсів, починаючи від віртуальних бібліотек для підвищення рівня теоретичних знань і закінчуючи конкретними інструментами тайм-менеджменту та самоорганізації.

Одну з найбільш вдалих інноваційних концепцій у соціально-педагогічній діяльності в справі раціонального використання часу і

планування становить, наприклад, правило 80/20, яке також називають „принципом Парето”, оскільки вперше його сформулював в 1895 р. італійський економіст В. Парето. Він виявив, що практично будь-яка сфера діяльності в економіці підпорядковується принципу, згідно якому 20 відсотків витрачених зусиль забезпечують 80 відсотків отриманих результатів, тому можна значно зекономити власні ресурси, якщо вірно вибрати першочергові справи. Нерідко виявляється, що один пункт в списку з десяти завдань, за своєю значимістю перевищує всі інші дев'ять пунктів, взятих разом, проте він є найбільш трудомістким і потребує найбільше зусиль, тому його часто відкладають на потім [346].

Аналіз існуючого досвіду роботи соціальних педагогів у закладах освіти переконує, що причиною неефективності соціально-педагогічної діяльності в більшості випадків виявляється обставина, що фахівці трудяться над несуттєвими завданнями і не наважуються (з власних побоювань або слідуючи негласній політиці адміністрації закладу) приступити до вирішення одного або двох завдань, здатних суттєво змінити, осучаснити середовище ЗЗСО. Це пов'язано з тим, що найбільш значущі завдання соціально-педагогічної діяльності нерідко найважчі і складні, однак віддача від їх ефективного здійснення може бути колосальною й вплинути на змістово-середовищний дизайн та стратегію розвитку усього закладу освіти та, навіть, усього оточуючого мікросередовища (мікрорайону міста, села).

Сучасним прикладом подібної вдалої організаційної діяльності психологічної служби і адміністрації ЗЗСО є, зокрема, кейс Огіївського навчально-виховного комплексу Харківської області, де шляхом проведення гендерного аудиту закладу освіти, антидискримінаційної експертизи шкільних підручників, гендерного аналізу уроків, зміни візуального простору на гендерночутливий, проведення уроків та виховних заходів без транслювання гендерних стереотипів, організації екозаходів у громаді, вдалося повністю змінити шкільний простір, зробити його вільним від дискримінації і, навіть, вплинути на вирішення проблеми запобігання

трудо́вій міграції сільського населення через формування сприятливих умов проживання, взаємоповаги, розширення уявлень про власні можливості тощо [396, с. 32-33].

Для досягнення подібних результатів соціально-педагогічної діяльності, фахівцям слід чітко ранжувати за ступенем значущості свої професійні обов'язки та завдання, й сприймати як менш пріоритетні ті завдання, що містяться в другорядних вісімдесяти відсотках, поки залишаються невиконаними завдання з головних двадцяти. Фахівці мають пам'ятати, що планування робочого часу соціального педагога в кінцевому рахунку являє собою планування життя, персональне планування, адже плануючи свій час, фахівець визначає, чим буде займатися в майбутньому. Здатність обирати між важливим і малозначним, яку майбутній соціальний педагог має розвинути ще на етапі професійної підготовки, виявляється тою характеристикою, яка кардинальним чином визначає успіх в житті і на роботі.

Технологій тайм-менеджменту і самоорганізації, що для організації соціально-педагогічної діяльності є інноваційними, досить багато. Серед них за зручність у використанні можна відзначити гугл-календарі, інтерактивні планувальники та мобільні застосунки. Цікавим для організації роботи соціального педагога може бути мобільний застосунок „Помодоро”, який може стати помічником у забезпеченні режиму роботи і відпочинку протягом робочого дня без зниження ефективності праці [61].

У напрямку інноваційного оновлення організаційної діяльності психологічної служби ЗЗСО у спеціальному листі МОН для працівників психологічної служби рекомендується використовувати у професійній діяльності такий оптимізуючий, а у сучасних умовах інформаційно-технічного прогресу й інноваційний інструмент, як циклограми. Використання циклограм забезпечує візуалізацію обсягів робіт, яку має виконати фахівець впродовж певного періоду, дає можливість ґрунтовно

проаналізувати ресурсне забезпечення проектованої діяльності, оцінити бажаний результат, оптимізує та спрощує роботу фахівця [290].

Відзначимо, що Українським науково-методичним центром практичної психології і соціальної роботи створено доступні для освітян орієнтовні циклограми діяльності працівників психологічної служби закладів освіти і методичні рекомендації щодо їх впровадження [199].

Сьогодні розроблені соціальними педагогами циклограми можуть бути візуалізовані за допомогою інноваційних комп'ютерних програм, наприклад програми Canva.

В межах реалізації організаційної функції у ЗЗСО соціальний педагог також має бути здатний залучати до співпраці із закладом освіти різних партнерів та освітніх стейкхолдерів. Сучасне інформаційне суспільство й інноваційні технології забезпечують активну взаємодію та швидку комунікацію через розгалужену систему соціальних мереж, більшість з яких є поєднаними між собою, що сприяє моментальному поширенню новин, дописів, постерів, посиленню впливу певних ідей та стереотипів на свідомість користувачів Інтернету. Соціальні мережі також активно використовуються для формування громадської думки стосовно якогось суспільного явища чи події. Наприклад, загальновідомою є практика створення учнівських та батьківських, професійних і тематичних груп в мережах Вайбер, Фейсбук, Телеграм, Інстаграм тощо. Відповідно, підкреслимо, що користуючись соціальними мережами, соціальний педагог має проявляти обізнаність із сучасними технологіями, дотримуватися педагогічної етики, здійснювати комунікацію на засадах високої загальної культури, принципів кібербезпеки, клієнтоцентризму та недискримінаційної поведінки.

Продовжуючи розкриття суті та видів інноваційних технологій у професійній діяльності соціального педагога у контексті дослідження організаційної функції цього фахівця, слід зазначити, що зазвичай у школах проводять спеціальну організаційно-методичну роботу з метою поліпшення

фахової підготовки педагогічних кадрів, яка спонукає кожного педагога до підвищення свого фахового рівня, також сприяє взаємному збагаченню членів педагогічного колективу педагогічними знахідками, дає змогу надавачам освітніх послуг вчитися педагогічній майстерності [233].

Така організаційно-методична робота будується на принципах: цільового підходу до організації методичної роботи відповідно програмних цілей закладу освіти та напрямів його діяльності; організації роботи з педагогічними кадрами на основі урахування їх потреб та реального рівня професійної майстерності; оперативності та мобільності; оптимального поєднання індивідуальних і колективних форм; пріоритету знань та моральних цінностей [56]. Відповідно організаційна функція соціального педагога зокрема полягає у постійному підвищенні власного професійного рівня, педагогічної майстерності та культури, а також залученні колег до підвищення своєї кваліфікації у напрямі запровадження нових підходів до створення сприятливого освітнього середовища.

Питання організації методичної роботи в закладі загальної середньої освіти є предметом пильної уваги сучасних українських учених і педагогів-практиків. Основним завданням організаційно-методичної роботи є допомога надавачу освітніх послуг у створенні індивідуальної творчої лабораторії, в якій би він міг вивчати та впроваджувати у власну педагогічну практику досягнення передового педагогічного досвіду, педагогічної та суміжних із нею наук, проводити власні експериментальні дослідження, на основі яких вибудовувати індивідуальний творчий стиль, що дозволяло б йому бути на висоті поставлених перед ним освітніх завдань [305, с. 28].

Організаційно-методична робота спонукає педагога до роботи над підвищенням свого фахового рівня, сприяє збагаченню колективу педагогічними знахідками шляхом вирішення таких завдань: визначення системи заходів, спрямованих на досягнення найкращих результатів (планувальне); удосконалення структури і змісту методичної роботи (організаційне); регулярне вивчення співвідношення між ступенем

професійної компетентності освітян, що віддзеркалюється у результатах їхньої діяльності, та вимогами професійного середовища та соціуму у цілому до якості діяльності педагогів (діагностичне); передбачення знань та умінь, необхідних педагогам у майбутньому (прогностичне); виробленні принципово нових положень освітньої діяльності, у формуванні, експериментальній перевірці та впровадженні передового досвіду (моделювальне); відновлення частково забутих або втрачених вихователями знань після закінчення закладу освіти (педагогічно-реабілітаційне); виправлення недоліків у діяльності педагогів, пов'язаних із використанням застарілих методик (корекційне); інформування, агітація педагогів щодо впровадження досягнень науки, передового досвіду (пропагандистське); налагодження й підтримання зворотного зв'язку, в оцінюванні відповідності наслідків методичної роботи завданням та нормативним вимогам (контрольно-інформаційне) [305, с.29-30].

Реформування порядку підвищення кваліфікації Міністерством освіти і науки у 2019 році створило сприятливі умови для професійного зростання педагогічних кадрів на засадах вільного вибору місця, тематики та форм підвищення кваліфікації, користуючись послугами різних суб'єктів державного і громадського секторів [286].

Традиційно підвищення кваліфікації соціальних педагогів здійснювалося в спеціальних осередках центрів післядипломної освіти, де проходили навчання всі інші педагогічні працівники. А отже, не була врахована специфіка й основні тенденції розвитку соціальної сфери, залишалися поза увагою інноваційні технології, які знаходяться на перетині соціально педагогіки та соціальної роботи. За сучасних умов на базі громадських організацій створюються інноваційні осередки підвищення кваліфікації соціальних педагогів, зокрема онлайн-курси із цікавим контентом і доступним інтерфейсом.

Відзначимо, що корекційна діяльність часто помилково розглядається як прерогатива такого фахівця психологічної служби ЗЗСО, як практичний

психолог, випускаючи з кола уваги, що в умовах освітньої діяльності необхідно, насамперед, є соціальна корекція – робота соціального педагога з виправлення тих поведінкових проблем учнів та учениць.

У Листі Міністерства освіти і науки України щодо пріоритетних напрямів діяльності психологічної служби ЗЗСО на 2019-2020 навчальний рік, наголошується, що сьогодні, у системі освіти впроваджується інклюзивний підхід, діяльність фахівців системи освіти має забезпечити не лише отримання учнями з особливими освітніми потребами знань, умінь, навичок, а, насамперед, створити умови для безперешкодного розвитку компетентностей, що сприятимуть спілкуванню і порозумінню з людьми, засвоєнню суб'єктної позиції у житті, бути корисним родині, громаді, суспільству. З дітьми з особливими освітніми потребами працюють усі працівники закладу освіти, зокрема і практичні психологи та соціальні педагоги [290].

У посадових обов'язках соціального педагога ЗЗСО наголошується, що цей фахівець на основі діагностики, консультування, профілактики, здійснює соціально-педагогічну корекцію, надає допомогу вихованцям, учням, вчителям, батьківській спільноті, прищеплює соціальні знання, формує дбайливе ставлення до навколишнього середовища тощо. Планує, розробляє, впроваджує в практику школі корекційні програми з урахуванням особливих освітніх потреб дітей [131, с. 21].

Розглядаючи корекційно-розвиткову функцію фахівців психологічної служби ЗЗСО як об'єкт інноваційної технологізації, не можна не відзначити виняткової ролі соціально-перетворювальної діяльності соціального педагога у напрямі сприяння корекції і розвитку учнів через надання соціальних послуг, спрямованих на задоволення соціально-педагогічних потреб учнівської молоді; здійснення ним соціально-педагогічного супроводу освітнього процесу, соціально-педагогічного патронажу соціально незахищених категорій дітей; сприяння соціальному і професійному

визначенню особистості, самовизначенню та соціальній адаптації молоді [131, с. 14-15].

Соціально-педагогічна корекція ґрунтується на розумінні фахівцем винятковості ситуації для кожного конкретного учня і вмінні скорегувати його розвиток і виховання для підготовки до життя в суспільстві. Предметом корекційної роботи в соціальній педагогіці виступає процес корекції відхилень характеру, обумовлений своєрідністю дитини і негативним впливом середовища і виховання. Недоліки характеру, що вимагають корекції, переважно обумовлені емоційно-вольовою своєрідністю дитини. У соціально-педагогічній корекції також потребує сама виховна діяльність батьків, осіб які їх замінюють, що сприяє формуванню у дитини відповідних відхилень.

Вітчизняна дослідниця Т. Гніда [71], розуміючи необхідність індивідуального підходу до здійснення корекційної роботи з дитиною, особливо молодшого шкільного віку, обґрунтувала основи соціально-педагогічної корекції особистісних вад важковиховуваних учнів молодшого шкільного віку. Як зазначає дослідниця, на процес соціально-педагогічної корекції особистісних вад важковиховуваних дітей шкільного віку впливає сукупність чинників: об'єктивний (відбиває реальність, що існує незалежно від особистості), суб'єктивний (його визначають загальні характеристики, притаманні людині як представнику певної групи), особистісний (відбиває індивідуальні характеристики людини, від яких залежить успішність її контактів із соціальним середовищем) і людський (зумовлений роллю особистості в процесі взаємодії із соціальним середовищем) [70, с. 476].

Загальна схема корекційної роботи для дітей різних типів важковиховуваності включає декілька напрямів:

– встановлення довірливих стосунків із дитиною та створення для неї ситуації психологічного комфорту, формування в дитини позитивної самооцінки та мотивації досягнення, створення умов для підвищення рівня

успішності у засвоєнні провідної діяльності, формуванні м'яких навичок та емоційного інтелекту;

- навчання учня розпізнаванню небезпечних для нього ситуацій, а саме тих, які впливають на найбільш уразливі „місця найменшого опору”;

формування здібності „об’єктивізувати” небезпечні для дитини ситуації; розширення діапазону можливих способів поведінки у важких ситуаціях;

- визначення зони дезадаптації та вирішення конфліктної ситуації;

- створення умов для підвищення рівня сприйнятливості дитини до виховних впливів;

- винаходження можливості для контактування з подоланням бар’єра розгалуженості відносин; зміна системи ставлення до себе й інших; формування адекватного ставлення до себе (вироблення адекватного еталона оцінки методом системи багатобічного оцінювання) [70, с. 476-477].

Важливим аспектом успішної реалізації корекційно-розвиткової функції психологічної служби ЗЗСО є залучення до участі в соціально-педагогічній корекції всіх учасників освітнього процесу з урахуванням їх інтересів, бажань, досвіду [70, с. 479]. Оскільки, на відміну від соціального працівника, учителя, психолога, соціальний педагог постає посередником між особистістю та соціумом, який спирається не тільки на власний професійний потенціал, а й використовує можливості партнерів для створення позитивних умов у шкільному середовищі [304, с. 73].

При цьому сам процес соціально-педагогічної корекції має розглядатися в технологічному аспекті як керований, що розпочинається з усвідомлення усіма її суб’єктами проблеми, визначення мети, завдань, змісту, проектування результатів, вибору засобів корекції [70, с. 479].

У контексті технологізації корекційно-розвиткової функції соціального педагога в умовах закладів загальної середньої освіти найбільш доречними стають такі інноваційні технологічні інструменти соціально-педагогічної корекції, як корекційно-розвиткові програми. Так, у ЗЗСО сьогодні реалізується корекційно-розвиткова програма формування стійкості до

стресу в дітей дошкільного та шкільного віку „Безпечний простір”, репрезентований у якій корекційний блок складається з 7 модулів: встановлення контакту; вивчення потреб; керування реакціями; навички розв’язання проблем; позитивні активності; позитивне мислення; відновлення соціальних контактів [157, с. 9].

На допомогу соціальним педагогам, практичним психологам, які працюють в умовах різних спеціальних та інклюзивних закладів освіти на основі Державного стандарту початкової загальної освіти для дітей з особливими освітніми потребами розроблено корекційно-розвиткові програми для роботи з дітьми з особливими освітніми потребами, зміст яких структуровано за спіралью-концентричним принципом, що забезпечує неперервне розширення і поглиблення знань школярів та повторне вивчення певних тем із метою глибшого проникнення в сутність явищ та процесів відповідно до вікових особливостей дітей [290].

До переліку корекційно-розвиткових програм освіти для дітей з особливими освітніми потребами у спеціальних загальноосвітніх закладах входять програми для дітей із затримкою психічного та інтелектуального розвитку, порушеннями зору, слуху, опорно-рухового апарату [158].

Важливим складником роботи фахівців психологічної служби ЗЗСО є добір діагностично-корекційного інструментарію, придатного для роботи з особливими освітніми потребами. Для оптимізації такої роботи Міністерством освіти і науки України рекомендовано методичний доробок „Технології психологічного забезпечення освітнього процесу в інклюзивній школі”, орієнтований на практичних психологів і соціальних педагогів ЗЗСО, де містяться сучасні, подекуди інноваційні практичні методи, форми, технології соціально-педагогічного забезпечення освітнього процесу в умовах інклюзивного навчання [344].

Згідно розпорядження Кабінету Міністрів України № 944-р від 21 листопада 2018 р. „Про затвердження плану заходів з реалізації Стратегії інтеграції внутрішньо переміщених осіб та впровадження довгострокових

рішень щодо внутрішнього переміщення на період до 2020 року” серед заходів, що мають бути здійсненні у роботі працівників психологічної служби ЗЗСО надання підтримки та забезпечення послуг щодо розвитку мовлення для дітей із числа ВПО з особливими освітніми потребами [287]. На роботу з цією категорією дітей соціальних педагогів орієнтують міністерські листи: №1/9-135 від 11.03.2014 р. „Про надання психологічної допомоги учасникам навчально-виховного процесу” [289], № 1/9-186 від 02.04.2014 р. „Щодо навчання дітей військовослужбовців, які переїхали з Автономної Республіки Крим та м. Севастополя на постійне місце проживання до інших населених пунктів України” [386].

Реалізація корекційно-розвиткової функції безумовно має потужний аспект, пов'язаний із сприянням розвитку особистості, оскільки саме позитивний рух особистості уперед є найбільш потужним засобом корекційного впливу на дитину.

У дистанційній освіті існує три головних тренди: *microlearning* (практика „розбивання” великої мети на маленькі завдання), *adaptive learning* (персоналізоване навчання за допомогою технологій, які взаємодіють з учнем у реальному часі й автоматично забезпечують індивідуальну підтримку кожного учня) та *learn by doing* (нарощування потенціалу та прийняття на себе відповідальності здійснюються шляхом навчання максимально орієнтованого на практичне вирішення реальних проблем) [333].

У цьому напрямі соціальний педагог має бути обізнаний з можливостями інформаційно-технологічного простору й залучати до них учнів. Так, суттєвий розвивальний інтернет-ресурс представляє Асоціація інноваційної та цифрової освіти та Академія навичок (*Skills Academy*).

Skills Academy – це потужна соціальна мережа нового покоління, що пропонує навчання і працевлаштування. У цікавій і доступній формі з використанням засобів візуалізації. Користувачам пропонується обрати ціль на Карті Цілей, яку вони хочуть досягти. Рухаючись до цілі – переглядаючи лекції, розв'язуючи тести і завдання, вони набирають бали до рейтингу, що

демонструє їхню успішність. Рейтинг доступний роботодавцю з того профілю у якому навчається користувач. HR компаній та працедавці переглядають профіль і рейтинг користувачів на Skills Academy, відбирають собі майбутніх співробітників [388]. Такий ресурс є вельми корисним старшокласникам, які проходять процес життєвого та професійного становлення. Для цього також може бути сприятливою практика розміщення створеного учнями власноруч резюме старшокласників на сайті школи.

Наступна, відображена у Кваліфікаційних характеристиках соціального педагога функція – *консультативна*, сутність якої полягає у допомозі учасникам освітнього процесу у вирішенні проблем просування власною освітньою траєкторією, розвитку психологічної і соціальної компетентності дитини [212].

Консультування є невід’ємною складовою діяльності психологічної служби ЗЗСО й безпосередньо такого її фахівця, як соціальний педагог. У роботі працівників психологічної служби консультування є одним із найбільш важливих напрямів роботи. Сутність консультування, як роз’яснюється у Листі МОНу, полягає у тому, що цей багатофункціональний вид індивідуальної та групової роботи забезпечує вирішення запитів, з якими звертаються учасники освітнього процесу [290].

Як зазначають вчені (Л. Кондрацька, О. Рассказова, Н. Тарасенко), згідно кваліфікаційній характеристиці, виконуючи консультативну функцію, соціальний педагог надає рекомендації (поради) учнівству, представникам батьківського мікросередовища, освітянам з питань соціального виховання; забезпечує консультативну соціально-педагогічну допомогу учням, які потребують соціально-педагогічної допомоги чи знаходиться у складних життєвих обставинах тощо [131, с. 28].

Консультативна функція соціального педагога тісно пов’язана з іншими його функціями. Так, наприклад, діагностика розвитку соціальності школярів передбачає обов’язкове обговорення з дітьми та їх батьками основних її результатів. О. Рассказова характеризує такий зворотній

консультативний зв'язок розглядається як дієвий засіб впливу на розвиток соціальності дітей. Дослідниця наголошує, що для оптимізації такої діяльності соціального педагога у межах діагностики рівня соціальності дітей і класного мікросередовища необхідно впроваджувати низку групових заходів з учнями / ученицями та їхніми батьками, на яких обговорюються відносини у класному колективі в цілому, а також проводити індивідуальні консультації для дітей та їхніх родин [302, с. 237].

Доволі складні, не лише з етичної точки зору, а й з огляду на необхідність оволодіння інструментами швидкого узагальнення і поширення інформації, консультативні завдання соціального педагога, можуть сьогодні бути полегшеними за допомогою низки інноваційних технологій і сучасних сервісів, серед яких: Vizualize, Google Developers, Easel.ly, Piktochart, Infogr.am, Visual.ly, Venngage, Dipity, Canva Infographic Maker тощо.

Крім того, при здійсненні різних видів консультативної роботи у пригоді соціальному педагогу можуть стати програми щодо створення QR-кодів, картотеки візиток організацій-партнерів, об'єднання здобувачів освіти та освітніх стейкхолдерів у віртуальних консультативних групах взаємопідтримки на основі рівний-рівному тощо.

Просвітницько-профілактична та тісно пов'язана з нею *соціально захисна* функції є одними з ключових у роботі соціального педагога з учнівством. Перша з них, згідно Положення про психологічну службу у системі освіти України, полягає у поширенні психологічних знань, виявленні фактів порушення прав дитини, вжитті заходів з метою усунення негативних середовищ них чинників, що впливають на життя дитини, її соціальний розвиток, профілактиці та попередженні негативних впливів; друга – реалізація заходів соціально-педагогічного супроводу учнів, які опинилися у складних життєвих обставинах, кризових ситуаціях; опір дискримінаційним практикам, захист конституційних прав дітей [212]. Виконуючи соціально захисну функцію, соціальний педагог ЗЗСО гарантує дотримання правових та

етичних норм захисту прав дітей, здійснює представництво їхніх інтересів у різних інституціях [131].

Наголосимо, що просвітницько-профілактична функція вважається більш пріоритетною, оскільки забезпечує попередження поширення у середовищі ЗЗСО освітніх проблем. Профілактика тлумачиться на рівні Міністерства як своєчасна превенція відхилень у розвитку та становленні особистості, попередження проблем у міжособистісних стосунках, запобігання конфліктним ситуаціям в освітньому процесі. Профілактична робота працівників психологічної служби розкривається у дорадчому документі МОНу, орієнтованому на працівників цієї служби, у вигляді системи заходів, що мають на меті попередження неблагополуччя у розвитку дитини, превенцію виникнення конфліктів та проблем у міжособистісних стосунках, запобігання створенню конфліктних ситуацій у освітньому процесі [290].

Зважаючи на значну затребуваність такої послуги (за даними МОН, індивідуальною профілактикою було охоплено 549 994 учнів, 108 309 педагогів, 202 219 представників батьківської спільноти [290]), не дивно, що коло залучених до неї суб'єктів є доволі широким. Так, інституалізованими суб'єктами соціально-педагогічної профілактики і просвіти у ЗЗСО та мікрорайоні вважаються заклади освіти різного типу (дошкільні, загальноосвітні, професійно-технічні, позашкільні, вищі), науково-дослідні інститути, заклади перепідготовки педагогічних, психолого-педагогічних і управлінських кадрів; безпосередньо фахівці – психологи, соціальні педагоги, координатори виховної діяльності у закладах освіти; інформаційно-ресурсні центри з проблем виховання; експертні й координаційні ради різного рівня; піклувальні, учнівські та батьківські ради ЗЗСО, дитячі й молодіжні організації та об'єднання та інші органи шкільного самоврядування. Партнерами, або суб'єктами взаємодії в інклюзивному середовищі є і такі державні заклади як Комунальний заклад „Харківська

психолого-медико-психологічна консультація” та інші спеціалізовані медичні й реабілітаційні установи.

До кола суб’єктів просвітницько-профілактичної соціально-педагогічної роботи належать й органи виконавчої та законодавчої влади, громадські ради при органах управління освітою, структури різноманітного відомчого підпорядкування, що відповідають за роботу з дітьми та молоддю, а також соціально відповідальні бізнес-структури, які одним із напрямів своєї діяльності визначають сприяння соціокультурному розвитку місцевих громад взагалі, й зокрема – турботу про створення умов для збереження і зміцнення фізичного й соціального здоров’я дітей і молоді, формування превентивного виховного середовища закладів освіти та превентивного виховного простору місцевої громади.

Громадські організації, які визнають своєю місією сприяння розвитку особистості, діяльність щодо попередження і подолання вживання дітьми алкоголю, наркотиків та психотропних речовин, профілактику інфікування на ВІЛ та інші інфекції, що передаються статевим шляхом, профілактику агресії та насильства у шкільному середовищі, профілактику правопорушень, є впливовими суб’єктами профілактичної соціально-педагогічної роботи в ЗЗСО. Додатково слід зазначити Міжнародні, Всеукраїнські та регіональні організації, прикладом яких є Міжнародний жіночий правозахисний центр „Ла Страда-Україна”, Міжнародна організація з міграції, Міжнародна громадська організація „Рада Сімей України”, Всеукраїнська громадська організація „Жіночий консорціум України”, Громадська організація „Дитячий фонд „Здоров’я через освіту”, Громадська організація „Крок за кроком”, громадська організація „Жіноча громада” тощо.

Вирішення просвітницько-профілактичних та соціально захисних завдань соціально-педагогічної діяльності в ЗЗСО, що передбачає інформаційну роботу з великою кількістю осіб – представників різних соціальних груп, може сьогодні бути полегшеним за допомогою низки інноваційних технологій, серед яких сучасні сервіси для виготовлення

продуктів інфографіки, створення схем для презентацій, побудови графіків, малювання карт тощо (Vizualize, Google Developers, Easel.ly, Piktochart, Infogr.am); платформи для створення і публікації інфографіки, ресурсні сервіси з можливістю додавання на сторонні веб-ресурси (Visual.ly, Venngage, Dipity) тощо. З допомогою цих інноваційних у роботі соціального педагога сервісів можна створити інтерактивну інфографіку-хроніку для демонстрації результативності соціально-педагогічної роботи з тих чи інших проблем, візуалізації прогресу дитини та її оточення у подоланні труднощів, популяризації необхідних змін у середовищі школи, сім'ї тощо. Для здійснення просвітницько-профілактичної і соціально захисної функцій доречним є нещодавно українізований, потужний і простий у використанні онлайн-інструмент Canva Infographic Maker, який підходить для створення дизайну медійних продуктів від брошур до презентацій.

Суттєвим інноваційним ресурсом соціально-педагогічної діяльності стають віртуальні практичні завдання, візуалізації, ребуси, тести, гугл-класи.

У цілому, проведений теоретичний аналіз забезпечив можливість схарактеризувати сутність і види інноваційних технологій професійної діяльності соціального педагога у контексті розвитку освітніх інновацій у системі освіти, що дозволяє зробити висновок, що професійна діяльність соціального педагога – не лише один із результатів сучасного інноваційного розвитку системи освіти, а насамперед необхідна умова його здійснення – активність, спрямована на розробку та втілення в освітянську практику результатів науково-практичного пошуку, ґрунтованого на креативному підході та нових науково-технічних досягненнях. Відповідно нові вимоги до такої діяльності детермінують необхідність посилення підготовки майбутніх соціальних педагогів до використання зазначених вище інноваційних технологій, засобів, ресурсів, до використання нових можливостей інформаційного суспільства.

Згідно кваліфікаційній характеристиці соціального педагога та Положенню про психологічну службу у системі освіти України, посадові

обов'язки цього фахівця безпосередньо пов'язані з виконанням таких функцій, як: діагностично-прогностична, організаційно-методична, корекційно-розвиткова, консультативна, просвітницько-профілактична та соціально захисна.

Орієнтуючись на зазначені функції, на основі аналізу наукової літератури з досліджуваної проблеми та вивчення відображених у сучасних медіаресурсах інноваційних технологій, які вже використовуються в освітній практиці, нами було укладено орієнтовну класифікацію інноваційних технологій, методів, засобів, інформаційних ресурсів, поширення яких в освіті, зокрема й у роботі соціального педагога, останнім часом було зумовлене інформаційно-технологічним прогресом. Враховуючи те, що кожна з функцій роботи соціального педагога має бути збагачена відповідними інноваційними технологіями, усі інноваційні технологічні ресурси було згруповано за функціями: діагностично-прогностичні, організаційно-методичні, корекційно-розвиткові; консультативні, просвітницько-профілактичні та соціально захисні.

1.3. Стан інноваційно-технологічної готовності майбутніх соціальних педагогів у системі вищої освіти

Динамічність соціокультурного розвитку українського суспільства в умовах глобалізаційних процесів постійно висуває нові вимоги до професійної підготовки майбутніх фахівців соціальної сфери, вимагаючи підвищення рівня готовності до впровадження інновацій. Це пов'язано, зокрема, з тим, що, по-перше, становлення ринкових відносин вимагає від соціального педагога бути конкурентоспроможним на ринку праці; по-друге, соціальний педагог апріорі здійснює професійну діяльність у системі, що вже давно є об'єктом упровадження педагогічних інновацій; по-третє, ефективність виконання соціальним педагогом професійних функцій прямопропорційна вмінню творчо використовувати наявні засоби для розв'язання найрізноманітніших завдань соціального розвитку і виховання

особистості. Все це зумовлює потребу не тільки у високому рівні теоретичної і практичної підготовки фахівців, а й потребує від них достатнього ступеня відкритості для нового, вміння вийти за межі звичних способів розв'язання професійних завдань.

Аналіз проблеми підготовки майбутніх соціальних педагогів до використання інноваційних технологій у професійній діяльності, визначення суті та видів інноваційних технологій у професійній діяльності забезпечили обґрунтоване визначення поняття, структури, критеріїв, показників та рівнів сформованості інноваційно-технологічної готовності майбутніх соціальних педагогів як результату їхньої професійної підготовки до використання інноваційних технологій у професійній діяльності, а також дозволило здійснити оцінку наявного стану підготовки майбутніх соціальних педагогів у системі вищої освіти.

Вивчення широкого кола наукових джерел, щодо питань формування професійної готовності майбутніх педагогічних та соціально-педагогічних кадрів до впровадження інновацій, зокрема інноваційних технологій, у професійну діяльність із дітьми і молоддю, а також використання інноваційних форм, методів, технологій освіти в підготовці майбутніх соціальних педагогів, викладачів, вчителів, вихователів (К. Балаєва [9], В. Бедлінська та О. Бедлінський [121], К. Власенко [51], Н. Волкова [57], Г. Волошко [60], Н. Гойдош [72], Д. Данко [90], Л. Дітковська [95], В. Докучаєва [100], О. Караман [136], Н. Ковальова [147], М. Марій [190], О. Павлова [231], О. Платонова [268], С. Семеріков [320], К. Трофімук [347], Н. Черв'якова [369], А. Шерудило [382], О. Юденкова [387] та ін.), а також праць вчених, присвячених проблемам підготовки педагогічних кадрів, формуванню професійної готовності майбутніх фахівців до різних видів професійної діяльності (М. Васильєва [40], І. Гавриш [63], І. Дичківська [92], Н. Клокар [143], О. Кучерявий [172], Л. Петриненко [256], В. Сластьонін [326] та ін.), створило підстави для визначення *підготовки майбутніх соціальних педагогів до використання інноваційних технологій у професійній*

діяльності як невід'ємного від загальної професійної підготовки фахівця процесу набуття студентами – майбутніми соціальними педагогами інноваційно-технологічної готовності – сукупності професійних компетентностей, які забезпечують вирішення у межах визначених професійних функцій специфічних, часто нових за своєю соціальною та психолого-педагогічною природою проблем і викликів соціального виховання учнівства в освітньому середовищі, що постійно оновлюється.

Встановлено, що результатом такої підготовки є сформована *інноваційно-технологічна готовність* як наявність інноваційного сприйняття об'єкта діяльності, суб'єктність і творчий підхід у вирішенні професійних завдань, здатність побачити елементи нового у відносно сталому та здатність запропонувати принципово нове вирішення проблеми соціального виховання особистості.

На основі аналізу наукових досліджень, що стосуються вивчення різних аспектів феномену інноваційно-технологічної готовності педагога (І. Гавриш [63], І. Дичківська [92], В. Докучаєва [100], О. Ігнатович [125], Н. Клокар [143], Л. Петриненко [256], О. Подимова [271], В. Поздняков [275], В. Сластьонін [326], А. Хуторської [366] та ін.) було уточнено, що така готовність є складним системним утворенням, що має безпосередній зв'язок з компетентнісною структурою майбутнього фахівця.

Очевидно, що для поглибленої характеристики структури інноваційно-технологічної готовності майбутнього соціального педагога необхідно спиратися на перелік основних компетентностей, якими повинен оволодіти здобувач вищої освіти, викладених у стандартах підготовки майбутніх фахівців [213].

Вирішення завдань дисертації полягає, зокрема, у дослідженні стану підготовки майбутніх соціальних педагогів до використання інноваційних технологій у професійній діяльності, шляхом аналізу освітньо-професійних програм, зокрема: навчальних планів, навчальних та робочих програм підготовки майбутніх соціальних працівників / соціальних педагогів у

зкладах вищої освіти, що виступали експериментальною базою дослідження; діагностиці інноваційно-технологічної готовності майбутніх соціальних педагогів у системі вищої освіти. Задля останнього – було сформовано якісний і кількісний склад учасників експерименту, розроблено критеріальну базу дослідження, складено методику проведення констатувального експерименту.

Дослідження розпочали із вивчення загальної характеристики експериментальних баз та оцінки умов підготовки в них майбутніх соціальних педагогів, зокрема до здійснення ними інноваційної діяльності на основі технологічного підходу. Нагадаємо, що дослідно-експериментальну роботу було здійснено у таких закладах освіти, де відбувається підготовка майбутніх соціальних педагогів: Комунальному закладі „Харківська гуманітарно-педагогічна академія” Харківської обласної ради, Уманському державному педагогічному університеті імені Павла Тичини, Державному вищому навчальному закладі „Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника”, Сумському державному педагогічному університеті імені А. С. Макаренка.

У ході аналізу нормативно-правового забезпечення підготовки майбутніх соціальних педагогів у зазначених закладах освіти було встановлено, що освітня діяльність ЗВО ґрунтується на концептуальних засадах Національної Доктрини розвитку освіти, Державній Національній програмі „Освіта” („Україна ХХІ століття”), регламентується Законом України „Про освіту”, Законом України „Про вищу освіту”, наказами Міністерства освіти і науки України, Положенням про організацію освітнього процесу академії, Правилами внутрішнього розпорядку ЗВО та іншими нормативно-правовими актами.

Робота науково-педагогічних співробітників спрямована на поліпшення якості підготовки майбутніх фахівців на основі запровадження технології компетентнісного підходу до навчання. Аналіз освітньо-професійних програм, у межах яких здійснюється професійна підготовка

майбутніх соціальних педагогів, дає підстави стверджувати, що основною метою освітньої діяльності закладів за спеціальністю 231 Соціальна робота за освітнім ступенем „бакалавр” є забезпечення професійної підготовки фахівців у сфері соціальної та соціально-педагогічної роботи, у процесі якої здобувачі вищої освіти набувають такі основні компетентності: інтегральну, загальні та фахові.

Інтегральна компетентність у інноваційно-технологічному вимірі характеризує інноваційну спрямованість особистості майбутнього фахівця, здатність і бажання розв’язувати складні спеціалізовані задачі і комплексні проблеми на основі інноваційних підходів, що передбачає застосування нових технологій соціально-педагогічної діяльності.

Загальні компетентності (ЗК) бакалавра з соціальної роботи у досліджуваному контексті обов’язково пов’язані з усвідомленням цінностей громадянського суспільства та визнанням необхідності його сталого розвитку шляхом технологічного оновлення процедур і функцій професійної діяльності; здатністю зберігати, розвивати, примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння закономірностей соціально-педагогічної діяльності, її значення у розвитку суспільства, техніки і технологій.

Фахові компетентності (ФК) – безпосередньо забезпечують технологічну готовність майбутнього фахівця до вирішення тих чи інших соціально-педагогічних проблем у ситуаціях, що характеризуються комплексністю та невизначеністю умов. Зважаючи на різнорівневий характер і широкий спектр компетентностей, що визначають спрямованість, зміст та очікуваний результат професійної підготовки соціального педагога, наголосимо, що інноваційно-технологічна готовність майбутнього соціального педагога не обмежується формуванням у фахівця знань і вмінь щодо володіння новими технологіями професійної діяльності, це – складне системне утворення, що починається із засвоєння майбутнім соціальним педагогом певної інноваційної світоглядної позиції, має складну змістову

структуру й складається із сукупності інноваційних компетентностей, що поєднано нами у такі групи: *мотиваційно-аксіологічні, технологічні, креативно-діяльнісні компетентності*.

Підкреслимо, що *мотиваційно-аксіологічні* компетентності формуються на основі таких представлених в освітніх програмах компетентностей (на прикладі ОПП КЗ „Харківська гуманітарно-педагогічна академія” ХОР):

- ЗК 1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

- ЗК 2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

- ЗК 6. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

- ЗК 12. Здатність приймати обґрунтовані рішення.

- ЗК 13. Здатність мотивувати людей та рухатися до спільної мети.

- ЗК 14. Визначеність і наполегливість щодо поставлених завдань і взятих обов'язків.

- ЗК 15. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.

- ФК 1. Знання і розуміння сутності, значення і видів соціальної роботи та основних її напрямів (психологічного, соціально-педагогічного, юридичного, економічного, медичного).

- ФК 3. Знання і розуміння нормативно-правової бази стосовно соціальної роботи та соціального забезпечення.

- ФК 6. Знання і розуміння організації та функціонування системи соціального захисту і соціальних служб.

- ФК 16. Здатність дотримуватися етичних принципів та стандартів соціальної роботи.

- ФК 12. Здатність ініціювати соціальні зміни, спрямовані на піднесення соціального добробуту.

- ФК 20. Здатність до сприяння підвищенню добробуту і соціального захисту осіб, здійснення соціальної допомоги та надання підтримки тим, хто перебуває у складних життєвих обставинах.

Наступна група компетентностей може характеризуватися як *технологічні*, оскільки забезпечує набуття студентами відповідних здатностей, серед яких:

- ЗК 5. Здатність планувати та управляти часом.

- ЗК 8. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.

- ЗК 10. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

- ФК 8. Здатність застосовувати сучасні експериментальні методи роботи з соціальними об'єктами в польових і лабораторних умовах.

- ФК 17. Здатність виявляти і залучати ресурси організацій-партнерів з соціальної роботи для виконання завдань професійної діяльності.

- ФК 19. Здатність оцінювати результати та якість професійної діяльності у сфері соціальної роботи.

Група *креативно-діяльнісних* компетентностей включає:

- ЗК 3. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

- ЗК 4. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

- ЗК 7. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

- ЗК 9. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

- ЗК 11. Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

- ФК 2. Здатність прогнозувати перебіг різних соціальних процесів.

- ФК 4. Здатність до аналізу соціально-психологічних явищ, процесів становлення, розвитку та соціалізації особистості, розвитку соціальної групи і громади.

- ФК 5. Здатність до виявлення, соціального інспектування і оцінки потреб вразливих категорій громадян у тому числі, які опинилися в складних життєвих обставинах.

- ФК 7. Здатність до співпраці у міжнародному середовищі та розпізнавання міжкультурних проблем у професійній практиці.

- ФК 9. Здатність оцінювати соціальні проблеми, потреби, особливості та ресурси клієнтів.

- ФК 10. Здатність розробляти шляхи подолання соціальних проблем і знаходити ефективні методи їх вирішення.

- ФК 11. Здатність до надання допомоги та підтримки клієнтам із врахуванням їх індивідуальних потреб, вікових відмінностей, гендерних, етнічних та інших особливостей.

- ФК 13. Здатність до розробки та реалізації соціальних проєктів і програм.

- ФК 14. Здатність до застосування методів менеджменту для організації власної професійної діяльності та управління діяльністю соціальних робітників і волонтерів, іншого персоналу.

- ФК 15. Здатність взаємодіяти з клієнтами, представниками різних професійних груп та громад.

- ФК 18. Здатність до генерування нових ідей та креативності у професійній сфері.

У ході вивчення освітніх програм підготовки майбутніх соціальних педагогів з 2013 по 2019 н.р. встановлено, що для здійснення освітньої діяльності у галузі знань 0101 Педагогічна освіта за напрямом підготовки 6.010106 Соціальна педагогіка заклади вищої освіти мали такий пакет нормативної документації: освітньо-кваліфікаційну характеристику та освітньо-професійну програму, навчальний план підготовки фахівців з

напряму підготовки 6.010106 Соціальна педагогіка за освітнім ступенем „бакалавр”, навчальні програми з дисциплін, навчально-методичні комплекси дисциплін, програмно-методичне забезпечення педагогічної практики, комплексні контрольні роботи.

З 2015 року, у зв'язку із затвердженням Міністерством освіти і науки України нового переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти [251], у ЗВО було розпочато підготовку фахівців у галузі знань 23 Соціальна робота зі спеціальності 231 Соціальна робота із кваліфікацією соціальний працівник, соціальний педагог, що забезпечується наявністю відповідної спеціалізації. Наголосимо, що освітньо-професійна програма підготовки такого фахівця містить багато можливостей для підтримки тяглості у питаннях підготовки майбутніх соціальних педагогів до використання інноваційних технологій у професійній діяльності.

Наголосимо, що доречність консолідації означених професій була та залишається гостро дискусійною, виходячи з того, що сьогодні соціальний педагог виконує у суспільстві суттєві, часто інноваційні за своєю природою функції, не тотожні функціям будь-якого іншого фахівця освітньої та соціальної сфер. Так, як було доведено у п.п.1.1, необхідність збереження концепції підготовки соціальних педагогів виходячи із значущості у сучасних складних соціальних умовах та необхідності інноваційного оновлення професійної діяльності фахівця, визначається, зокрема, домінуючою сьогодні тенденцією розвитку системи освіти, пов'язаною із становленням інклюзивного підходу до освіти осіб з інвалідністю, запровадженням ідей гендерної рівності в усі сфери життя і відповідною необхідністю гендерної просвіти населення, гострою потребою у роботі з дітьми і дорослими у проблемі подолання наслідків військового конфлікту на Сході України, профілактики освітньої і трудової міграції тощо.

Унікальні інноваційні за своєю природою професійні завдання, до вирішення яких необхідно підготувати цього фахівця полягають у: соціально-

педагогічному супроводі дитини, що опинилася в складних життєвих обставинах, у сфері освіти; здійсненні соціального захисту осіб і соціальних груп в освітньому середовищі; розробці соціальних проектів та впровадженні їх у сферу освіти, плануванні сучасного соціально-виховного у різних осередках, зокрема у системі пробації; організації взаємодії освітніх закладів та органів соціальної допомоги; корекційній й консультативній діяльності, соціальній реабілітації і адаптації, координації та наданні просвітницьких послуг, організації благодійної діяльності; кадровому консультуванні та адмініструванні тощо.

Освітньо-професійною програмою підготовки фахівців встановлено нормативну частину змісту навчання, його інформаційний обсяг та рівень засвоєння у процесі підготовки майбутніх соціальних педагогів відповідно до кваліфікаційних вимог, рекомендований перелік навчальних дисциплін підготовки фахівців, форми державної атестації, нормативний термін навчання.

Аналізуючи зміст підготовки майбутніх соціальних педагогів в експериментальних ЗВО, слід підкреслити, що навчальні плани складено відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалавра за встановленою формою і включають перелік та обсяг нормативних і вибіркових дисциплін, послідовність їх вивчення, конкретні форми проведення навчальних занять, підсумкового контролю, самостійну роботу студентів.

Аналіз навчальної документації показав, що навчальний план підготовки фахівців виконується у повному обсязі. Навчання регламентується графіком навчального процесу, який складається на підставі навчального плану. Розклад навчальних занять складається своєчасно на кожен семестр, відповідає змістові навчального плану, затверджується ректором академії.

Згідно з навчальними планами, навчальними програмами та методичними рекомендаціями Міністерства освіти і науки України,

викладачами кафедр розроблено робочі навчальні програми з усіх нормативних та вибіркових дисциплін, які розглянуто і схвалено на засіданнях кафедр.

Навчальними планами передбачені традиційні форми організації навчального процесу: лекції, практичні, семінарські заняття, індивідуальна робота студентів під керівництвом викладача, самостійна робота студентів, науково-дослідна робота, внутрішньосеместрова і семестрова атестація, підсумкова державна атестація.

Розподіл навчальних годин на лекційні, семінарські, практичні та лабораторні заняття є оптимальним. Заплановано необхідний рубіжний та підсумковий контроль знань, умінь і навичок студентів. Контроль за виконанням навчального плану здійснюється по закінченню семестру та наприкінці навчального року, про що свідчать накази по академії. Навчання майбутніх фахівців завершується переддипломною педагогічною практикою та державною атестацією.

У наявності річний план роботи ЗВО, плани виховної роботи, плани роботи факультету, робочі навчальні плани, плани роботи органів студентського самоврядування, які відповідають вимогам нормативних документів.

Питання організації освітнього процесу на основі педагогічної інноватики систематично розглядаються на засіданнях Вченої ради ЗВО, Науково-методичної ради, ректоратах, засіданнях кафедр, про що свідчать протоколи засідань.

Подальше дослідження у напрямі аналізу стану підготовки майбутніх соціальних педагогів до використання інноваційних технологій у професійній діяльності, полягає у розробці і реалізації інструментарію діагностики реального рівня готовності студентів. Для цього нами розроблено критеріальну базу наукового дослідження, обґрунтовану з опорою на визначену структуру інноваційно-технологічної компетентності. Відповідно в процесі розробки критеріальної бази дослідження ми визначили

критерії та показники підготовки майбутніх соціальних педагогів до використання інноваційних технологій у професійній діяльності.

Критерій було визначено (від лат. *critērium*, яке зводиться до грец. κριτήριον – *здатність розрізнення; засіб судження, мірило*, пов'язаного з грец. κρίνω – *розділяю, розрізняю*) як вимоги, випробування для визначення або оцінки людини, предмета, явища; ознака, взята за основу класифікації [108], показник як характеристику певного аспекту критерію, за яким можна робити висновок [350].

Реалізація діагностичних процедур дослідження підготовки майбутніх соціальних педагогів до використання інноваційних технологій у професійній діяльності потребувала розробки відповідних *критеріїв та показників*. Так, одним із критеріїв стану інноваційно-технологічної готовності було визначено *мотиваційно-аксіологічний критерій*, який складається з мотиваційно-ціннісних утворень особистості професійного спрямування: мотивів, цінностей, інтересів, потреб, що включає, зокрема, ціннісні установки студента – майбутнього соціального педагога, передбачає активне прагнення до використанні освітніх інновацій, сформоване відношення до майбутньої соціально-педагогічної діяльності як до простору освітніх інновацій, потребу у формуванні та самовихованні власної інноваційної компетентності, прагнення до особистісного самовдосконалення, поширення інновацій у власному житті. До мотиваційно-аксіологічного критерію належить сформованість мотивації до використання інноваційних технологій у професійній діяльності, усвідомлення необхідності виконання професійних функцій на засадах інноваційної педагогіки.

Показниками мотиваційно-аксіологічного критерію є:

- наявність мотивації до використання інноваційних технологій у професійній діяльності;
- усвідомлення значущості інновацій у системі освіти та впровадження їх у професійній діяльності;

- прагнення до саморозвитку та оволодіння новими методиками у професійній діяльності.

Технологічно-компетентнісний критерій відповідає за наявність у майбутнього соціального педагога системи базових знань з основ педагогічної інноватики, інноваційних форм і методів соціального виховання та надання соціальних послуг населенню, проектувати інноваційні засоби технологічної професійної діяльності для вирішення типових професійних завдань.

Показниками даного критерію є:

- наявність знань інноваційних технологій у професійній діяльності;
- теоретичні та практичні знання та вміння, які необхідні в процесі вирішення професійних завдань;
- знання щодо деонтологічних аспектів роботи соціального педагога.

Креативно-діяльнісний критерій визначає сформованість у майбутніх фахівців умінь та навичок використання інноваційних технологій, озброєність інноваційними засобами, прийомами, технологіями професійної діяльності, вміння адаптувати провідний інноваційний досвід та використовувати новітні здобутки науково-технічного прогресу для здійснення професійних функцій соціального педагога.

Показниками креативно-діялісного критерію вважаємо:

- наявність умінь та навичок використання інноваційних технологій;
- уміння та навички користуватися інструментарієм професійної діяльності;
- уміння розв'язувати проблемні ситуації у професійній діяльності використовуючи інноваційний досвід.

Всі зазначені вище критерії та показники стану інноваційно-технологічної готовності майбутніх соціальних педагогів у системі вищої освіти в узагальненому виді представлені в таблиці 1.1.

Таблиця 1.1.

**Критерії та показники стану інноваційно-технологічної готовності
майбутніх соціальних педагогів у системі вищої освіти**

Критерій	Показники	Методика
<i>Мотиваційно-аксіологічний</i>	<ul style="list-style-type: none"> - наявність мотивації до використання інноваційних технологій у професійній діяльності; - усвідомлення значущості інновацій у системі освіти та впровадження їх у професійній діяльності; - прагнення до саморозвитку та оволодіння новими методиками у професійній діяльності. 	<ul style="list-style-type: none"> - методики самооцінки професійно-педагогічної мотивації М. Фетискіна; - тест-питальник „Потреба у досягненні мети” Ю. Орлова; - методика діагностики особистості щодо мотивації до успіху Т. Елерса.
<i>Технологічно-компетентнісний</i>	<ul style="list-style-type: none"> - наявність знань інноваційних технологій у професійній діяльності; - теоретичні та практичні знання та вміння, які необхідні в процесі вирішення професійних завдань; - знання щодо деонтологічних аспектів роботи соціального педагога. 	<ul style="list-style-type: none"> - опитування за допомогою Google-форм, спостереження, бесіда, метод експертних оцінок; - авторські тестові завдання з використанням технологій Plikers та ZipGrade (Додаток Б)
<i>Креативно-діяльнісний</i>	<ul style="list-style-type: none"> - наявність умінь та навичок використання інноваційних технологій; - уміння та навички користуватися інструментарієм професійної діяльності; - уміння розв’язувати проблемні ситуації у професійній діяльності використовуючи інноваційний досвід. 	<ul style="list-style-type: none"> - метод експертних оцінок; - авторські картки оцінювання складників інноваційної готовності з використанням технологій Plikers та ZipGrade (Додаток Б)

Ступінь прояву кожного з показників дозволяє оцінити стан інноваційно-технологічної готовності майбутніх соціальних педагогів у системі вищої освіти за трьома рівнями:

- *емпірично-емоційний (низький) рівень*, який характеризується тим, що у майбутніх соціальних педагогів слабо або зовсім не виявляється професійна спрямованість на використання інноваційних технологій у професійній діяльності; спостерігається відсутність мотивації до оволодіння інноваційними технологіями. Знання студентів про особливості використання інноваційних технологій – емпіричні; низький рівень знань щодо особливостей організації професійної діяльності із застосуванням інноваційних технологій. У студентів спостерігається відсутність теоретичних й практичних умінь та навичок в оволодінні інноваційними технологіями; помітна нездатність проектувати інноваційні засоби технологічної професійної діяльності; відсутні або низький рівень умінь організувати професійну діяльність із застосуванням інноваційних технологій.

- *інформовано-усвідомлений (середній) рівень*, у межах якого рівень професійної спрямованості на використання інноваційних технологій у професійній діяльності є невисоким, хоча спостерігаються чітко усвідомлені потреби, прагнення, бажання оволодіти новими знаннями, зокрема й про інноваційні технології. Респонденти цього рівня мають достатню обізнаність щодо інноваційних технологій. Використання освітніх технологій, зокрема інноваційних, у їхній професійній діяльності є несистематичними, ситуативними, частіше внаслідок педагогічного стимулювання. Проектувальні та організаторські здібності стосовно використання інноваційних технологій у професійній діяльності виявляються, але недостатньо яскраво.

- *діяльнісно-творчий (високий) рівень*, який окреслюється тим, що у майбутніх соціальних педагогів є усвідомлене бажання оволодіти інноваційними технологіями і застосовувати їх у майбутній професійній діяльності; у них спостерігається високий рівень професійної мотивації, спрямованої на оволодіння інноваційними технологіями. Такі студенти ініціативні в оволодінні як новими знаннями, так і в опануванні інноваційних

технологій. Вони виявляють інтерес до використання інноваційних технологій під час професійної діяльності, демонструючи при цьому високий рівень умінь і навичок, здатність самостійно проектувати способи використання інноваційних технологій та пропонувати власні ідеї щодо організації професійної діяльності із застосуванням інноваційних технологій.

З метою з'ясування початкового стану інноваційно-технологічної готовності майбутніх соціальних педагогів у системі вищої освіти провели констатувальний етап дослідження на базі Комунального закладу „Харківська гуманітарно-педагогічна академія” Харківської обласної ради, Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини, Державного вищого навчального закладу „Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника” та Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка. У дослідженні взяли участь 408 майбутніх соціальних педагогів.

Студенти, що навчаються за спеціальністю „Соціальна педагогіка” Комунального закладу „Харківська гуманітарно-педагогічна академія” Харківської обласної ради увійшли до складу експериментальної групи (ЕГ) - 202 особи, а студенти Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини, Державного вищого навчального закладу „Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника” та Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка – контрольної групи (КГ) – 206 осіб.

Експериментальне дослідження передбачало виявлення стану інноваційно-технологічної готовності майбутніх соціальних педагогів з аналізом результатів діагностики за виділеними нами трьома критеріями (мотиваційно-аксіологічним, технологічно-компетентнісним та креативно-діяльнісним).

Першим для оцінювання стану інноваційно-технологічної готовності майбутніх соціальних педагогів став мотиваційно-аксіологічний критерій. Для дослідження визначених показників критерію нами використовувалися

методики самооцінки професійно-педагогічної мотивації М.Фетискіна, тест-опитувальник „Потреба у досягненні мети” Ю.Орлов та діагностика особистості на мотивацію до успіху Т.Елерса. Результати наведено в таблиці 1.2.

Таблиця 1.2.

Діагностика стану інноваційно-технологічної готовності майбутніх соціальних педагогів за мотиваційно-аксіологічним критерієм

Групи	Рівні					
	Емпірично-емоційний		Інформовано-усвідомлений		Діяльнісно-творчий	
	Кількість	%	Кількість	%	Кількість	%
Показник 1 – наявність мотивації до використання інноваційних технологій у професійній діяльності						
КГ	96	46,6	88	42,7	22	10,7
ЕГ	98	48,5	81	40,1	23	11,4
Показник 2 – усвідомлення значущості інновацій у системі освіти та впровадження їх у професійній діяльності						
КГ	99	48,1	80	38,8	27	13,1
ЕГ	96	47,5	76	37,6	30	14,9
Показник 3 – прагнення до саморозвитку та оволодіння новими методиками у професійній діяльності						
КГ	104	50,5	75	36,4	27	13,1
ЕГ	100	49,5	80	39,6	22	10,9

У результаті аналізу стану інноваційно-технологічної готовності майбутніх соціальних педагогів за першим показником „наявність мотивації до використання інноваційних технологій у професійній діяльності” визначили, що більшість студентів ЕГ знаходиться на емпірично-емоційному рівні 98 студентів, що складає 48,5 % та 96 осіб КГ має 46,6 % відповідно; інформативно-усвідомлений рівень 81 студент ЕГ, що складає 40,1 % від загальної кількості і 88 студентів КГ має 42,7 % відповідно; і тільки незначна кількість студентів має діяльнісно-творчий рівень знань 23 студенти ЕГ, що складає 11,4 % від загальної кількості і 22 студенти КГ має 10,7 %

відповідно.

Відповідно до другого показника „усвідомлення значущості інновацій у системі освіти та впровадження їх у професійній діяльності” емпірично-емоційний рівень 96 студентів ЕГ, що складає 47,5 % та 99 студентів КГ має 48,1 % відповідно; інформативно-усвідомлений рівень 76 студентів ЕГ та 80 студентів КГ, що складає 37,6 % та 38,8% відповідно; діяльнісно-творчий рівень знань 30 студентів ЕГ, що складає 14,9 % від загальної кількості і 27 студентів КГ має 13,1 % відповідно.

За третім показником „прагнення до саморозвитку та оволодіння новими методиками у професійній діяльності” емпірично-емоційний рівень було виявлено у 100 студентів ЕГ, що складає 49,5 % та 104 студенти КГ має 50,5 % відповідно; інформативно-усвідомлений рівень 80 студентів ЕГ, що складає 39,6 % від загальної кількості і 75 студентів КГ має 36,4 % відповідно; і тільки незначна кількість студентів має діяльнісно-творчий рівень знань 22 студенти ЕГ, що складає 10,9 % від загальної кількості і 27 студентів КГ має 13,1 % відповідно.

Узагальнений аналіз даних проведених за мотиваційно-аксіологічним критерієм стану інноваційно-технологічної готовності майбутніх соціальних педагогів висвітлено в таблиці 1.3. та на рис. 1.1.

Таблиця 1.3.

Результати діагностування стану інноваційно-технологічної готовності майбутніх соціальних педагогів за мотиваційно-аксіологічним критерієм

Рівні	КГ		ЕГ	
	Кількість	%	Кількість	%
Емпірично-емоційний	98	48,5	100	48,4
Інформативно-усвідомлений	79	39,1	81	39,3
Діяльнісно-творчий	25	12,4	25	12,3

Аналізуючи узагальнені дані констатувального експерименту за мотиваційно-аксіологічним критерієм стану інноваційно-технологічної

готовності майбутніх соціальних педагогів констатуємо, що із загальної кількості респондентів (408 осіб) емпірично-емоційний рівень в ЕГ становить 48,4 % та в КГ – 48,5 %, відмінності незначні; інформативно-усвідомлений рівень зафіксований в ЕГ у 39,3 % та в КГ – 39,1 %, відмінності також незначні; показник діяльнісно-творчого рівня в ЕГ 12,3 %, і в КГ – 12,4 % на цьому рівні також бачимо незначні розбіжності.

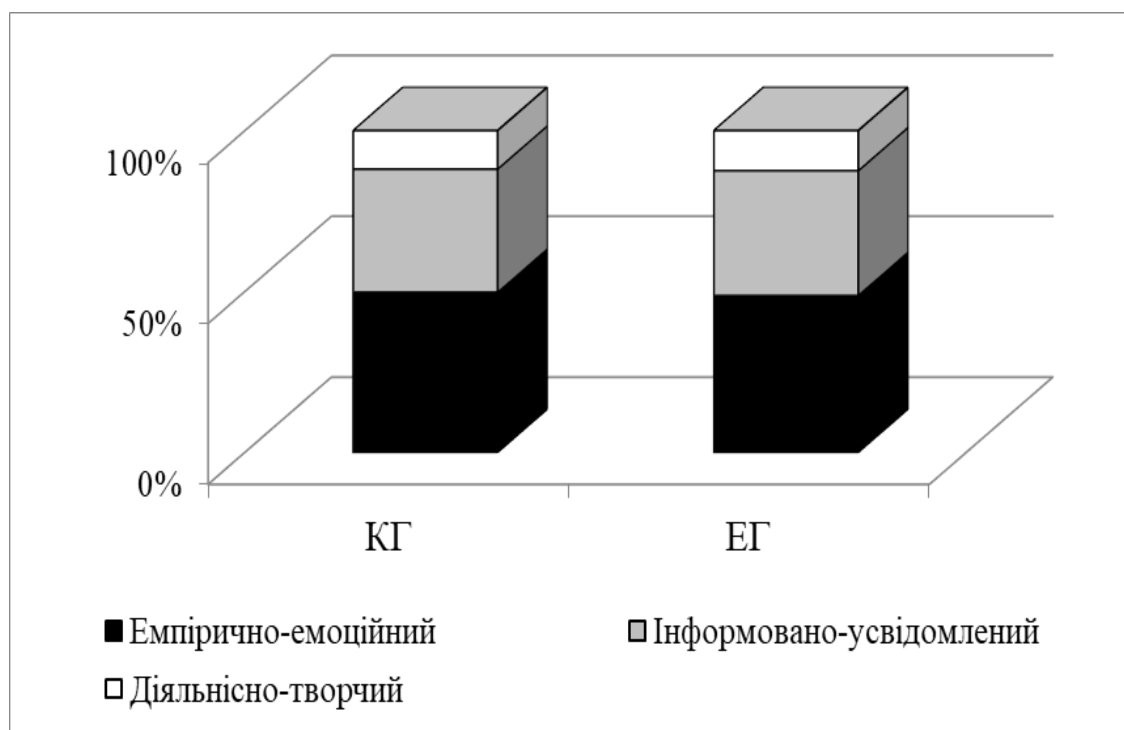

Рис. 1.1. Результати діагностування стану інноваційно-технологічної готовності майбутніх соціальних педагогів за мотиваційно-аксіологічним критерієм

Підсумовуючи вище зазначене можемо стверджувати, що більшість студентів, майбутніх соціальних педагогів знаходиться на емпірично-емоційному (ЕГ 48,4 % та КГ 48,5 %) й інформативно-усвідомленому (ЕГ 39,3 % та КГ 39,1 %) рівнях і тільки незначна кількість опитаних студентів має діяльнісно-творчий рівень (ЕГ 12,3 % та КГ 12,4 %).

У результаті аналізу стану інноваційно-технологічної готовності майбутніх соціальних педагогів за технологічно-компетентнісним критерієм за першим показником „наявність знань інноваційних технологій у професійній діяльності” визначили, що більшість студентів ЕГ знаходиться

на емпірично-емоційному рівні 114 студентів, що складає 56,4 % та 111 студентів КГ має 53,9 % відповідно; інформативно-усвідомлений рівень 64 студенти ЕГ, що складає 31,7 % від загальної кількості і 75 студентів КГ має 36,4 % відповідно; і тільки незначна кількість студентів має діяльнісно-творчий рівень знань 24 студенти ЕГ, що складає 11,9 % від загальної кількості і 20 студентів КГ має 9,7 % відповідно. Результати наведено в таблиці 1.4.

Таблиця 1.4.

Діагностика стану інноваційно-технологічної готовності майбутніх соціальних педагогів за технологічно-компетентнісним критерієм

Групи	Рівні					
	Емпірично-емоційний		Інформовано-усвідомлений		Діяльнісно-творчий	
	Кількість	%	Кількість	%	Кількість	%
Показник 1 – наявність знань інноваційних технологій у професійній діяльності						
КГ	111	53,9	75	36,4	20	9,7
ЕГ	114	56,4	64	31,7	24	11,9
Показник 2 – теоретичні та практичні знання та вміння, які необхідні в процесі вирішення професійних завдань						
КГ	92	44,7	96	46,6	18	8,0
ЕГ	100	49,5	82	40,6	20	9,9
Показник 3 – знання щодо деонтологічних аспектів роботи соціального педагога						
КГ	114	55,3	66	32,1	26	12,6
ЕГ	118	58,4	64	31,7	20	9,9

Відповідно до другого показника „теоретичні та практичні знання та вміння, які необхідні в процесі вирішення професійних завдань” технологічно-компетентнісного критерію емпірично-емоційний рівень зафіксовано у 100 студентів ЕГ, що складає 49,5 % та 92 студенти КГ має 44,7 % відповідно; інформативно-усвідомлений рівень 82 студенти ЕГ, що складає 40,6 % від загальної кількості і 96 студентів КГ має 46,6 % відповідно; і незначна кількість студентів перебуває на діяльнісно-творчому

рівні знань 20 студентів ЕГ, що складає 9,9 % від загальної кількості та 18 студентів КГ має 8,7 % відповідно.

За результатами третього показника „знання щодо деонтологічних аспектів роботи соціального педагога” емпірично-емоційний рівень зафіксовано у 118 студентів ЕГ, що складає 58,4 % та 114 студентів КГ має 55,3 % відповідно; інформативно-усвідомлений рівень 64 студенти ЕГ, що складає 31,7 % від загальної кількості і 66 студентів КГ має 32,1 % відповідно; незначна кількість студентів має діяльнісно-творчий рівень знань 20 студентів ЕГ, що складає 9,9 % від загальної кількості і 26 студентів КГ має 12,6 % відповідно.

Таблиця 1.5.

Результати діагностування стану інноваційно-технологічної готовності майбутніх соціальних педагогів за технологічно-компетентнісним критерієм.

Рівні	КГ		ЕГ	
	Кількість	%	Кількість	%
Емпірично-емоційний	111	54,8	106	51,3
Інформативно-усвідомлений	70	34,6	79	38,3
Діяльнісно-творчий	21	10,6	21	10,4

Відповідно узагальненому аналізу даних констатувального експерименту за технологічно-компетентнісним критерієм стану інноваційно-технологічної готовності майбутніх соціальних педагогів, який висвітлено в таблиці 1.5. та на рис. 1.2., констатуємо, що більшість респондентів знаходиться на емпірично-емоційному рівні КГ становить 54,8 % та в ЕГ – 51,3 % розбіжності незначні; інформативно-усвідомлений рівень зафіксований в КГ у 34,6 % та в ЕГ – 38,3 %, відмінності незначні; показник діяльнісно-творчого рівня в КГ 10,6 % і в ЕГ – 10,4 % на цьому рівні бачимо незначні розбіжності.

Підсумовуючи вище зазначене можемо стверджувати, що більшість

студентів, майбутніх соціальних педагогів знаходиться на емпірично-емоційному й інформативно-усвідомленому рівнях і тільки незначна кількість опитаних студентів має діяльнісно-творчий рівень.

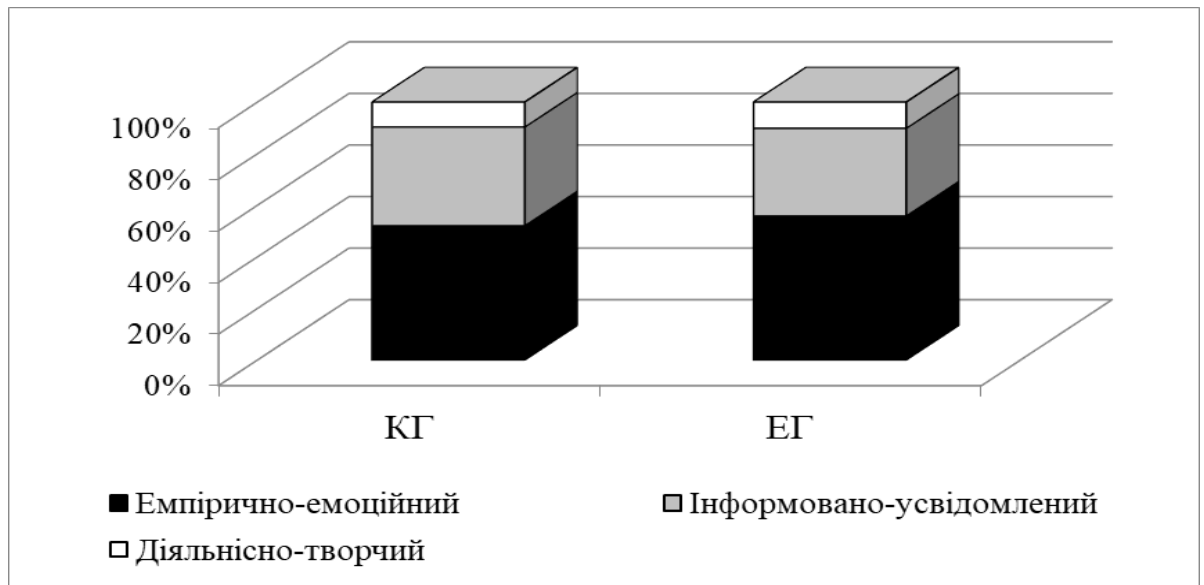

Рис. 1.2. Результати діагностування стану інноваційно-технологічної готовності майбутніх соціальних педагогів за технологічно-компетентнісним критерієм

Переходячи, до визначення креативно-діяльнісного критерію готовності майбутніх соціальних педагогів ми використовували розроблені тестові питання, запропонованих у анкеті. У процесі проведення констатувального експерименту було відмічено, що за першим показником „наявність умінь та навичок використання інноваційних технологій” на емпірично-емоційному рівні знаходиться ЕГ 109 студентів, що складає 54 % та 114 студентів КГ має 55,3 % відповідно; інформативно-усвідомлений рівень 80 студентів ЕГ, що складає 39,6 % від загальної кількості та 74 студенти КГ має 35,9 % відповідно; і тільки незначна кількість студентів має діяльнісно-творчий рівень знань 13 студентів ЕГ, що складає 6,4 % від загальної кількості і 18 студентів КГ має 8,7 % відповідно.

Відповідно до другого показника „уміння та навички користуватися інструментарієм професійної діяльності” емпірично-емоційний рівень 110 студентів ЕГ, що складає 54,4 % та 100 студентів КГ має 48,5 %

відповідно; інформативно-усвідомлений рівень 66 студентів ЕГ, що складає 32,7 % від загальної кількості і 78 студентів КГ має 37,9 % відповідно; і тільки незначна кількість студентів має діяльнісно-творчий рівень знань 26 студентів ЕГ, що складає 12,9 % від загальної кількості і 28 студентів КГ має 13,6 % відповідно.

За третім показником „уміння розв’язувати проблемні ситуації у професійній діяльності використовуючи інноваційний досвід” емпірично-емоційний рівень 102 студенти ЕГ, що складає 50,5 % та 96 студентів КГ має 46,6 % відповідно; інформативно-усвідомлений рівень 80 студентів ЕГ, що складає 39,6 % від загальної кількості і 88 студентів КГ має 42,7 % відповідно; незначна кількість студентів має діяльнісно-творчий рівень знань 20 студентів у ЕГ, що складає 9,9 % та КГ 22 студенти, що складає 10,7 % від загальної кількості відповідно.

Таблиця 1.6.

Діагностика стану інноваційно-технологічної готовності майбутніх соціальних педагогів за креативно-діяльнісним критерієм

Групи	Рівні					
	Емпірично-емоційний		Інформовано-усвідомлений		Діяльнісно-творчий	
	Кількість	%	Кількість	%	Кількість	%
Показник 1 – наявність умінь та навичок використання інноваційних технологій						
КГ	114	55,3	74	35,9	18	8,7
ЕГ	109	54,0	80	39,6	13	6,4
Показник 2 – уміння та навички користуватися інструментарієм професійної діяльності						
КГ	100	48,5	78	37,9	28	13,6
ЕГ	110	54,4	66	32,7	26	12,9
Показник 3 – уміння розв’язувати проблемні ситуації у професійній діяльності, використовуючи інноваційний досвід						
КГ	96	46,6	88	42,7	22	10,7
ЕГ	102	50,5	80	39,6	20	9,9

Після підрахунку отриманих нами результатів за креативно-діяльнісним критерієм стану інноваційно-технологічної готовності майбутніх соціальних педагогів висвітлено в таблиці 1.7. та на рис.1.3.

Таблиця 1.7.

**Результати діагностування стану інноваційно-технологічної
готовності майбутніх соціальних педагогів за креативно-діяльнісним
критерієм**

Рівні	КГ		ЕГ	
	Кількість	%	Кількість	%
Емпірично-емоційний	107	53,0	103	50,2
Інформативно-усвідомлений	75	37,3	80	38,8
Діяльнісно-творчий	20	9,7	23	11,0

Підводячи підсумки даних констатувального експерименту за креативно-діяльнісним критерієм стану інноваційно-технологічної готовності майбутніх соціальних педагогів констатуємо, що із загальної кількості респондентів (408 осіб) емпірично-емоційний рівень в КГ становить 53 % та в ЕГ – 50,2 %, відмінності незначні; інформативно-усвідомлений рівень зафіксований в КГ у 37,3 % та в ЕГ – 38,8 %, відмінності також незначні; показник діяльнісно-творчого рівня в КГ 9,7 %, і в ЕГ – 11 % на цьому рівні майже однакові.

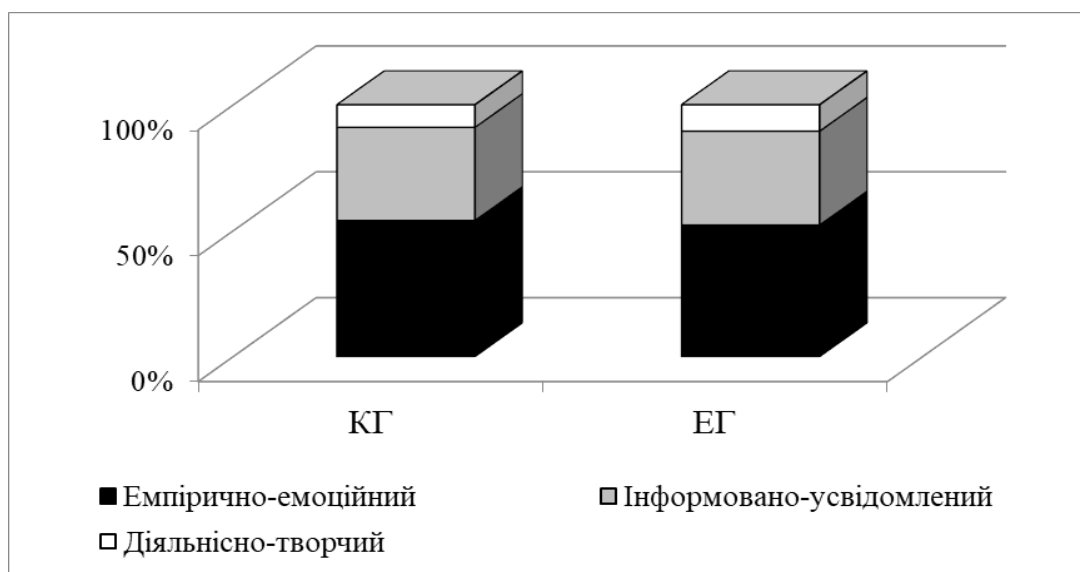

Рис. 1.3. Результати діагностування стану інноваційно-технологічної готовності майбутніх соціальних педагогів за креативно-діяльнісним критерієм

Узагальнюючи отримані дані можемо стверджувати, що більшість студентів – майбутніх соціальних педагогів знаходиться на емпірично-емоційному (КГ 53 % та ЕГ 50,2 %) та інформативно-усвідомленому (КГ 37,3 % та ЕГ 38,8 %) рівнях і незначна кількість опитаних студентів має діяльнісно-творчий рівень (КГ 9,7 % та ЕГ 11 %).

Для доведення результативності здійсненої роботи перед порівнянням даних, отриманих на початку та після закінчення експерименту, порівнюємо диференційовані показники експериментальної групи (ЕГ) та контрольної групи (КГ) до початку експерименту, для оцінки коректності сформованих груп. Підсумовуючі результати діагностичного етапу висвітлено у таблиці 1.8.

Таблиця 1.8.

Загальні результати діагностичного зрізу диференційованих показників стану інноваційно-технологічної готовності майбутніх соціальних педагогів

Групи	Рівні					
	Емпірично-емоційний		Інформативно-усвідомлений		Діяльнісно-творчий	
	чол.	%	чол.	%	чол.	%
Диференційовані показники за мотиваційно-аксіологічним критерієм						
ЕГ	98	48,5	79	39,1	25	12,4
КГ	100	48,4	81	39,3	25	12,3
Диференційовані показники за технологічно-компетентнісним критерієм						
ЕГ	111	54,8	70	34,6	21	10,6
КГ	106	51,3	79	38,3	21	10,4
Диференційовані показники за креативно-діяльнісним критерієм						
ЕГ	107	53,0	75	37,3	20	9,7
КГ	103	50,2	80	38,8	23	11,0
Диференційовані показники за трьома критеріями						
ЕГ	105	52,1	75	37,0	22	10,9
КГ	103	50,0	80	38,8	23	11,2

Відповідно до визначених та продіагностованих критеріїв та показників стану інноваційно-технологічної готовності майбутніх соціальних педагогів

мотиваційно-аксіологічного (активне прагнення до використанні освітніх інновацій, сформоване відношення до майбутньої соціально-педагогічної діяльності як до простору освітніх інновацій, потреба у формуванні та самовихованні власної інноваційно-технологічної готовності, прагнення до особистісного самовдосконалення, поширення інновацій у власному житті. сформованість мотивації до практичного використання інноваційних технологій у професійній діяльності, усвідомлення необхідності виконання професійних функцій на засадах інноваційної педагогіки), технологічно-компетентнісного (наявність у майбутнього соціального педагога системи базових знань з основ педагогічної інноватики, інноваційних форм і методів соціального виховання та надання соціальних послуг населенню, проектувати інноваційні засоби технологічної професійної діяльності для вирішення типових професійних завдань), та креативно-діяльнісного (сформованість у майбутніх фахівців вмінь та навичок використання інноваційних технологій, озброєність інноваційними засобами, прийомами, технологіями професійної діяльності, вміння адаптувати провідний інноваційний досвід та використовувати новітні здобутки науково-технічного прогресу для здійснення професійних функцій соціального педагога), нами виділено три рівні готовності майбутніх соціальних педагогів до використання інноваційних технологій, а саме: емпірично-емоційний, інформативно-усвідомлений, діяльнісно-творчий.

Необхідно підкреслити, що аналіз експериментальних даних діагностичного зрізу на констатувальному етапі експерименту показав такі показники стану інноваційно-технологічної готовності майбутніх соціальних педагогів: діяльнісно-творчий – 10,9 % у ЕГ та 11,2 % у КГ, інформативно-усвідомлений – 37 % (ЕГ) та 38,8 % (КГ), емпірично-емоційний рівень був зафіксований – 52,1 % (ЕГ) та 50 % (КГ). Узагальнене відображення відповідних результатів за середнім арифметичним подано на рисунку 1.4.

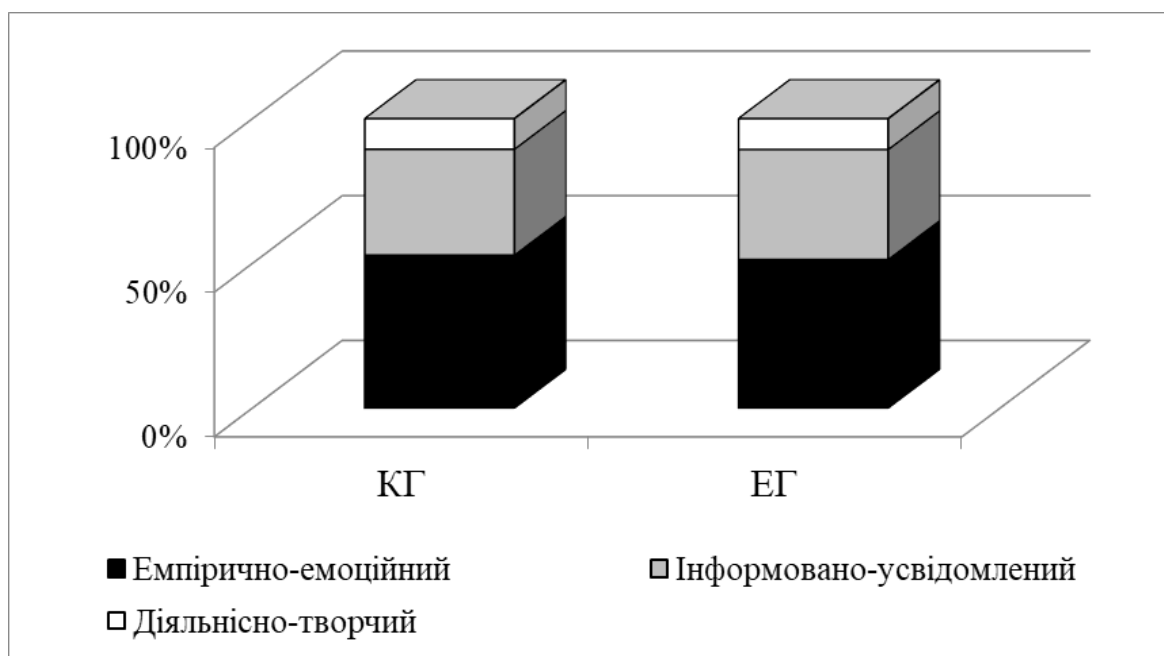

Рис.1.4. Результати діагностування стану інноваційно-технологічної готовності майбутніх соціальних педагогів за середнім арифметичним

Узагальнена оцінка сформованості інноваційно-технологічної готовності майбутніх соціальних педагогів за визначеними критеріями і показниками відбувалася за трьома рівнями:

52,1 % студентів продемонстрували емпірично-емоційний (низький) рівень, який характеризується тим, що у майбутніх соціальних педагогів слабо або зовсім не виявляється професійна спрямованість на використання інноваційних технологій у професійній діяльності; спостерігається відсутність мотивації до оволодіння інноваційними технологіями. Знання студентів про особливості використання інноваційних технологій – емпіричні; низький рівень знань щодо особливостей організації професійної діяльності із застосуванням інноваційних технологій. У студентів спостерігається відсутність теоретичних й практичних умінь та навичок в оволодінні інноваційними технологіями; помітна нездатність проектувати інноваційні засоби технологічної професійної діяльності; відсутні або низький рівень умінь організувати професійну діяльність із застосуванням інноваційних технологій.

37 % студентів - *інформовано-усвідомлений (середній) рівень*, у межах якого рівень професійної спрямованості на використання інноваційних технологій у професійній діяльності є невисоким, хоча спостерігаються чітко усвідомлені потреби, прагнення, бажання оволодіти новими знаннями, зокрема й про інноваційні технології. Респонденти цього рівня мають достатню обізнаність щодо інноваційних технологій. Використання освітніх технологій, зокрема інноваційних, у їхній професійній діяльності є несистематичними, ситуативними, частіше внаслідок педагогічного стимулювання. Проектувальні та організаторські здібності стосовно використання інноваційних технологій у професійній діяльності виявляються, але недостатньо яскраво.

10,9 % - *діяльнісно-творчий (високий) рівень*, який окреслюється тим, що у майбутніх соціальних педагогів є усвідомлене бажання оволодіти інноваційними технологіями і застосовувати їх у майбутній професійній діяльності; у них спостерігається високий рівень професійної мотивації, спрямованої на оволодіння інноваційними технологіями. Такі студенти ініціативні в оволодінні як новими знаннями, так і в опануванні інноваційних технологій. Вони виявляють інтерес до використання інноваційних технологій під час професійної діяльності, демонструючи при цьому високий рівень умінь і навичок, здатність самостійно проектувати способи використання інноваційних технологій та пропонувати власні ідеї щодо організації професійної діяльності із застосуванням інноваційних технологій.

Для підтвердження якісного аналізу використовувався кількісний аналіз – математична статистика. Для порівняння рівня підготовки майбутніх соціальних педагогів до використання інноваційних технологій у професійній діяльності в експериментальній та контрольній групах, використано статистичний критерій Пірсона (критерій χ^2).

Була висунута нульова гіпотеза про тотожність двох сукупностей, наведених у таблиці 1.8. Статистичне значення критерію χ^2 було обчислено за формулою 1.1:

$$T_{\text{екс}} = \frac{1}{n_1 n_2} \sum_{i=1}^2 \frac{(n_1 p_{2i} - n_2 p_{1i})^2}{(p_{1i} + p_{2i})}, \quad (1.1.)$$

де n_1, n_2 – об'єми двох вибірок із двох сукупностей;

p_{1i} – кількість об'єктів першої вибірки i -ої категорії;

p_{2i} – кількість об'єктів другої вибірки i -ої категорії.

При повному співпадінні емпіричних та критичних частот $\sum(n_1 p_{2i} - n_2 p_{1i})^2 = 0$. При не співпадінні необхідно провести порівняння емпіричного значення χ^2 із його критичним значенням, яке визначається за таблицею [69] із урахуванням ступенів свободи n . У даному випадку для рівня значущості $\alpha = 0,05$ (тобто надійності 95%, що є загальноприйнятим для педагогічних досліджень) і кількості ступенів свободи $k = n - 1 = 3 - 1 = 2$ (n – кількість рівнів: компенсаторний, елементарний, критичний за кожним показником) критичне значення критерію $T_{\text{табл}} = 6$.

Нульова гіпотеза, яка передбачає, що різниця між обчисленими емпіричними частотами та математичним очікуванням має випадковий характер і між ними немає різниці, відхиляється, якщо $T_{\text{емп}} > T_{\text{табл}}$, для прийнятого рівня значущості α . У цьому випадку приймається альтернативна гіпотеза, тобто розподіл об'єкта на n категорій за станом досліджуваної якості є відмінним у двох розглянутих сукупностях.

Для того щоб співставити експериментальну та контрольну групи між собою і визначити, чи групи є приблизно рівними за всіма показниками, за формулою (1.1) було визначено значення критерію $T_{\text{емп}}$ для всіх можливих комбінацій груп між собою. Отримані результати наведено в таблиці 1.9.

Аналіз даних показав, що експериментальна та контрольна групи задовольняють умові невідмінності двох сукупностей $T_{\text{емп}} < T_{\text{табл}}$. Таким чином, за допомогою критерію Пірсона (критерію χ^2) було виявлено, що групи мають близькі вихідні дані. Результати розрахунків, наведені у таблиці 1.9, свідчать про несуттєві статистичні відмінності між контрольною та експериментальною групами до експерименту.

Таблиця 1.9.

**Дослідження експериментальної і контрольної груп
за критерієм Пірсона**

Критерій	Т _{емп}				Т _{табл}
	Показник 1	Показник 2	Показник 3	Узагальнено за критерієм	
Мотиваційно-аксіологічний	0,29	0,27	0,71	0,01	6
Технологічно-компетентісний	1,24	1,50	0,84	0,62	
Креативно-діяльнісний	1,11	1,51	0,62	0,41	

Величини χ^2 для всіх показників і критеріїв не перевищували значення 1,51, що менше за критичне значення Пірсона (критичне значення χ^2 при $k = 2$ для рівня значущості $\alpha = 0,05$ $T_{емп} = 6$), що означає приблизно однаковий рівень підготовки майбутніх соціальних педагогів до використання інноваційних технологій у професійній діяльності до початку проведення експерименту. Такі результати свідчать, що обрані нами експериментальна та контрольна групи однорідні за визначеними критеріями.

Дослідно-діагностичний експеримент на констатувальному етапі дав можливість усвідомити стан інноваційно-технологічної готовності майбутніх соціальних педагогів та спроектувати здійснення наступного, формувального етапу експериментальної роботи, результати якого будуть представлені у наступному підрозділі.

Висновки до розділу 1

У цілому, проведене у першому розділі дослідження щодо обґрунтування теоретичних засад підготовки майбутніх соціальних педагогів до використання інноваційних технологій у професійній діяльності забезпечило досягнення таких висновків:

1. Багатоаспектна проблема підготовки майбутніх соціальних педагогів до використання інноваційних технологій у професійній діяльності, залишаючись актуальною та не вичерпаною остаточно, розглядається за кількома *науковими напрямками*: педагогічна інноватика як теоретичне підґрунтя модернізації професійної діяльності соціального педагога в сучасних умовах та розробки концепції її технологічного забезпечення ; професійна підготовка майбутніх соціальних педагогів як суб'єктів інноваційної діяльності; дослідження технологій, форм, методів та засобів навчання майбутніх фахівців – соціальних педагогів – як об'єкта інноваційної освітньої діяльності в закладах вищої освіти.

2. *Інновація* в соціально-педагогічній діяльності має полісемантичний характер і визначається як підхід, засіб, інструмент, який забезпечує цілеспрямовану якісну зміну професійних відносин у системі „соціальний педагог – споживачі освітніх послуг – освітні стейкхолдери” в контексті актуалізації та спрямування інноваційного потенціалу освітнього середовища ЗЗСО на формування в учнівства соціальної довіри й відповідальності, відкритості до інновацій, здатності до колаборації, креативності, навчання впродовж життя, активної громадянської позиції.

Інноваційні технології соціально-педагогічної діяльності розглядаються як нестандартні форми, методи, способи організації соціально-педагогічної роботи з різними категоріями клієнтів та алгоритм їх реалізації, що забезпечує інноваційний процес соціального виховання й розвитку особистості з урахуванням конкретних умов і провідних завдань безпосередньо на місці професійної діяльності.

3. Класифікація інноваційних технологій у професійній діяльності соціальних педагогів здійснена із урахуванням *функції* (діагностично-прогностичні, організаційно-методичні, корекційно-розвивальні, консультативні, просвітницько-профілактичні, соціально захисні), визначених на основі кваліфікаційних вимог до соціального педагога як до сучасного фахівця:

- технології *діагностично-прогностичної* діяльності (Plikers, використання якого забезпечує соціально-педагогічну діагностику, оперативне оцінювання й отримання діагностичного результату за допомогою згенерованих QR-кодів; ZipGrade, Online Test Pad, застосування яких гарантує надійність діагностичних процедур і соціальних прогнозів у роботі фахівців психологічної служби ЗЗСО);

- технології *організаційно-методичної* діяльності (гугл-календарі, інтерактивні „планувальники”, методики створення „дорожніх карт”, „карт цілей”, онлайн-технології створення „чек-листів”);

- технології *корекційно-розвивальної* діяльності (корекційно-розвивальна програма формування стійкості до стресу в дітей дошкільного віку та школярів „Безпечний простір”, онлайн-консультації та розвивальні інтернет-ресурси для учнівства);

- технології *консультативної* роботи (ІКТ-засоби створення QR-кодів, картотека візиток організацій-партнерів, ресурси для створення віртуальних консультативних груп взаємопідтримки на основі методу „рівний – рівному” тощо);

- технології *просвітницько-профілактичної* та *соціально захисної* діяльності (сучасні сервіси для створення інфографіки та схем для презентацій, графіків і карт для створення інтерактивної інфографіки, платформи для створення і публікації інфографіки, ресурсні сервіси з можливістю додавання на сторонні вебресурси).

4. Підготовку майбутніх соціальних педагогів до використання інноваційних технологій у професійній діяльності розглядаємо як

невід’ємний від загальної професійної підготовки фахівця процес набуття студентами – майбутніми соціальними педагогами – *інноваційно-технологічної готовності* як сукупності професійних компетентностей, які забезпечують вирішення в межах визначених професійних функцій специфічних, часто нових за своєю соціальною та психолого-педагогічною природою проблем і викликів соціального виховання учнівства в освітньому середовищі, що постійно оновлюється.

Інноваційно-технологічна готовність майбутнього соціального педагога має складну структуру й складається із сукупності інноваційних компетентностей, що об’єднано в групи: мотиваційно-аксіологічні, технологічні, креативно-діяльнісні.

5. *Критеріями та показниками* дослідження стану *інноваційно-технологічної готовності майбутніх соціальних педагогів* було визначено: *мотиваційно-аксіологічний* (ціннісні установки, ставлення до майбутньої соціально-педагогічної діяльності як до простору освітніх інновацій, потреба в самовихованні власної інноваційної готовності); *технологічно-компетентнісний* (базові знання з технологічних основ педагогічної інноватики, інноваційних форм і методів професійної діяльності, уміння проєктувати інноваційні засоби для вирішення типових професійних завдань); *креативно-діяльнісний* (уміння та навички використання інноваційних технологій, озброєність інноваційними засобами, прийомами, технологіями професійної діяльності, уміння адаптувати інноваційний досвід та використовувати новітні ІКТ для здійснення професійних функцій соціального педагога).

Встановлено та здійснено змістовне наповнення *рівнів* сформованості інноваційно-технологічної готовності майбутнього соціального педагога до використання інноваційних технологій у професійній діяльності: емпірично-емоційний, інформовано-усвідомлений, діяльнісно-творчий.

Майбутніх фахівців, інноваційна готовність до використання ІТПД яких відповідала б діяльнісно-творчому рівню і в контрольній групі (КГ), і в

експериментальній групі (ЕГ), виявилось дуже мало (10,9%). Результати експериментального дослідження засвідчили переважно емпірично-емоційний та інформовано-усвідомлений рівні досліджуваної характеристики, що виявилось в слабкій спрямованості на використання інноваційних технологій у професійній діяльності, фактичній відсутності мотивації до оволодіння інноваційними технологіями, індиферентному ставленні до оволодіння новими знаннями, зокрема про інноваційні технології.

РОЗДІЛ 2.

ОБҐРУНТУВАННЯ ТА ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПЕРЕВІРКА ПЕДАГОГІЧНИХ УМОВ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ ДО ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

2.1. Теоретичне обґрунтування педагогічних умов підготовки майбутніх соціальних педагогів до використання інноваційних технологій у професійній діяльності

Проведені у першому розділі дисертації теоретичний пошук щодо визначення сутнісних особливостей і видів інноваційних технологій професійної діяльності соціального педагога та аналіз проблем теорії й практики професійної підготовки майбутніх соціальних педагогів до використання інноваційних технологій у професійній діяльності з урахуванням критеріїв і показників сформованості інноваційно-технологічної готовності студентів забезпечують ґрунтовність подальшої розробки відповідних проблематиці нашого дослідження педагогічних умов.

Важливо наголосити, що вирішуючи чергове дослідницьке завдання, підготовку студентів до використання інноваційних технологій у професійній діяльності будемо розуміти як невід’ємний складник процесу підготовки майбутніх соціальних педагогів у закладах вищої освіти, що забезпечує формування готовності до професійної діяльності (М. Васильєва, І. Гавриш, І. Дичківська, Н. Клокар, О. Кучерявий, Л. Петриненко, В. Сластьонін). Відповідно, здійснюючи теоретичне обґрунтування педагогічних умов підготовки майбутніх соціальних педагогів до використання інноваційних технологій у професійній діяльності ми будемо враховувати основні реалії підготовки майбутніх фахівців й виходити з таких основних *теоретичних узагальнень*, що було зроблено нами у ході попереднього наукового пошуку:

– інноваційно-технологічна готовність майбутнього соціального педагога є системним особистісним утворенням, що ґрунтується на певній

інноваційній світоглядній позиції, має складну структуру й формується у фахівця в процесі професійної підготовки та практичної квазіпрофесійної діяльності як сукупність компетентностей, що об'єднано нами в такі групи: мотиваційно-аксіологічні, технологічні, креативно-діяльнісні;

– інноваційно-технологічна готовність є специфічним додатковим ресурсом роботи викладачів ЗВО, засобом та інструментом посилення соціально-педагогічного впливу на якість освітнього середовища, а тому може формуватися у майбутніх соціальних педагогів тільки за умови взаємно активної, насиченої, інноваційної, продуктивної взаємодії у системі „викладач – студент”;

– у змісті професійної освіти фахівців має бути відображений той факт, що інновації в освіті та вихованні вже не є ексклюзивом, інноваційною стає уся система освіти у цілому, відповідно й професійна діяльність її фахівців, до кола яких належить працівник психологічної служби закладів загальної середньої освіти – соціальний педагог;

– період професійної підготовки як однієї із важливих стадій професійного становлення майбутнього соціального педагога, є якісно необхідним для опанування професії з погляду формування готовності зайняти позицію творчого суб'єкта соціально-педагогічної діяльності вже під час здобуття професійної освіти.

Наголосимо, що відповідно до Закону України „Про освіту” – „наукова, науково-технічна та інноваційна діяльність закладів вищої освіти є обов'язковою та невід'ємною складовою частиною їхньої освітньої діяльності” [115]. Згідно статті 36 „Національної рамки кваліфікацій”, що містить структурований та систематизований за визначеними компетентностями перелік кваліфікаційних рівнів освіти, національна рамка кваліфікацій визначає одинадцять рівнів, що можуть містити підрівні, які є орієнтирами для формування цілей професійної підготовки майбутніх фахівців. Кожен рівень характеризується чітко визначеним переліком компетентностей, що є характерними для певної кваліфікації, включаючи

готовність фахівця до навчання упродовж життя. Досліджуючи проблему професійної підготовки майбутніх фахівців – соціальних педагогів до інноваційної діяльності у закладах освіти, слід відзначити, що рівні, які характеризують підготовку майбутніх фахівців у ЗВО, містять інноваційний компонент, визначений у відповідності із завданням модернізації освітніх і професійних стандартів, яке ставило перед собою МОН України, розробляючи „Національну рамку кваліфікацій”. Такий компонент складає, наприклад, здатність людини вирішувати комплексні проблеми і задачі у конкретній професійній галузі або під час навчальної діяльності, які передбачають проведення досліджень, зокрема інноваційного характеру, створення інноваційного продукту та характеризуються невизначеністю умов, що визначається як необхідна кваліфікаційна вимога на восьмому рівні рамки. Спроможність індивіда реагувати на складні виклики, що виникають під час здійснення професійної та/або дослідницько-інноваційної діяльності, що потребує від фахівця глибокого та творчого переосмислення існуючих та продукування нових цілісних знань, вироблення інноваційних професійних практик, зазначається як необхідна професійна здатність на дев'ятому рівні вимог до кваліфікації фахівця, опис яких міститься в аналізованому документі [115].

Схарактеризовані вище (див. п.п. 1.3) результати дослідження практичного стану підготовки майбутніх соціальних педагогів до використання інноваційних технологій у професійній діяльності дають підстави стверджувати про переважно емпірично-емоційний та інформовано-усвідомлений рівні досліджуваної характеристики, що виявляється в слабкій спрямованості на використання інноваційних технологій у професійній діяльності, фактичній відсутності мотивації до оволодіння інноваційними технологіями, індиферентному ставленні до оволодіння новими знаннями, зокрема про інноваційні технології, що, в свою чергу, свідчить про недостатність урахування в освітньому процесі ЗВО наведених вище теоретичних узагальнень. Наближення практики підготовки майбутніх

фахівців до вимог, необхідних для реалізації інноваційних можливостей сучасної освітянської дійсності, на нашу думку, є можливим через розробку та упровадження педагогічних умов підготовки майбутніх соціальних педагогів до використання інноваційних технологій у професійній діяльності, ґрунтованих на розумінні сутності, видів та класифікації ІТПД соціального педагога, завдань та функцій соціально-педагогічної діяльності у ЗЗСО, існуючих практичних проблем підготовки фахівців.

У процесі обґрунтування педагогічних умов необхідно враховувати вимоги освітнього процесу ЗВО, детермінують відповідність обґрунтованих умов:

- загальній концепції підготовки фахівців даного профілю, відображеній у нормативній документації, паспорту спеціальності, освітній програмі підготовки фахівців певного профілю тощо;
- існуючі організаційним умовам освітнього процесу ЗВО (враховувати наявність обов'язкової та варіативної частин у змісті підготовки фахівців, традиційних організаційних форм навчання: лекція, семінарське, практичне, лабораторне заняття, індивідуальна і самостійна робота студентів тощо);
- вимозі щодо усілякої активізації пізнавальної та квазіпрофесійної діяльності майбутніх соціальних педагогів, ціннісної сфери їх особистості;
- індивідуальним освітнім інтересам та потребам майбутніх соціальних педагогів.

Педагогічні умови складають той смисловий та інструментальний простір, в якому особистісно-професійна та професійно-технологічна готовність майбутніх соціальних педагогів набувається, існує і розвивається. Відповідно, назрілою є необхідність утворення спеціальних педагогічних умов для сприяння процесу підготовки майбутніх фахівців – соціальних педагогів до застосування інноваційних технологій у професійній діяльності, що визначаємо як цілеспрямовано створені, планомірні та педагогічно керовані обставини, вимоги, чинники, здатні змінювати процес підготовки майбутніх фахівців, забезпечуючи формування в них діяльнісно-творчого

рівня інноваційно-технологічної готовності; як спеціально організовані педагогічні обставини й сукупність педагогічних впливів, які сприяють динамічному поступу сукупності інноваційних мотиваційно-аксіологічних, технологічних, креативно-діяльнісних компетентностей.

З урахуванням фундаментальних ідей філософії освіти (В. Андрущенко [5], Б. Гершунський [67], В. Кремень [164], В. Курило [168], В. Огнев'юк [221], В. Савченко [332]), наукових положень компетентнісного (В. Байденко [8], Е. Зеєр [117], І. Зимня [118], О. Пометун [278], М. Чобітько [374], С. Шехавцова [383]), контекстного (А. Вербицький [44]), особистісно зорієнтованого (Г. Балл [10], І. Бех [17], С. Подмазін [272], В. Сериков [321], І. Якіманська [389]), системного та технологічного (В. Докучаєва [100], О. Караман [137], С. Савченко [315], С. Сисоєва [323], С. Харченко [360]) підходів до аналізу соціально-педагогічних явищ і процесів, теоретичних засад розробки й застосування інноваційних технологій у професійній діяльності фахівців освітньої галузі (І. Богданова [23], Н. Волкова [57], Л. Даниленко [88], І. Дичківська [93], М. Кларін [142], А. Нісімчук [216], О. Пехота [264], Л. Подимова [271], Г. Пономарьова [279], Г. Селевко [319], В. Сластьонін [326], А. Хуторський [366]), концепцій підготовки майбутніх соціальних педагогів / соціальних працівників до інноваційної діяльності (Т. Алексеєнко [3], О. Безпалько, Р. Вайнола та І. Зверєва [330], О. Василенко [39], К. Віцукаєва [49], С. Гришак [83], О. Куторжевська [170], І. Мельничук [197], Л. Міщик [206], С. Омельченко [226], Ю. Овод [219], Г. Першко [255], О. Рассказова [304], І. Савельчук [312], І. Фірсова [355], А. Фурман [357], Л. Хоменко-Семенова [365] та ін.), обґрунтовано відповідні проблематиці дослідження педагогічні умови, а саме:

- подолання у студентів інноваційної інертності та забезпечення позитивної мотивації до використання інноваційних технологій шляхом залучення їх до участі в інноваційних формах позааудиторної діяльності;

- кластеризація змісту фахової підготовки майбутніх соціальних педагогів на засадах інноваційно-технологічного підходу;

- застосування інформаційно-комунікаційних технологій у процесі організації аудиторної, самостійної та квазіпрофесійної діяльності майбутніх соціальних педагогів.

Зупинимося детальніше на характеристиці визначених педагогічних умов, спрямованих на забезпечення інноваційно-технологічної готовності майбутнього соціального педагога.

Першою педагогічною умовою було визначено *подолання у студентів інноваційної інертності та забезпечення позитивної мотивації до використання інноваційних технологій шляхом залучення їх до участі в інноваційних формах позааудиторної діяльності.*

Приступаючи до обґрунтування зазначеної умови, наголосимо на необхідності формування інноваційного мислення студентів, набуття ними професійних знань, умінь та навичок шляхом використання у різних видах освітньої діяльності (аудиторні заняття, проходження педагогічної практики, позааудиторні заходи, самостійна робота студентів, волонтерська активність студентської молоді) інтерактивних і симулятивних вправ, ігрових і проєктивних методик, засобів візуалізації, методів перформансної комунікації, інформаційно-комунікаційних засобів.

Отримані нами під час констатувального експерименту дані (див. підрозділ 1.3.) свідчать, що за умови традиційного підходу у навчанні майбутніх соціальних педагогів підготовка до використання інноваційних технологій у професійній діяльності забезпечується не повною мірою, а сформовані у самих студентів професійні знання у сфері інноватики часто мають суто теоретичну основу, без формування розуміння способів практичного застосування здобутих знань та реалізації власного творчого потенціалу, а головне без надання майбутнім фахівцям творчого заряду, прищеплення бажання впроваджувати інноваційні знання на практиці й доведення необхідності і можливості поширення інноваційної діяльності в освітньому середовищі, навіть, попри опір деяких освітян, зокрема й керівників закладів освіти, які звикли до рутинної організації роботи. Така ситуація

призводить до обмеження можливостей майбутнього соціального педагога креативно вирішувати розмаїття завдань в умовах професійної діяльності, засвоєння ним інертного підходу до впровадження інновацій, що, нажаль, доволі притаманний освітянському середовищу.

Аналіз праць вчених, присвячених питанням особистісного розвитку майбутнього фахівця, формування в нього професійної суб'єктності, вмотивованості, творчої активності (Г. Балл [10], Р. Вайнола [32], К. Віцукаєва [48], І. Дичківська [92], Ю. Нечітайло [215] О. Павлова [231], С. Сисоєва [323], М. Чобітько [374]), показує, що особистісна інертність й брак позитивної мотивації студентів у процесі професійної підготовки зумовлює суттєве зниження рівня готовності майбутніх фахівців до професійної діяльності у цілому, зростання ризиків професійної дезадаптації та подальшої пасивної адаптації в професійному середовищі.

Відзначимо, що змобілізованість, активність та сформованість у студента позитивної мотивації до такого виду професійної діяльності, як інноваційна, впливає на його професійну соціалізацію у цілому, на професійну поведінку та вчинки, оскільки життєва позиція та ставлення інновацій виступає стимулятором та мотиватором для вибору індивідуальної траєкторії розвитку молоді людини в будь-якій сфері життя. Тож, подолання у студентів інноваційної інертності та забезпечення позитивної мотивації до використання інноваційних технологій як орієнтир для створення педагогічної умови визначає набуття майбутнім соціальним педагогом власної творчої позиції у навчанні та майбутній професійній діяльності, що безпосередньо впливає на успішність процесу підготовки майбутніх соціальних педагогів до використання інноваційних технологій у професійній діяльності.

Слід наголосити, що найбільш активно подолання інноваційної інертності студентів та забезпечення їх позитивної мотивації до використання інноваційних технологій відбувається під час участі студентів у позааудиторних формах навчально-пізнавальної активності. Така активність дозволяє суттєво вплинути на особистість майбутнього фахівця, починаючи вже з першого курсу

сприяти формуванню у студентів креативного підходу до організації соціально-виховної діяльності, засвоєння ініціативної професійної і життєвої позиції.

Сьогодні поступово акцент в освітньому процесі ЗВО все більше зміщується в сторону посилення позааудиторної активності студентів, що вимагає нових підходів до організації різних форм виховної роботи з майбутніми фахівцями, посилення їх потенціали щодо формування у студентів професійної спрямованості й інноваційного погляду на майбутню соціально-педагогічну діяльність. У підготовці майбутніх соціальних педагогів таке посилення позааудиторної роботи є актуальним, оскільки забезпечує зростання особистості майбутнього фахівця, розвиток його творчих здібностей, інноваційних можливостей, сприяє виробленню у нього неформального підходу до майбутньої діяльності у складі психологічної служби ЗЗСО, стимулює розвиток професійної творчості на засадах інноваційного підходу.

Позааудиторна робота є не лише одним із видів роботи студентів над здобуттям професійних компетентностей, а й способом формування особистості молодшої людини, розвитку студента як інноваційного педагога, здобуття ним нових життєвих і професійних мотивів, орієнтування на вирішення актуальних для потреб практики завдань.

У цьому контексті, обґрунтовуючи першу педагогічну умову слід наголосити, що тематику заходів для майбутніх фахівців необхідно обирати заважаючи на досвід соціально-педагогічної роботи та існуючі вимоги МОН України до проведення працівникам психологічної служби різних видів соціально-педагогічної роботи з учнями, зокрема послуговуватися доробком практичних психологів і соціальних педагогів, які працюють у ЗЗСО, наприклад, таким, як репрезентовані на Всеукраїнському конкурсі „Нові технології у новій школі” авторські програми щодо профілактики негативних соціальних явищ в освітньому середовищі. Зокрема, при організації мотивувальної виховної роботи зі студентами слід спиратися на такі практичні здобутки працівників психологічної служби ЗЗСО, що отримали гриф Міністерства освіти і науки України, як програма організації роботи

Літньої профілактичної школи, що має назву „Час обирати” (А. Головка); профілактична програма „Стрес як ресурс” (Н. Грабчак); програма профілактики девіацій розвитку особистості та поведінкових відхилень в учнівства за допомогою такого інтерактивного методу, як психологічний театр (І. Садова); профілактична програма: „Безпечна поведінка підлітків в Інтернеті”. (О. Олексин); програма профілактичних занять для учнів молодшого шкільного віку „Жити в злагоді з собою та іншими”. (Л. Константинова) та ін. [62].

Проведення зі студентами профілактичних заходів, застосування елементів профілактичних програм, що безпосередньо народжені із практичного досвіду інноваційної роботи соціальних педагогів із подолання нових викликів сьогодення у системі освіти, на нашу думку, якнайкраще налаштує майбутніх фахівців на сприйняття професійного середовища як поля для інноваційної діяльності, забезпечить подолання інноваційної інертності, розвиток креативного погляду на свої функції щодо майбутньої діяльності в умовах ЗЗСО.

Висвітлюючи можливості подолання у майбутніх соціальних педагогів інноваційної інертності та забезпечення позитивної мотивації до використання інноваційних технологій у процесі професійної підготовки, зазначимо, що при організації позааудиторної роботи зі студентами доречно також акцентувати увагу на засвоєнні інноваційних засобів збереження і зміцнення психічного здоров'я учасників освітнього процесу. У зв'язку з цим, проводячи позааудиторну роботу зі студентами, слід орієнтувати їх на те, що взаємини між учасниками освітнього процесу мають величезний вплив на становлення особистості, підтримання її психологічного комфорту, її соціалізацію і самореалізацію у суспільстві. Соціальний педагог має свідомо ставитися питань створення і підтримання недискримінаційного освітнього середовища, необхідності впровадження антидискримінаційної політики МОН України, профілактики жорстких покарань і заходів психологічного тиску, захисту гідності людини, подоланні такого явища, як цькування

(булінг) [290]. Сьогодні МОН України створюються та підтримуються широкі можливості для засвоєння недискримінаційного підходу в освіті. Це підхід є суттєвою інновацією сьогодення і розробляється у практичному аспекті на перехресті педагогіки та соціальної роботи, забезпечуючи дотримання конституційних прав усіх учасників освітнього процесу незважаючи на наявність / відсутність в них дискримінаційних ознак (стаття 24, Конституція України).

У цьому контексті важливо націлити позааудиторні заходи зі студентами на практичне опанування ними заходами щодо профілактики насилля як межового ступеня дискримінації. Сьогодні профілактика насильства є одним з потужних напрямів інноваційної роботи майбутніх фахівців психологічної служби. Фаховий й організаційно-методичний ресурс цієї структури, компетенції щодо соціального впливу на особистість, правозахисна спрямованість соціально-педагогічної діяльності забезпечують здійснення комплексного і системного впливу задля прищеплення учасникам освітнього процесу моделі поведінки, ґрунтованої на взаємоповазі та виключенні дискримінації і насильства з міжособистісних відносин. Звертаючи увагу на можливості розширення позааудиторної роботи зі студентами у межах зазначеного напрямку на засадах квазіпрофесійного підходу, підкреслимо, що тут у пригоді мають стати розроблені і схвалені Міністерством освіти і науки спеціальні методичні рекомендації для фахівців із роботи з дітьми та молоддю щодо організації інноваційних заходів, спрямованих на засвоєння учнівством неприйняттого ставлення щодо насильницьких моделей поведінки, дієвого відношення до жертв насильницьких дій, сприйняття домашнього насильства як протизаконного порушення прав людини [290].

Відповідно, проєктуючи роботу з подолання у студентів інноваційної інертності та забезпечення позитивної мотивації до використання інноваційних технологій необхідно зосереджувати увагу на інноваційних видах і формах профілактичної і просвітницької роботи, які впроваджують

соціальні педагоги ЗЗСО у роботу із учасниками освітнього процесу.

При розробці та організації форм позааудиторної роботи зі студентами – майбутніми соціальними педагогами варто звертатися до затверджених МОН освітніх програм щодо запобігання та протидії домашньому насильству, зокрема тих, що на офіційному сайті Інституту модернізації змісту освіти [252], а також досвіду ЗЗСО щодо організації виховної роботи та проведення інформаційно-просвітницьких заходів з питань запобігання та протидії домашньому насильству для учнівства та батьківської спільноти, і переліку професійного інструментарію працівників психологічної служби ЗЗСО України для роботи у проблемі дискримінації і насилля [133].

Одним з видів діяльності соціального педагога, що має скласти змістову основу організації позааудиторної роботи зі студентами щодо подолання інноваційної інертності майбутніх фахівців, є соціальна просвіта, оскільки цей напрям роботи, охоплюючи значну за кількісним складом різноманітну аудиторію, містить значний потенціал щодо впровадження інновацій в освітню практику. Часто реалізуючи просвітницькі заходи соціальний педагог висвітлює нові, гостро актуальні у суспільстві проблеми, які не є незвичними для обговорення в освітянському середовищі. Так, у межах своєї компетенції соціальні педагоги залучаються до проведення різних форм просвітницької роботи з підвищення рівня обізнаності щодо протидії торгівлі людьми, зокрема дітьми, заходів із попередження торгівлі людьми, висвітлення можливостей та алгоритмів виявлення постраждалих осіб та надання комплексної допомоги.

Відзначимо, що аналіз нормативного законодавства щодо організації соціально-педагогічної роботи у сфері протидії торгівлі людьми, зокрема наказу МОН від 18 вересня 2018 року № 1/9-557, свідчить, що така робота набула сьогодні системного характеру, що саме по собі є певною інновацією у професійній діяльності соціального педагога у ЗЗСО, бо декілька років тому така робота велася лише епізодично, й реалізується у доволі нових, оригінальних формах, за допомогою інноваційних методів, які за умов певної

адаптації є цілком прийнятними для організації позааудиторної роботи зі студентами – майбутніми соціальними педагогами.

Це, наприклад: просвітницькі курси, зокрема створені у форматі онлайн, з питань протидії торгівлі людьми для освітян; інформаційно-просвітницькі заходи з підвищення рівня інформованості населення щодо засобів і методів, які застосовуються для торгівлі людьми; оригінальні інформаційно-освітні матеріали з питань соціального захисту дітей і молоді, зокрема адаптовані для розповсюдження на сайтах та в засобах масової інформації; форми співробітництва з різноманітними громадськими й міжнародними організаціями і фондами, заходи з поширення міжнародного досвіду у запобіганні та протидії торгівлі людьми; інформаційні кампанії щодо ризиків потрапляння у ситуації торгівлі людьми з особливим наголосом на випадки трудової експлуатації на території України; курси (спецкурси) підвищення кваліфікації, інформаційні тренінги, заняття, круглі столи з питань протидії торгівлі людьми для педагогів [290]. Організація різноманітних і часто інноваційних для середовища ЗЗСО видів, форм, технологій роботи потребує від майбутніх фахівців високого рівня особистої вмотивованості, бажання навчатися протягом життя, оволодіваючи інноваційним підходом у професійній діяльності та проваджуючи численні інновації, що створюються у новому інформаційному суспільстві.

Аналіз планів позааудиторної роботи зі студентами – майбутніми соціальними педагогами, проведений під час констатувального експерименту, дав підстави стверджувати, що більш ніж 50 % з них мало пов'язані із майбутньою професійною діяльністю й мають характер художньо-творчої самодіяльності чи гуртків з розвитку різних навичок (швидкочитання, співу, англійської мови тощо). Особливо помітною є відірваності змісту і форм позааудиторної роботи зі студентами від їхньої майбутньої професії на молодших курсах, саме у той час, коли відбувається первинна професіоналізація майбутніх фахівців, як наслідок студенти втрачають хист до майбутньої професії, сприймають її як рутинну діяльність,

натомість захоплюючись іншими «творчими» справами.

У цьому контексті важливо наголосити, що позааудиторна робота зі студентами – майбутніми соціальними педагогами з проблем профілактики і соціальної просвіти насамперед має бути спорідненою за змістом і формами проведення із подібною діяльністю шкільного соціального педагога, інтегрувати ті напрями роботи, які актуалізуються в умовах сьогодення, зокрема такі, як профілактика експлуатації і торгівлі людьми в Україні. Відзначимо, що аналізуючи досвід роботи соціальних педагогів у ЗЗСО, бачимо, що цей доволі інноваційний в освітньому середовищі напрям роботи містить ґрунтовний матеріал для здійснення просвітницької роботи з учасниками освітнього процесу, здійснюється у формах, які забезпечують доступність широкої просвітницької інформації з різноманітною за віком і складом аудиторією, ґрунтується на важливих у змісті підготовки майбутніх соціальних педагогів положеннях державного і міжнародного законодавства щодо встановлення гендерної рівності в Україні, заборони дискримінації жінок, запобігання торгівлі людьми, соціально-правового забезпечення дитинства тощо.

Розкриваючи необхідність подолання інноваційної інертності студентів у позааудиторній роботі шляхом надання їй професійної спрямованості та навіть квазіпрофесійного характеру, проведення заходів на основі досвіду соціальних педагогів – практиків та, навіть, у колаборації з ними, наголосимо, що це сприятиме націлюванню позааудиторної роботи на досягнення важливої мети – формування конкурентоспроможного, здатного до інноваційної діяльності в сфері освіти фахівця. Наголосимо у зв'язку з цим, що за розпорядженням Міністерства освіти і науки керівники закладів освіти, оцінюючи діяльність працівників мають орієнтуватися на оцінку рівня їхньої активності в організації профілактики негативних явищ в освітньому середовищі, зокрема запобігання торгівлі людьми [290].

Орієнтуючись на запропоновані Міністерством інноваційні форми соціально-педагогічної роботи (воркшоп, заняття з елементами тренінгу,

дебати, рольова гра, форум-театр, брейн-стормінг, відеолекторій, арт-інсталяція, флешмоб, бібліомікс, квест, коворкінг, арт-інсталяція, відеолекторій, тематичні тижні, соціально-педагогічні виставки і конкурси малюнків, фоторобіт, плакатів, соціальних роликів, геокешинги, марафон листів, соціально-педагогічні акції, велнес-тренінги, тощо) [290], зазначимо, що їх поширення у позааудиторній роботі зі студентами забезпечить підготовку майбутніх соціальних педагогів до проведення планомірної та систематичної просвітницької роботи, що має на меті ознайомлення здобувачів освіти правами людини і громадянина, роз'яснення понять «дискримінація», «утиск», висвітлення ознак ситуації їх порушення, особливо у випадку латентної дискримінації, для можливості захисту та відновлення порушених прав, формування в учнівства поваги прав інших, забезпечення високого рівня правової культури дітей тощо.

Для забезпечення набуття майбутніми соціальними педагогами інноваційних можливостей позааудиторний освітній простір ЗВО необхідно збагачувати усе новими методами, засобами і прийомами активізації студентства, формування інноваційного мислення майбутніх фахівців й подолання їх інноваційної інертності. При чому, на нашу думку, із великої інноваційної методичної скарбниці варто обирати такі, що є спорідненими із шкільною соціально-педагогічною роботою, й рекомендовані МОН України для поширення у роботі психологічної служби ЗСО [290], зокрема такі. як: мозковий штурм, робота в малих групах, печка-куча, організація дискусійних платформ, вільний мікрофон, караван історій, флешбек, медіація однолітків, шкільна медіація, соціальний диктант, сімейні журнали, оформлення тематичних полиць тощо.

Проте, суттєвий пласт інноваційного досвіду роботи психологічної служби ЗСО не єдиний матеріал, яким можна послуговуватися оновлюючи поза аудиторну роботу зі студентами задля подолання їхньої інноваційної інертності. Посилаючись на численні праці вчених, присвячені висвітленню інноваційних аспектів формування готовності майбутніх соціальних

педагогів до застосування в професійній діяльності різних технологій, зокрема: казкотерапії (Г. Локарева [180], О. Філь [354] та ін.), арт-терапії (Л. Полторак [277], В. Степаненко [335] та ін.); соціально-педагогічного інтерактивного театру (В. Терпелюк [342] та ін.); соціально-педагогічного тренінгу (Ю. Лисенко [177], Т. Цюман [368] та ін.); здоров'язбережувальних технологій (О. Василенко [36], А. Ведмедюк [42], Н. Тарасенко [341] та ін.); технологій гейміфікації освітнього процесу (Н. Краснова [162] та ін.), а також праці вчених у яких безпосередньо репрезентовано інноваційні технології підготовки фахівців: комп'ютерні (Г. Алексеєва [1]), інтерактивні (Л. Хоменко-Семенова [365]), соціономічні (В. Сторож [336]), дистанційного навчання (Ю. Овод [219]), наголосимо, що зазначені технології можуть скласти предмет та інструментарій для організації позааудиторної роботи з майбутніми соціальними педагогами у напрямі забезпечення позитивної мотивації до використання інноваційних технологій у власній освітній практиці та майбутній професійній діяльності.

Наголосимо, що при підготовці позааудиторних заходів слід орієнтуватися на досвід застосування новітніх підходів в освіті, вироблених у світовій практиці:

- медіаосвіта;
- STEM/STEAM-освіта;
- інтермедіальність;
- „гарвардський формат” – підготовка лідера в освіті;
- „рівний-рівному” (peer-to-peer);
- концепція формування „м'яких” навичок (Soft skills).

Проведений аналіз існуючого соціально-педагогічного досвіду підготовки майбутніх фахівців у системі ЗВО забезпечив обґрунтоване виокремлення низки *методів та засобів* організації позааудиторної роботи студентів у контексті формування їх інноваційно-технологічної готовності.

Насамперед зосередимося на висвітленні можливостей *імітаційних ігор (симуляції)* у процесі подолання інноваційної інертності й формування

інноваційного мислення, як основи для створення позитивної професійної мотивації майбутніх соціальних педагогів. На засадах імітаційної гри можемо використовувати зі студентами:

- метод кейсів;
- соціально-педагогічний батл;
- рольову гру.

Сучасно та інноваційно у позааудиторній роботі зі студентами виглядають *методи перформансної комунікації*, такі як:

- флеш-моб;
- форум-театр.

Варто підкреслити, що організація та проведення такого специфічного типу заходів, коли соціально-педагогічний зміст виражається в особливих естетичних діях, акціях, подіях, орієнтованих на вибагливого глядача, забезпечується застосуванням методу перформансу, що також має назви сценарний підхід, подієва чи перформансна комунікація, подієвий ряд. Суть цієї технології – у штучному, цілеспрямованому створенні подій, виграшних ситуацій, які просувають певні думки у соціальному середовищі. Більш дієвим є проектування цілої низки взаємоузгоджених подій, так званого „ланцюжка перформансів”, що складають основу „сценарію” або „подієвого ряду”, що відзначається певною драматургією та композицією, основним з яких є те, що видовище розпочинається і закінчується найбільш яскравими та ефектними діями [126, с. 193].

Дієвими і цікавими у позааудиторній роботі студентів є *інтерактивні вправи*, зокрема такі, як:

- „айс-брейкери”;
- вправи для рефлексії.

Суттєво сприяють подоланню інноваційної інертності інноваційні за суттю *методи вербальної взаємодії*:

- сторітеллінг;
- альтернативні історії;

- фанфікшен;
- метод „RAFT”.

Для урізноманітнення різних соціально-педагогічних завдань, доречних у процесі проведення позааудиторних заходів з майбутніми соціальними педагогами, варто використовувати *логічні ігри*: філворди; кроссенс; онлайн-вікторини; картки – асоціації; „фішбоун”; анаграми; логікон.

Засоби візуалізації також здатні зацікавити студентів до використанням інноваційних технологій у професійній практиці: піктограми; комікси; флеш-картки; буктрейлери; меми; візуальні цитати.

У межах обґрунтування першої умови вважаємо за потрібне розглянути актуальні сьогодні у підготовці соціальних педагогів до професійної діяльності саме в аспекті позааудиторної роботи, технології: тренінг, менторинг, тьюторинг та коучинг, що забезпечують успішність професійної взаємодії в освітньому середовищі, мотивують студентів до професійного зростання, забезпечують підтримку та створюють стимули для особистісного зростання.

Серед інноваційних технологій, необхідних для реалізації новітнього підходу до організації поза аудиторної роботи з підготовки майбутніх соціальних педагогів – тренінг, менторинг, тьюторинг, коучинг, застосування яких забезпечує набуття і реалізацію майбутніми фахівцями вміння створювати нові сенси в освітній діяльності, формувати і закріплювати у дітей соціальні навички кооперації і роботи в команді; розвивають у майбутнього педагога позитивне сприйняття дітей різних категорій, у тому числі учнів з особливим освітніми потребами, високі організаційні здібності, стратегічне мислення, педагогічну майстерність, колабораційний підхід, креативність, здатність усвідомлювати та інтегрувати в освітню діяльність інновації з різних галузей. Серед компетентностей, необхідних для реалізації таких технологій, як тренінг, менторинг, тьюторинг, коучинг у позааудиторній роботі зі студентами, провідну роль відіграють уміння викладача створювати нові сенси і навчати, здатність усвідомлювати та

інтегрувати інновації із різних сфер життя, спроможність створити сприятливий комунікативний простір, колегіальне ставлення до майбутніх фахівців тощо.

Обґрунтовуючи першу педагогічну умову підготовки майбутніх соціальних педагогів до використання інноваційних технологій, розглядатиме *тренінг* як запланований процес модифікації особистісного відношення особистості до ситуації, технологія активного навчання і формування життєвих цінностей та закріплення стратегій просоціальної поведінки клієнтів соціальної роботи. Соціально-педагогічний тренінг одночасно розуміється нами і як інтерактивна освітня форма, і як метод розвитку життєвої компетентності студентства, застосування якого забезпечує не лише розширення певних знань та умінь, а сприяє оволодінню здатністю гармонійно контактувати з оточуючими, формуванню конструктивного ставлення, засвоєнню ефективної моделі співробітництва та взаєморозуміння. Тренінгові вправи розвивають у студентів вміння управляти собою, визначати мету та сенс життя, вміння попереджувати і розв'язувати життєві конфлікти. У цілому ж, участь у тренінгу забезпечує досягнення класичної триєдиної мети освітнього процесу:

- розвивальної, забезпечуючи оволодіння механізмами саморегуляції та стимулювання процесів професійного самовдосконалення, підвищення рівня компетентності, збудження ініціативи учасників, зняття комунікативних бар'єрів;

- навчальної, як результату тісної активізуючої інформаційної взаємодії учасників тренінгу, інтерактивному способу отримання нових знань, що стимулює пізнавальний інтерес;

- виховної, що забезпечує можливість відкриття у собі нових ресурсів, підвищення самооцінки, інтеграції позитивних характеристик і досвіду інших людей через взаємодію з ними [241].

Розкриваючи можливості подолання студентами інноваційної інертності у процесі участі у цій інтерактивній формі позааудиторної

активності, наголосимо, що сучасний тренінг не можна себе уявити без моделюючих і симулятивних вправ, вправ-енерджайзерів, вправ-айсбрейкерів тощо.

Наголосимо, що для збагачення позааудиторної роботи з майбутніми соціальними педагогами доречним може стати *менторинг* (наставництво), що є важливою технологією соціального навчання, оскільки забезпечує безпосереднє передавання знань і досвіду від їх носія (ментора), людині, яка їх потребує (студенту, вихованцю). До того ж, слід наголосити, що ментор не лише передає знання, а й забезпечує залучення вихованців у певну сферу діяльності, допомагає у розвитку особистості, збагачуючи її новою ідеєю, забезпечуючи підтримкою, порадами та прикладами власних дій щодо самоосвіти у професійній сфері та житті. Ментор – людина спеціально налаштована не те, щоб передавати досвід людям, вчитися їх розуміти, обирати правильний спосіб донесення інформації, володіти високим рівнем самоорганізації, бути прикладом для інших. В умовах ЗВО ментором може успішно виступати куратор академічної групи, що організує позааудиторну роботу зі студентами, не лише проводячи міні-лекції і виховні години, а й особисто консультиуючи студентів, проводячи бесіди, відвідуючи у гуртожитку, надаючи життєві поради тощо. Формою менторської діяльності може виступати проведення зі студентами навчально-демонстраційної сесії, із застосуванням методів моделювання практичних ситуацій, майнд-мепінг, брейн-стормінг тощо.

Зростання куратора чи викладача у сфері менторингу забезпечуватиме організація таких форм роботи з науково-педагогічним складом, як мультимедійні майстерні компетентності ментора, тренінги-марафони тощо. Отримавши суттєву підтримку від ментора, майбутній фахівець зможе використовувати цю інноваційну технологію у практиці своєї професійної діяльності в умовах ЗЗСО, наприклад, щодо дітей з особливими освітніми потребами.

Відзначимо, що менторинг передбачає взаємно активну позицію

вихованця та ментора, а тому є більш поширеним у тих освітянських спільнотах, де переважає свідомий підхід до самоосвіти і самовиховання. Зокрема, може успішно застосовуватися у ЗВО, тоді, як у закладах загальної середньої освіти використання цієї технології обмежується старшою школою.

Разом з тим, у системі освіти поширюється споріднена інноваційна технологія педагогічної та соціально-педагогічної діяльності, що має назву *тьюторинг* і забезпечує супровід дітей, молоді, дорослих у період отримання нового соціального досвіду, розширюючи особисті можливості людини інтегрувати нові способи вирішення проблемних ситуацій, сприяти успішній соціалізації, самореалізації і саморозвитку особистості у системі освіти. Характеризуючи соціально-педагогічний потенціал цієї інноваційної технології, О. Рассказова підкреслює, що разом зі звичними способами розширення соціального досвіду учнів у закладах загальної середньої освіти, за умов сучасних інноваційних тенденцій розвитку освіти, таких, зокрема, як інклюзія, учні потребують особливих способів розвитку їх суб'єктності, одним з яких є їх включення до системи тьюторської волонтерської діяльності (внутрішньошкільного наставництва, шефства). За твердженням дослідниці, у цьому контексті тьютор – це, перш за все, позиція більш досвідченої людини, яка здійснює супровід процесу розвитку суб'єктності школяра шляхом заохочення до різних типів внутрішньо шкільної допомоги учням з інвалідністю [303, с. 378].

Розглядаючи тьюторство як технологію, застосування якої є доречним при організації позааудиторної діяльності майбутніх фахівців задля зменшення рівня їхньої інноваційної інертності та посилення позитивної мотивації до використання інноваційних технологій у професійній діяльності, слід відзначити, що важливими для тьютора компетентностями є вміння створювати нові сенси і навчати, лідерські здібності, стратегічне мислення, педагогічна майстерність тощо. Під час тьюторської діяльності доречними є використання хеппенінгових технік, сторітелінгу, альтернативної візуальної комунікації, а також засобів міфодизайну, що

забезпечують ефективну інтеграцію майбутніми соціальними педагогами професійного підходу до майбутньої діяльності, ґрунтованого на інноваційно-технологічному погляді на свої професійні функції та дії.

Не менш дієвим у практичній роботі та професійній підготовці соціального педагога є застосування недирективного шляху розвитку особистості – *коучингу* – технології інтерактивного консультування і соціальної корекції, терапевтичної роботи із клієнтом. Коучинг – один з найефективніших способів розкриття потенціалу кожної людини, процес, створюваний у колаборації з коучем, що забезпечує підтримку людини у процесі особистісного і професійного розвитку і самореалізації [241, с.156-157].

Застосування коучингу у позааудиторній роботі зі студентами, де коучем може успішно виступати соціальний педагог – практик, освітянин – інноватор, громадський активіст, забезпечує набуття майбутніми фахівцями знань «з перших рук» у галузі інновацій у соціально-педагогічній діяльності, здатності розуміти та інтегрувати досвід професійної діяльності, бажання навчатися протягом життя, комунікативних здібностей та лідерських якостей тощо. Коучинг передбачає застосування таких інноваційних засобів роботи, як: комунікативні ігри, ворк-шопи, інтерактивне консультування та багато іншого.

Обґрунтовуючи другу педагогічну умову, що полягає у *кластеризації змісту фахової підготовки майбутніх соціальних педагогів на засадах інноваційно-технологічного підходу* ми зосередили увагу на розробці освітнього контенту, що забезпечував би підвищення рівня базових знань студентів з технологічних основ педагогічної інноватики, інноваційних форм і методів професійної діяльності, формування умінь проєктувати інноваційні засоби для вирішення типових професійних завдань. Для цього зорієнтувалися на структурування змісту підготовки майбутніх фахівців на засадах кластеризації.

Розкриваючи сутність першої педагогічної умови, робимо покликання

на працю І. Гусленко та В. Краснопольського для представлення думки про те, що кластерний підхід нівелює кордони між видами діяльності, що поєднуються внутрішніми більш глибокими зв'язками, які є не лише формальними, а й неформальними. Інноваційно-освітній кластер, на думку авторів, дозволяє створити додаткові відносини між освітніми установами різних ланок, отримувачами освіти, громадою, різними соціальними інституціями тощо. У таких умовах, з одного боку, заклади освіти підтримують систему трансляції нових знань, з іншого збагачують зміст освіти під впливом своїх стейкхолдерів [87, с.52-53].

У контексті обґрунтування необхідності кластеризації змісту професійної підготовки майбутніх соціальних педагогів, погоджуючись з І. Дичківською, відзначимо, що розвиток змісту освіти в умовах сьогодення здійснюється на тлі розгортання мегатенденцій у системі освіти, серед яких визначальними є: загальний характер освітнього процесу, охоплення ним різних вікових категорій осіб, різних соціальних груп, які відповідно мають різні освітні потреби, неперервність освіти як її нова невід'ємна характеристика; суттєвість змісту і форм освітнього впливу для соціалізації особистості і розвитку суспільства у цілому; спрямування освіти на інтерактивне опанування індивідом способів пізнання світу; пристосування процесу освіти до потреб кожного; особистісна орієнтованість освіти, спрямування її на забезпечення можливостей саморозкриття особистості [93].

Аналізуючи зазначені тенденції, авторка наголошує, що головною функцією освіти є розвиток людини, а, відповідно, через зміст освіти необхідно забезпечити кожній особистості, залученій у систему освіти широкі можливості для розвитку та підготовки до життя: глибоке розуміння сутності таких феноменів, як „людина”, „природа” і „соціум”, що забезпечує формування особистісного і професійного світогляду та орієнтування у обранні галузі майбутньої практичної діяльності; насиченого комунікативного, розумового, емоційного досвіду навичок трудової діяльності, що сприяє формуванню основних соціальних умінь, необхідних у

повсякденному житті й суспільному виробництві, практичному засвоєнню принципу безперервної освіти та самоосвіти протягом життя; навичок творчої діяльності, що відкриває безмежні можливості для розвитку індивідуальних здібностей особи і забезпечує її підготовку до життя в умовах впровадження соціально-економічних та науково-технічних інновацій; досвіду соціальних і особистісних відносин, які готують молодих людей до активного включення у життя країни, планування особистого життя з орієнтуванням на інтереси та цінності сучасного суспільства [93].

Разом з цим, саме кластеризація освітнього простору сприяє розширенню та поглибленню зовнішніх і внутрішніх взаємозв'язків ЗВО, що створює оптимальні умови реалізації сучасних тенденцій розвитку змісту освіти як гуманітаризація та гуманізація. Це забезпечує спрямування системи освіти на розвиток особистості майбутнього фахівця з високим рівнем професійної готовності, здатного впливати на розвиток регіону як у професійній, так і в соціокультурній сферах. Відповідно слід говорити про переваги освітніх кластерів пере традиційними закладами освіти з точки зору їхнього педагогічного потенціалу [87, с.52-53].

Спираючись на зазначене вище та роблячи покликання на данні проведеного нами вивчення змісту підготовки фахівців, що отримують кваліфікацію „соціальний педагог” у експериментальних ЗВО, відзначимо, що поряд із відповідністю усіх складових змісту освіти загальним вимогам МОН України та певною увагою до питань підготовки майбутніх фахівців до інноваційної діяльності, у змісті освітніх програм підготовки майбутніх соціальних педагогів бракує цілісного, наскрізного підходу до формування у потенціальних працівників психологічної служби готовності до роботи у сучасних умовах докорінного реформування діяльності ЗЗСО, що вимагає високого ступеня сформованості інноваційно-технологічних знань і умінь.

До того ж, обґрунтовуючи необхідність кластеризації змісту фахової підготовки майбутніх соціальних педагогів на засадах інноваційно-технологічного підходу, наголосимо, що на початку експериментального

дослідження підготовка бакалаврів з соціальної педагогіки ще здійснювалася у межах напрямку 6.010106 Соціальна педагогіка й забезпечувалася такими нормативними документами, як освітньо-професійна програма (ОПП) та навчальний план, затвердженими в установленому порядку в умовах ЗВО та спеціально-спрямованими на підготовку фахівців до роботи у ЗЗСО.

Як зазначалося у п.п. 1.3, у зв'язку із руйнівною політикою МОН України щодо спеціальності „Соціальна педагогіка”, зміст професійної підготовки майбутніх фахівців, що зараховувалися до навчання з 2015 року визначається освітньо-професійними програмами підготовки здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня за галуззю знань 23 Соціальна робота, спеціальність 231 Соціальна робота, у межах якої майбутні фахівці отримують спеціалізацію „соціальний працівник” / „соціальний педагог”, де ОПП орієнтовані на підготовку фахівців до роботи у різних соціальних середовищах, зокрема і у закладах освіти, що вимагає залучення додаткового потенціалу змісту освіти для забезпечення якісної підготовки фахівців. Вважаємо, що такий потенціал може надати процесу професійної підготовки майбутніх фахівців кластеризація змісту професійної підготовки.

Аналіз навчальних планів підготовки майбутніх соціальних педагогів, у яких безпосередньо відображено основні, відповідні до вимог освітньо-професійної програми підготовки бакалавра, складники змісту фахової підготовки студентів в умовах цього рівня вищої освіти, засвідчив певну увагу груп забезпечення експериментальних ЗВО до інноваційної складової змісту підготовки фахівців. Разом з цим, слід зазначити, що, враховуючи те, що навчальний план складається з двох складових частин: нормативної та вибіркової, дисципліни інноваційної спрямованості більш поширені в останній, хоча зустрічаються і у циклі професійної підготовки. Проте, в основному, вони мають спеціальний характер і не забезпечують формування у студентів широких знань у галузі освітньої інноватики. Так, наприклад, в Уманському державному педагогічному університеті імені Павла Тичини, до основної частини навчального плану підготовки фахівців внесено дисципліну

«Інклюзивний туризм», що безумовно має інноваційну спрямованість, проте забезпечує студентів лише локальними знаннями щодо інноваційних технологій у конкретній галузі діяльності. Більш суттєво про увагу до інноваційно-технологічної підготовки у ЗВО свідчить наявність такої спеціальної дисципліни, як „Організація і методика соціально-педагогічного тренінгу”, що, до речі, є наявною у навчальних планах усіх закладів освіти, залучених до експерименту. Найбільший потенціал для посилення загальної підготовки до впровадження інновацій в освітній процес ЗВО містять дисципліни, майже аналогічного змісту, що забезпечують технологічну готовність фахівців: „Соціальні технології” / „Соціально-педагогічні технології” / „Технології соціально-педагогічної діяльності”. Дисципліна технологічної спрямованості є наявною у навчальних планах усіх досліджених ЗВО, оскільки є однією з базових дисциплін професійної підготовки фахівців, на неї виділена доволі велика кількість академічних годин, пишеться курсова робота, складається іспит та, як правило, кваліфікаційний екзамен.

На основі аналізу навчальних програм курсів технологій для майбутніх соціальних педагогів, можемо узагальнено схарактеризувати їх зміст, у якому висвітлено основні поняття щодо соціальних технологій, технологій соціальної роботи і соціально-педагогічної діяльності, визначено види і можливості реалізації різних методів, організаційних форм, засобів соціально-педагогічної діяльності, репрезентовано характеристику спеціальних технологій діяльності соціального педагога, технології роботи з різними групами клієнтів тощо. До переваг курсу у контексті формування інноваційно-технологічної готовності майбутніх соціальних педагогів належить те, що значна кількість практичних занять, визначена у навчальному плані, зумовлює прикладний характер навчальної програми та надає поле для можливостей опрацювати зі студентами різні види технологій, зокрема й інноваційних не лише в теорії, а й на практиці. Багаторічний досвід спостереження за тим, як студенти виявляють знання і уміння, засвоєнні у ході проходження цього курсу, під час проходження педагогічної практики,

переконує у необхідності суттєвого оновлення змісту зазначеного курсу, результати проходження якого мають високу цінність для майбутнього фахівця.

У цілому ж, як було підтверджено у ході констатувального експерименту (п.п. 1.3), зміст професійної освіти потребує суттєвої трансформації та інформаційного збагачення у напрямі забезпечення інноваційно-технологічної готовності фахівців.

Аналізуючи джерела, у яких містяться положення про кластеризацію як один із підходів до структурування інформації (Е. Батаєва [11], О. Бірченко [20], Н. Денисова [91], Ю. Єременко [110], Н. Любченко [182], О. Маслак [193], Л. Матросова [194], К. Метешкін та О. Морозова [198], С. Пасічник [234], О. Повстин [270], Г. Пономарьова [280], Ю. Федотова [352], Є. Чернишова [371]), відзначимо, що гнучкий, різноманітний, пов'язаний із нагальними практичними проблемами сьогодення зміст професійної підготовки майбутніх фахівців у педагогічних ЗВО дозволяє успішно впроваджувати контент, що забезпечує посилення підготовки майбутніх соціальних педагогів до використання інноваційних технологій у професійній діяльності на засадах кластеризації. Сутність кластерного підходу у контексті нашого дослідження визначатимемо як створення певних організаційних та змістових об'єднань, що здатні забезпечити позитивний синергетичний ефект кластеризації у питаннях підготовки майбутніх соціальних педагогів до використання інноваційних технологій у професійній діяльності.

Освітній кластер визначається в організаційному контексті як група взаємопов'язаних установ і організацій, які діють у сфері освіти і націлені на досягнення єдиної мети. Ефект від такої співпраці визначається швидкістю і якістю інформаційного обміну між суб'єктами кластеру, здатністю до взаємозбагачення змісту освіти, спільного використання ресурсів, у тому числі й інформаційних на засадах синергетичного поєднання зусиль [110, с. 62].

Обґрунтовуючи другу умову підготовки майбутніх соціальних педагогів до впровадження інновацій у професійній діяльності, наголосимо

на суттєвих перевагах освітнього кластеру, серед яких О. Бірченко відзначає: можливість синергетичного поєднання ресурсів усіх учасників освітнього кластеру, залучення до сфери освіти найбільш сучасного предметного і технологічного змісту, тяглість у різних ланках освіти і підтримання взаємозв'язку освіти та професійної сфери, побудова індивідуальних траєкторій профорієнтації, вирішення проблем адаптації вступників, опанування новими ролями, формування квазіпрофесійних взаємин в освітньому середовищі, пристосування майбутніх фахівців до змінюваних змістових і методичних маркерів пізнавального процесу тощо [20, с. 36].

Освітній кластер полягає в об'єднанні під егідою опорного галузевого ЗВО установ початкової та середньої професійної освіти, профільних шкіл, базових підприємств, основних замовників і споживачів освітніх послуг. Освітній кластер визначає відносну самостійність закладів-партнерів у виборі професійно-освітніх програм, введення наскрізних навчальних планів, що охоплюють основні напрями фахової підготовки кадрів для регіону, що створює умови для підготовки творчого, мобільного, багатофункціонального, готового до впровадження інновацій, високопрофесійного фахівця [110, с. 62].

Зважаючи на твердження Н. Денисової, підкреслимо, що зміст професійної підготовки педагогів в умовах освітнього кластеру набуває професійно-діяльнісного характеру завдяки впливу таких чинників:

- блок психолого-педагогічних дисциплін інформаційно забезпечує загальну знаннєву готовність та формування ключових компетентностей, необхідних для розв'язання завдань соціального виховання дітей та молоді в умовах закладів освіти;

- теоретико-методичний матеріал є тісно взаємоузгодженим із різновидами та змістом професійно-педагогічних практик;

- в організації освітнього процесу у ЗВО органічно враховано специфіку організації освітнього процесу ЗЗСО, та зокрема особливості діяльності психологічної служби закладу освіти;

- педагогічні інновації визначають напрями науково-дослідної роботи студентів через створення розвивального середовища з метою посилення сприйнятливості студентів до здобуття нового, стимулювання їх навальної та наукової ініціативи, активізації самостійності, розвитку критичного професійного мислення;

- систематично організовується позаакадемічне творче співробітництво, що зокрема передбачає фахову підтримку молодих спеціалістів – випускників ЗВО [91, с. 57].

Зважаючи на провідне значення зазначених чинників у створення освітніх кластерів, наголосимо, що забезпечення другої умови підготовки майбутніх соціальних педагогів до використання інноваційних технологій у професійній діяльності полягає, насамперед, у розробці цілісного інформаційного кластеру, що передбачає окрім оновлення змісту наявних у навчальних планах курсів, запровадження комплексу авторських програм та методичного забезпечення спецкурсів „Інноваційні технології соціально-педагогічної діяльності”, „Комунікаційно-інформаційні технології та інноваційні методики у роботі фахівців соціальної сфери” та „Інноваційні моделі надання соціальних і освітніх послуг”, а також методичних порад для інноваційного перетворення педагогічної практики на засадах квазіпрофесійного підходу.

Для цього зміст професійної освіти було розподілено нами на змістові складники кластеру, які виконували різні функції протягом навчання студентів. Перший – інноваційно-адаптаційний складник (1 курс) забезпечував інформаційну адаптацію студентів до інноваційного підходу у професійній діяльності вже на початку навчання, при викладанні предметів спеціальної підготовки; базовий складник – набуття основних знань, умінь, досвіду застосування інноваційних технологій у навчальній діяльності (2-3 курси); квазіпрофесійний складник – забезпечував набуття студентами досвіду інноваційної квазіпрофесійної діяльності (4 курс).

Кожен складник пропонованого інформаційного кластеру має

складатися із загального інформаційного пакету, який насичував зміст освітнього процесу відповідним контентом, проникаючи в освітню програму, навчальні і робочі програми підготовки фахівців, у різні навчальні дисципліни та види професійно-педагогічної практики у вигляді модулів, тем, питань для обговорення тощо. Крім того, на основі принципів системності, систематичності, тяглості мають розроблятися базові спецкурси, що безпосередньо забезпечують набуття студентами необхідних знань та вмінь. Вважаємо, що необхідним є активне включення студентів у взаємодію з навчальним матеріалом варто починати з курсу ознайомлювально-адаптаційної спрямованості, таких, як розроблений нами курс „Практикум з професійної адаптації в умовах освітніх інновацій”, що складається з таких змістових модулів: „Соціальне виховання як предмет інноваційної діяльності”, „Науково-інноваційна організація праці студентів”, „Актуальність соціально-педагогічних інновацій та інноваційність соціально-педагогічної роботи в Україні”, „Зміст інноваційно-технологічної підготовки соціального педагога у навчальних закладах вищої ланки”, „Сфери інноваційної діяльності соціального педагога” .

Ознайомлювальна спрямованість іншого навчального курсу „Вступ до спеціальності”, який обов’язково входить до навчального плану підготовки майбутніх фахівців у всіх ЗВО, які увійшли до експериментального дослідження, визначає переважно лекційний характер цього курсу. Разом з цим підкреслимо, що кардинально нова для недавніх вступників професійна інформація не підкріплена практичними діями, усвідомленим зв’язком із майбутньою практичною діяльністю не сприяє засвоєною студентами творчого, інноваційного підходу до навчання, формуванню в них міцних системних знань щодо ролі інноваційних технологій у соціально-педагогічній діяльності. На цій основі вважаємо, що у межах курсу варто розширювати обсяг семінарських занять, впроваджувати практичні форми навчання, на яких ми радимо розглянути теми, пов’язані із застосуванням інноваційних технологій у професійній діяльності. Деякі з таких занять варто проводити у

колаборації з соціальними педагогами практиками у вигляді бінарних лекцій, лекцій-діалогів, вебінарів та проходження онлайн-курсів тощо.

Відзначимо, що технологічна підготовка майбутніх соціальних педагогів може бути збагачена завдяки розробці спецкурсу „Інноваційні технології соціально-педагогічної діяльності”, де висвітлюються питання, не відображені у основному навчальному курсі „технологій”.

Мета спецкурсу – формування у студентів інноваційної компетентності як критерію готовності до впровадження інновацій у соціально-педагогічну діяльність, що спирається на систему мотивів, знань, умінь, навичок та особистісних якостей, необхідних для забезпечення ефективного використання новітніх соціально-педагогічних технологій у процесі соціального виховання дітей.

Виходячи із вищезазначеного, основними завданнями у процесі підготовки майбутніх соціальних педагогів до впровадження інновацій у соціально-педагогічну діяльність є:

1. Розвиток суб'єктної позиції майбутнього фахівця щодо впровадження інновацій у соціально-педагогічну діяльність.
2. Формування інноваційної компетентності фахівців.
3. Набуття майбутнім фахівцем ціннісних орієнтирів на здійснення інноваційної діяльності в умовах ЗЗСО.

Відповідно, зміст спецкурсу „Інноваційні технології соціально-педагогічної діяльності” орієнтований на формування у майбутніх фахівців інноваційно-технологічної готовності до практики реалізації новітніх технологій соціально-педагогічної діяльності загального і спеціального типів (для роботи з індивідом і групою, сім'єю, організацією тощо). Таким чином, зазначений спецкурс забезпечує набуття студентами теоретичних знань і практичних навичок, необхідних для формування інноваційно-технологічної готовності студентів.

Можемо стверджувати, що майбутні випускники мають опановувати питання професійної підготовки до використання інноваційних технологій у

соціально-педагогічній діяльності, ґрунтуючись також на базовому курсі „Інноваційні моделі надання соціальних і освітніх послуг”. Розкриваючи особливості його викладання, відзначимо його суттєву практичну орієнтованість.

Аналізуючи навчальні плани підготовки фахівців, слід підкреслити, що практична підготовка фахівців містить значні потенціальні можливості для такого вдосконалення, зокрема передбачаючи проходження студентами практики в освітніх закладах та осередках соціального виховання дітей та молоді. У процесі організації цих практик ЗВО напрацьовані міцні зв'язки із значною мережею освітніх партнерів, яка становить суттєвий потенціал для кластеризації змісту фахової підготовки майбутніх соціальних педагогів на засадах інноваційно-технологічного підходу.

Відзначимо, що створення інформаційно-змістового кластеру з підготовки студентів до використання інноваційних технологій в освітній діяльності відбувалося паралельно із формуванням професійного кластеру „надавачі освітніх послуг – отримувачі освітніх послуг – освітні стейкхолдери”, до якого входили викладачі – розробники інноваційних спецкурсів, студенти, випускники, соціальні педагоги-практики, адміністрація ЗЗСО, вступники. Причому останні у колаборації зі студентами, які проходили педагогічну практику чи здійснювали волонтерські заходи у ЗЗСО, неодноразово виступали замовниками і ініціаторами впровадження певних освітніх інновацій у закладах освіти, що створювало необхідний ґрунт для подальшого поповнення змісту освіти майбутніх соціальних педагогів.

Подібне явище у підготовці майбутніх педагогів отримало назву партнерські (університетсько-шкільні) кластери. Як слушно наголошує Л. Матросова, створення та впровадження університетсько-шкільних кластерів має забезпечує створення єдиного поля освітніх цінностей і пріоритетів, спільного інформаційного простору, наскрізних освітніх програм та технологій освіти; вироблення єдиних критеріїв оцінювання

якості підготовки фахівців; створення системи безперервної освіти фахівців [194, с.118].

Опанування кластерним підходом у роботі забезпечує підготовку майбутніх соціальних педагогів до видів професійної діяльності, які вважаються доволі складними й слабо розробленими у роботі психологічної служби ЗЗСО. До таких видів діяльності належить, наприклад, соціально-педагогічна корекція особистості дитини, соціально-педагогічний патронаж неповнолітніх у ЗЗСО, соціально-педагогічні медитативні практики, колаборація освітян і освітніх стейкхолдерів тощо.

Взаємодія суб'єктів соціально-педагогічної діяльності в ЗЗСО та мікрорайоні має будуватися на засадах партнерства, співпраці та взаємопідтримки. Кожен заклад освіти використовує наявні в нього ресурси для організації якісної виховної роботи, проте їх, на жаль, буває недостатньо для реалізації різноманітних інновацій. Саме для цього майбутньому соціальному педагогу треба навчитися залучати резерви інших організацій, установ та ініціативних представників громади. Саме через навчальний заклад вони можуть втілювати різні ідеї, соціальні проекти та ініціативи.

Обґрунтовуючи другу умову, відзначимо, що партнерство, яке є основою кластерного підходу ґрунтується на таких засадах:

- партнери працюють разом за власним бажанням, тому що вони усвідомлюють спільну мету;
- усі партнери однаково задіяні, розуміють суть партнерства та приймають його;
- ролі та відповідальність (як і винагорода) є чіткими і мотивованими;
- усі партнери можуть взяти участь як у розробці так і у реалізації проекту;
- напрями діяльності чітко усвідомлені;
- окремо обговорюються успіхи і невдачі;
- створені умови для прийняття рішень [131].

Соціальне партнерство – спільна, колективно розподілена діяльність

представників різних соціальних спільнот, що приводить до позитивних змін. Соціальне партнерство у галузі освіти визначатимемо як особливий тип взаємодії суб'єктів соціального виховання дітей та молоді, співпраця з об'єднаннями роботодавців, профспілок, підприємствами різних форм власності й підпорядкування, органами служби зайнятості, іншими зацікавленими партнерами, що спрямований на максимальне узгодження інтересів всіх учасників цього процесу.

Головними партнерами для закладу середньої освіти є держава (державний сектор), бізнес (комерційний сектор) і громада (некомерційний сектор). Таких партнерів вбачає громадсько-активна школа. Четвертим додатковим сектором стає сімейний, деякі автори додають ще й у сектор науки. Саме вони і складають міжсекторальну взаємодію для досягнення ефективного результату роботи, інструментами якої виступають міжнародна взаємодія; взаємодія секторів державного управління; державного і громадського секторів; секторів державної і ринкової економіки.

Наголосимо, що соціально-педагогічне посередництво забезпечує встановлення взаємозв'язку та організацію спільної діяльності багатьох структур для вирішення проблем різних клієнтів соціально-педагогічної діяльності. Здебільшого посередництво стосується конфліктних ситуацій різного рівня, які доводиться розв'язувати адміністрації закладу і педагогічним працівникам у міжособистісній сфері між учнями, педагогами та батьками. Посередництво навчального закладу стосується таких сфер:

- захисті прав дітей в органах і службах, представництво дитини у місцевих органах влади та самоврядування з питань вирішення соціально-педагогічних проблем, у проектуванні різноманітних соціальних програм захисту дитинства на місцевому та регіональному рівнях;

- співпраця із освітніми установами, органами управління соціального захисту неповнолітніх, осередками охорони здоров'я тощо;

- співпраця з організаціями, які можуть надати допомогу у вирішенні соціально-педагогічних проблем;

- соціально-педагогічна підтримка, що проявляється у співробітництві з органами місцевого самоврядування та різними організаціями, які мають повноваження для влаштування дитини та кошти на її утримання;
- соціальний контроль, у якому реалізують функцію школи як одного з суб'єктів системи профілактики дитячої бездоглядності та правопорушень, здійснюється у взаємодії з комісією у справах неповнолітніх та захисту їх прав;
- педагогічна реабілітація, що являє собою соціальну підтримку в школі;
- профілактична робота, яка спрямована на попередження виявів девіантної поведінки, шкільної дезадаптації, яка може бути викликана різними причинами;
- реабілітація.

Обґрунтування третьої соціально-педагогічної умови – *використання інформаційно-комунікаційних технологій та ефективних стратегій організації навчання, самонавчання, професійної діяльності майбутніх соціальних педагогів*, спрямована на формування відповідних логічно-мнемічних ланцюгів під час відтворення реальних професійних ситуацій і фрагментів майбутньої професійної діяльності за допомогою інтерактивних вправ, імітаційних ігор, проєктивних методик, освітніх онлайн-інструментів, онлайн-засобів візуалізації, методів медіа дидактики тощо. Відповідно, студентам – майбутнім соціальним педагогам задавалися контури майбутньої професійної діяльності і водночас формувалися уміння знаходити і використовувати нестандартні способи вирішення професійних завдань.

Зважаючи на потребу соціальної сфери у працівниках, здатних розробляти та впроваджувати інновації, оновлення потребує у першу чергу процес професійної підготовки майбутніх соціальних працівників, що невдовзі почнуть працювати у змінюваних умовах, надаючи новим категоріям клієнтів інноваційні педагогічні та соціально-педагогічні послуги. На думку Н. Гарашкіної, технологічний компонент вищої професійної освіти

у галузі знань „Соціальна робота” повинен містити як традиційні, так й інноваційні освітні технології (квазіпрофесійне навчання, волонтерська, дослідницька діяльність, нові види самостійної і творчої діяльності студентів). Вважаємо, що, у зв'язку з цим, процес професійної підготовки майбутніх фахівців соціальної сфери слід максимально наблизити до умов майбутньої професійної діяльності в умовах інформаційного суспільства шляхом впровадження ІКТ-технологій у процес професійної освіти фахівців на засадах стимулювання їх до самостійної роботи й квазіпрофесійного підходу до організації педагогічної практики. Для цього необхідно обирати ті освітні технології, які не лише забезпечують якісне засвоєння студентами знань та формування фахових умінь, а й ті, що, ґрунтуючись на певних принципах, можна впроваджувати у майбутню професійну діяльність задля забезпечення педагогізації соціальної сфери, підвищення якості соціальних послуг завдяки додатковому соціально-виховному впливу на клієнтів тощо.

У ході експериментального дослідження стану готовності майбутніх фахівців до впровадження інновацій в умовах ЗЗСО констатовано недостатній рівень такої готовності (п.п.1.3), що потребує наближення умов професійної підготовки майбутніх соціальних педагогів до умов майбутньої професійної діяльності в освітньому середовищі шляхом застосування ІКТ в освіті, впровадження актуальних сьогодні форм і методів освітньої діяльності, доречних як у підготовці майбутніх соціальних педагогів, так, власно, і у процесі їхньої безпосередньої виховної та навчальної роботи з дітьми в умовах професійно-педагогічної практики.

Засвоєння таких технологій на етапі професійної підготовки забезпечує їх безперешкодне входження майбутнього фахівця у процес соціально-педагогічної діяльності вже у період професійного становлення.

Принципи, що регламентують процес впровадження освітніх інновацій соціально-педагогічну діяльність, можуть бути визначені на перехресті тих принципів, що унормовують процес виховання, зокрема й соціального, та тих, що детермінують специфіку соціально-педагогічної допомоги клієнтам у

соціальній роботі.

Принципи виховання характеризуються у педагогіці як стрижневі ідеї або ціннісні орієнтири виховання особистості, що віддзеркалюють рівень культури певного соціуму, його вимоги до відтворення певного типу людської поведінки, визначають його стратегію, мету, напрями та технології виховання, загальний маршрут його реалізації, манеру взаємодії вихователів. Таким чином, принципи виховання є відображенням пануючих у суспільстві соціальних цінностей, норм та вимог. Загально відомі принципи виховання – природо- та культуровідповідності, гуманістичної спрямованості, а також нескінченності виховного процесу – отримують в умовах соціальної роботи нове розуміння, що ґрунтується на розгляді клієнта як суб'єкта самовиховання.

Серед основних принципів впровадження освітніх інновацій у роботу соціального педагога можемо виокремити наступні:

- принцип активного залучення клієнтів до освітнього процесу;
- принцип вирішення конкретних практичних завдань під час спільної роботи у різних формах інноваційної діяльності;
- принцип наочності клієнтів через систему симулятивних і моделюючих вправ;
- принцип соціального навчання через спілкування і взаємодію об'єктів і суб'єктів соціальної роботи;
- принцип інтерактивного консультування з позиції „рівний-рівному”;
- принцип моніторингу і якісного контролю ефективності взаємодії фахівця і клієнта.

Інформаційно-комунікаційні технології здатні оновити класичні форми освіти та надати їм сучасного звучання. Серед цікавих в контексті розробки третьої педагогічної умови підготовки майбутніх соціальних педагогів до використання інноваційних технологій у професійній діяльності можна зазначити: вебінари; веб-квест; онлайн-тестування; хмарні технології; онлайн-

інструменти для створення вікторин, тестів, ребусів, анаграм, QR-кодів, коміксів та багато іншого.

На основі аналізу наукової літератури з досліджуваної проблеми, де обґрунтовано концептуальні засади розвитку соціально-педагогічного знання в умовах інформаційного суспільства, використання засобів ІКТ у підготовці фахівців соціальної сфери (А. Конончук [153], Н. Максимовська [185], А. Рижанова [308], А. Тадаєва [339], Н. Хміль [364]) та упорядкування відображених у сучасних медіаресурсах інноваційних технологій, які вже використовуються в освітній практиці, нами було укладено орієнтовну класифікацію інноваційних технологій, методів, засобів, інформаційних ресурсів, поширення яких в освіті, зокрема й у підготовці соціального педагога, останнім часом було зумовлене інформаційно-технологічним прогресом й складає сутність останньої педагогічної умови.

Важливою групою засобів ІКТ у створенні педагогічних умов підготовки майбутніх соціальних педагогів до використання інноваційних технологій у професійній діяльності є *інноваційні технології, які дозволяють досягти успіху у вирішенні складних задач з максимальною економією часу*:

- технології тайм-менеджменту (Т. Браян);
- метод „Pomodoro”.

Серед таких інноваційних засобів, що вже сьогодні застосовується для оптимізації організаційної функції соціального педагога, є метод „АБВГД” [346]. Оскільки за правилами організаційної діяльності визначальним законом успіху є концентрація, майбутній фахівець має спрямувати всю енергію до єдиної точки і рухається в точності до мети. Чим більш скрупульозно здатен майбутній соціальний педагог спланувати свою діяльність і визначити пріоритетність майбутніх завдань, тим більше важливі справи йому вдається зробити за умовну одиницю часу.

Оволодіваючи методом „АБВГД” майбутній соціальний педагог опановує ефективний спосіб розстановки завдань за пріоритетністю, який можете застосовувати щодня, роблячи свою роботи більш продуктивною і

менш ресурсозатратною за рахунок візуалізації усього переліку своїх щоденних завдань та розстановки їх пріоритетності з допомогою маркування кожної справи в алфавітному порядку. Завдання типу „А” визначається як щось, що має на даному етапі найважливіше значення, щось, що необхідно терміново зробити, щоб не стикатися з серйозними наслідками, але доволі трудомістке і, тому, не дуже приємне. Завданням „А” може стати візит до важливого стейкхолдера або написання звіту чи виступу на методичну раду тощо. Якщо перед існує більш ніж одне завдання типу „А”, необхідно оцінити їх пріоритетність, позначаючи „А-1”, „А-2”, „А-3” тощо. Найважливішою умовою для того, щоб метод „АБВГД” дійсно працював, є дотримання соціальним педагогом такої вимоги: приступати до виконання завдання „А-1” без зволікання і потім працювати над ним, поки воно не буде повністю завершеним.

Завдання типу „Б” за ступенем важливості не зрівняються з завданням типу „А”, це може бути дзвінок з не дуже термінового питання або перегляд електронної пошти. Фахівець зі сформованими організаторськими вміннями ніколи не приступає до завдання типу „Б”, поки залишаються незавершеними завдання типу „А”.

Завдання типу „В” визначається як щось, що було б чудово зробити, але від чого не слід очікувати жодних наслідків, зробили ви це чи ні. Завданням типу „В” може стати дзвінок другу, чашечка кави, обід з колегою або особиста справа, зроблена у робочі години. Подібного роду „заходи” не здійснюють ніякого впливу на результат вашої роботи.

Завдання типу „Г” оцінюється як робота, яку соціальний педагог може доручити комусь іншому. Завдання типу „Д” є роботою, яку можна зовсім видалити з вашого переліку справ. Це можуть бути завдання, що мали першочергове значення, але тепер втратили актуальність. Доволі часто це робота, яка робиться день у день або просто за звичкою, або та, що не напружує.

Вміння застосувати підхід „АБВГД” до свого переліку справ на день дозволяє соціальному педагогу повністю організувати свою роботу і підготувати сприятливе підґрунтя для більш активного просування найбільш важливих справ. Здатність проаналізувати свій перелік справ на день і виділяти пріоритетні завдання є відправною точкою для досягнення професійного успіху у діяльності, підвищує самооцінку фахівця, забезпечує відпрацювання здатності повністю концентруватися на своїй найважливішій справі.

Крім того, до інформаційно-комунікаційних технологій та ефективних стратегій організації навчання, самонавчання, професійної діяльності майбутніх соціальних педагогів належать такі засоби медіаосвіти та новітні сервіси, як:

- сервіси для створення QR-кодів: Qrcodes.com.ua, Qrcoder.ru;
- сервіси для розкодування кодів, якщо немає сканера на телефоні: Rqr.com.ua, Decodeit.ru.
- додатки для створення тестів: [ZipGrade](#), [PLICKERS](#);
- конструктор тестів і опитувань [Online Test Pad](#);
- додатки для створення вікторин, креативних тестів, кросвордів і флеш-карток, [BrainFlips](#), „Фабрика кросвордів”;
- генератори ребусів: слова-ребуси, фрази-ребуси, математичні ребуси, логічні ігри, загадки;
- генератори практичних завдань (кросворди, анаграми);

Використання інформаційно-комунікаційних технологій та ефективних стратегій організації навчання, самонавчання, професійної діяльності майбутніх соціальних педагогів має ґрунтуватися на практичному засвоєнні студентами *засобів візуалізації ідей*:

- сервіси для побудови хмари слів ([Word It Out](#), [Word Cloud Generation](#), [Word Art](#), [Wordcloud.pro](#));
- онлайн-інструменти створення коміксів: [Пікстон \(Pixton\)](#), [Make Beliefs Comix](#);

- сервіси для створення піктограм: Піктоселектор (Picto-Selector);
- сервіси для створення GIF-анімації: GIF Toaster, Giphy, Gifmaker, Ezgif, Gickr.com;
- сервіси для створення відеороликів: iMovie, Videoshop, Lumen5, Kapwing, Kizoa - HTML;
- сервіси для створення інфографіки: Google Developers, Canva Infographic Maker, Dipity, Venngage, Infogr.am, Piktochart, Easel.ly, Vizualize;
- сервіси для створення навчальних інтерактивних плакатів: Prezi, Glogster, Thinglink, Lino it, Padlet;
- сервіси для створення ментальних карт: MindMup, XMind, Mind42, Popplet, LOOPY;
- сервіси для створення водяних знаків: WaterMarquee, PicMarkr, Watermarktool, Watermark.ws, Watermark images, Watermark.Algid.Net.

Вважаємо, що нестандартні методи організації комунікаційної взаємодії, такі як сторітелінг; фанфікшен; RAFT; фішбоун; ПОПС-формула; стратегія „Ромашка Блума” є незамінними інструментами для створення педагогічних умов підготовки майбутніх соціальних педагогів до використання інноваційних технологій у професійній діяльності. Як і нестандартні способи організації проектної діяльності: Kanban; Trello-дошка; Scrum-дошка та ін.

Як бачимо, існуюче розмаїття інноваційних технологій, методів, засобів, інформаційних ресурсів, які несуть і поширюють інновації в освіті, створює підґрунтя для суттєвого оновлення технологічного забезпечення підготовки майбутніх соціальних педагогів до використання інноваційних технологій у професійній діяльності

Доволі складні, не лише з етичної точки зору, а й з огляду на необхідність оволодіння інструментами швидкого узагальнення і поширення інформації, функції соціального педагога, можуть сьогодні бути полегшеними за допомогою підготовки майбутніх фахівців до застосування низки сучасних сервісів.

Аналіз доступних в інтернет-джерелах безкоштовних сервісів [12; 141; 220], що містять інструменти для оновлення соціально-педагогічної діяльності, показує їх значне різноманіття. Так, генератор резюме у формі інфографіки *Vizualize* надає розширені можливості для накопичення інформації про студента, його досягнення та проблеми, візуалізації траєкторії його просування як майбутнього фахівця, динаміки його рейтингу в академічній групі, з виділенням основних відомостей щодо певного питання, насамперед, професійної орієнтації, працевлаштування й побудови кар'єри, представленої у вигляді структурованої схеми. Суттєво, що можливим та легким є додавання нових даних та їх подальше оприлюднення. Крім того, зручності сервісу додає можливість брати дані про особистість і кар'єрний шлях зі профілю у професійній соцмережі *LinkedIn*.

Доступні для викладачів ЗВО та майбутніх соціальних педагогів є засоби створення діаграм та графіків, розроблені компанією Google – *Google Developers*, за допомогою яких можна обирати варіанти блок-схем чи графіків, розміщувати їх на власному сайті (сайті ЗВО, ЗЗСО), зберігаючи його індивідуальний дизайн, оновлюючи дання на усіх графіках автоматично в режимі реального часу [12].

Надзвичайно цікавим стартапом із переліку сучасних доступних онлайн інформаційно-комунікаційних технологій та ефективних стратегій організації навчання, самонавчання, професійної діяльності майбутніх соціальних педагогів є *Easel.ly*, який пропонує значну кількість безкоштовних шаблонів, придатних для створення різних видів інфографіки. У сервісі доступні різні структурні елементи майбутньої інфографіки, бібліотека готових ліній форм, покажчиків для малювання блок-схем, різноманітні палітри кольорів, шрифти, можливість створювати власну графіку, що є дуже корисним при створенні студентами власних проєктів, проведенні досліджень тощо [12].

Схожим функціоналом володіють й інші сервіси, наприклад *Piktochart*, що забезпечує легке створення інфографіки, а також схем для презентацій на

базі введених даних; відома серед професійних дизайнерів, проте доступний і освітянам платформа для створення та оприлюднення інфографіки *Visual.ly*; інструмент для виготовлення і публікації інфографіки *Vennngage*, у якому підтримується завантаження авторських зображень і схем з брендунням, є можливість створення анімації тощо; *Infogr.am* – інструмент для виготовлення схем, графіків, а також карт з додатковим резервом завантаження відео і фото для інтерактивної інфографіки; *Dipity* – онлайн-сервіс для створення і публікації різноманітної інфографіки, у тому числі інтерактивної інфографіки-хроніки, у якому підтримується можливість її додавання на сторонні веб-ресурси, прикріплення аудіозаписів, відеороликів, інтернет-посилань, геолокаційних і календарних відміток. Очевидно, що використання подібних сервісів у процесі професійної підготовки майбутніх соціальних педагогів заохочує студентів до творчої інноваційної навчальної діяльності [12].

Особливо своєчасним у роботі з майбутніми соціальними педагогами є застосунок *Canva Infographic Maker*, який був нещодавно українізований. Застосування зручних безкоштовних елементів дизайну і шрифтів, які пропонує цей сервіс, є доречним при вирішенні різноманітних завдань з просвітницької діяльності майбутніх фахівців, зокрема створення соціально-педагогічних брошур, презентацій інших матеріалів [12].

Доречними у оптимізації процесу підготовки майбутніх фахівців до організаційної соціально-педагогічної діяльності є різноманітні інтерпретації сервісів для створення „дорожніх карт”, „карт цілей”, а також поширені й доступні безкоштовно онлайн технології створення „чек-листів”, інтелект-карт (ментальна карта, карта думок, діаграма зв’язків, mind-карта) тощо.

Зазначимо, наприклад, що інтелект-карти визначаються як схематичні зображення ключових стратегічних ідей або основних пунктів плану дій, які можна легко створювати за допомогою спеціальних комп’ютерних програм, наприклад, *MindMeister*, *MindMup*, *Mind42*, *XMind* та інших. Розкриваючи можливості застосування інформаційно-комунікаційних технологій та

ефективних стратегій організації різних видів професійної підготовки майбутніх соціальних педагогів, наголосимо, що у більшості зазначених програм існує можливість спільного доступу студентів і викладачів до онлайн-роботи, фіксації авторів внесених змін, встановлення ієрархії завдань за пріоритетністю, контролю за процесом виконання [220].

Для успішного створення навчальних інтерактивних плакатів майбутній соціальний педагог має можливість застосовувати низку застосунків, серед яких доволі відомі в освітянському середовищі програми: Microsoft PowerPoint, Smart Notebook, Adobe Flash, а також інші спеціалізовані сервіси мережі Інтернет, усі інноваційні можливості яких все ще залишаються не використаними у підготовці майбутніх фахівців та соціально-педагогічній діяльності.

Для створення інтерактивних плакатів, відеороликів, презентацій та іншої медіапродукції, що є доволі популярною у процесі навчання студентів-майбутніх соціальних педагогів у ЗВО, сьогодні існують сервіси з розширеними можливостями, серед яких можна назвати такі, як: *Glogster* (забезпечує створення інтерактивних плакатів із можливістю вбудовування аудіокліпів, відео з платформи YouTube, різноманітної графіки, документів PowerPoint), *Thinglink* (призначений для створення інтерактивних зображень, до яких прикріплюються посилання на різні мультимедійні об'єкти), *Lino it* (забезпечує оформлення плакату на основі готових текстів, відео, фото, що розміщуються у вигляді стікерів), *Padlet* (надає можливість оформити плакат (дошку) наповнений даними, розмістити його у соціальних мережах); *Prezi* (дозволяє створити презентації, де усі її складники розміщуються на одному великому аркуші і з'єднуються між собою) [141].

У цілому, в ході проведеного дослідження нами було обґрунтовано педагогічні умови підготовки майбутніх соціальних педагогів до використання інноваційних технологій у професійній діяльності, а саме: подолання у студентів інноваційної інертності та забезпечення позитивної мотивації до використання інноваційних технологій шляхом залучення їх до

участі в інноваційних формах позааудиторної діяльності; кластеризація змісту фахової підготовки майбутніх соціальних педагогів на засадах інноваційно-технологічного підходу; застосування інформаційно-комунікаційних технологій у процесі організації аудиторної, самостійної та квазіпрофесійної діяльності майбутніх соціальних педагогів.

В процесі обґрунтування та детальної розробки педагогічних умов доведено необхідність та можливість впровадження освітніх інноваційних технологій у соціально-педагогічну діяльність та у процес професійної підготовки фахівців, а також спорідненість цих процесів в аспекті інноваційно-технологічних вимог сьогодення, що детермінуються такими чинниками, як: поява нових викликів у професійній діяльності, виокремлення нових категорій отримувачів соціальних послуг, актуалізація інноваційних видів соціальної допомоги, спричинених, зокрема, загостренням соціально-політичної та економічної ситуації в країні. Подальшого вивчення потребують питання підвищення рівня теоретичної і практично-методичної підготовленості викладачів ЗВО до розвитку інноваційної компетентності майбутніх працівників психологічної служби ЗЗСО, збагачення методичного забезпечення аудиторної і поза аудиторної роботи зі студентами, забезпечення безперервної освіти фахівців-практиків, зокрема викладачів ЗВО, в аспекті формування компетентностей лідера-тренера, лідера-тьютора, лідера-коучера, лідера-ментора.

2.2. Впровадження обґрунтованих педагогічних умов підготовки майбутніх соціальних педагогів до використання інноваційних технологій у професійній діяльності

Теоретичне обґрунтування педагогічних умов підготовки майбутніх соціальних педагогів до використання інноваційних технологій у професійній діяльності, наведене у підрозділі 2.1., дає нам підстави для впровадження їх у педагогічний процес підготовки майбутніх соціальних

педагогів під час формувального експерименту, опис якого ми наводимо нижче.

Формувальний експеримент включав в себе упровадження розроблених педагогічних умов в освітній процес експериментальної групи, співпрацю з науково-педагогічними співробітниками експериментального ЗВО.

Характеризуючи умови у яких здійснювався формувальний експеримент, відзначимо, що Комунальний заклад „Харківська гуманітарно-педагогічна академія” Харківської обласної ради – один із найстаріших навчальних педагогічних закладів України. Підкреслимо, що академія відзначається багаторічним досвідом підготовки педагогічних кадрів, що накопичувався у її лавах ще з 1920 року, коли рішенням Ради Народних Комісарів Української радянської соціалістичної республіки було відкрито професійно-педагогічну школу, яка через рік була реформована й здобула статус педагогічних курсів імені Г. С. Сковороди, які у 1925 р. реорганізовані в педагогічний технікум, що через 12 років було перетворено на педагогічне училище. У 70-80-ті роки ХХ ст. в училищі було три відділення (шкільне, дошкільне, музично-педагогічне), де здобували освіту 2000 учнів і учениць, а навчали їх 215 викладачів і викладачок.

Майже десять років тому інститут здобув статус академії, до його структури, окрім Харківського педагогічного коледжу, увійшло ще два осередки освіти – Красноградський педагогічний коледж та Балаклійська філія, утворивши таким чином освітній кластер.

Відзначимо, що академія постійно опікується збагаченням спектру освітніх послуг, які мають інноваційний характер, орієнтуючись на нові, найбільш затребувані у суспільстві спеціальності і форми підготовки. Так, за ініціативою ректора у 2002 році було ліцензовано нову на теренах України спеціальність „Соціальна педагогіка” і вступників вперше почали зараховувати на навчання до закладу освіти, у той час ще гуманітарно-педагогічного інституту.

З 2007 року було створено кафедру соціальної педагогіки. Зауважимо, що вона відразу стала випусковою. У 2014 році, урахуваючи потреби сьогодення, кафедра почала забезпечувати підготовку фахівців за новою спеціальністю „Соціальна робота”. Під час реорганізації спеціальності 2019 року назву кафедри змінили, відтоді її назва – кафедра соціальної роботи.

Наукова проблема, над якою працює колектив кафедри – „Розвиток соціальності різних категорій осіб в умовах трансформаційних змін в українському соціумі” (державний реєстраційний номер № 0117U007461). Щороку науково-педагогічні працівники кафедри публікують наукові статті, присвячені проблемам впровадження інновацій у соціальній педагогіці, зокрема в зарубіжних періодичних виданнях, навчально-методичні посібники та методичні рекомендації, розробляють і втілюють інноваційні соціальні проекти. З 2017 року у Центрі-музеї імені А.С.Макаренка (Куряж) регулярно проводяться Усеукраїнські та регіональні наукові конференції і семінари з інноваційних проблем у соціальній педагогіці та соціальній роботі, до яких залучаються партнери.

Соціальні педагоги, зокрема й ті, що випускалися в ХГПА до останнього часу, кадрово забезпечували багатoproфільну систему служб соціальної допомоги населенню, а також численні заклади освіти різних ланок, де потреба у цьому фахівці завжди була та залишається доволі великою. Проте, не зважаючи на високий соціальний попит на фахівців з соціально-педагогічної діяльності, у зв'язку з реорганізацією соціальної освіти, що відбулася на державному рівні, 2019 року відбувся останній випуск фахівців за спеціальністю „соціальна педагогіка”, залишилася спеціальність „соціальна робота”, репрезентована за новими вимогами до підготовки фахівців у вигляді відповідної освітньо-професійної програми за паспортом спеціальності 231 Соціальна робота, в якій, на щастя, вдалося зберегти спеціалізацію „соціальна педагогіка” як на освітньо-

кваліфікаційному рівні „молодший спеціаліст”, так і на освітньому ступені „бакалавр”.

Сьогодні на факультеті отримує освіту понад 500 студентів і студенток, ведеться підготовка фахівців за спеціальністю 231 Соціальна робота на: освітньо-кваліфікаційному рівні „молодший спеціаліст” (кваліфікація – соціальний працівник, соціальний педагог, денна форма, термін навчання – 3 роки 9 місяців); освітньому ступені „бакалавр” (кваліфікація – соціальний працівник, соціальний педагог, денна форма, термін навчання – 3 роки 9 місяців); освітньому ступені „бакалавр” (кваліфікація – соціальний працівник, соціальний педагог, заочна форма, термін навчання – 4 роки 4 місяці); освітньому ступені „бакалавр” (кваліфікація – бакалавр із соціальної роботи, соціальний працівник, соціальний педагог, денна і заочна форми, термін навчання – 1 рік 9 місяців), освітньому ступені „магістр” (кваліфікація – фахівець із соціальної роботи, викладач закладу вищої освіти, денна і заочна форми, термін навчання – 1 рік 4 місяці).

В експериментальному дослідженні були задіяні лише майбутні бакалаври з соціальної педагогіки. Проте відзначимо, що наявна в освітньому процесі тяглість та можливість постійного продовження навчання стала позитивним чинником у проведенні формувального експерименту.

Випускники різних років плідно працюють у закладах освіти та осередках соціальної допомоги, часто у сільській місцевості, забезпечуючи потребу Харківського регіону та усієї України у соціально-педагогічних кадрах. Академія не втрачає з ними зв'язку, маючи договори про співпрацю з багатьма ЗЗСО м. Харкова та області. Соціальні педагоги, які закінчили навчання, самореалізуються у сфері соціальної роботи, соціально-педагогічної або освітньо-виховної діяльності, відіграють посередницьку роль між освітніми закладами, сім'єю, трудовими колективами, громадськістю, організують їх взаємодію, об'єднують зусилля задля підтримання в освітньому середовищі умов для соціального розвитку

молодого покоління задля втілення вимог рівності та недискримінації, впровадження інноваційних підходів в освіті.

Нагадаємо, що згідно із завданням дослідження нами виокремлено та сформульовано педагогічні умови підготовки майбутніх соціальних педагогів до використання інноваційних технологій у професійній діяльності: перша – подолання у студентів інноваційної інертності та забезпечення позитивної мотивації до використання інноваційних технологій шляхом залучення їх до участі в інноваційних формах позааудиторної діяльності; друга – кластеризація змісту фахової підготовки майбутніх соціальних педагогів на засадах інноваційно-технологічного підходу; третя – застосування інформаційно-комунікаційних технологій у процесі організації аудиторної, самостійної та квазіпрофесійної діяльності майбутніх соціальних педагогів.

Відзначимо, що оскільки процес професійної підготовки майбутніх соціальних педагогів відбувається в єдиному освітньому просторі, він є цілісним і системним, що унеможливило локальне впровадження кожної з обґрунтованих нами педагогічних умов, їх реалізація під час експерименту відбувалась комплексно, проте для зручності проведення наукового аналізу процес та результат запровадження кожної з умов будуть описані нами окремо.

На початку формульованого експерименту нами було проведено підготовку усіх суб'єктів освітнього процесу до впровадження соціально-педагогічних умов, розробку та збагачення методичного забезпечення, прогнозування досягнень та проєктування процесу професійної підготовки майбутніх соціальних педагогів до використання інноваційних технологій у професійній діяльності.

Підкреслимо, що реалізація *першої* соціально-педагогічної умови – *подолання у студентів інноваційної інертності та забезпечення позитивної мотивації до використання інноваційних технологій шляхом залучення їх до участі в інноваційних формах позааудиторної діяльності* – полягала в залученні студентів – майбутніх соціальних педагогів до роботи професійно-

пошукового гуртка „КРОК”, проведенні інноваційних заходів під час позааудиторної роботи, заохоченні участі студентів у науково-практичних конференціях різного рівня, семінарах, тренінгах, круглих столах, майстер-класах, присвячених проблемам інноватики у соціально-педагогічній діяльності та соціальній роботі, навчально-демонстраційних сесіях, зустрічах із провідними фахівцями галузі задля поширення інноваційного досвіду.

У ході формувального експерименту разом з науково-педагогічними співробітниками Комунального закладу „Харківська гуманітарно-педагогічна академія” Харківської обласної ради, у руслі реалізації завдань створеного при академії за підтримки Уряду Німеччини Інформаційно-соціального центру „Гроно” для роботи з вразливими верствами населення було організовано заходи з використанням інноваційних технологій тренінгу, тьюторингу, меторингу, коучингу, соціально-педагогічного проєктування тощо.

Зокрема, під час проведення культурно-просвітницького коворкінгу „Специфіка роботи фахівців у сфері обслуговування клієнтів з ВІЛ/СНІД” із залученням фахівців Всеукраїнської благодійної організації „Всеукраїнська мережа людей, які живуть з ВІЛ/СНІД” студенти мали змогу ознайомитися з умовами праці, функціональними обов’язками та технологіями надання соціальних послуг, побачили як безпосередньо відбувається консультування клієнтів та переадресація для отримання соціальної послуги, почути і побачити з якими труднощами стикаються фахівці на робочому місці, спробувати себе у ролі фахівця у сфері обслуговування клієнтів з ВІЛ/СНІД та проявити свої комунікативні та організаторські здібності, удосконалити навички проведення співбесід, інтерв’ювання, вирішення конфліктних ситуацій тощо.

У процесі проведення майстер-класу „Доторкнись до казки” з виготовлення тактильних книг для незрячих дітей із залученням фахівців Харківського центру реабілітації молодих інвалідів і членів їх сімей „Право вибору” студенти ознайомилися з потребами людей з обмеженими

можливостями, спробували себе у якості волонтерів та мали змогу власноруч створити власну книгу-казку тощо.

Підкреслимо, що культурно-просвітницький перформанс, присвячений вшануванню Героїв Небесної сотні, форум-театр „Ні насильству!”, інформаційний марафон, присвячений 30-річчю Чорнобильської трагедії „Мій біль – Чорнобиль” допомогли студентам розвинути здатність співчувати, співпереживати, формували ціннісні орієнтації, спрямовані на розвиток особистості, на творчу педагогічну діяльність. Студенти дізналися з якими труднощами й стереотипами можуть зустрітися / зіткнутися в житті клієнти та як їх можливо подолати тощо.

Організовані семінари-практикуми „Інноваційні технології професійної взаємодії соціального педагога з важковиховуваними підлітками”, „Шляхи протидії кіберагресії як чинника деструктивного впливу на психічне здоров'я молоді”, виховні заняття з елементами тренінгу „Проблеми гендерної дискримінації в Україні”, тренінгове заняття „Реалізація недискримінаційного підходу у підготовці майбутніх фахівців”, методичний семінар в рамках професійної підготовки студентів з числа ВПО „Соціальні та гендерні аспекти проблеми насильства в українській сім'ї: інноваційний підхід в соціальній роботі”, інтерактивне заняття „Соціально-педагогічна профілактика гендерного насильства у родинах” дозволило студентам розширити знання про інноваційні процеси в освіті, технології соціально-педагогічної роботи в закладах освіти різних типів; особливості профілактики девіантної та делінквентної поведінки дітей, негативних явищ і дискримінаційних проявів в освітньому середовищі, проблем становлення гендерної рівності тощо.

Крім того, не залишилися поза увагою проблеми впровадження інноваційних технологій у процес професійної підготовки майбутніх соціальних педагогів та у самій роботі означеного фахівця, створення інноваційно-виховного простору як ефективного напрямку соціально-педагогічної сфери.

Разом із студентами було проведено майстер-клас „Картки-життєві історії” як засіб соціально педагогічної роботи з дітьми з інвалідністю в закладах загальної середньої освіти” для соціальних педагогів та практичних психологів Дергачівського району. На майстер-класі студенти ознайомили фахівців з історією виникнення методики „Картки-життєві історії”, правилами створення та використання картки; допомогли створити та презентувати картку за означеними темами: „Що можна, а що не можна робити в школі”, „Як доглядати за собою щодня”, „Як поводити себе з незнайомцями”.

Означений вид заняття допоміг студентам проявити не тільки комунікативні та організаторські навички, але й допоміг поглибити свої знання, та зробив очевидним, що для ефективного результату соціального навчання та виховання дітей необхідним є втілення інноваційних відповідних сучасним умовам системи освіти технологій, ґрунтованих на індивідуальному персоніфікованому підході до потреб кожної дитини.

Було проведено також, серію вебінарів для майбутніх фахівців та освітян-практиків з питань впровадження інклюзивної освіти у ЗЗСО. Індивідуальна робота зі студентами і викладачами передбачала соціально-педагогічне консультування, надання мотиваційної підтримки, проведення якої здійснювалося згідно графіку індивідуальних консультацій у нестандартних формах, наприклад онлайн-зустрічей із використання ІКТ-засобів тощо.

Про високий рівень інноваційно-технологічної підготовки студентів-майбутніх соціальних педагогів, свідчать перемоги в конкурсах різних рівнів, а саме: Всеукраїнському студентському конкурсі бізнес-проектів „Бізнес-трамплін”; Всеукраїнському конкурсі „Україна і НАТО: сучасний погляд української молоді”; Всеукраїнському дистанційному конкурсі студентських наукових робіт з соціальної педагогіки / соціальної роботи; регіональному науковому конкурсі молодих вчених „Гендерна політика очима української молоді”; Харківському міському конкурсі студентських проектів „Харків –

місто молодіжних ініціатив”; участь у фестивалі форум-театрів „Гендер в дії”. Цьому сприяла широка волонтерська діяльність майбутніх соціальних працівників / педагогів, плідна позааудиторна робота численних осередків організації молодіжної активності: професійно-пошукового гуртка „КРОК”, волонтерської групи „ТІМ”, Школи інклюзивного волонтерства „Відкрите серце” тощо.

Зазначимо, що при упровадженні першої умови паралельно і невід’ємно відбувалася і реалізація двох інших умов. Так, не менш важливою була експериментальна верифікація *другої педагогічної умови – кластеризація змісту фахової підготовки майбутніх соціальних педагогів на засадах інноваційно-технологічного підходу*. В ході формувального експерименту її реалізації передувала розробка цілісного інформаційного кластеру: питань та тем щодо інноваційних технологій соціально-педагогічної діяльності в існуючих у навчальному плані навчальних дисциплін підготовки фахівця („Вступ до спеціальності”, „Педагогічні технології у роботі соціального педагога”, „Технології соціально-педагогічної діяльності”, „Теоретичні засади технологій соціально-педагогічної роботи”) тощо, комплексу авторських програм та методичного забезпечення спецкурсів „Інноваційні технології соціально-педагогічної діяльності”, „Комунікаційно-інформаційні технології та інноваційні методики в роботі фахівців соціальної сфери” та „Інноваційні моделі надання соціальних і послуг”, а також методичних рекомендацій для інноваційного перетворення педагогічної практики на засадах квазіпрофесійного підходу.

Впровадження умови було здійснено на основі доповнення навчальних планів інтегрованих дисциплін темами з досліджуваної проблематики, а також впровадженням в освітній процес зазначених спецкурсів, що дозволило створити інноваційно-технологічний мейнстрімінг у підготовці майбутніх фахівців.

У ході формувального експерименту вдосконалено зміст курсу „Вступ до спеціальності” із магістральним спрямуванням його на підготовку

майбутніх соціальних педагогів на використання ІТПД. Кожен змістовий блок курсу було перероблено таким чином:

Перший – „Соціальне виховання як предмет інноваційної діяльності” – спрямований на ознайомлення студентів з основними сучасними підходами до визначення соціально-педагогічної науки, у тому чині і технологічним, її апаратом та категоріями, зв'язками з іншими науками, на поглиблене знайомство з особливостями соціалізації та соціального виховання як провідних соціально-педагогічних понять.

Другий блок „Науково-інноваційна організація праці студентів” спрямований на озброєння їх сучасними прийомами самоорганізації, самонавчання, самовиховання, що базуються на технологічному підході, а також надання студентам початкових відомостей щодо основ наукового соціально-педагогічного дослідження.

Третій блок „Актуальність соціально-педагогічних інновацій та інноваційність соціально-педагогічної роботи в Україні” передбачає ознайомлення студентів з реаліями та перспективами розвитку соціальної педагогіки в Україні, існуючими соціально-педагогічними технологіями, надання їм відомостей щодо особливостей підготовки соціального педагога у нашій країні та закордоном.

Четвертий блок „Зміст інноваційно-технологічної підготовки соціального педагога у навчальних закладах вищої ланки” має на меті створення у студентів уявлень про специфіку їх майбутньої підготовки у навчальному закладі, ознайомлення їх з рівнями підготовки соціального педагога (бакалавр, спеціаліст, магістр), з системою професійних знань, умінь, особистих та професійних якостей, кодексом етики, кваліфікаційними характеристиками соціального педагога, місцем інновацій, а також педагогічних та соціально-педагогічних технологій у підготовці фахівця.

П'ятий блок „Сфери інноваційної діяльності соціального педагога” забезпечує створення у студентів чітких уявлень про особливості, мету, завдання, функції, технології інноваційної соціально-педагогічної діяльності,

місце такої діяльності у соціальній сфері, напрями її реалізації.

Інформаційна спрямованість іншого навчального курсу „Вступ до спеціальності” визначає його переважно лекційний характер. Проте, інформація не підкріплена повторенням, поглибленням, практичними діями не може бути міцно засвоєною студентами, не сформує в них мотивації до самостійних навчальних дій. Тому, в процесі викладання дисципліни передбачаються семінарські та практичні форми навчання, на яких ми радимо розглянути теми, пов’язані із застосуванням інноваційних технологій у професійній діяльності. Організація самостійної роботи студентів дозволяє посилити мотивацію для роботи з додатковою фаховою літературою, пошуку нових відомостей, поглибленню знань з інноваційних тенденцій розвитку соціальної педагогіки.

Отже, засвоєння знань та вмінь у межах курсу „Вступ до спеціальності” готує студентів до сприйняття змісту більш складної дисципліни „Педагогічні технології у роботі соціального педагога”. Необхідність даного курсу у підготовці соціальних педагогів зумовлена потребою сучасного суспільства в свідомому управлінні соціальними процесами з метою оптимізації їх функціонування, визначенні алгоритму функціонування соціальних інститутів.

В курсі „Технології соціально-педагогічної діяльності” представлено характеристику основних соціальних технологій та технологій соціально-педагогічної роботи, визначено можливості реалізації педагогічних і психологічних методів у соціально-педагогічній роботі, представлено характеристику загальних технологій діяльності соціального педагога і технології реалізації соціально-педагогічної роботи з різними групами клієнтів. В основі курсу – концепція соціально-педагогічного підходу до соціальної роботи як сприяння саморозвитку особистості, реалізації її творчого потенціалу, здібностей, задатків, активізації зусиль клієнтів (індивідів, груп, спільнот) на вирішення власних проблем. Значна кількість практичних занять зумовлює прикладний характер програми та надає поле

для можливостей опрацювати зі студентами різні види інноваційних технологій не лише в теорії, а й на практиці. В програмі запропоновано орієнтовні переліки завдань для практичних занять, що надає можливість вибору форми роботи для педагога.

Засвоюючи курс, студенти опановували такі змістові блоки: „Теоретичні засади технологій соціально-педагогічної роботи” (соціальні технології і технології соціальної роботи, технології соціально-педагогічної роботи, соціальні інновації та технології соціального прогнозування, форми та методи соціально-педагогічної роботи та їх класифікація); „Спеціальні технології соціально-педагогічної діяльності” (особливості соціальної роботи в умовах оздоровчого табору, соціальна вулична робота як метод соціально-педагогічної діяльності, рекламно-інформаційні технології в діяльності соціального педагога, технології соціальної терапії в діяльності соціального педагога, технології визначення ефективності соціально-педагогічної роботи, технології соціально-педагогічної роботи з сім'єю, соціально-педагогічної роботи з обдарованими дітьми та молоддю, соціально-педагогічної допомоги і підтримки осіб з обмеженими можливостями, волонтерської роботи). Як бачимо у змісті курсу бракує інформації щодо суто педагогічних технологій, методів, методик, що стали б у пригоді соціальному педагогу, яких працює в освітньому закладі, також незначними є відомості щодо інновацій в освіті, які, на нашу думку також є необхідними у підготовці даного фахівця.

Багаторічний досвід роботи в академії переконав нас у необхідності розширення та вдосконалення зазначеного курсу, результати впровадження якого підтвердили його високу цінність для майбутнього фахівця, за рахунок розробки додаткового спецкурсу „Інноваційні технології соціально-педагогічної діяльності”, де висвітлюються питання, не відображені у основному навчальному курсі.

У структурі психолого-педагогічної та соціально-педагогічної підготовки розроблений спецкурс посідає особливе місце у зв'язку із функціями, що їх здатний розв'язувати:

- дидактичною – знайомство студента із широким спектром напрацьованих наукою і практикою соціальних, педагогічних та спеціальних технологій;

- адаптувальною – придбання навичок і досвіду здійснення соціально-педагогічної діяльності в різноманітних концептуальних системах.

Опанування змісту курсу передбачає попереднє засвоєння значного обсягу передбачених програмою підготовки соціально-педагогічних, психологічних, педагогічних і методичних дисциплін, знайомства з основними соціально-педагогічними та психолого-педагогічними поняттями і концепціями. Отже, реалізація дисципліни є доцільною на 2-3 курсах. Практичні елементи, що застосовуються при викладанні курсу створюють ті природні умови, за яких студент з об'єкта професійної підготовки перетворюється на суб'єкт індивідуального професійного розвитку.

Мета курсу – формування у студентів інноваційної компетентності як критерію готовності до впровадження інновацій у соціально-педагогічну діяльність, що спирається на систему мотивів, знань, умінь, навичок та особистісних якостей, необхідних для забезпечення ефективного використання новітніх соціально-педагогічних технологій у процесі соціального виховання дітей.

Сучасна вища освіта вимагає посилення інноваційно-технологічного підходу до професійної адаптації фахівців, зокрема соціальних педагогів, що зумовило необхідність у розробці спецкурсу „Інноваційні технології соціально-педагогічної діяльності” (Додаток В), спрямованого на створення у майбутніх соціальних педагогів чіткого уявлення про сучасні підходи до розуміння таких явищ, як „педагогічна технологія”, „освітні технології”, „персоніфіковані технології”, „особистісно-орієнтовані технології” тощо, надання їм можливості проаналізувати такі технології з позиції соціальної педагогіки як науки та галузі практичної діяльності.

Перспективним напрямом дослідження була оцінка практичних результатів застосування розробленого спецкурсу у підготовці соціальних педагогів у вищому навчальному закладі.

Розроблений спецкурс „Інноваційні технології соціально-педагогічної діяльності” спрямований на формування у майбутніх соціальних педагогів знань щодо: педагогічної інноватики та її специфіки у соціально-педагогічній діяльності; закономірностей і принципів інноваційного процесу в системі освіти; нормативно-правової бази державного регулювання у сфері інноваційної діяльності; основних підходів до класифікації соціальних інновацій; сутності інноваційної компетентності фахівця, її складових, умов та особливостей формування; змісту інноваційно-технологічної готовності соціальних педагогів до упровадження інновацій; типів поведінки соціальних педагогів в інноваційному процесі; практики реалізації новітніх технологій соціально-педагогічної діяльності загального типу (профілактики, корекції, реабілітації тощо); практики реалізації новітніх технологій соціально-педагогічної діяльності спеціального типу (для роботи з індивідом і групою, сім'єю, організацією тощо).

Доцільність курсу як складника розробленого нами освітнього кластеру зумовлена тим, що технологічний підхід в освіті забезпечує розвиваючий характер навчання і виховання особистості у соціальних інститутах, а також є основою усієї управлінської діяльності. Знайомство майбутнього соціального педагога з ним дає змогу отримати уявлення про сучасні підходи до впровадження ІТПД у професійну діяльність. Зміст курсу побудовано таким чином, щоб створити у студентів цілісну картину виникнення, розвитку та сучасного значення інноваційних технологій в освіті та соціально-педагогічній діяльності.

Другий спецкурс „Комунікаційно-інформаційні технології та інноваційні методики у роботі фахівців соціальної сфери” (Додаток Г) був орієнтований на формування у студентів – майбутніх соціальних педагогів знань щодо: комунікативного простору, його елементів і специфіки

організації в умовах інформаційного суспільства; видів інформаційно-комунікаційних, маніпулятивних, рекламно-інформаційних, PR-технологій в СПД; етичних складових комунікаційної діяльності соціального педагога; основ соціального проектування; соціальної вуличної роботи як інформаційно-комунікаційного методу соціально-педагогічної діяльності; сучасних форм перформансної комунікації в роботі соціального педагога; інноваційних засобів візуалізації в СПД; технології визначення ефективності соціально-педагогічної роботи.

Під час вивчення спецкурсу студенти мали змогу оволодіти наступними вміннями: визначати рівень власної інноваційної компетентності; аналізувати зміст новітніх соціально-педагогічних технологій та визначати можливості їх застосування для вирішення конкретних практичних завдань; створювати інноваційні соціально-педагогічні програми, проекти, технології; добирати необхідні інноваційні соціально-педагогічні засоби, форми, методи діяльності у процесі вирішення проблем соціального виховання і розвитку особистості; адаптувати передовий педагогічний досвід для вирішення завдань соціального виховання особистості; забезпечувати інформаційний супровід соціально-педагогічних заходів з використанням елементів PR-технологій; використовувати можливості фандрайзингу у соціально-педагогічній діяльності.

Формуванню і закріпленню професійних умінь сприяло запровадження алгоритму вирішення соціально-педагогічної ситуації, який передбачав послідовність таких дій:

1. Аналіз змісту соціально-педагогічної ситуації і визначення соціально-педагогічної проблеми.
2. Визначення об'єкта (-ів) роботи.
3. Визначення суб'єкта (-ів) роботи.
4. Формулювання мети роботи, спрямованої на вирішення соціально-педагогічної проблеми.

5. Визначення завдань роботи, які конкретизують роботу соціального педагога щодо досягнення поставленої мети (3-4 завдання).

6. Розкриття змісту та етапів соціально-педагогічної роботи з вирішення поставленої проблеми:

- *діагностичний етап (підготовчий): первинна діагностика, підбір методик;*
- *оперативний етап (основний): реалізація конкретних методик, програм, проведення конкурсів, семінарів, тренінгів, ігор тощо;*
- *аналітичний (заключний) етап: вторинна діагностика з метою визначення ефективності проведеної роботи.*

7. Підбір форм і методів роботи соціального педагога у відповідності до поставлених завдань.

8. Прогнозування очікуваного результату соціально-педагогічної роботи з вирішення даної проблеми.

Даний алгоритм забезпечував засвоєння студентами технологічного підходу до вирішення проблемних ситуацій у професійній діяльності, формування навичок прогнозування на основі спостережень та досліджень динаміки посилення негативних чи позитивних сторін соціальної ситуації, закріплення навичок добирати відповідні форми і методи роботи.

Таким чином, зазначений спецкурс забезпечує набуття студентами теоретичних знань і практичних навичок, необхідних для формування інноваційно-технологічної готовності студентів.

Майбутні випускники опанували питання професійної підготовки до використання інноваційних технологій у соціально-педагогічній діяльності, ґрунтуючись на базовому курсі „Інноваційні моделі надання соціальних і освітніх послуг” (Додаток Д). Розкриваючи особливості його викладання, відзначимо його суттєву практичну орієнтованість на проведення антидискримінаційної експертизи інноваційних моделей соціальної та соціально-педагогічної роботи.

Курс складеться із чотирьох змістових модулів, вивчення яких

спрямоване на формування у студентів загального поняття про інноваційні моделі надання соціальних і освітніх послуг та дискримінацію як суспільне явище; шляхи репродукування дискримінаційних практик у суспільстві та у системі надання соціальних послуг, стереотипи та їх роль у поширенні дискримінації; види, дискримінаційні ознаки, специфіка дискримінації за різними ознаками; інтерсекційність як механізм зниження соціального статусу осіб з інвалідністю у суспільстві; значення освіти як провідного чинника поширення у суспільстві стереотипів щодо осіб з інвалідністю, дії «прихованого навчального плану»; недискримінаційну політику у сфері освіти й просвіти населення; логічну матрицю антидискримінаційної експертизи інноваційних моделей надання соціальних і освітніх послуг.

Під час організації самостійної роботи студентів були створені в них мотиви для роботи з додатковою фаховою літературою, пошуку нових відомостей, поглиблення знань із соціальної педагогіки. Студенти навчалися не тільки самостійній роботі з літературою, а й підготовці доповідей гендерночутливою мовою, дискутуванню, методикам проведення антидискримінаційної експертизи, тестуванню й анкетуванню, організації творчих та інтелектуальних ігор, під час яких відпрацьовувалися навички недискримінаційного спілкування та правила етичної взаємодії з клієнтами.

Підкреслимо, що для засвоєння студентами-майбутніми соціальними педагогами технологічного підходу в освіті нами було розроблено спеціальні методи, спрямовані на підвищення здатності особистості до навчання. Серед методів доцільних у роботі зі студентами слід відзначити створені на занятті ситуації спілкування та самопізнання особистості, різноманітні адаптаційні ігри, анкети та тести рефлексивного характеру. Так, заняття зі студентами рекомендуємо розпочинати з проведення „Заняття-знайомства”, оскільки засоби, які воно містить, ефективно сприяють створенню позитивної невимушеної довірливої атмосфери спілкування, згуртовують колектив, спрямовують його на досягнення певного результату спільної навчальної діяльності. Використання великого розмаїття засобів протягом заняття є

запорукою виникнення та закріплення у студентів інтересу до спілкування та спільної діяльності, адже студенти мали нагоду проявити себе, якнайкраще дізнатися один одного, зацікавитися особистістю іншого. Протягом занять в них формувалися дійсні мотиви до засвоєння соціально-педагогічних знань.

Доцільним також було використання таких методів та форм навчання, як створення проєктів соціально-педагогічної діяльності, розв'язання соціально-педагогічних ситуацій, проблемних доповідей, обговорення проблемних відеоматеріалів тощо, застосування яких у навчанні студентів було необхідним для досягнення ними технологічного підходу до змісту майбутньої професійної діяльності в її практичному втіленні.

В ході розв'язання соціально-педагогічних ситуацій, підготовки проблемних доповідей, обговорення відеоматеріалів студенти робили аналіз, простежували народження результату у ході використання певних технологій та встановлювали взаємозв'язки між освітніми, педагогічними, соціально-педагогічними технологіями та результативністю діяльності фахівця; вчилися аналізувати складні обставини життя, визначали соціально-педагогічну проблему, створювали проєкт з її вирішення.

Важливим інструментом інноваційно-технологічного зростання майбутніх соціальних педагогів є впровадження інклюзивного підходу до роботи фахівців з різними верствами населення. З 2013 року було розпочато процес імплементації у навчальні програми розділів та тем, спрямованих на підвищення рівня інноваційно-технологічної готовності майбутніх соціальних педагогів до здійснення професійної діяльності у нових соціально-педагогічних умовах – умовах інклюзивної освіти. Такими темами було збагачено навчальні курси „Корекційна педагогіка”, „Превентивна педагогіка”, „Основи віктимології”, „Соціальна педагогіка”, „Естетотерапія”, „Соціально-педагогічна діяльність у закладах освіти” та інші. З 2014 року зміст підготовки майбутніх фахівців було доповнено спецкурсами „Основи інклюзивної освіти”, „Робота працівників соціальної сфери в інклюзивному середовищі”, „Соціальна робота з дітьми і молоддю в інклюзивному та

інтегрованому освітніх середовищах”, де великим блоком увійшли теми щодо засвоєння студентами і студентками інноваційно-технологічних засад роботи соціального педагога у ЗЗСО за умов інклюзивної освіти.

Зазначимо, що створення інформаційно-змістового кластеру з підготовки студентів до використання інноваційних технологій в освітній діяльності відбувалося паралельно із формуванням професійного кластеру „надавачі освітніх послуг – отримувачі освітніх послуг – освітні стейкхолдери”, до якого входили викладачі – розробники інноваційних спецкурсів, студенти, випускники, соціальні педагоги-практики, адміністрація ЗЗСО, вступники. Причому останні у колаборації зі студентами, які проходили педагогічну практику чи здійснювали волонтерські заходи у ЗЗСО, неодноразово виступали замовниками й ініціаторами впровадження певних освітніх інновацій у закладах освіти, що створювало необхідний ґрунт для подальшого поповнення змісту освіти майбутніх соціальних педагогів. Так, на базах практики було вперше апробовано інноваційний інструмент діагностики якості недискримінаційного освітнього середовища „Гендерний аудит”.

Проводилися круглі столи, присвячені обговоренню кластерного підходу у соціальній роботі, за участі фахівців ХМЦСССДМ „Довіра”, Музею жіночої та гендерної історії, Асоціації багатодітних сімей „АММА”, Центру денного перебування „Компас” Харківського міського благодійного фонду „Благо” (м. Харків), Харківського обласного центру профілактики і боротьби зі СНІДом, Всеукраїнської благодійної організації „Всеукраїнська мережа людей, які живуть з ВІЛ/СНІД”, Центру реабілітації молодих інвалідів та членів їх сімей „Право вибору” (м. Харків) та ін.

У 2017 році у колаборації кафедри соціальної роботи Харківської гуманітарно-педагогічної академії та Центру гендерної культури (м. Харків) у рамках регіонального проекту підтримки Харківською міською радою громадських ініціатив „Єдина соціальна мережа”, було створено перший інноваційний освітній кластер „Гендерний відкритий університет: гендерна

грамотність та культура працівників соціальної і освітньої сфер” (ГВУ), у розробці і роботі якого авторка особисто брала участь. Зокрема, нами були розроблені і проведені тренінги „Інноваційні лайфхаки як інструмент вибудовування суспільства рівних можливостей”, „Лайфхаки інформаційного суспільства в житті та професії тренера / тренерки”. Створено доступний в інтернет-мережах інноваційний онлайн-курс з підвищення кваліфікації фахівців „Гендерноорієнтований проект: особливості грантрайтингу” тощо.

Метою діяльності ГВУ стало забезпечення процесу інноваційної просвіти працівників соціальної сфери, освітян, студентської молоді, популяризація ідей рівності, недискримінації, інноваційного розвитку суспільства в оновленому професійному середовищі при роботі з людиною та громадою. Роботу було спрямовано на забезпечення проєктування, запровадження та організацію систематичного функціонування інноваційної освітньої структури підвищення рівня гендерної грамотності та культури працівників соціальної сфери, що забезпечувала б системну, орієнтовану на інформаційні потреби практиків, роботу щодо гендерної просвіти у професійному, зокрема освітянському середовищі шляхом проведення інтерактивних соціально-педагогічних занять з гендерної просвіти й екскурсій до Центру гендерної культури та Музею жіночої та гендерної історії.

У ході реалізації проєкту відбулося проведення занять за спеціально розробленою, затвердженою в Харківській гуманітарно-педагогічній академії та погодженою зі сторонами-партнерами програмою „Гендерночутливий підхід у роботі з вразливими верствами населення у соціально-правовій сфері”. Підвищуючи рівень кваліфікації у ГВУ, соціальні педагоги отримували знання та вміння щодо шляхів та засобів реалізації гендерної політики держави, що сприяло засвоєнню ними гендерночутливого підходу до створення й реалізації соціальних проєктів, планів роботи, продуктів соціальної реклами для роботи з населенням у соціальній та соціально-педагогічній сфері [398, с. 26].

Впровадження першої і другої умов підготовки майбутніх соціальних педагогів до використання інноваційних технологій у професійній діяльності не буде ефективним без паралельної реалізації третьої умови, яка передбачає використання сучасних освітніх форм і методів навчання, орієнтованих на формування інноваційного мислення студентів.

Реалізація *третьої педагогічної умови – застосування інформаційно-комунікаційних технологій у процесі організації аудиторної, самостійної та квазіпрофесійної діяльності майбутніх соціальних педагогів* – була спрямована на формування відповідних логічно-мнемічних ланцюгів під час відтворення реальних професійних ситуацій та фрагментів майбутньої професійної діяльності за допомогою інтерактивних вправ, імітаційних ігор, проєктивних методик, освітніх онлайн-інструментів, онлайн-засобів візуалізації, методів перформансної комунікації та медіадидактики. Відповідно, студентам – майбутнім соціальним педагогам задавалися контури майбутньої професійної діяльності і водночас формувалися уміння знаходити і використовувати нестандартні способи вирішення професійних завдань.

У роботі зі студентами систематично використовувалися інноваційні технологічні ресурси, які вони засвоювали на навчальному матеріалі і могли використовувати у майбутній професійній діяльності, а саме: інноваційні технології, які дозволяють досягти успіху у вирішенні складних задач з максимальною економією часу (технології тайм-менеджменту, метод „Pomodoro” інші засоби); засоби медіаосвіти та інформаційно-комунікаційні технології (сервіси для створення QR-кодів; додатки для створення тестів; конструктор тестів і опитувань; додатки для створення вікторин, креативних тестів, кросвордів і флеш-карток; генератори ребусів; генератори практичних завдань – соціально-педагогічних кросвордів, генератори анаграм); технології візуалізації ідей (сервіси для побудови хмари слів; онлайн-інструменти створення коміксів; сервіси для створення піктограм; сервіси для створення GIF-анімації; сервіси для створення відеороликів; сервіси для

створення інфографіки; сервіси для створення навчальних інтерактивних плакатів; сервіси для створення ментальних карт; сервіси для створення водяних знаків); нестандартні методи організації комунікаційної взаємодії: сторітелінг; фанфікшен; RAFT; фішбоун; ПОПС-формула; стратегія „Ромашка Блума”; нестандартні способи організації проектної діяльності: Kanban, Trello-дошка, Scrum-дошка.

У процесі професійної підготовки студентам пропонувалися можливості підвищення фахового рівня на інноваційних ресурсних платформах, що працюють в режимі онлайн: „Prometheus”, „EdEra”, „Всеосвіта”, сайт громадської організації Гендерний інформаційно-аналітичний центр „Крона”, інституція для підвищення кваліфікації українських освітян „Біла ворона” (громадська організація „ЕдКемп Україна”) тощо.

Безпосередньо студенти проходили сертифіковане навчання на платформі масових відкритих онлайн-курсів *Prometheus* відомій сучасним соціальним педагогам ЗЗСО як перший та найбільший проект безкоштовної освіти для всіх, місією якого є поширення найкращих курсів від провідних викладачів, університетів та організацій світу. Проект, що існує з 2014 р., став важливим інформаційним ресурсом підготовки майбутніх соціальних педагогів, кількість доступних на ньому курсів постійно збільшується, впроваджуються новітні навчальні методи для всіх, розроблені у співпраці із провідними закладами вищої освіти, реалізуються технології змішаного навчання, доступного для широкого кола освітян.

Аналіз тематики курсів, що наявні на інформаційній платформі, свідчить про їх спрямованість на поширення інновацій у системі освіти й, зокрема, у соціально-педагогічній діяльності. Так, у рубриках „Громадянська освіта”, „Підвищення кваліфікації учителів”, „Ти можеш усе! Можливості безмежні!” та інших освітяни можуть долучитися до проходження курсів: „Підвищення кваліфікації педагогічних працівників: нові вимоги і можливості впровадження інновацій в школах”, „Протидія та попередження

булінгу (цькуванню) в закладах освіти”, „Медіаграмотність для освітян”, „Медіаграмотність: практичні навички”, „Жінки та чоловіки: гендер для всіх”, „Комунікаційні інструменти для побудови репутації”, „Критичне мислення для освітян”, „Візуалізація даних”, „Дизайн-мислення для інновацій”, „Основи інформаційної безпеки”, „Сучасне керівництво проектами – мистецтво порушення правил”, „Word та Excel: інструменти і лайфхаки”, „Сексуальна освіта”, „Соціальна робота з людьми, які мають хронічні захворювання”, „Соціальний менеджмент і залучення зацікавлених сторін”, „Як створити стартап”, „Як знайти роботу своєї мрії”, мовні курси, підготовка до ЗНО та ін.

Інформаційна платформа EdEra, що також відіграла важливу роль у підготовці майбутніх фахівців – соціальних педагогів в експериментальному дослідженні, є студією онлайн-освіти, на якій розміщено інтерактивні підручники, онлайн-курси, освітні спеціальні проекти.

У ході формувального експерименту увазі майбутніх соціальних педагогів, що заходили на платформу з метою підвищення рівня професійної готовності, були доступні онлайн-курси: „Very verified: онлайн-курс з медіаграмотності”, „Права людини в освітньому просторі”, „Дім (не)безпеки”, „Академічна доброчесність”, „Ключові уміння 21-го століття”, „З місця в кар’єру: курс на кар’єрні зміни”, „Публічні консультації, навички діалогу та медіації для потреб публічної служби”, „Соціальне підприємництво та конкурентоспроможність”, „Колошкільне дитинознавство”, „Робота вчителя початкових класів із дітьми з особливими освітніми потребами”, „Онлайн-курс для вчителів початкової школи”, „Недискримінаційний підхід у навчанні”, „Участь батьків у організації інклюзивного навчання”, „Протидія торгівлі людьми в Україні”, „Людина та держава: правила гри”.

Як бачимо з тематики курсів, багато з них мають виключно соціально-педагогічну спрямованість, що дозволило зорієнтувати майбутніх соціальних педагогів у сучасному інноваційному освітньому просторі, допомагаючи

компетентно вирішувати завдання соціального виховання дітей та молоді у процесі здійснення різних видів освітньої діяльності.

Суттєвим джерелом інноваційних знань виявився онлайн-ресурс *EdEra Books* – соціальний проект інтерактивної освітньої літератури, де онлайн-книги складаються з ілюстрованих текстів із включеними відео та тестами для перевірки здобутих знань. Звернення до цього інформаційного ресурсу дозволило поєднати різні методи сприйняття майбутніми соціальними педагогами інформації і підвищити рівень їхньої інноваційно-технологічної готовності. Цьому сприяли визначні характеристики розміщеного на сайті інформаційного контенту, а саме: якісне систематизоване подання інформації, доречні відео ілюстрації та візуалізації, органічно вбудовані в основний контент тести та тренажери, адаптованість до будь-якого пристрою, можливість змінювати розмір кеглю та режими перегляду (денний, нічний, сепія), цілодобовий та повний онлайн-доступ, можливість коментування кожної сторінки підручника, безкоштовний доступ.

Розкриваючи можливості подібних інноваційних технологій у напрямі швидкого доступу освітян до важливої та корисної інформації, слід відзначити, що деякі репрезентовані на платформі розробки, як наприклад, Інтерактивний посібник з навчальними відео та інформацією з дистанційного курсу „Онлайн-курс для вчителів початкової школи”, відкриті для коментування і зворотного зв'язку, залучають студентів для участі у обговоренні та конструктивній дискусії, заохочують ділитися власним практичним досвідом реалізації продемонстрованих методик. Крім того, існують й інші розширені можливості, зокрема, на будь-яку сторінку посібника можна потрапити здійснивши відповідний запит у Google, а з кожної сторінки. слідує за покликанням є можливість увійти у повну версію онлайн-курсу (інтерактивний журнал „Європейський механізм захисту прав людини”, „інтерактивний посібник-глосарій для вчителів початкових класів”, „Антикорупційний урок: короткий навчальний

посібник”, „Лайфхаки з української літератури”, „Лайфхаки з української мови” та ін.).

Ще один знаний в Україні освітянський ресурс – *сайт громадської організації Гендерний інформаційно-аналітичний центр „Крона”*, мета діяльності якої полягає у сприянні утвердженню в українському суспільстві, насамперед, у системі освіти, демократичних цінностей, справедливості, і передусім – гендерної рівності. Робота ГІАЦ „Крона” має переважно інформаційно-просвітницький характер. Організацією ініціюються проекти з неформальної освіти, що сприяють підвищенню рівня гендерної чутливості та компетентності тих, хто здійснює суттєвий вплив на розвиток світогляду учнів, формування суспільної думки у цілому.

Згідно аналізу представленого на сайті контенту, для педагогічного товариства закладів освіти і майбутніх фахівців пропонуються тренінгові програми, очні та дистанційні за допомогою спеціально створеного онлайн-ресурсу. На сайті репрезентовані корисні у майбутній соціально-педагогічній діяльності студентів інформаційно-методичні ресурси – електронні версії науково-публіцистичного гендерного журналу „Я”, посібників для освітян та журналістської спільноти, дослідницьких звітів, аналітичних та довідкових матеріалів, підготовлених ГІАЦ „Крона”, а також широка ресурсна база з гендерної тематики (публікації, нормативні документи, відеоролики тощо). Важливо відзначити і таку інновацію, представлену на сайті ГІАЦ „Крона”, як Гендерна експертна платформа, яку було створено для об’єднання зусиль кращих фахівчинь і фахівців з гендерної проблематики, генерування нових ідей щодо анти дискримінаційного перетворення соціально-педагогічного простору закладів освіти.

Одним є найбільш потужних осередків навчання упродовж життя для освітян, який відповідає усім вимогам часу і доступний онлайн, є, створена *громадською організацією „ЕдКемп Україна”* інституція для підвищення кваліфікації українських освітян „Біла ворона”, на якій відкрито постійні програми професійного зростання. На цій інформаційній платформі учасниці

і учасники: знайомляться з передовими освітніми трендами, всесвітньовідомими експертками й експертами, продуктивним українським досвідом; підвищують свої знання й уміння. „Біла ворона” працює не лише для шкільного вчителства, хоча це й основна цільова аудиторія осередку, а пропонує просвітницькі програми як широкого кола педагогічних працівників і адміністраторів усіх ланок освіти, так і батьків та тих, хто лише опановує і планує педагогічну діяльність.

Так, наразі на платформі репрезентовано посилення на корисні для соціальних педагогів програми: 1) „Змінитися за 7 днів” - просвітницький курс, що є результатом українсько-фінської ініціативи з трансформації школи й забезпечує інтеграцію вітчизняними освітянами фінського досвіду організації аудиту сильних і слабких сторін закладу, проведення соціально-педагогічних уроків і тренінгів (як для педагогічного колективу, так і для адміністрації й допоміжного персоналу), розробки педагогами власної програми вдосконалення школи; 2) „ЕдМандри” - програму освітніх експедицій до різних країн та Україною за успішними кейсами: теорія, практика та зміни на місцях, завдяки якій слухачі і слухачки, які беруть участь у програмі, стають її амбасадорками / амбасадорами на місцях: до початку експедиції за спеціально розробленою методикою здійснюють аналіз середовища свого закладу освіти, а після повернення – реалізують розроблені кроки змін.

Говорячи про такий елемент організаційно-методичної роботи соціального педагога в аспекті підвищення рівня кваліфікації фахівців, не можна не відзначити і такий потужний інформаційний ресурс, як портал „Всеосвіта”, що містить найрозширенішу та найактуальнішу базу навчальних матеріалів, серед яких окрім інформації з різних навчальних предметів, є курси соціально-педагогічної спрямованості. За кожний викладений матеріал користувачі безкоштовно отримують Свідоцтво про публікацію, а також офіційні нагородні документи, що засвідчують кількісний вклад у розвиток проекту „Всеосвіта”.

Працюючи з сайтом „Всеосвіта” студенти опрацьовували публікації, зібрані у зручних форматах: статті, наукові роботи, відеоуроки, презентації; проходили онлайн-тестування, ознайомлювалися з планами і робочими програмами та іншими

методичними матеріалами; проходили онлайн-курси, прослуховували вебінари на соціально-педагогічну тематику.

Готуючись до занять зі студентами викладачі користувалися бібліотекою методичних розробок „Всеосвіти”, конструктором тестів для перевірки знань студентів, проведення самостійних і контрольних робіт. Відзначимо, що на сайті також наявна така корисна для педагогів програма, як скорочувач покликань – генератор динамічних QR-кодів.

Корисним організаційно-методичним ресурсом сучасного соціального педагога виступає й сайт неприбуткової громадської спілки „Освіторія”, діяльність якої спрямована на сприяння розвитку освіти в Україні, створенні інноваційних шкіл і програм, допомоги педагогам у підвищенні кваліфікації, наданні доступу до якісної освіти малозабезпеченим дітям.

Відзначимо, що значна кількість просвітницьких курсів та інформаційних ресурсів, представлених на платформах є у безкоштовному доступі онлайн у режимі 24/7, що становить важливий інноваційний ресурс для реалізації соціальним педагогом організаційно-методичної функції, потребуючи, разом з цим від фахівця певних навичок користувача й загального високого рівня інноваційно-технологічної готовності.

Таким чином, верифікація розроблених умов здійснювалася шляхом реалізації мотивувальних інноваційних соціально-педагогічних заходів з використанням інноваційних технологій тренінгу, тьюторингу, меторингу, коучингу, соціально-педагогічного проектування, заохоченні участі студентів у семінарах, тренінгах, круглих столах, майстер-класах, організації індивідуального соціально-педагогічного онлайн-консультування, надання мотиваційної підтримки; розробки і впровадження цілісного інформаційного кластеру – комплексу авторських програм та методичного забезпечення спецкурсів з соціально-педагогічної інноватики, оновлення змісту педагогічної практики на засадах квазіпрофесійного підходу; відтворення реальних професійних ситуацій та фрагментів майбутньої професійної діяльності за допомогою інтерактивних вправ, імітаційних ігор, проєктивних методик, використання інноваційних технологічних

ресурсів, засобів медіаосвіти та інформаційно-комунікаційних технологій, генераторів практичних завдань, технології візуалізації ідей, надання студентам можливості підвищення фахового рівня на інноваційних ресурсних інтернет-платформах тощо.

2.3. Аналіз результатів експериментального дослідження

Експериментальне дослідження підготовки майбутніх соціальних педагогів до використання інноваційних технологій у професійній діяльності включало у себе три етапи:

- перший – констатувальний – було організовано попереднє вивчення стану інноваційно-технологічної готовності майбутніх соціальних педагогів у системі вищої освіти;
- другий – формувальний – було впроваджено визначені нами педагогічні умови підготовки майбутніх соціальних педагогів до використання інноваційних технологій у професійній діяльності;
- третій – контрольний або діагностичний – виявлення кількісних і якісних відмінностей експериментальної та контрольної груп, у якому були використані ті ж методики й математичні обчислення (див. підрозділ 1.3.).

Науково-теоретичний аналіз досліджуваної проблеми передбачає здійснення аналізу кількісних і якісних значень, визначених нами критеріїв підготовки майбутніх соціальних педагогів до використання інноваційних технологій у професійній діяльності (мотиваційно-аксіологічним, технологічно-компетентнісним, креативно-діяльнісним), запровадження методів вторинної статистичної обробки та зіставлення отриманих результатів із положенням нульової гіпотези. Відзначимо, що зіставлення проводилось у контрольній та експериментальній групі як на початку так і на при кінці експериментального втручання.

Аналізуючи результати формувального експерименту стану інноваційно-технологічної готовності майбутніх соціальних педагогів за

мотиваційно-аксіологічним критерієм, який включає комплекс мотиваційно-ціннісних утворень особистості професійного спрямування: мотивів, цінностей, інтересів, потреб, що включає, зокрема, ціннісні установки студента – майбутнього соціального педагога, передбачає активне прагнення до використання освітніх інновацій, сформоване відношення до майбутньої соціально-педагогічної діяльності як до простору освітніх інновацій, потребу у формуванні та самовихованні власної інноваційної компетентності, прагнення до особистісного самовдосконалення, поширення інновацій у власному житті. До мотиваційно-аксіологічного критерію належить сформованість мотивації до використання інноваційних технологій у професійній діяльності, усвідомлення необхідності виконання професійних функцій на засадах інноваційної педагогіки.

Зазначимо, що після впровадження в освітній процес розроблених нами педагогічних умов підготовки майбутніх соціальних педагогів до використання інноваційних технологій у професійній діяльності, за першим показником „наявність мотивації до використання інноваційних технологій у професійній діяльності” мотиваційно-аксіологічного критерію (таб. 2.1.).

Таблиця 2.1.

Динаміка за показником „наявність мотивації до використання інноваційних технологій у професійній діяльності” контрольної та експериментальної груп на початку та після проведення експерименту, %

Рівні	На початку експерименту		Після експерименту	
	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ
Діяльнісно-творчий	11,4	10,7	21,7	13,1
Інформативно-усвідомлений	40,1	42,7	55,0	45,2
Емпірично-емоційний	48,5	46,6	23,3	41,7

За результатами, які подані в таблиці 2.1., можемо констатувати, що кількість майбутніх соціальних педагогів з емпірично-емоційним рівнем за

показником „наявність мотивації до використання інноваційних технологій у професійній діяльності” зменшилась:

– у групі ЕГ $\Delta = 25,2\%$ (збільшення кількості студентів з інформативно-усвідомленим рівнем $\Delta = 14,9\%$ та діяльнісно-творчим рівнем $\Delta = 10,4\%$);

– у групі КГ $\Delta = 4,8\%$ (збільшення кількості студентів з інформативно-усвідомленим рівнем $\Delta = 2,4\%$ та діяльнісно-творчим рівнем $\Delta = 2,4\%$).

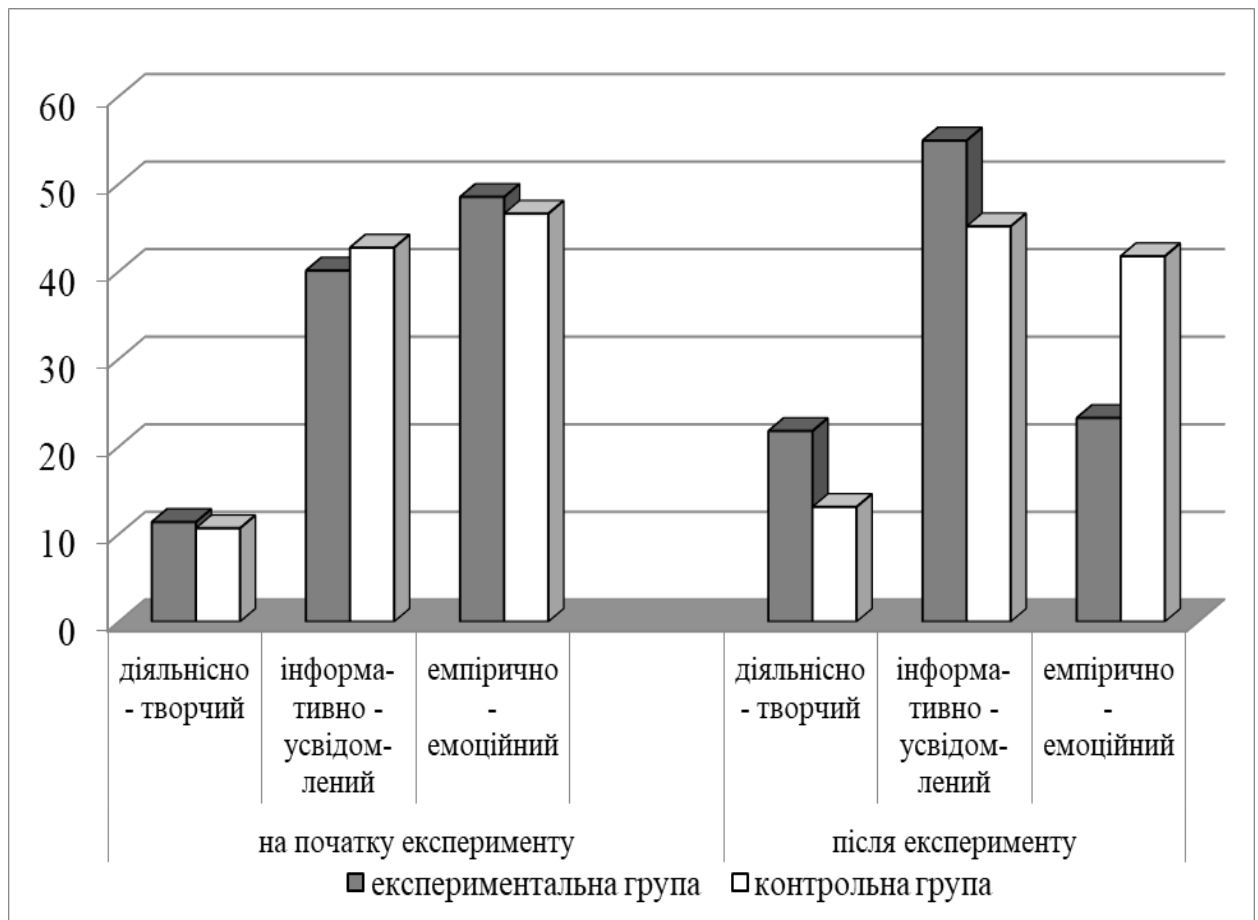

Рис. 2.1. Динаміка за показником „наявність мотивації до використання інноваційних технологій у професійній діяльності” в експериментальній (ЕГ) та контрольній (КГ) групах

Що стосується другого показника „усвідомлення значущості інновацій у системі освіти та впровадження їх у професійній діяльності” мотиваційно-аксіологічного критерію (див. таблиця 2.2. та рисунок 2.2.), зафіксовано, що кількість майбутніх соціальних педагогів з емпірично-емоційним рівнем

також зменшилась: у групі ЕГ $\Delta = 22,8\%$ (збільшення кількості студентів з інформативно-усвідомленим рівнем $\Delta = 10,9\%$ та діяльнісно-творчим рівнем $\Delta = 11,9\%$) в той час як у групі КГ $\Delta = 4,4\%$ (збільшення кількості студентів з інформативно-усвідомленим рівнем $\Delta = 2,9\%$ та діяльнісно-творчим рівнем $\Delta = 1,5\%$).

Таблиця 2.2.

Динаміка за показником „усвідомлення значущості інновацій у системі освіти та впровадження їх у професійній діяльності” контрольної та експериментальної груп на початку та після проведення експерименту, %

Рівні	На початку експерименту		Після експерименту	
	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ
Діяльнісно-творчий	14,9	13,1	26,7	14,6
Інформативно-усвідомлений	37,6	38,8	48,5	41,7
Емпірично-емоційний	47,5	48,1	24,8	43,7

Отримані дані візуалізовано на рисунку 2.2.

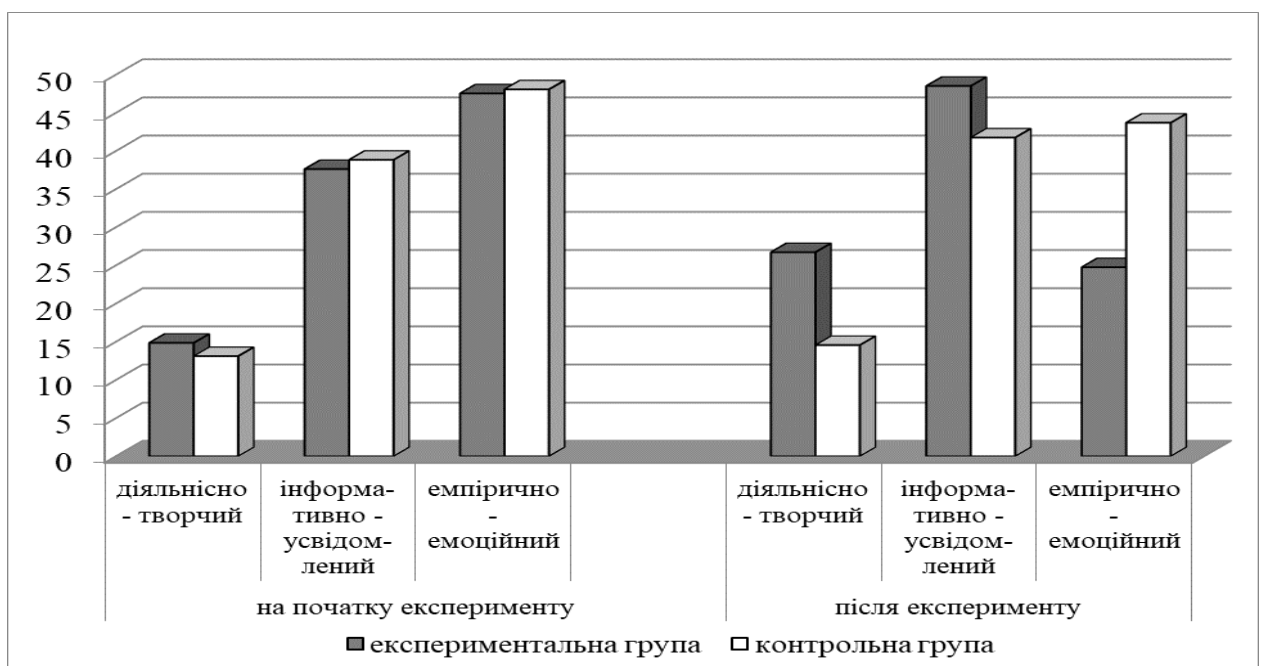

Рис. 2.2. Динаміка за показником „усвідомлення значущості інновацій у системі освіти та впровадження їх у професійній діяльності” в експериментальній (ЕГ) та контрольній (КГ) групах

Таблиця 2.3.

Динаміка за показником „прагнення до саморозвитку та оволодіння новими методиками у професійній діяльності” контрольної та експериментальної груп на початку та після проведення експерименту, %

Рівні	На початку експерименту		Після експерименту	
	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ
Діяльнісно-творчий	10,9	13,1	23,3	14,6
Інформативно-усвідомлений	39,6	36,4	52,0	39,3
Емпірично-емоційний	49,5	50,5	24,7	46,1

За третім показником „прагнення до саморозвитку та оволодіння новими методиками у професійній діяльності” мотиваційно-аксіологічного критерію, можемо констатувати також зменшення емпірично-емоційного рівня у майбутніх соціальних педагогів, зокрема у групі ЕГ $\Delta = 24,8\%$ (збільшення кількості студентів з інформативно-усвідомленим рівнем $\Delta = 12,4\%$ та діяльнісно-творчим рівнем $\Delta = 12,4\%$); у групі КГ $\Delta = 4,4\%$ (збільшення кількості студентів з інформативно-усвідомленим рівнем $\Delta = 2,9\%$ та діяльнісно-творчим рівнем $\Delta = 1,5\%$).

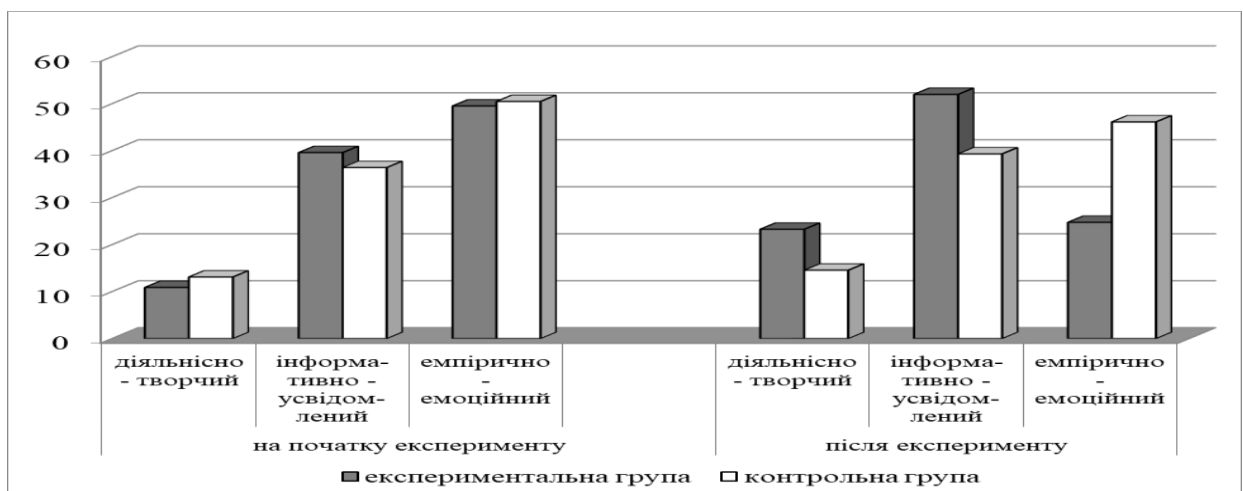

Рис. 2.3. Динаміка за показником „прагнення до саморозвитку та оволодіння новими методиками у професійній діяльності” в експериментальній (ЕГ) та контрольній (КГ) групах

Охарактеризуємо другий критерій, а саме технологічно-компетентнісний, який відповідає за наявність у майбутнього соціального педагога системи базових знань з основ педагогічної інноватики, інноваційних форм і методів соціального виховання та надання соціальних послуг населенню, проектувати інноваційні засоби технологічної професійної діяльності для вирішення типових професійних завдань.

Конкретизуємо отримані дані за технологічно-компетентнісним критерієм підготовки майбутніх соціальних педагогів до використання інноваційних технологій у професійній діяльності.

Результати рівнів стану інноваційно-технологічної готовності майбутніх соціальних педагогів за трьома показниками подано у таблицях 2.4., 2.5., 2.6. та рисунках 2.4., 2.5, 2.6.

Таблиця 2.4.

Динаміка за показником „наявність знань інноваційних технологій у професійній діяльності” контрольної та експериментальної груп на початку та після проведення експерименту, %

Рівні	На початку експерименту		Після експерименту	
	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ
Діяльнісно-творчий	11,9	9,7	22,3	11,1
Інформативно-усвідомлений	31,7	36,4	45,6	40,8
Емпірично-емоційний	56,4	53,9	32,1	48,1

За результатами, відображеними в таблиці 2.4. та на рисунку 2.4., можемо констатувати, що кількість майбутніх соціальних педагогів з емпірично-емоційним рівнем зменшилася за першим показником „наявність знань інноваційних технологій у професійній діяльності” технологічно-компетентнісного критерію, зокрема у групі ЕГ $\Delta = 24,3\%$ (збільшення кількості студентів з інформативно-усвідомленим рівнем $\Delta = 13,9\%$ та

діяльнісно-творчим рівнем $\Delta = 10,4 \%$); у групі КГ $\Delta = 5,8 \%$ (збільшення кількості студентів з інформативно-усвідомленим рівнем $\Delta = 4,4 \%$ та діяльнісно-творчим рівнем $\Delta = 1,4 \%$).

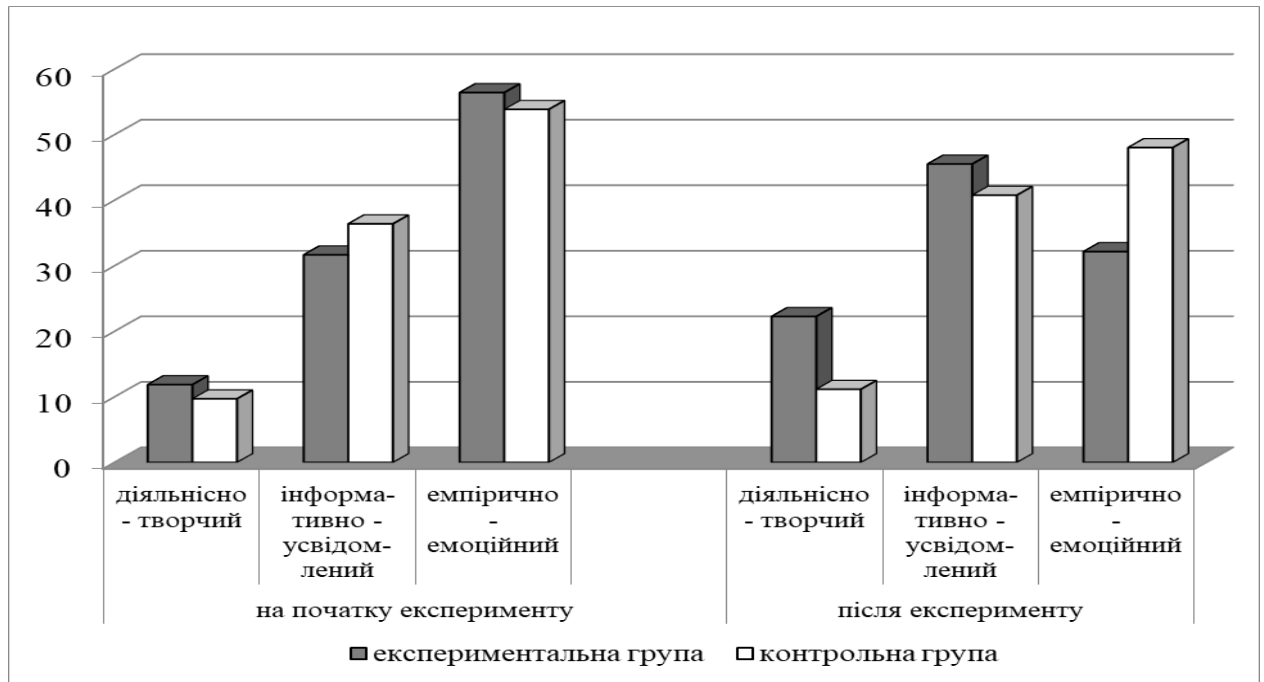

Рис. 2.4. Динаміка за показником „наявність знань інноваційних технологій у професійній діяльності” в експериментальній (ЕГ) та контрольній (КГ) групах

Таблиця 2.5.

Динаміка за показником „теоретичні та практичні знання та вміння, які необхідні в процесі вирішення професійних завдань” контрольної та експериментальної груп на початку та після проведення експерименту, %

Рівні	На початку експерименту		Після експерименту	
	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ
Діяльнісно-творчий	9,9	8,7	23,3	9,7
Інформативно-усвідомлений	40,6	46,6	53,5	49,0
Емпірично-емоційний	49,5	44,7	23,2	41,3

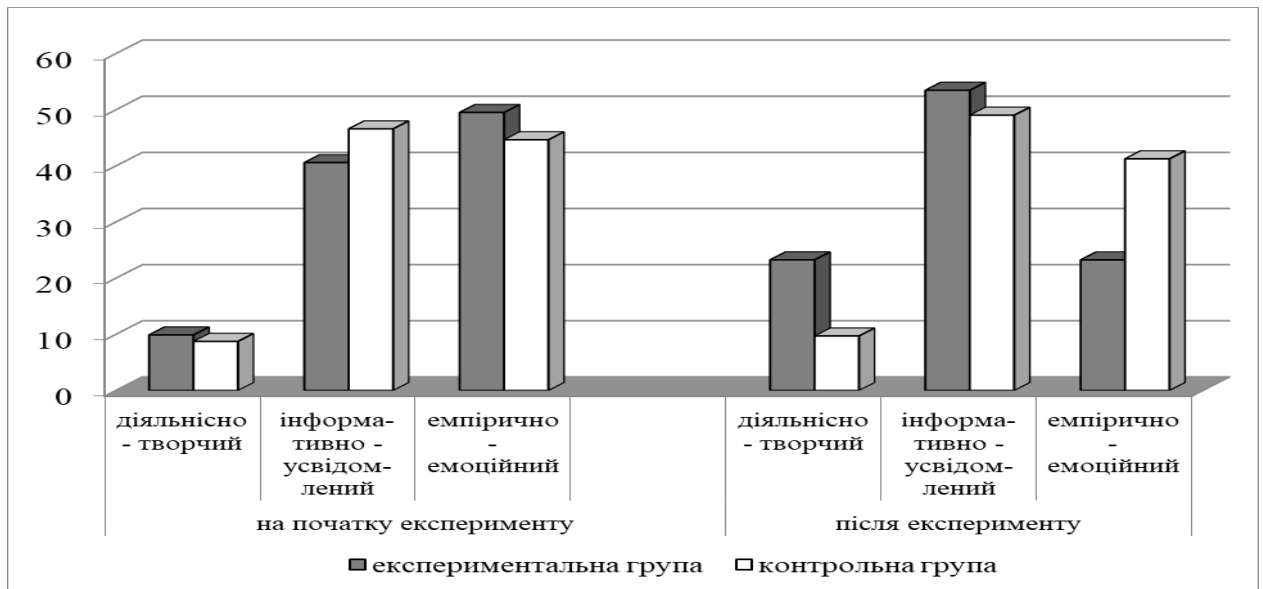

Рис. 2.5. Динаміка за показником „теоретичні та практичні знання та вміння, які необхідні в процесі вирішення професійних завдань” в експериментальній (ЕГ) та контрольній (КГ) групах

За другим показником „теоретичні та практичні знання та вміння, які необхідні в процесі вирішення професійних завдань” технологічно-компетентнісного критерію (див. таблиця 2.5. та рисунок 2.5.) можемо констатувати, що кількість майбутніх соціальних педагогів з емпірично-емоційним рівнем знань також зменшилась: у групі ЕГ $\Delta = 26,3\%$ (збільшення кількості студентів з інформативно-усвідомленим рівнем $\Delta = 12,9\%$ та діяльнісно-творчим рівнем $\Delta = 13,4\%$); у групі КГ $\Delta = 3,4\%$ (збільшення кількості студентів з інформативно-усвідомленим рівнем $\Delta = 2,4\%$ та діяльнісно-творчим рівнем $\Delta = 1,0\%$).

Таблиця 2.6.

Динаміка за показником „знання деонтологічних аспектів роботи соціального педагога” контрольної та експериментальної груп на початку та після проведення експерименту, %

Рівні	На початку експерименту		Після експерименту	
	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ
Діяльнісно-творчий	9,9	12,6	22,3	13,6
Інформативно-усвідомлений	31,7	32,1	46,5	36,9
Емпірично-емоційний	58,4	55,3	31,2	49,5

За результатами, наведеними в таблиці 2.6. та на рисунку 2.6., можемо констатувати, що кількість майбутніх соціальних педагогів з емпірично-емоційним рівнем зменшилася за третім показником „знання деонтологічних аспектів роботи соціального педагога” технологічно-компетентнісного критерію, зокрема у групі ЕГ $\Delta = 27,2\%$ (збільшення кількості студентів з інформативно-усвідомленим рівнем $\Delta = 14,8\%$ та діяльнісно-творчим рівнем $\Delta = 12,4\%$); у групі КГ $\Delta = 5,8\%$ (збільшення кількості студентів з інформативно-усвідомленим рівнем $\Delta = 4,8\%$ та діяльнісно-творчим рівнем $\Delta = 1,0\%$).

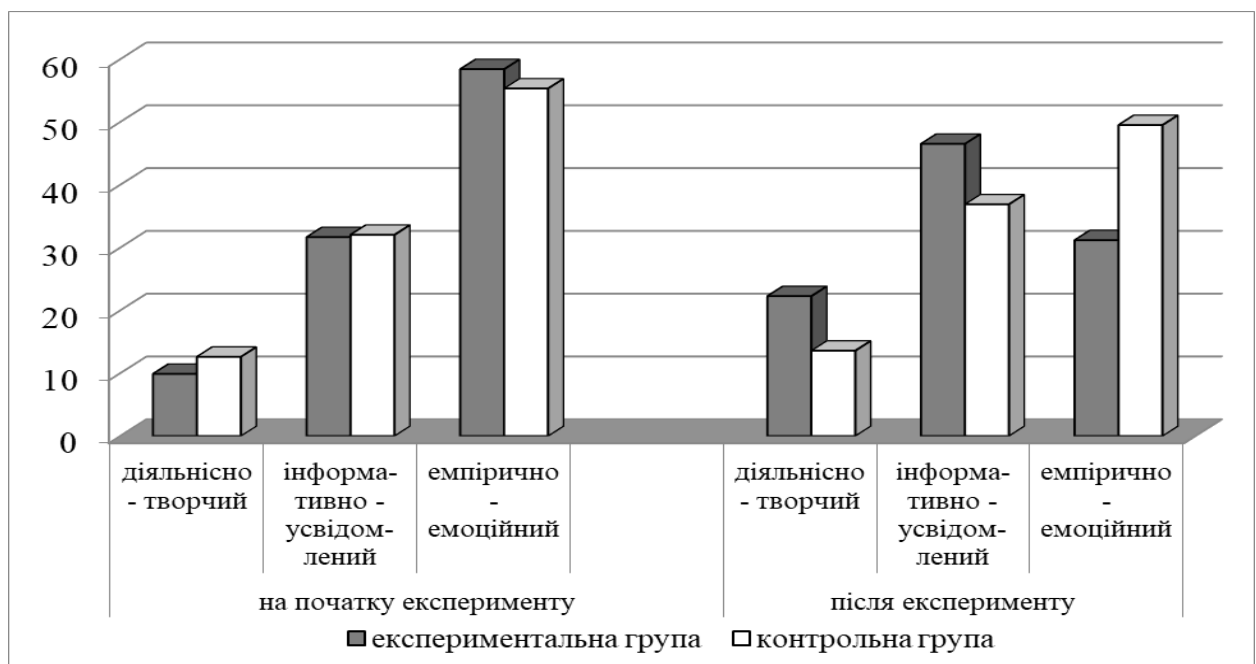

Рис. 2.6. Динаміка за показником „ знання деонтологічних аспектів роботи соціального педагога” в експериментальній (ЕГ) та контрольній (КГ) групах

Продовжуючи характеристику стану інноваційно-технологічної готовності майбутніх соціальних педагогів за креативно-діяльнісним критерієм, який визначає сформованість у майбутніх фахівців вмінь та навичок використання інноваційних технологій, озброєність інноваційними засобами, прийомами, технологіями професійної діяльності, вміння

адаптувати провідний інноваційний досвід та використовувати новітні здобутки науково-технічного прогресу для здійснення професійних функцій соціального педагога, проаналізуємо дані, отримані за першим показником „наявність умінь та навичок використання інноваційних технологій” (див. таблиця 2.7. та рисунок 2.7.).

Таблиця 2.7.

Динаміка за показником „наявність умінь та навичок використання інноваційних технологій” контрольної та експериментальної груп на початку та після проведення експерименту, %

Рівні	На початку експерименту		Після експерименту	
	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ
Діяльнісно-творчий	6,4	8,8	19,8	10,2
Інформативно-усвідомлений	39,6	35,9	57,4	40,8
Емпірично-емоційний	54,0	55,3	22,8	49,0

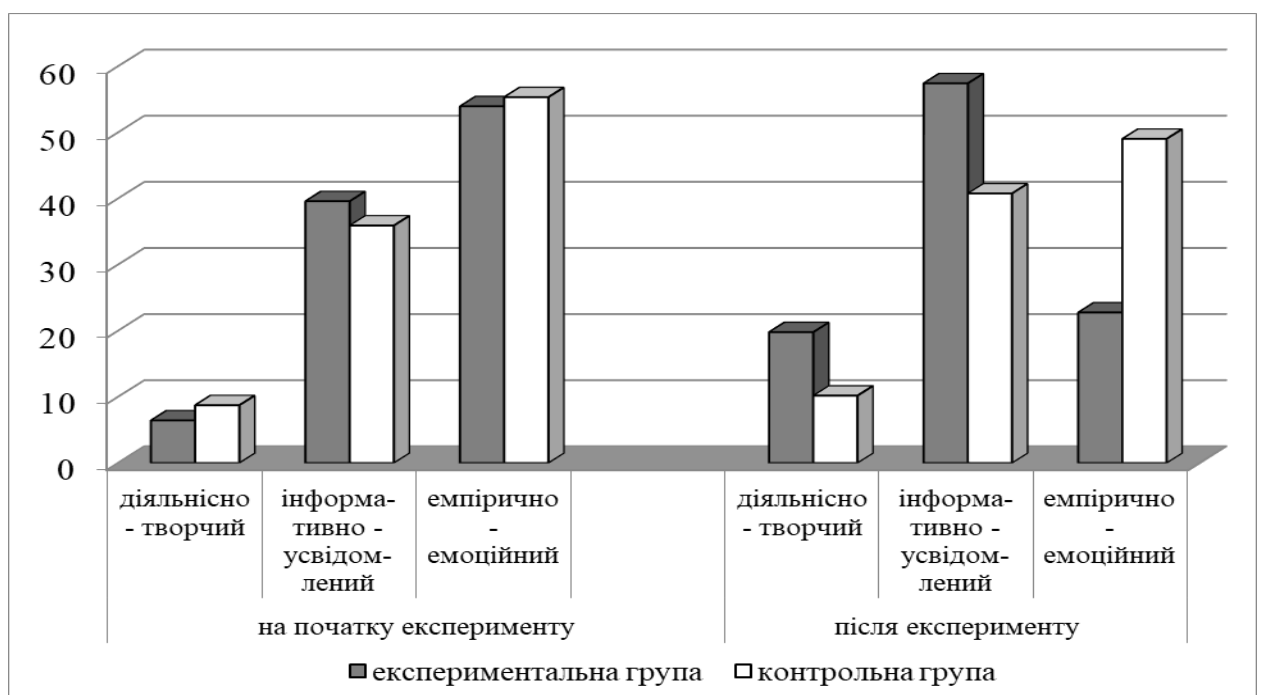

Рис. 2.7. Динаміка за показником „наявність умінь та навичок використання інноваційних технологій” в експериментальній (ЕГ) та контрольній (КГ) групах

За результатами, відображеними в таблиці 2.7. та на рисунку 2.7., можемо констатувати, що кількість майбутніх соціальних педагогів з емпірично-емоційним рівнем зменшилася за першим показником „наявність умінь та навичок використання інноваційних технологій” креативно-діяльнісного критерію, зокрема у групі ЕГ $\Delta = 31,2\%$ (збільшення кількості студентів з інформативно-усвідомленим рівнем $\Delta = 17,8\%$ та діяльнісно-творчим рівнем $\Delta = 13,4\%$); у групі КГ $\Delta = 6,3\%$ (збільшення кількості студентів з інформативно-усвідомленим рівнем $\Delta = 4,9\%$ та діяльнісно-творчим рівнем $\Delta = 1,4\%$).

Таблиця 2.8.

Динаміка за показником „уміння та навички користуватися інструментарієм професійної діяльності” контрольної та експериментальної груп на початку та після проведення експерименту, %

Рівні	На початку експерименту		Після експерименту	
	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ
Діяльнісно-творчий	12,9	13,5	25,3	15,0
Інформативно-усвідомлений	32,7	37,9	47,5	41,3
Емпірично-емоційний	54,4	48,6	27,2	43,7

За результатами, наведеними в таблиці 2.8. та на рисунку 2.8., можемо констатувати, що кількість майбутніх соціальних педагогів з емпірично-емоційним рівнем також зменшилася і за другим показником „уміння та навички користуватися інструментарієм професійної діяльності” креативно-діялісним критерієм, у групі ЕГ $\Delta = 27,2\%$ (збільшення кількості студентів з інформативно-усвідомленим рівнем $\Delta = 14,8\%$ та діялісно-творчим рівнем $\Delta = 12,4\%$); у групі КГ $\Delta = 4,9\%$ (збільшення кількості студентів з інформативно-усвідомленим рівнем $\Delta = 3,4\%$ та діялісно-творчим рівнем $\Delta = 1,5\%$).

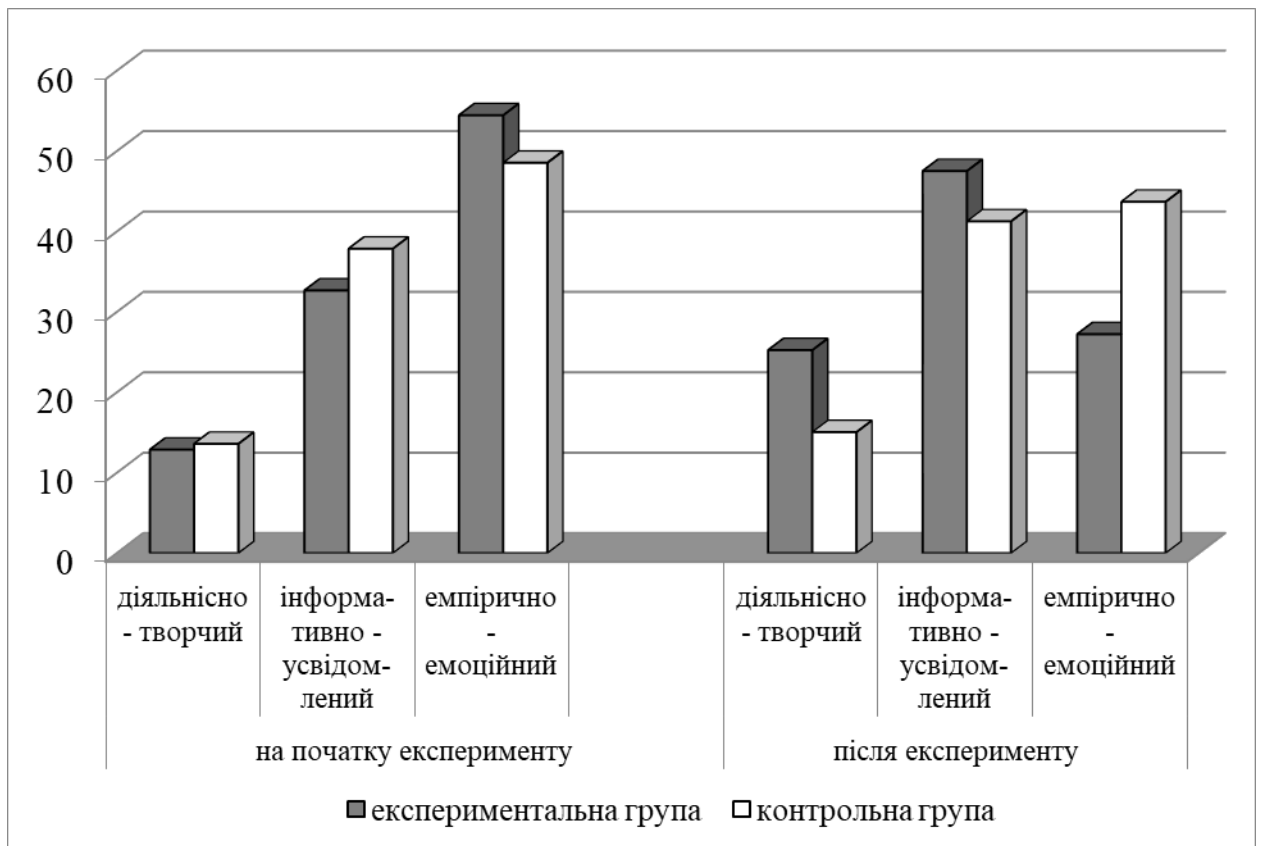

Рис. 2.8. Динаміка за показником „уміння та навички користуватися інструментарієм професійної діяльності” в експериментальній (ЕГ) та контрольній (КГ) групах

Характеризуючи третій показник „уміння розв’язувати проблемні ситуації у професійній діяльності використовуючи інноваційний досвід” креативно-діяльнісного критерію (див. таблиця 2.9. та рисунок 2.9.), можемо стверджувати, що емпірично-емоційний рівень знань зменшився у групі ЕГ $\Delta = 22,3\%$ (збільшення кількості студентів з інформативно-усвідомленим рівнем $\Delta = 10,9\%$ та діяльнісно-творчим рівнем $\Delta = 11,4\%$); у групі КГ $\Delta = 4,9\%$ (збільшення кількості студентів з інформативно-усвідомленим рівнем $\Delta = 3,4\%$ та діяльнісно-творчим рівнем $\Delta = 1,5\%$).

Таблиця 2.9.

Динаміка за показником „уміння розв’язувати проблемні ситуації у професійній діяльності використовуючи інноваційний досвід” контрольної та експериментальної груп на початку та після проведення експерименту, %

Рівні	На початку експерименту		Після експерименту	
	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ
Діяльнісно-творчий	9,9	10,7	21,3	12,2
Інформативно-усвідомлений	39,6	42,7	50,5	46,1
Емпірично-емоційний	50,5	46,6	28,2	41,7

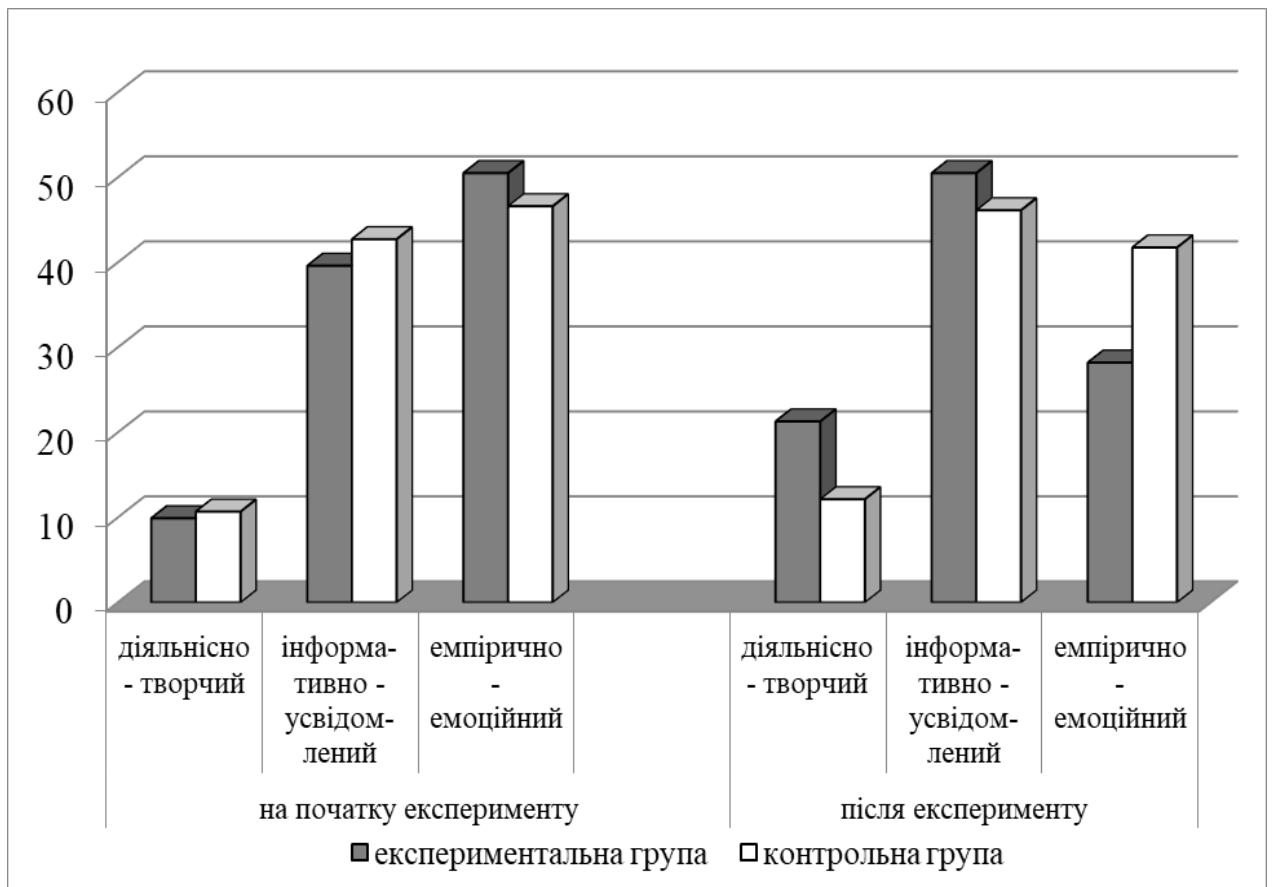

Рис. 2.9. Динаміка за показником „уміння розв’язувати проблемні ситуації у професійній діяльності використовуючи інноваційний досвід” в експериментальній (ЕГ) та контрольній (КГ) групах

Аналіз результатів диференційованих показників трьох критеріїв дав

можливість порівняти рівні сформованості інноваційно-технологічної готовності майбутніх соціальних педагогів у ЕГ та КГ за даними вхідного та кінцевого зрізів. Динаміку подано у таблиці 2.10.

Таблиця 2.10.

Рівні сформованості інноваційно-технологічної готовності майбутніх соціальних педагогів у ЕГ та КГ за даними вхідного та кінцевого зрізів (у %)

Критерії	Етапи експерименту	Рівні					
		Діяльнісно-творчий		Інформативно-усвідомлений		Емпірично-емоційний	
		ЕГ	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ
Мотиваційно-аксіологічний	констат.	12,4	12,3	39,1	39,3	48,5	48,4
	контр.	23,9	14,1	51,8	42,1	24,3	43,8
Технологічно-компетентнісний	констат.	10,6	10,4	34,6	38,3	54,8	51,3
	контр.	22,6	11,5	48,5	42,2	28,9	46,3
Креативно-діяльнісний	констат.	9,7	11,0	37,3	38,8	53,0	50,2
	контр.	22,1	12,5	51,8	42,7	26,1	44,8

Узагальнення результатів аналізу стану підготовки майбутніх соціальних педагогів до використання інноваційних технологій у професійній діяльності засвідчило, що за всіма визначеними критеріями в ЕГ відбулися суттєві зміни – кількість студентів, які перебували на емпірично-емоційному рівні, зменшилася на 25,7 %, порівняно з КГ, де позитивний приріст на емпірично-емоційному рівні склав 5 %; приріст за показниками діялісно-творчого рівня підготовки майбутніх соціальних педагогів склав в ЕГ 12 % порівняно з 1,5 % КГ.

Результати контрольного експерименту за мотиваційно-аксіологічним критерієм показали, що майбутні соціальні педагоги ЕГ стали більш умотивованими до успіху в використанні інноваційних технологій в професійній діяльності, що забезпечило покращення результатів на діялісно-творчому рівні на 11,5 %, інформативно-усвідомленому на 12,7 % та зменшення емпірично-емоційного рівня на 24,2 %. Отримані дані показали, що студенти виявляють ширший інтерес і позитивне ставлення до того, що пов'язано з професійною діяльністю майбутнього соціального

педагога та прагнуть до саморозвитку та самовдосконалення, активно беруть участь у професійно важливих справах.

Результатом діагностичного рівня за технологічно-компетентнісним критерієм стало значне покращення (діяльнісно-творчого рівня на 12 %, інформативно-усвідомленого – на 13,9 %, емпірично-емоційний рівень зменшився на 25,9 %) професійних знань, які є підґрунтям підготовки майбутніх соціальних педагогів до використання інноваційних технологій у професійній діяльності.

За результатами проведеного експериментального дослідження креативно-діялісного критерію встановлено, що покращення відбулися в ЕГ на діялісно-творчому рівні на 12,4 %, інформативно-усвідомленому – на 14,5 %, відповідно на емпірично-емоційному рівні відбулося зменшення на 26,9 %. Студенти ЕГ виявилися більш обізнаними з питань соціально-технологічної, дослідницької, організаційно-управлінської та соціально-проектної діяльності в професії.

Узагальнення результатів аналізу стану підготовки майбутніх соціальних педагогів до використання інноваційних технологій у професійній діяльності, засвідчило, що за всіма визначеними критеріями в ЕГ відбулися суттєві зміни (кількість студентів ЕГ, яка знаходилася на емпірично-емоційному рівні, зменшилася на 25,7 % порівняно з 5 % КГ, а приріст за показниками діялісно-творчого рівня підготовки майбутніх соціальних педагогів склав в ЕГ 12 % порівняно з 1,5 % КГ).

Для перевірки ефективності експерименту була застосована методика порівняння середніх величин \bar{X}_1 та \bar{X}_2 за критерієм Стьюдента. Коефіцієнт Стьюдента для двох сукупностей (початкової та кінцевої) з різними дисперсіями S_1^2 та S_2^2 підраховується за формулою [69]:

$$t_{\text{емп}} = \frac{\bar{X}_2 - \bar{X}_1}{\sqrt{S_1^2/n_1 + S_2^2/n_2}} \quad (2.1.)$$

де n_1 та n_2 – обсяг сукупностей.

Вибираючи довірчу імовірність недопущення помилки α , отриманий коефіцієнт порівнюється з критичним (табличним) значенням коефіцієнта Стюдента t_α для даного числа ступенів свободи k ($k = n - 1$). Статистична вірогідність гіпотези підтверджується з даною імовірністю, якщо отриманий коефіцієнт Стюдента не менше, ніж табличний.

Нульова гіпотеза, яка передбачає, що середні у двох сукупностях рівні, відхиляється, якщо $t_{\text{емп}} > t_\alpha$, для рівня значущості α . У цьому випадку приймається альтернативна гіпотеза про достовірну відмінність середніх у двох розглянутих сукупностях, тобто робиться висновок щодо ефективності експериментального впливу.

Таблиця 2.11.

Дослідження динаміки показників експериментальної і контрольної груп за критерієм Стюдента

Критерій	$t_{\text{емп}}$		t_α
	ЕГ	КГ	
Мотиваційно-аксіологічний	10,55	3,87	4,3
Технологічно-компетентнісний	11,24	3,87	
Креативно-діяльнісний	11,48	3,87	
Узагальнені дані за всіма критеріями	10,89	3,72	

Вірогідність змін за всіма показниками для експериментальних груп підтверджена з досить високою імовірністю - не гірше 99,1%. І навпаки, для контрольних груп зміни за всіма показниками мали імовірність не краще ніж 93,9%.

Для наочності ступеню вірогідності змін дані таблиці 2.11 для усіх критеріїв наведено на рисунку 2.10. Як бачимо з рисунку, усі значення $t_{\text{емп}}$ для контрольних груп, знаходяться у зоні незначущості ($t_{\text{емп}} < 4,3$; при $k = 2$ для рівня значущості $\alpha = 0,05$). І навпаки, усі значення $t_{\text{емп}}$ для експериментальних груп знаходяться у зоні значущості ($t_{\text{емп}} > 4,3$; при $k = 2$ для рівня значущості $\alpha = 0,05$).

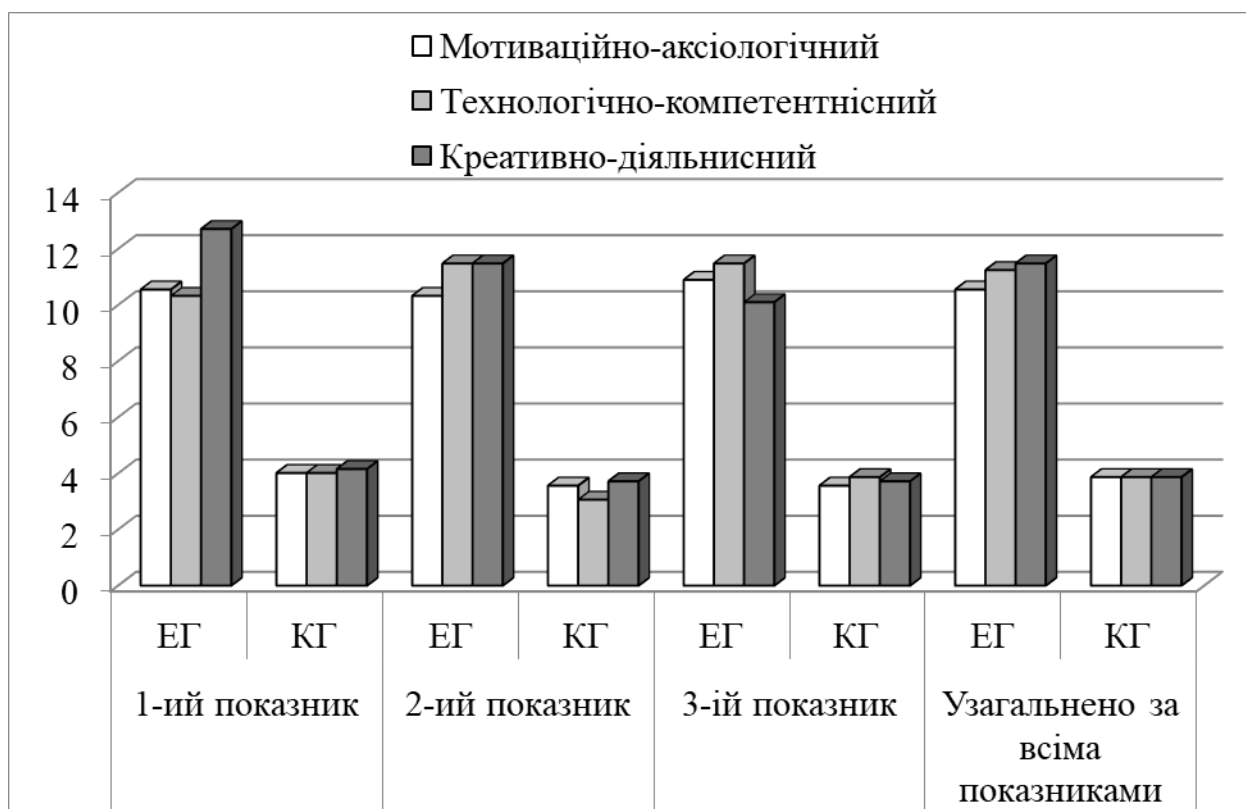

Рис.2.10. „Вісь значущості” змін за показниками та критеріями

Отже, результати дослідження дають змогу констатувати, що статистична суттєвість відмінностей між контрольною та експериментальною групами спостерігається після експерименту. Наприкінці експериментальної роботи контрольна група зазнала менш значних змін в порівнянні з експериментальною групою.

Внаслідок впровадження експериментальних педагогічних умов значно зросла рівнева динаміка стану інноваційно-технологічної готовності майбутніх соціальних педагогів як результату підготовки майбутніх соціальних педагогів до використання інноваційних технологій у професійній діяльності.

Таким чином, результати експериментальної роботи дають підстави стверджувати, що зроблене припущення про те, що процес підготовки майбутніх соціальних педагогів до використання інноваційних технологій у професійній діяльності набуде ефективності за таких педагогічних умов: подолання у студентів інноваційної інертності та забезпечення позитивної

мотивації до використання інноваційних технологій шляхом залучення їх до участі в інноваційних формах позааудиторної діяльності; кластеризація змісту фахової підготовки майбутніх соціальних педагогів на засадах інноваційно-технологічного підходу; застосування інформаційно-комунікаційних технологій у процесі організації аудиторної, самостійної та квазіпрофесійної діяльності майбутніх соціальних педагогів, було підтверджене.

Статистична обробка порівняльних результатів дослідження до і після проведення експерименту підтвердила ефективність проведеної дослідницької роботи та можливість впровадження її в практику підготовки майбутніх соціальних педагогів у ЗВО.

Висновки до розділу 2

Проведене у другому розділі дисертації дослідження забезпечило обґрунтованість таких висновків:

1. З урахуванням сукупності методологічних підходів (системного, особистісно-діяльнісного, технологічного), соціально-педагогічних положень теорії соціалізації особистості, ключових ідей педагогічної інноватики, концепції підготовки майбутніх соціальних педагогів теоретично обґрунтовано педагогічні умови підготовки майбутніх фахівців до використання інноваційних технологій у професійній діяльності, а саме: подолання у студентів інноваційної інертності та забезпечення позитивної мотивації до використання інноваційних технологій шляхом залучення їх до участі в інноваційних формах позааудиторної діяльності; кластеризація змісту фахової підготовки майбутніх соціальних педагогів на засадах інноваційно-технологічного підходу; застосування інформаційно-комунікаційних технологій у процесі організації аудиторної, самостійної та квазіпрофесійної діяльності майбутніх соціальних педагогів.

2. Реалізація першої соціально-педагогічної умови – подолання у студентів інноваційної інертності та забезпечення позитивної мотивації до використання інноваційних технологій шляхом залучення їх до участі в інноваційних формах позааудиторної діяльності – полягала в залученні студентів-майбутніх соціальних педагогів до роботи професійно-пошукового гуртка „КРОК”, проведенні інноваційних заходів під час позааудиторної роботи, заохоченні участі студентів у науково-практичних конференціях різного рівня, семінарах, тренінгах, круглих столах, майстер-класах; збагаченні освітнього процесу інноваційними формами, методами, засобами професійної підготовки майбутніх фахівців.

Експериментальній верифікації другої соціально-педагогічної умови – кластеризація змісту фахової підготовки майбутніх соціальних педагогів на засадах інноваційно-технологічного підходу – в ході формувального експерименту передувала розробка цілісного інформаційного кластеру –

комплексу авторських програм та методичного забезпечення спецкурсів „Інноваційні технології соціально-педагогічної діяльності”, „Комунікаційно-інформаційні технології та інноваційні методики у роботі фахівців соціальної сфери” та „Інноваційні моделі надання соціальних і освітніх послуг”, а також методичних рекомендацій для інноваційного перетворення педагогічної практики. Створення інформаційно-змістового кластеру з підготовки студентів до використання інноваційних технологій в освітній діяльності відбувалося паралельно із формуванням професійного кластеру „надавачі освітніх послуг – отримувачі освітніх послуг – освітні стейкхолдери”, до якого входили викладачі – розробники інноваційних спецкурсів, студенти, випускники, соціальні педагоги-практики, адміністрація ЗЗСО, вступники, які у колаборації зі студентами, які проходили педагогічну практику та здійснювали волонтерські заходи у ЗЗСО,

Реалізація третьої соціально-педагогічної умови – застосування інформаційно-комунікаційних технологій у процесі організації аудиторної, самостійної та квазіпрофесійної діяльності майбутніх соціальних педагогів, спрямована на формування відповідних логічно-мнемічних ланцюгів під час відтворення реальних професійних ситуацій та фрагментів майбутньої професійної діяльності за допомогою інтерактивних вправ, імітаційних ігор, проєктивних методик, освітніх онлайн-інструментів, онлайн-засобів візуалізації, методів перформансної комунікації та медіадидактики.

У роботі зі студентами систематично використовувалися інноваційні технологічні ресурси, які вони засвоювали на навчальному матеріалі і могли використовувати у майбутній професійній діяльності, а саме: інноваційні технології, які дозволяють досягти успіху у вирішенні складних задач з максимальною економією часу; засоби медіаосвіти та інформаційно-комунікаційні технології; технології візуалізації ідей; нестандартні методи організації комунікаційної взаємодії.

У процесі професійної підготовки студентам пропонувалися можливості підвищення фахового рівня на інноваційних ресурсних платформах, що працюють в режимі онлайн.

На завершальному етапі експерименту за результатами контрольного дослідження оцінено ефективність упровадження розроблених педагогічних умов, узагальнено експериментальний матеріал, проведено порівняльний аналіз результатів констатувального та контрольного етапів експерименту, проаналізовано якість отриманих показників підготовки майбутніх соціальних педагогів до використання інноваційних технологій у професійній діяльності.

Результати експериментальної роботи засвідчили суттєве покращення рівнів підготовки майбутніх соціальних педагогів експериментальної групи до використання інноваційних технологій у професійній діяльності за усіма критеріями.

Для підтвердження гіпотези дослідження за допомогою статистичного коефіцієнту Стьюдента статистично доведено два факти: КГ й ЕГ за своїми показниками достовірно відрізняються; зміни, зафіксовані в ЕГ наприкінці формульовального етапу експерименту, є статистично значущими порівняно з констатувальним етапом.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

У дисертації наведено теоретичне узагальнення й наукове розв'язання актуальної проблеми підготовки майбутніх соціальних педагогів до використання інноваційних технологій у професійній діяльності, що полягає в обґрунтуванні, змістовній розробці та експериментальній перевірці ефективності відповідних педагогічних умов.

1. Аналіз соціологічної, психолого-педагогічної та соціально-педагогічної літератури засвідчив, що проблема підготовки майбутніх соціальних педагогів до використання інноваційних технологій у професійній діяльності має міждисциплінарний характер і представлена у науковому дискурсі низкою актуальних напрямів її дослідження: педагогічна інноватика як важлива умова сучасної професійної діяльності соціального педагога; проблема підготовки майбутніх соціальних педагогів як суб'єктів інноваційної діяльності; дослідження майбутніх фахівців – соціальних педагогів як об'єкту інноваційної освітньої діяльності у закладах вищої освіти

2. Вивчення та узагальнення численних науково-педагогічних джерел дало підстави визначити поняття інноваційних технологій соціально-педагогічної діяльності, під якими розуміються нестандартні форми, методи, способи організації соціально-педагогічної роботи з різними категоріями клієнтів, алгоритми та ресурси їх реалізації, що забезпечують інноваційний процес соціального виховання і розвитку особистості у закладах загальної середньої освіти.

Установлено, що види інноваційних технологій у професійній діяльності майбутніх соціальних педагогів співвідносяться з функціями професійної діяльності цього фахівця, які він виконує у складі психологічної служби ЗЗСО, і у відповідності з якими доступні інноваційні технологічні ресурси розподілено на такі групи: діагностично-прогностичні, організаційно-методичні, корекційно-розвивальні, консультативні, просвітницько-профілактичні, соціально захисні.

3. З урахуванням теоретичних аспектів проблеми дослідження уточнено та конкретизовано ключове поняття дисертаційної роботи – *підготовка майбутніх соціальних педагогів до використання інноваційних технологій у професійній діяльності*, що розглядається як процес набуття майбутніми фахівцями інноваційно-технологічної готовності – сукупності професійних компетентностей, які забезпечують вирішення у межах визначених професійних функцій специфічних, часто нових за своєю соціальною та психолого-педагогічною природою проблем і викликів соціального виховання учнівства в освітньому середовищі, що постійно оновлюється; набуття інноваційного сприйняття об'єкта діяльності, суб'єктності і творчого підходу у вирішенні професійних завдань, здатності побачити елементи нового у відносно сталому та запропонувати принципово нове вирішення проблеми соціального виховання особистості.

Доведено, що структура інноваційно-технологічної готовності майбутнього соціального педагога складається із сукупності інноваційних компетентностей, що органічно інтегруються у мейнстрімінгу досліджуваного виду професійної підготовки майбутніх фахівців в освітній процес закладів вищої професійної освіти і поєднуються у такі групи: мотиваційно-аксіологічні, технологічні, креативно-діяльнісні компетентності.

Згідно результатів аналізу сучасного стану підготовки майбутніх соціальних педагогів до використання інноваційних технологій у професійній діяльності у закладах вищої освіти, що здійснювався за розробленими критеріями і показникам, встановлено, що рівень такої підготовки майбутніх соціальних педагогів за кожним визначеним критерієм є недостатнім й переважно емпірично-емоційним, що характеризується слабким виявленням професійної спрямованості студентів на використання інноваційних технологій у професійній діяльності, відсутністю мотивації до оволодіння інноваційними технологіями.

4. Теоретично обґрунтовано педагогічні умови підготовки майбутніх соціальних педагогів до використання інноваційних технологій у професійній

діяльності: подолання у студентів інноваційної інертності та забезпечення позитивної мотивації до використання інноваційних технологій шляхом залучення їх до участі в інноваційних формах позааудиторної діяльності; кластеризація змісту фахової підготовки майбутніх соціальних педагогів на засадах інноваційно-технологічного підходу; застосування інформаційно-комунікаційних технологій в процесі організації аудиторної, самостійної та квазіпрофесійної діяльності майбутніх соціальних педагогів.

5. Верифікація розроблених умов здійснювалася шляхом реалізації мотивувальних інноваційних соціально-педагогічних заходів з використанням інноваційних технологій тренінгу, тьюторингу, меторингу, коучингу, соціально-педагогічного проектування, заохоченні участі студентів у семінарах, тренінгах, круглих столах, майстер-класах, організації індивідуального соціально-педагогічного онлайн-консультування, надання мотиваційної підтримки; розробки і впровадження цілісного інформаційного кластеру – комплексу авторських програм та методичного забезпечення спецкурсів з соціально-педагогічної інноватики, оновлення змісту педагогічної практики на засадах квазіпрофесійного підходу; відтворення реальних професійних ситуацій та фрагментів майбутньої професійної діяльності за допомогою інтерактивних вправ, імітаційних ігор, проєктивних методик, використання інноваційних технологічних ресурсів, засобів медіаосвіти та інформаційно-комунікаційних технологій, генераторів практичних завдань, технології візуалізації ідей, надання студентам можливості підвищення фахового рівня на інноваційних ресурсних інтернет-платформах тощо.

Аналіз даних контрольного зрізу рівня сформованості інноваційно-технологічної готовності майбутніх фахівців, виявив позитивну динаміку змін у студентів ЕГ, що дозволив дійти висновку: реалізація теоретично обґрунтованих та розроблених педагогічних умов підготовки майбутніх соціальних педагогів до використання інноваційних технологій у професійній діяльності є результативною. Доведено, що показники інноваційно-технологічної готовності КГ і ЕГ суттєво відрізняються; зміни, що зафіксовано

в ЕГ наприкінці експерименту, є статистично значущими порівняно з констатувальним етапом педагогічного експерименту, що дозволяє зробити висновок про суттєве просування статистичної більшості студентів з емпірично-емоційного (низького) на інформовано-усвідомлений (середній) та діяльнісно-творчий (високий) рівні.

Викладені положення не вичерпують усіх аспектів досліджуваної проблеми. Перспективним напрямом подальших наукових розвідок вважаємо розробку форм, методів та засобів посилення наступності у підготовці майбутніх соціальних педагогів до впровадження інноваційних технологій у професійній діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Алексеева Г. М. Формування готовності майбутніх соціальних педагогів до застосування комп'ютерних технологій у професійній діяльності: автореф. дис. ... кад. пед. наук: 13.00.04 / Г. М. Алексеева. – Бердянськ, 2013. – 20 с.
2. Алексеєнко Т. Технології реалізації гейткіпінгу в соціально–педагогічній підтримці дитини і сім'ї / Т. Алексеєнко // Рідна школа. – 2016. – № 11–12. – С. 25–30.
3. Алексеєнко Т. Ф. Вплив інформаційних технологій на стан і вирішення актуальних соціально–педагогічних проблем суспільства / Т. Ф. Алексеєнко // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія : Педагогіка. – 2013. – № 3. – С. 3–8.
4. Анголенко В. В. Підготовка майбутніх працівників соціальної сфери до здійснення соціально–педагогічного супроводу неповнолітніх, звільнених від відбування покарання з випробуванням: автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.05 / В. В. Анголенко; Державний вищий навчальний заклад „Донбаський державний педагогічний університет”. – Слов'янськ, 2018. – 20 с.
5. Андрущенко В. П. Національна доктрина розвитку освіти України у XXI столітті: суспільна потреба та проблеми формування / В. П. Андрущенко // Наук. записки КІТЕП. Псих.-пед. пробл. удоскон. проф. підготов. фахівців сфери туризму в умовах неперервн. освіти. – 2001. – № 1. – С. 9-15.
6. Ашиток Н. Компетентнісний підхід до фахової підготовки працівників соціальної сфери у вищій школі / Н. Ашиток // Молодь і ринок. – 2016. – № 4. – С. 12–16.
7. Ашиток Н. Синергетичний підхід до осмислення проблем професійної підготовки соціальних педагогів / Н. Ашиток // Молодь і ринок. – 2013. – № 6. – С. 24–28.

8. Байденко В. Компетенции в профессиональном образовании. К освоению компетентностного подхода : дайджест / В. Байденко // Психология обучения. – 2005. – № 10. – С. 5–7.

9. Балаєва К. С. Підготовка майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів до застосування інноваційних технологій у професійній діяльності : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Катерина Сергіївна Балаєва; ДВНЗ „Прикарпат. нац. ун-т ім. Василя Стефаника”. – Івано–Франківськ, 2015. – 22 с.

10. Балл Г. О. Внутрішня свобода особи і особистісна надійність у контексті гуманізації освіти / Г. О. Балл // Практична психологія та соціальна робота. – 2003. – № 9 (56). – С. 1 – 7.

11. Батаева Е. В. Кластеризация в сфере образования и социальное партнерство / Е. В. Батаева // Университетско-школьные кластеры: мировой опыт и перспективы его адаптации в Украине: мат-лы XVIII Междунар. научно-практ. конф. (г. Харьков, 14 февраля 2020 г.) / М-во образования и науки Украины; Ин-т высшего образования НАПН Украины; Харьк. гуманитар. ун-т „Нар. укр. акад.” [и др.; редкол.: Е. В. Астахова (глав. ред.) и др.]. – Харьков: Изд-во НУА, 2020. – С. 30–32.

12. Безкоштовні сервіси для створення інфографіки: топ 10 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.kozakorium.com/bezkoshtovni-servisy-dlya-stvorennya-infohrafiky-top-10/>.

13. Березан В. І. Використання феномену кіберсоціалізації студентської молоді в підготовці майбутнього соціального педагога / В. І. Березан // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. – 2015. – № 8. – С. 247–254.

14. Березан В. І. Підготовка соціального педагога до формування у дітей компетенцій грамотного і безпечного використання ресурсів віртуального простору / В. І. Березан // Педагогіка та психологія. – 2015. – Вип. 48. – С. 3–15.

15. Березан В. Підготовка соціального педагога до використання ІКТ у роботі з дітьми з особливими потребами / В. Березан // Людинознавчі студії. Педагогіка. – 2014. – Вип. 29(2). – С. 4–13.

16. Березан В. Практична підготовка майбутнього соціального педагога з використанням інформаційних і комунікаційних технологій / В. Березан // Людинознавчі студії. Педагогіка. – 2015. – Вип. 31. – С. 14–24.

17. Бех І. Д. Особистісно зорієнтоване виховання : наук.–метод. посіб. / І. Д. Бех; Ін-т змісту і методів навчання. – К., 1998. – 204 с.

18. Белоліпцева О. В. Підготовка соціальних педагогів до роботи з сім'ями, які опинилися в складних життєвих обставинах : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.05 / Олена Василівна Белоліпцева; Київ. ун-т ім. Бориса Грінченка. – К., 2013. – 20 с.

19. Бикова Л.А. Інформаційні ресурси в управлінні закладом освіти нової української школи / Л.А. Бикова // Нова українська школа в умовах викликів сучасності: зб. тез доповідей І Всеукраїнської науково–практичної конференції (Маріуполь, 11 квітня 2019 року) / за заг. ред. Л.В. Задорожної–Княгницької. – Маріуполь: МДУ, 2019. – С. 4–7.

20. Бирченко Е. В. Университетско-школьные кластеры как фактор оптимизации процессов адаптации студентов к обучению в вузе // Е. В. Бирченко // Университетско-школьные кластеры: мировой опыт и перспективы его адаптации в Украине: мат-лы XVIII Междунар. научно-практ. конф. (г. Харьков, 14 февраля 2020 г.) / М-во образования и науки Украины; Ин-т высшего образования НАПН Украины; Харьк. гуманитар. ун-т „Нар. укр. акад.” [и др.; редкол.: Е. В. Астахова (глав. ред.) и др.]. – Харьков: Изд-во НУА, 2020. – С. 34–38.

21. Біла О. О. Застосування суб'єктного підходу в системі професійної підготовки майбутніх соціальних педагогів / О. О. Біла // Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Серія: Педагогічні науки. – 2014. – Вип. 122. – С. 15–18.

22. Богданова І. М. Аналіз особливостей процесу інноватизації підготовки майбутніх соціальних педагогів / І. М. Богданова // Наука і освіта. – 2014. – № 10. – С. 30–33.

23. Богданова І. М. Використання інтерактивних технологій у підготовці майбутніх соціальних працівників [Електронний ресурс] / І. М. Богданова // Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України. – 2011. – Вип. 4. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnadps_2011_4_8.

24. Богданова І.М. Професійно–педагогічна підготовка майбутніх вчителів на основі застосування інноваційних технологій: дис...д–ра пед. наук: 13.00.04 / І.М. Богданова. – К.,1998. – 440 с.

25. Боднар Л. В. Професійна підготовка соціальних педагогів із застосуванням електронних засобів навчання : дис... канд. пед. наук: 13.00.04 / Лілія Василівна Боднар; Південноукраїнський держ. педагогічний ун–т імені К.Д.Ушинського. – Одеса, 2006. – 254 с.

26. Бойко О. М. Професійна підготовка фахівців із соціальної роботи третього рівня вищої освіти у Великій Британії: автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Оксана Михайлівна Бойко; Нац. акад. пед. наук України, Ін–т вищої освіти. – Київ, 2017. – 20 с

27. Бойко Т. В. Підготовка майбутніх соціальних педагогів до запровадження здорового способу життя учнів загальноосвітніх навчальних закладів : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Тетяна Валеріївна Бойко; Черніг. нац. пед. ун–т ім. Т. Г. Шевченка. – Чернігів, 2016. – 20 с.

28. Бойко–Бойчук Л. В. Поняття „соціальна інновація”: типи визначень, приклади застосування / Л. В. Бойко–Бойчук // Наука та інновації. – 2009. – №3. – С. 94–99.

29. Боксгорн В. В. Формування професійної креативності в майбутніх соціальних педагогів: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.05 / В. В. Боксгорн; Луган. нац. ун–т ім. Т. Шевченка. – Луганськ, 2012. – 20 с.

30. Борисюк С. О. Підготовка майбутніх соціальних педагогів до роботи на молодіжній лінії телефону довіри / С. О. Борисюк // Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Сер.: Педагогічні науки. – 2014. – Вип. 115. – С. 32–35.

31. Буга Н. Ю. Становлення наукової та інноваційної діяльності у вищих навчальних закладах / Н.Ю. Буга // Економіст. – 2006. – № 9. – С. 60–64.

32. Вайнола Р. Х. Особистісний розвиток майбутнього соціального педагога в процесі професійної підготовки : монографія / Р. Х. Вайнола; ред. С. О. Сисоєва; Національний педагогічний ун–т імені М.П.Драгоманова. – К.: Хортицький навчально–реабілітаційний багатопрофільний центр, 2008. – 460 с.

33. Вайнола Р. Х. Педагогічні засади особистісного розвитку майбутнього соціального педагога в процесі професійної підготовки: автореф. дис... д–ра пед. наук: 13.00.04 / Вайнола Ренате Хейкіївна; Національний педагогічний ун–т ім. М.П.Драгоманова. – К., 2009. – 44 с.

34. Вакуленко В. М. Види інновацій в освіті та їх класифікація [Електронний ресурс] / В. М. Вакуленко // Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України. – 2010. – Вип. 4. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnadps_2010_4_4.

35. Василенко Г. В. Інтерактивні методи підготовки майбутніх соціальних педагогів до профорієнтації учнів у школі / Г. В. Василенко // Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах. – 2013. – Вип. 31. – С. 132–137.

36. Василенко О. М. Зміст підготовки майбутніх соціальних педагогів до застосування здоров'язберезувальних технологій у роботі з дітьми та молоддю / О. М. Василенко // Педагогіка та психологія: збірник наукових праць / за заг. ред. академіка І. Ф. Прокопенка. – Харків: Вид–во ТОВ „Щедра садиба плюс”, 2015. – Вип. 48. – С. 16–24.

37. Василенко О. М. Педагогічні умови підготовки майбутніх соціальних педагогів до розвитку соціальної відповідальності дітей у закладах інтернатного типу / О. М. Василенко // Вісник Черкаського університету. Серія „Педагогіка і психологія”. – 2016. – Вип. 37 (370). – С. 22–29.

38. Василенко О. М. Підготовка майбутніх соціальних педагогів до використання здоров'язбережувальних технологій у роботі з дошкільниками: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.05 / О. М. Василенко; Державний вищий навчальний заклад „Донбаський державний педагогічний університет”. – Слов'янськ, 2016. – 309 с.

39. Василенко О. М. Підготовка майбутніх соціальних працівників до консультування / О. М. Василенко // Інноваційна педагогіка. – 2019. – №16. – С. 79–83.

40. Васильєва М. П. Актуальні проблеми підготовки майбутнього соціального педагога для освітньої галузі в сучасних умовах / М. П. Васильєва // Педагогіка та психологія. – 2011. – Вип. 40(1). – С. 110–116.

41. Васюк О. В. Методологічні підходи до професійної підготовки соціальних педагогів в системі вищої освіти України / О.В. Васюк, С.В. Виговська // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія: Педагогіка, психологія, філософія. – 2014. – Вип. 199(1). – С. 60–67.

42. Ведмедюк А. Д. Підготовка майбутніх соціальних педагогів до організації фізкультурно-оздоровчої діяльності молоді за місцем проживання: автореферат дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / А. Д. Ведмедюк; Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди. – Переяслав-Хмельницький, 2011. – 20 с.

43. Вербицкий А. А. Активное обучение в высшей школе: контекстный подход: методическое пособие / А. А. Вербицкий. – Москва: Высшая школа, 1991. – 204 с.

44. Вербицкий А. А. Контекстное обучение в системе подготовки социальных работников / А. А. Вербицкий // Теоретические основы подготовки социальных работников. – М., 1992. – 156 с.

45. Веретенко Т. Г. Сучасні підходи до якісної підготовки майбутніх працівників соціальної сфери / Т. Г. Веретенко // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. – 2015. – № 8. – С. 265–273.

46. Видишко Н. В. Професійна підготовка майбутніх соціальних працівників у коледжах Канади: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Наталя Василівна Видишко; Вінницький державний педагогічний ун-т ім. М. Коцюбинського. – Вінниця, 2010. – 20 с.

47. Випускник нової школи // Нова українська школа: веб-сайт [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://nus.org.ua/about/graduate/>.

48. Віцукаєва К. М. Підготовка майбутнього соціального педагога як суб'єкта професійної діяльності: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.05 „Соціальна педагогіка” / К. М. Віцукаєва; Державний заклад „Південно-український національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського. – Одеса, 2012. – 268 с.

49. Віцукаєва К. М. Структурні компоненти підготовки майбутнього соціального педагога як суб'єкта професійної діяльності / К. М. Віцукаєва // Актуальні проблеми державного управління, педагогіки та психології: зб. наук. пр. Херсонського національного технічного університету. – Херсон, 2011. – Вип. 1 (4). – С. 254–261.

50. Власенко К. В. Використання інформаційно-комунікаційних технологій для оцінювання рівня навчальних досягнень студентів ВНЗ / К. В. Власенко Т. О. Олійник // Інформаційні технології і засоби навчання. – 2014. – № 42, вип. 4. – С. 85-93.

51. Власенко К. В. Теоретико-методичні засади навчання вищої математики майбутніх інженерів-машинобудівників з використанням інформаційних технологій: автореф. дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.02 /

К. В. Власенко; Черкаський національний ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2011. – 40 с.

52. Водяна О. В. Професійна підготовка майбутніх соціальних працівників до соціального супроводу сімей, в яких перебувають діти під опікою: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / О. В. Водяна; Терноп. нац. пед. ун-т ім. Володимира Гнатюка. – Тернопіль, 2016. – 20 с.

53. Воевудко Н. Ю. До визначення поняття „недискримінаційний підхід в освіті” / Н. Ю. Воевудко // Нова українська школа в умовах викликів сучасності: зб. тез доповідей І Всеукраїнської науково-практичної конференції, 11 квітня 2019 року / за заг. ред. Л.В. Задорожної-Княгницької. Маріуполь: МДУ, 2019. – С.12–14.

54. Волик Л. Генезис стану готовності педагогів до інноваційної діяльності // Витоки педагогічної майстерності. – 2012. – Випуск 9. – С. 34–43.

55. Волкова К. С. Формування готовності майбутніх учителів початкових класів до оцінювальної діяльності в умовах інклюзивної освіти: автореф. дис. ... канд. пед. наук: спец. 13.00.04 – теорія і методика проф. освіти / К. С. Волкова; Сумський державний педагогічний ун-т ім. А. С. Макаренка. – Суми, 2017. – 20 с.

56. Волкова Н. П. Педагогіка / Н. П. Волкова. – Київ, 2003. – 576 с.

57. Волкова Н. П. Педагогічні комунікації: інноваційні методи навчання: навчальний посібник / Н. П. Волкова. – Дніпропетровськ: РВВ ДНУ, 2004. – 52 с.

58. Волошенко М. О. Професійна підготовка майбутніх соціальних працівників до профілактично-корекційної роботи з підлітками девіантної поведінки: автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Марина Олександрівна Волошенко; Нац. ун-т вод. госп-ва та природокористування. – Рівне, 2016. – 24 с.

59. Волошко Г. В. Підготовка майбутніх робітників соціальної сфери до створення профілактичної соціальної реклами / Г. В. Волошко //

Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти. – 2016. – Вип. 13(1). – С. 89–93.

60. Волошко Г. В. Сучасні виклики інформаційного суспільства в аспекті формування медіаграмотності майбутніх педагогів / Г. В. Волошко // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. – 2015. – № 9(53). – С. 3-12.

61. Все, что вы не знали о Pomodoro! [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=QhVGK5aj55M>.

62. Всеукраїнський конкурс авторських програм практичних психологів і соціальних педагогів „Нові технології у новій школі” [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://imzo.gov.ua/vseukrains-kyu-konkurs-avtors-kykh-prohram-praktychnykh-psykholohiv-i-sotsial-nykh-pedahohi-v-novi-tekhnohii-u-noviy-shkoli/avtors-ki-prohramy/>.

63. Гавриш І. В. Теоретико-методологічні основи формування готовності майбутніх учителів до інноваційної професійної діяльності: автореф. дис. ... д-ра. пед. наук: 13.00.04 / І. В. Гавриш; ЛНУ імені Т. Г. Шевченка. – Луганськ, 2006. – 46 с.

64. Гайдамашко І. А. Професійна підготовка майбутніх соціальних педагогів до профілактики агресії підлітків: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Ірина Аркадіївна Гайдамашко; Терноп. нац. пед. ун-т ім. Володимира Гнатюка. – Т., 2013. – 20 с.

65. Галагузова Ю. Н. Теория и практика системной профессиональной подготовки социальных педагогов: дис. ... д-ра пед. наук: спец. 13.00.08. / Юлия Николаевна Галагузова. – М., 2001. – 373 с.

66. Галатир І. А. Підготовка майбутніх соціальних педагогів до роботи з соціальними сиротами: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Інга Анатоліївна Галатир; Відкр. міжнар. ун-т розв. людини „Україна”. – К., 2012. – 16 с.

67. Гершунский Б. С. Философия образования для XXI века: учебное пособие / Б.С. Гершунский. – М.: Педагогическое общество России, 2002. – 512 с.

68. Гітун Н. І. Використання інтерактивних методів навчання в процесі підготовки фахівців соціальної роботи в Луцькому інституті розвитку людини Університету „Україна” / Н. І. Гітун, О. Ю. Закусило // Актуальні проблеми навчання та виховання людей з особливими потребами. – 2012. – № 9. – С. 40–48.

69. Гмурман В. Е. Теория вероятностей и математическая статистика: учеб. пособие для вузов / В. Е. Гмурман. – 9-е изд., стер. – М.: Высш. шк., 2003. – 479 с.

70. Гніда Т. Б. Обґрунтування соціально–педагогічних умов корекції особистісних вад важковиховуваних учнів молодшого шкільного віку / Т. Б. Гніда // Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах. – 2013. – Вип. 33. – С. 475–481.

71. Гніда Т. Б. Соціально–педагогічна корекція особистісних вад важковиховуваних учнів молодшого шкільного віку : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.05 / Тетяна Борисівна Гніда, Держ. вищ. навч. закл. „Донбас. держ. пед. ун–т”. – Слов'янськ : [Б.в.], 2014. – 20 с.

72. Гойдош Н. І. Підготовка майбутніх учителів іноземних мов до застосування інноваційних технологій у професійній діяльності : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Надія Іванівна Гойдош; ДВНЗ „Переяслав–Хмельниц. держ. пед. ун–т ім. Григорія Сковороди”. – Переяслав–Хмельницький, 2015. – 23 с.

73. Голубенко Т. О. Обґрунтування соціально–педагогічних умов в процесі професійної підготовки майбутніх соціальних працівників до патронажної роботи з людьми похилого віку / Т. О. Голубенко // ScienceRise. Pedagogical Education. – 2016. – № 9(5). – С. 52–57.

74. Гомонюк О. М. Експериментальне дослідження формування професійно – педагогічної культури майбутніх соціальних педагогів /

О. М. Гомонюк // Педагогіка і психологія професійної освіти – 2011. – № 6 – С. 115–125.

75. Гомонюк О. М. Формування професійно–педагогічної культури майбутніх соціальних педагогів у вищих навчальних закладах: монографія / О. М. Гомонюк. – Вінниця: Планер, 2011. – 399 с.

76. Гордєєва К. С. Професійна підготовка соціальних педагогів у сучасній соціально–педагогічній парадигмі / К. С. Гордєєва // Соціальна педагогіка: теорія та практика. – 2013. – № 3. – С. 57–62.

77. Горішна Н. М. Гендерні аспекти підготовки соціальних працівників: аналіз зарубіжного досвіду / Н. М. Горішна // Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Педагогічні науки. – 2013. – № 11(2). – С. 225–230.

78. Горішна Н. М. Курс „Соціальне консультування” у фаховій підготовці майбутніх соціальних працівників / Н. М. Горішна // Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Педагогічні науки. – 2014. – № 4. – С. 126–133.

79. Горішна Н. Сучасні підходи до професійної підготовки майбутніх соціальних працівників / Н. Горішна // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Педагогіка. Соціальна робота. – 2013. – Вип. 26. – С. 45–48.

80. Гречаник Б.В. Інноваційний потенціал вітчизняних ВНЗ: особливості та проблеми його формування / Б.В. Гречаник // Інвестиції: практика та досвід. – К., 2010. – №11. – С. 24–27.

81. Грибок О. П. Проблема інтеграції знань в контексті підготовки соціальних педагогів / О. П. Грибок // Збірник наукових праць Військового інституту Київського національного університету імені Тараса Шевченка. – 2013. – Вип. 42. – С. 129–132.

82. Гриник І. М. Підготовка майбутніх соціальних педагогів до правового захисту дітей у Німеччині : автореф. дис. ... канд. пед. наук :

13.00.01 / Ігор Миронович Гриник; Дрогоб. держ. пед. ун–т ім. Івана Франка. – Дрогобич, 2013. – 23 с.

83. Гришак С. М. Підготовка майбутніх спеціалістів соціальної сфери до реалізації ідеї гендерної рівності в професійній діяльності : дис... канд. пед. наук: 13.00.05 / Світлана Миколаївна Гришак; Луганський національний педагогічний ун–т ім. Тараса Шевченка. – Луганськ, 2007. – 273 с.

84. Грищенко С. В. Самовдосконалення майбутніх фахівців соціальної сфери: монографія / С. В. Грищенко. – Чернігів: ЧНПУ, 2011. – 327 с.

85. Грінченко М. С. Значення віртуального простору у професійній підготовці майбутнього соціального педагога /М. С. Грінченко // Вісник Черкаського університету. Серія : Педагогічні науки. – 2014. – Вип. 24. – С. 29–36.

86. Гуревич Р. С. Інформаційно–телекомунікаційні технології в підготовці майбутнього фахівця / Р.С. Гуревич // Неперервна професійна освіта: теорія і практика. – К., 2002. –№ 4. – С. 61–68.

87. Гусленко І. Ю. Педагогічний потенціал кластерного підходу до професійної підготовки / І. Ю. Гусленко, В.Є. Краснопольський // Университетско-школьные кластеры: мировой опыт и перспективы его адаптации в Украине: мат-лы XVIII Междунар. научно-практ. конф. (г. Харьков, 14 февраля 2020 г.) / М-во образования и науки Украины; Ин-т высшего образования НАПН Украины; Харьк. гуманитар. ун-т „Нар. укр. акад.” [и др.; редкол.: Е. В. Астахова (глав. ред.) и др.]. – Харьков: Изд-во НУА, 2020. – С. 52–55.

88. Даниленко Л. І. Управління інноваційною діяльністю в загальноосвітніх навчальних закладах: моногр. / Л. І. Даниленко. – К.: Міленіум, 2004. – 358 с.

89. Данко Д. В. Підготовка майбутніх фахівців соціальної сфери до застосування технологій медико–соціальної роботи в професійній діяльності:

монографія / Д. В. Данко, О. С. Повідайчик; ДВНЗ „Ужгород. нац. ун–т”. – Ужгород: Ужгород. нац. ун–т, 2014. – 229 с.

90. Данко Д. Інформаційно–комунікаційні технології підготовки соціальних працівників до медико–соціальної роботи / Д. Данко // Науковий вісник Ужгородського нац. університету. Серія: Педагогіка. Соціальна робота. – 2013. – Вип. 26. – С. 57–60.

91. Денисова Н. В. Формування професійної компетентності вчителя в умовах сучасних університетсько–шкільних кластерів / Н. В. Денисова // Университетско-школьные кластеры: мировой опыт и перспективы его адаптации в Украине: мат-лы XVIII Междунар. научно-практ. конф. (г. Харьков, 14 февраля 2020 г.) / М-во образования и науки Украины; Ин-т высшего образования НАПН Украины; Харьк. гуманитар. ун-т „Нар. укр. акад.” [и др.; редкол.: Е. В. Астахова (глав. ред.) и др.]. – Харьков: Изд-во НУА, 2020. – С. 56–59.

92. Дичківська І. М. Готовність до інноваційної діяльності у структурі професійно–особистісної підготовки педагога / І. М. Дичківська // Наука і освіта. – 2011. – № 5. – С. 13–15.

93. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології: підручник / І. М. Дичківська. – 3–тє вид., вип. – К.: Академвидав, 2015. – 304 с. – (Альма–матер).

94. Дичківська І. М. Основи педагогічної інноватики: навч. посіб. / І. М. Дичківська; Рівнен. держ. гуманіт. ун–т. – Рівне, 2001. – 231 с.

95. Дітковська Л. А. Інформаційно–комунікаційні технології у фаховій підготовці соціальних працівників / Л. А. Дітковська // Збірник наук. праць Хмельницького інституту соціальних технологій Університету „Україна”. – 2013. – № 1. – С. 78–81.

96. Дмитренко К. А. Формування готовності майбутніх соціальних педагогів до професійної комунікації у процесі педагогічних практик: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Катерина Анатоліївна Дмитренко; КЗ „Харківська гуманітарно–педагогічна академія” ХОР. – Харків, 2016. – 275 с.

97. Добровіцька О. О. Підготовка майбутніх соціальних працівників до толерантної взаємодії в умовах інклюзивного середовища: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Олена Олександрівна Добровіцька; Держ. ВНЗ „Донбас. держ. пед. ун–т”. – Слов'янськ, 2019. – 20 с.

98. Доброскок І. І. Професійна підготовка майбутніх соціальних педагогів засобами проєктивної діяльності [Електронний ресурс] / І. І. Доброскок // Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України. – 2010. – Вип. 2. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnadps_2010_2_10.

99. Доброскок І. І. Теорія і практика організації навчальної діяльності майбутніх соціальних педагогів : монографія / І. І. Доброскок. – Кривий Ріг, 2010. – 335 с.

100. Докучаєва В. В. Теоретико–методологічні засади проєктування інноваційних педагогічних систем: автореф. дис... д–ра пед. наук: 13.00.01 / Вікторія Вікторівна Докучаєва; Луганський національний педагогічний ун–т ім. Тараса Шевченка. – Луганськ, 2007. – 44 с.

101. Донченко Л. І. Підготовка соціально–педагогічних кадрів у вітчизняній теорії та практиці (20–30–ті рр. ХХ століття): дис... канд. пед. наук: 13.00.01 / Любов Іванівна Донченко; Харківський національний педагогічний ун–т ім. Г.С.Сковороди. – Харків, 2006. – 252 с.

102. Дригач Т.Г. Використання інноваційних педагогічних технологій у ВНЗ як фактор формування професійних умінь майбутнього викладача / Т. Г. Дригач // Наукова думка сучасності і майбутнього: зб. статей учасників сьомої міжнар. практ.–пізнав. інтернет–конф. (Дніпро, 22–30 грудня 2016 р.). – Дніпро: Видавництво НМ, 2016. – С. 3–7.

103. Дробінська З. Використання інноваційних технологій в контексті підготовки майбутніх педагогів / З. Дробінська // Проблеми підготовки сучасного вчителя. – 2013. – № 8(2). – С. 110–114.

104. Дубасенюк О.А. Інноваційні освітні технології та методики в системі професійно–педагогічної підготовки // Професійна педагогічна

освіта: інноваційні технології та методики: монографія / за ред. О. А. Дубасенюк. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2009. – С. 14–47.

105. Дужа–Задорожна М. П. Професійна підготовка соціальних педагогів до роботи з сім'єю у вищих навчальних закладах Німеччини: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Мирослава Петрівна Дужа–Задорожна; Терноп. нац. пед. ун-т ім. Володимира Гнатюка. – Тернопіль, 2014. – 19 с.

106. Дурманенко Є. Інноваційні підходи в професійній підготовці соціального педагога: теоретичний аналіз / Є. Дурманенко // Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Педагогічні науки. – 2013. – № 7. – С. 170–175.

107. Дьоміна Ю.В. Ментальні передумови розвитку ідеї гендерної рівності у вищій школі Швеції / Ю.В. Дьоміна // Sciences of Europe. – 2020. – Vol 4, № 50. – С. 21–24.

108. Етимологічний словник української мови: в 7 т. / АН УРСР. Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні; редкол. О. С. Мельничук (головний ред.) та ін. – К.: Наук. думка, 1982. – Т. 3: Кора – М / Укл.: Р. В. Болдирев та ін. – 1989. – 552 с.

109. Євтух М. Б. Технологія інноваційної педагогічної освіти: монографія / Микола Євтух, Андрій Нісімчук; Ін-т пед. технологій. – Луцьк: Твердиня, 2011. – 453 с.

110. Єременко Ю. В. Кластеризація освіти як засіб підвищення ефективності роботи з обдарованими учнями / Ю. В. Єременко // Университетско-школьные кластеры: мировой опыт и перспективы его адаптации в Украине: мат-лы XVIII Междунар. научно-практ. конф. (г. Харьков, 14 февраля 2020 г.) / М-во образования и науки Украины; Ин-т высшего образования НАПН Украины; Харьк. гуманитар. ун-т „Нар. укр. акад.” [и др.; редкол.: Е. В. Астахова (глав. ред.) и др.]. – Харьков: Изд-во НУА, 2020. – С. 61-65.

111. Заїка О. П. Основні проблеми професійної підготовки майбутніх соціальних працівників до діяльності в полікультурному середовищі / О. П. Заїка // Збірник наукових праць Хмельницького інституту соціальних технологій Університету „Україна”. – 2013. – № 1. – С. 93–96.

112. Закон України „Про внесення змін до законодавчих актів з питань загальної середньої та дошкільної освіти щодо організації навчально–виховного процесу” [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2442-17>.

113. Закон України „Про повну загальну середню освіту” [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20>.

114. Закон України „Про інноваційну діяльність” [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/40-15>.

115. Закон України „Про освіту” [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19?find=1&text=%D1%96%D0%BD%D0%BD%D0%BE%D0%B2>.

116. Застосування діагностичних мінімумів в діяльності працівників психологічної служби: метод. рек. / авт.–упор.: В. М. Горленко, В. Д. Острова, Н. В. Сосновенко, І. І. Ткачук ; за заг. ред. В. Г. Панка. – Київ: УНМЦ практичної психології і соціальної роботи, 2018. – 106 с.

117. Зеер Э. Ф. Психология профессионального образования: учебник для студ. учреждений высш. проф. образования / Э. Ф. Зеер. – 2-е изд., испр. и доп. – М.: „Академия”, 2013. – 416 с. – (Сер. Бакалавриат).

118. Зимняя И. А. Компетентностный подход : каково его место в системе подходов к проблемам образования / И.А. Зимняя // Высшее образование сегодня. – 2006. – № 8. – С. 20–26.

119. Зінченко Т. В. Підготовка майбутніх соціальних педагогів до профорієнтаційної роботи у загальноосвітніх закладах / Т. В. Зінченко // Наукові записки Ніжинського державного університету ім. Миколи Гоголя. Психолого–педагогічні науки. – 2012. – № 5. – С. 169–172.

120. Зливков В. Л. Психодіагностика особистості у кризових життєвих ситуаціях / В. Л.Зливков, С. О. Лукомська, О. В. Федан. – К.: Педагогічна думка, 2016. – 219 с.
121. Змістовні інновації у магістерській підготовці соціальних педагогів: монографія / О. І. Бедлінський, В. М. Бедлінська, Г. В. Волошко [та ін.]. – Суми: СумДПУ, 2013. – 386 с.
122. Зязюн І. А. Освітні парадигми та педагогічні технології у вимірах філософії освіти / І. А. Зязюн // Науковий вісник Миколаївського державного університету імені В. О. Сухомлинського. Серія : Педагогічні науки. – 2011. – Вип. 1.33. – С. 22–27.
123. Іванова В. В. Дослідження теорії поняття інновації / В. В. Іванова // Економіка промисловості. – 2009. – № 4. – С. 80–86.
124. Іванюк І. В. Освітня політика / І. В. Іванюк. – К.: Університет економіки та права „Крок”, 2006. – 172 с.
125. Ігнатович О. Теоретико–методологічні основи педагогічної інноватики / О. Ігнатович // Навчання і виховання обдарованої дитини. – 2013. – Вип. 2. – С. 94–104.
126. Ільницька У. В. Перформансна комунікація як політична технологія та складова іміджевої PR–стратегії збройних сил / У. В. Ільницька // Військово–науковий вісник. – 2009. – Вип. 12. – С. 189–200.
127. Інновації педагогічної освіти в умовах викликів сьогодення: монографія / за наук.ред. С.Я. Харченка. – К.: Талком, 2019. – 343 с.
128. Інноваційна діяльність вчителя: термінологічний словник / за заг. ред. О. І. Огієнко; укладачі: О. І. Огієнко, Т. Г. Калюжна [та ін.]. – К., 2016. – 120 с.
129. Інноваційна культура: методичний супровід формування : навч.–метод. посіб. для вивч. спец. курсу / авт. і уклад. Р. В. Миленкова; Українська академія банківської справи Національного банку України. – Суми: УАСБ НБУ, 2007. – 75 с.

130. Інноваційні підходи до застосування технологій у соціально–педагогічній роботі: матеріали Всеукраїнської науково–практичної інтернет–конференції (м. Черкаси, 15–16 лютого 2009 р.). – Черкаси: ЧНУ, 2009. – 240 с.

131. Інклюзія від А до Я: нормативно–правові та методичні основи роботи педагогічних працівників в інклюзивно–освітньому середовищі: практич. посібник / уклад: Н.В. Тарасенко, О.І. Рассказова; Комунальний заклад „Харківська гуманітарно–педагогічна академія” Харківської обласної ради. – Харків: ТОВ „Типографія „КСК”, 2018. – 90 с.

132. Історія, теорія і практика соціальної роботи в Україні: навч.–навч.–метод. посібник для студентів, магістрантів, аспірантів і спеціалістів у галузі соціальної педагогіки, соціальної роботи / С. Я. Харченко, М. С. Кратінов, Л. Ц. Ваховський [та ін.]. – Луганськ: Альма–матер, 2004. – 317 с.

133. Інформаційна база професійного інструментарію фахівців психологічної служби у системі освіти України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://docs.google.com/document/d/1zi31pjwMLqRSjoXpe5vFCkPdl8SqsF2JbSYeOITyfgk/edit>.

134. Інформаційно–комунікаційні технології в педагогічній освіті: навч. посібник / О. М. Пехота [та ін.]; за наук. ред. О. М. Пехоти, Т. В. Тихонової. – Миколаїв: Іліон, 2013. – 251 с.

135. Іщук С. Інтерактивні технології у процесі етичної підготовки майбутніх соціальних працівників / С. Іщук // Збірник наукових праць Уманського державного пед. університету. – 2009. – Ч. 3. – С. 77–83.

136. Караман О. Л. Соціально-педагогічні умови захисту дитинства в діяльності загальноосвітньої школи: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.05 / О. Л. Караман; Луган. держ. пед. ун-т ім. Т.Шевченка. – Луганськ, 2002. – 20 с.

137. Караман О. Л. Теоретичні засади підготовки соціального педагога у вищому навчальному закладі / О. Л. Караман // Вісник Луганського національного ун-ту імені Т. Шевченка. – 2016. – № 1, Ч.1. – С.189–196.

138. Кахіані Ю. В. Підготовка майбутнього соціального педагога до роботи в закладах інтернатного типу: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.05 / Ю. В. Кахіані; Державний вищий навчальний заклад „Донбаський державний педагогічний університет”. – Слов’янськ, 2016. – 349 с.

139. Керик О. Використання тренінгових технологій у професійній підготовці фахівців соціальної сфери / О. Керик // Молодь і ринок. – 2015. – № 2. – С. 136–140.

140. Керівні принципи освіти в галузі прав людини для системи середньої школи. – К.: ВАІТЕ, 2016. – 52 с.

141. Кіктенко А. С. Аналіз можливостей сервісів ВЕБ 2.0 для створення інтерактивних мультимедійних плакатів [Електронний ресурс] / А. С. Кіктенко. – Режим доступу: https://informatika.udpu.edu.ua/?page_id=2773.

142. Кларин М.В. Инновации в мировой педагогике: обучение на основе исследования, игры и дискуссии. (Анализ зарубежного опыта) / М.В. Кларин. – Рига: НПЦ „Эксперимент”, 1995. – 176 с.

143. Клокар Н.І. Психолого–педагогічна підготовка вчителя до інноваційної діяльності: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Н. Клокар. – К.: Інститут педагогіки і психології професійної освіти АПН України. – К., 1997. – 227 с.

144. Ключко О. О. Підготовка майбутніх соціальних педагогів до профілактики адиктивної поведінки дітей підліткового віку : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Олексій Олександрович Ключко; Нац. акад. пед. наук України, Ін-т пед. освіти і освіти дорослих. – Київ, 2016. – 20 с.

145. Коваленко В. В. Проблеми підготовки вчителя і соціального педагога до застосування мультимедійних засобів для формування основ здоров’я молодших школярів / В. В. Коваленко // Інформаційні технології і засоби навчання. – 2013. – Т. 37, вип. 5. – С. 89–98.

146. Коваль Т. І. Підготовка викладачів вищої школи: інформаційні технології у педагогічній діяльності: навч.–метод. посібник / Т.І. Коваль. – К.: Вид. центр КНЛУ, 2009. – 380 с.

147. Ковальова Н. С. Підготовка майбутніх учителів початкових класів до використання інноваційних технологій в естетичному вихованні школярів: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Наталія Сергіївна Ковальова; Держ. вищ. навч. закл. Переяслав–Хмельниц. держ. пед. ун–т ім. Григорія Сковороди”. – Переяслав-Хмельницький, 2012. – 18 с.

148. Ковчина І. М. Підготовка соціальних педагогів до соціально–правової роботи / І. М. Ковчина. – К.: Видавництво НПУ ім. М.П.Драгоманова, 2007. – 373 с.

149. Ковчина І. М. Теорія та практика підготовки майбутніх соціальних педагогів до соціально – правової діяльності: автореф. дис. ... д–ра пед. наук: 13.00.04. / І. М. Ковчина. – К., 2008. – 42 с.

150. Козлова О. Г. Інноваційна культура: сутнісні характеристики: монографія / О. Г. Козлова, Р. В. Миленкова. – Суми: СумДПУ, 2007. – 140 с.

151. Козубовський Р. В. Підготовка майбутніх соціальних працівників до профілактики девіантної поведінки серед учнівської молоді в процесі волонтерської практики: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Ростислав Володимирович Козубовський; Терноп. нац. пед. ун–т ім. Володимира Гнатюка. – Т., 2014. – 20 с.

152. Колодійчук Ю. В. Професійна підготовка майбутніх соціальних працівників до роботи з дітьми з обмеженими можливостями здоров'я: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Юлія Вікторівна Колодійчук; Нац. ун–т вод. госп–ва та природокористування. – Рівне, 2017. – 20 с.

153. Конончук А. І. Інтеграційні процеси у професійній підготовці фахівців соціальної сфери / А. І. Конончук // Вісник Чернігівського нац. пед. ун-ту. Серія: Педагогічні науки. – 2017. – Вип. 142. – С. 79–84.

154. Конончук А. І. Модель практичної підготовки майбутніх фахівців із соціальної роботи / А. І. Конончук // Вісник Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка. Сер. : Педагогічні науки. – 2015. – Вип. 29. – С. 60–67.

155. Конончук А. І. Професійна підготовка соціальних працівників до партнерства з недержавними організаціями соціальної сфери / А. І. Конончук // Наукові записки Ніжинського державного університету ім. Миколи Гоголя. Психолого–педагогічні науки. – 2016. – № 1. – С. 183–187.

156. Конституція України. Верховна рада України: офіційний сайт [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/>.

157. Корекційно–розвиткова програма формування стійкості до стресу в дітей дошкільного віку та школярів „Безпечний простір”: навчально–методичний посіб / заг. ред.: С. О. Богданов, В. Г. Панок. – Київ : НаУКМА, ГЛІФ Медіа, 2017. – 208 с.

158. Корекційно–розвиткові програми для спеціальних загальноосвітніх навчальних закладів для дітей з особливими освітніми потребами [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://imzo.gov.ua/osvita/zagalno-serednya-osvita/korektsiyni-programi/>.

159. Корінна Г. О. Підготовка майбутніх соціальних педагогів до статево–рольової соціалізації дошкільників: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.05 / Ганна Олексіївна Корінна; Уман. держ. пед. ун–т ім. Павла Тичини. – Умань, 2015. – 20 с.

160. Косинцева Ю. Ф. Инновации в социальной сфере и проблемы новаторства в социальной работе: учебн. пос / Ю. Ф. Косинцева. – Ставрополь, 2007. – 52 с.

161. Кравченко Г. Ю. Освоєння вчителями початкової школи педагогічних інновацій в умовах внутрішньошкільної науково-методичної роботи: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Г. Ю. Кравченко; Криворіз. держ. пед. ун-т. – Кривий Ріг, 2003. – 22 с.

162. Краснова Н. П. Соціально–педагогічна діяльність з соціалізації підростаючого покоління в умовах деструктивного середовища засобами гейміфікації / Н. П. Краснова // Інновації педагогічної освіти в умовах викликів сьогодення: монографія / за наук.ред. С.Я.Харченка. – К.: Талком, 2019. – С. 223–251.

163. Краснова Н. П. Типологія соціально–педагогічних технологій / Н. П. Краснова // Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка. – № 5 (288), Ч. I. – 2014. – С. 49–57.
164. Кремень В. Г. Освіта і наука в Україні – інноваційні аспекти. Стратегія. Реалізація. Результати / В. Г. Кремень. – К.: Грамота, 2005. – 447 с.
165. Кубіцький С. О. Сучасні технології соціальної роботи : світовий досвід та тенденції розвитку в Україні: монографія / С. О. Кубіцький. – К.: Міленіум, 2015. – 320 с.
166. Кулігіна О.В. Імерсія як метод виявлення та розвитку дитячої обдарованості в навчально–виховному процесі / О.В. Кулігіна // Нова українська школа в умовах викликів сучасності: зб. тез доповідей І Всеукраїнської науково–практичної конференції (Маріуполь, 11 квітня 2019 р.) / за заг. ред. Л.В. Задорожної–Княгницької. Маріуполь: МДУ, 2019. – С. 21–23.
167. Кулікова А. Є. Підготовка соціальних працівників до роботи з дітьми та молоддю у вищих навчальних закладах Швеції: автореф. дис... канд. пед. наук: 13.00.05 / Анастасія Євгенівна Кулікова; Луганський національний ун–т ім. Тараса Шевченка. – Луганськ, 2009. – 20 с.
168. Курило В. М. Освіта України і науково-технічний та соціальний прогрес: історія, досвід, уроки: моногр. / В. М. Курило, В. П. Шепотько. – К.: Деміур, 2006. – 432 с.
169. Курина В. А. Инновационная деятельность в формировании профессионально–педагогической культуры / В. А. Курина // Материалы конференции „ВУЗ культуры и искусств в образовательной системе региона”, Самара, 2007.
170. Куторжевська О. А. Структура педагогічної інноватики в системі підготовки соціальних педагогів / О. А. Куторжевська // Імідж сучасного педагога. – 2014. – № 7. – С. 38–40.
171. Кучер Г. М. Інноваційні підходи в роботі фахівців із соціальної роботи з вразливими верствами населення / Г. М. Кучер // Сучасні підходи до

формування професійної самосвідомості фахівців соціальної сфери в умовах реалізації гендерної політики в Україні: матеріали Регіональної науково-практичної конференції (Харків – Куряж, 23 березня 2017 року) / Комунальний заклад „Харківська гуманітарно-педагогічна академія” Харківської обласної ради / за заг. ред. Г. Ф. Пономарьової. – Харків: ФОП Петров В. В., 2017. – С. 99–103.

172. Кучерявий О. Г. Педагогіка: особистісно-розвивальні аспекти: навч. посіб. / О. Г. Кучерявий. – К.: НВП „Вид-во „Наукова думка” НАН України”, 2011. – 498 с.

173. Ларіонова Н. Б. Практика в системі професійної підготовки студентів спеціальностей „соціальна педагогіка” і „соціальна робота” / Н. Б. Ларіонова. – Луганськ : ЛНУ, 2010. – 68 с.

174. Леонова В. І. Підготовка майбутніх соціальних педагогів до професійної діяльності у закладах соціального захисту дітей: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.05 / Леонова Вероніка Іванівна; Держ. ВНЗ „Донбас. держ. пед. ун-т”. – Слов'янськ, 2014. – 20 с.

175. Леонова В. І. Структурні компоненти підготовленості майбутніх соціальних педагогів до професійної діяльності у закладах соціального захисту дітей / В. І. Леонова // Наука і освіта. – 2013. – № 1–2. – С. 180–185.

176. Лисенко О. Застосування тренінгового методу при підготовці фахівців з соціальної роботи / О. Лисенко, І. Гордієнко // Гуманітарний вісник Державного вищого навчального закладу „Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди”. Психологія. – 2015. – Вип. 37. – С. 112–119.

177. Лисенко Ю. Соціально-педагогічна профілактика насильства стосовно людей похилого віку в інформаційному суспільстві / Ю. Лисенко // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. – 2017. – № 8 (72). – С. 279-289.

178. Лісовець О. В. Сучасні інформаційні технології у професійній діяльності соціального педагога та практичного психолога: навч. посіб. / О. В. Лісовець, О. В. Сватенков. – Ніжин: НДУ, 2011. – 104 с.

179. Логвиненко Т. Підготовка соціальних працівників в університетах Скандинавських країн: Данія, Норвегія, Швеція: монографія / Тетяна Логвиненко; Дрогоб. держ. пед. ун–т ім. Івана Франка. – Дрогобич: Вид. від. ДДПУ ім. Івана Франка, 2015. – 520 с.

180. Локарева Г. В. Казкотерапія в підготовці соціальних педагогів до професійної діяльності: теорія і практика: монографія / Галина Локарева, Олена Філь; Держ. ВНЗ „Запоріз. нац. ун–т” М–ва освіти і науки України. – Запоріжжя: ЗНУ, 2016. – 415 с.

181. Луганцева О. Г. Професійна підготовка майбутніх соціальних педагогів до роботи із сім'єю: дис. канд. пед. наук: 13.00.05 / О. Г. Луганцева. – Луганськ, 2011. – 374 с.

182. Любченко Н. Потенціал освітнього кластера як ресурс інноваційного розвитку системи освіти в умовах суспільних трансформацій / Н. Любченко // Післядипломна освіта в Україні. – 2017. – №1. – С. 84–91.

183. Майборода Г. Я. Технологічні аспекти підготовки майбутніх соціальних педагогів до професійної діяльності / Г. Я. Майборода // Вісник Черкаського університету. Серія : Педагогічні науки. – 2015. – № 10. – С. 89–97.

184. Маковська О. А. Підготовка майбутніх соціальних педагогів до викладацької діяльності в умовах магістратури: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Олена Анатоліївна Маковська; Терноп. нац. пед. ун–т ім. Володимира Гнатюка. – Тернопіль, 2013. – 20 с.

185. Максимовська Н. О. Соціально–педагогічна діяльність зі студентською молоддю у сфері дозвілля: анімаційний підхід: моногр. / Н. О. Максимовська. – Харків: Друк ТОВ „Тім Пабліш Груп”, 2015. – 368 с.

186. Максимчук В. С. Професійна підготовка майбутніх фахівців соціальної сфери у вищих навчальних закладах Німеччини: автореф. дис. ...

канд. пед. наук: 13.00.04 / Валентин Спиридонович Максимчук; Нац. акад. пед. наук України, Ін-т вищ. освіти. – Київ, 2014. – 20 с.

187. Малькова М. О. Формування професійної готовності майбутніх соціальних педагогів до взаємодії з девіантними підлітками: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.05 / М. О. Малькова. – Луганськ, 2006. – 20 с.

188. Манохіна І. В. Проблема професійної підготовки фахівців соціально-педагогічної сфери у науковій літературі / І. В. Манохіна // Вісник Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля. Серія : Педагогіка і психологія. – 2015. – № 1. – С. 128–134.

189. Марій М. М. Підготовка майбутніх соціальних педагогів в сучасних умовах розвитку системи вищої освіти / М. М. Марій // Вісник Запорізького національного університету: Педагогічні науки / гол. редактор Г. В. Токарева. – Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2011. – С. 51–56.

190. Марій М. М. Удосконалення підготовки спеціалістів соціально-педагогічної сфери засобами інноваційних технологій / М. М. Марій // Наукові записки Ніжинського державного університету ім. Миколи Гоголя. Сер.: Психолого-педагогічні науки. – 2012. – № 3. – С. 117–119.

191. Маркова Н. В. Педагогічні умови підготовки майбутніх фахівців соціальної сфери до формування гендерної культури старшокласників / Н. В. Маркова // Наукові записки Ніжинського державного ун-ту ім. Миколи Гоголя. Сер. : Психолого-педагогічні науки. – 2012. – № 5. – С. 188–191.

192. Мартинова І. Упровадження інноваційних педагогічних технологій як засіб розвитку творчого потенціалу педагога / І. Мартинова // Нова педагогічна думка. – 2016. – № 4 (88). – С. 18–22.

193. Маслак О. О. Формування та розвиток систем кластеризації національної економіки: автореф. дис. ... д-ра економічних наук: 08.00.03 / Олександр Олександрович Маслак; Національний ун-т „Львівська політехніка”. – Львів, 2019. – 42 с.

194. Матросова Л. М. Формування університетсько-шкільних кластерів як напрям підвищення якості сучасної освіти / Л. М. Матросова // Университетско-школьные кластеры: мировой опыт и перспективы его адаптации в Украине: мат-лы XVIII Междунар. научно-практ. конф. (г. Харьков, 14 февраля 2020 г.) / М-во образования и науки Украины; Ин-т высшего образования НАПН Украины; Харьк. гуманитар. ун-т „Нар. укр. акад.” [и др.; редкол.: Е. В. Астахова (глав. ред.) и др.]. – Харьков: Изд-во НУА, 2020. – С. 117-121.

195. Мацкевич Ю. Ф. Підготовка соціальних педагогів до роботи з людьми похилого віку: дис... канд. пед. наук: 13.00.05 / Юліана Рафаїлівна Мацкевич; Запорізький держ. ун-т. – Запоріжжя, 2002. – 224 с.

196. Медіаосвіта соціальних педагогів: навчально–методичний посібник / автори–укладачі: Г. Я. Майборода, М. М. Матвійчук. – Черкаси: ФОП Гордієнко Є. І., 2014. – 90 с.

197. Мельничук І. М. Теорія і методика професійної підготовки майбутніх соціальних працівників засобами інтерактивних технологій у вищих навчальних закладах: дис. доктора пед. наук: 13.00.04 / І. М. Мельничук. – Тернопіль, 2011. – 585 с.

198. Метешкин К. А. Проблемы кластеризации образовательных систем и пути их решения / К. А. Метешкин, О. И. Морозова // Университетско-школьные кластеры: мировой опыт и перспективы его адаптации в Украине: мат-лы XVIII Междунар. научно-практ. конф. (г. Харьков, 14 февраля 2020 г.) / М-во образования и науки Украины; Ин-т высшего образования НАПН Украины; Харьк. гуманитар. ун-т „Нар. укр. акад.” [и др.; редкол.: Е. В. Астахова (глав. ред.) и др.]. – Харьков: Изд-во НУА, 2020. – С. 121–125.

199. Методичні рекомендації щодо впровадження циклограм діяльності працівників психологічної служби: метод. рек. / авт.–упор.: В. М. Горленко, Ю. А. Луценко, В. Д. Острова, Н. В. Сосновенко, І. І. Ткачук;

за заг. ред. В. Г. Панка. – Київ: УНМЦ практичної психології і соціальної роботи, 2017. – 132 с.

200. Михайленко О. В. Використання інтерактивних методів навчання в процесі підготовки майбутніх соціальних педагогів / О. В. Михайленко // Наукові праці Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу „Києво–Могилянська академія”. Серія : Педагогіка. – 2014. – Т. 251, Вип. 239. – С. 121–126.

201. Михайленко О. В. Підготовка майбутніх соціальних педагогів до професійної діяльності з обдарованими дітьми : автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Михайленко Оксана Володимирівна; ДВНЗ „Переяслав–Хмельницьк. держ. пед. ун–т ім. Григорія Сковороди”. – Переяслав–Хмельницький, 2013. – 23 с.

202. Мірошніченко В. Інвестиційний фундамент соціальних інновацій / В. Мірошніченко // Соціальний захист. – 2007. – №7. – С. 41–43.

203. Мірошніченко В. Інноваційні моделі соціальних послуг – крок до повноцінної інтеграції / В. Мірошніченко // Соціальний захист. – 2006. – №11. – С. 25–28.

204. Міщик Л. І. Оптимізація підготовки соціальних педагогів до професійної діяльності / Л. І. Міщик // Наукові записки Ніжинського державного університету ім. Миколи Гоголя. Сер. : Психолого–педагогічні науки. – 2012. – № 4. – С. 143–148.

205. Міщик Л. І. Теоретичні засади підготовки соціальних педагогів до соціально–педагогічної діяльності / Л. І. Міщик // Наукові записки НДУ імені М. Гоголя: зб. наук. пр. / за заг. ред. проф. Є. І. Коваленко. – Ніжин: Видавництво НДУ імені М. Гоголя, 2009. – № 6. – Ч. 1. – С. 18–21. – (Серія „Психолого–педагогічні науки”).

206. Міщик Л. І. Теорія і практика професійної підготовки соціального педагога: монографія / Л. І. Міщик. – Глухів: РВВ ГНПУ ім. О. Довженка, 2011. – 115 с.

207. Міщик Л.І. Теоретико–методичні основи професійної підготовки соціального педагога у закладах вищої освіти: дис. ... доктора пед. наук: 13.00.05 / Людмила Іванівна Міщик. – Запоріжжя, 1997. – 359 с.

208. Моренко О. Проективні технології в процесі професійної підготовки працівників соціальної сфери / Ольга Моренко // Неперервна професійна освіта: теорія і практика. – Випуск № 1–2 (54–55). – 2018. – С. 158–164.

209. Найн А. Я. Инновации в образовании: монография / А.Я. Найн; Ин–т проф. образования М–ва образования России, Челяб. фил. – Челябинск: [б. и.], 1995. – 281 с.

210. Наказ Міністерства освіти і науки України „Про затвердження Концепції розвитку інклюзивного навчання” [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-kontseptsii-rozvitku-inklyuzivnogo-navchannya>.

211. Наказ Міністерства освіти і науки України „Про затвердження плану заходів Міністерства освіти і науки України щодо розвитку психологічної служби на період до 2020 року” [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/npa/5a1feb2eee0db.pdf>.

212. Наказ Міністерства освіти і науки України „Про затвердження Положення про психологічну службу у системі освіти України” [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0885-18>.

213. Наказ Міністерства освіти і науки України „Про затвердження та введення в дію Методичних рекомендацій щодо розроблення стандартів вищої освіти” [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://osvita.ua/legislation/Vishya_osvita/51506/.

214. Нетреба М. М. Сучасний стан впровадження медіаосвіти в закладах освіти в умовах нової української школи / М. М. Нетреба // Нова українська школа в умовах викликів сучасності: зб. тез доповідей І Всеукраїнської науково–практичної конференції (м. Маріуполь, 11 квітня

2019 р.) / за заг. ред. Л.В. Задорожної–Княгницької. – Маріуполь: МДУ, 2019. – С. 24–25.

215. Нечитайло Ю.С. Розвиток гендерної соціальності особистості в онтогенезі та її формування в освітньому процесі закладу фахової передвищої освіти / Ю.С. Нечитайло // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи. – № 72.

216. Нісімчук А. Інноваційні технології педагогічної освіти: монографія / Андрій Нісімчук, Петро Бойчук, Олександр Панасюк. – Луцьк: Твердиня, 2012. – 478 с.

217. Носков В. И. Психологические барьеры при применении инновационных технологий в условиях вуза (Совершенствование реализации инновационных технологий) / В. И. Носков, А. В. Кальянов, О.В. Мирошниченко // Практична психологія та соціальна робота. – 2009. – № 11. – С. 36–41.

218. Овод Ю. В. Інноваційні технології у соціальній роботі / Ю.В. Овод // Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України. Серія : Педагогічні науки. – 2016. – № 3. – С. 175–184.

219. Овод Ю. В. Підготовка майбутніх соціальних педагогів до професійної діяльності засобами дистанційного навчання: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Юлія Василівна Овод; Хмельниц. нац. ун-т. – Хмельницький, 2012. – 20 с.

220. Огляд 17 безкоштовних програм для створення інтелект-карт [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://slaidik.com.ua/oglyad-17-bezkoshtovnih-program-dlya-stvorennya-intelekt-kart/>.

221. Огнев'юк В. О. Освіта в системі цінностей сталого людського розвитку (світоглядно-методологічний аспект): автореф. дис. ... д-ра філос. наук: 09.00.03 / В. О. Огнев'юк; Київський нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – К., 2003. – 36 с.

222. Олефір Ю. А. Інтерактивні методи навчання як складова підготовки компетентних фахівців соціальної педагогіки / Ю. А. Олефір // Педагогічний альманах. – 2014. – Вип. 21. – С. 286–292.

223. Олійник Г. М. Підготовка майбутніх соціальних педагогів до організації освітньо–дозвілєвої діяльності учнів 5–7 класів: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.05 / Галина Михайлівна Олійник; Нац. пед. ун–т ім. М. П. Драгоманова. – Київ, 2015. – 22 с.

224. Олійник Г. Теоретичні засади професійної підготовки соціальних педагогів / Г. Олійник // Науковий вісник Ужгородського національного ун–ту. Сер.: Педагогіка. Соціальна робота. – 2011. – Вип. 21. – С. 128–130.

225. Ольхович О. В. Підготовка соціальних працівників до роботи з біженцями у вищих навчальних закладах США і Канади: автореф. дис... канд. пед. наук: 13.00.04 / Оксана Володимирівна Ольхович; Тернопільський національний педагогічний ун–т ім. Володимира Гнатюка. – Т., 2008. – 20 с.

226. Омельченко С. О. Теоретико–методичні проблеми соціальної педагогіки та соціальної роботи: навч.–метод. посіб / С. О. Омельченко. – Слов'янськ: Вид–во Б. І. Маторіна, 2016. – 433 с.

227. Опанасенко О. В. Визначення ролі тренінгових технологій в системі підготовки майбутніх соціальних педагогів / О. В. Опанасенко // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Сер.: Педагогіка, психологія, філософія. – 2014. – Вип. 199(1). – С. 261–265.

228. Остапчук О. Л. Підготовка майбутніх соціальних педагогів до гендерного виховання учнів підліткового віку: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Олена Леонідівна Остапчук; Житомир. держ. ун–т ім. Івана Франка. – Житомир, 2012. – 20 с.

229. Павлишина Н. Б. Аналіз сучасного стану застосування інформаційних технологій у професійній підготовці майбутніх соціальних працівників / Н. Б. Павлишина // Інформаційні технології і засоби навчання. – 2015. – Т. 46, вип. 2. – С. 64–70.

230. Павлішак О. Р. Професійна підготовка соціальних педагогів в Австрії: дис... канд. пед. наук: 13.00.01 / Оксана Романівна Павлішак; Дрогобицький держ. педагогічний ун-т ім. Івана Франка. – Дрогобич, 2008. – 221 с.

231. Павлова О. В. Інноваційні технології соціальної роботи у вищій школі: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / О. В. Павлова. – Донецьк : Норд-Прес, 2010. – 196 с.

232. Павлова О. В. Особистісно-орієнтовані інноваційні технології в умовах вищої школи / О. В. Павлова // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Сер. 16: Творча особистість учителя: проблеми теорії і практики. – 2011. – Вип. 14. – С. 253–256.

233. Павлютенков Є. М. Організація методичної роботи / Є. М. Павлютенков, В. В. Крижко. – Харків, 2005. – 80 с.

234. Пасічник С. М. Кластерний підхід як засіб підвищення конкурентноспроможності освіти регіону / С. М. Пасічник // Университетско-школьные кластеры: мировой опыт и перспективы его адаптации в Украине: мат-лы XVIII Междунар. научно-практ. конф. (г. Харьков, 14 февраля 2020 г.) / М-во образования и науки Украины; Ин-т высшего образования НАПН Украины; Харьк. гуманитар. ун-т „Нар. укр. акад.” [и др.; редкол.: Е. В. Астахова (глав. ред.) и др.]. – Харьков: Изд-во НУА, 2020. – С. 142-145.

235. Пахомова Л. В. Гендерний відкритий університет – інноваційна форма освіти професійної молоді / Л. В. Пахомова, О. І. Рассказова, В.В. Анголенко // Гендер. Екологія. Здоров'я: матеріали VI Міжнародної науково практичної конференції (м. Харків, 18–19 квітня 2019 р.) / Харківський національний медичний університет. – Харків: ХНМУ, 2019. – С. 41–42.

236. Пахомова Л. В. Зміст професійної готовності майбутніх соціальних педагогів до впровадження інновацій / Л. В. Пахомова // Проблеми та перспективи розвитку педагогіки та психології у сучасному суспільстві: збірник тез наукових робіт учасників Міжнародної науково–

практичної конференції (м. Київ, 17 серпня 2013 р.). – К.: Громадська організація „Київська наукова організація педагогіки та психології”, 2013. – С. 70–72.

237. Пахомова Л. В. Зміст професійної підготовки майбутніх соціальних педагогів до впровадження інноваційних форм і методів партнерської взаємодії / Л. В. Пахомова // Партнерська взаємодія у системі інститутів соціальної сфери: збірник матеріалів Міжнародної науково–практичної конференції (м. Ніжин, 5–6 травня 2016 р.) / за заг. ред. О. В. Лісовця. – Ніжин: Видавництво НДУ імені М. Гоголя, 2016. – С. 142–144.

238. Пахомова Л. В. Інноваційні технології і методики формування здоров’язберезувальної поведінки дошкільників / Л. В. Пахомова, В. П. Демченко // Розвиток виховної роботи у сучасному вищому навчальному закладі: змістовні домінанти та тенденції: матеріали Всеукраїнської науково–практичної конференції (м. Харків, 22 листопада 2016 р.) / Комунальний заклад „Харківська гуманітарно–педагогічна академія” Харківської обласної ради; за заг. ред. Г.Ф. Пономарьової. – Харків, 2016. – С. 261–263.

239. Пахомова Л. В. Інноваційні форми і методи у роботі соціальних педагогів з дітьми і молоддю / Л. В. Пахомова // Педагогіка і психологія: перспективні та пріоритетні напрями досліджень: збірник тез наукових робіт учасників Міжнародної науково–практичної конференції (м. Львів, 13–14 вересня 2013 р.). – Львів: Громадська організація „Львівська педагогічна спільнота”, 2013. – С. 108–110.

240. Пахомова Л. В. Інноваційні форми підготовки майбутніх соціальних педагогів до професійної діяльності / Л. В. Пахомова // Сучасні проблеми гуманітаризації професійної підготовки майбутніх педагогів: матеріали Всеукраїнського науково–методичного семінару (м. Умань, 26 лютого 2015 р.) / ред. кол.: Бойченко В.В., Кравченко О.О., Ткачук Л.В. – Другий випуск. – Умань, 2015. – С. 27–29.

241. Пахомова Л. В. Освітня інноватика в соціальній роботі та соціальній педагогіці: технології тренінгу, менторінгу, тьюторінгу та коучінгу / Л. В. Пахомова // Інноваційна педагогіка. – Одеса, 2019. – Вип. 10. – Т. 3. – С. 154–157.

242. Пахомова Л. В. Педагогічні інновації у роботі соціального працівника: шляхи та засоби професійної підготовки / Л. В. Пахомова // Теоретичні, методичні і практичні проблеми соціальної педагогіки та соціальної роботи: тези доповідей I Всеукраїнської науково–практичної конференції (м. Івано–Франківськ, 26 травня 2016 р.) / ДВНЗ „Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника”. – Івано–Франківськ, 2016. – С. 98–102.

243. Пахомова Л. В. Підготовка соціальних педагогів до використання інноваційних методів у соціальному вихованні дітей із числа внутрішньо переміщених осіб із проявами посттравматичного стресу / Л. В. Пахомова, В. В. Анголенко // Post-traumatic stress disorder: adults, children and families in a war situation: International scientific and practical edition. – Vol. III. – Warsawa–Kyiv, 2018. – P. 102–111.

244. Пахомова Л. В. Професійна підготовка майбутніх соціальних педагогів до впровадження інноваційних форм і методів партнерської взаємодії / Л. В. Пахомова // Наукові записки Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя: Психолого–педагогічні науки. – Ніжин, 2016. – № 1. – С. 214–217.

245. Пахомова Л. В. Розвиток інклюзивного підходу до організації роботи закладів дошкільної та середньої освіти у контексті освітніх інновацій у підготовці педагогічних кадрів / Л. В. Пахомова, В. Л. Григоренко, Н. О. Шевченко // Педагогічні науки: збірник наукових праць Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка. – Полтава, 2019. – Вип. 73. – С. 3–10.

246. Пахомова Л. В. Розробка інноваційних форм і методів як основа синергії дошкільної, шкільної та позашкільної освіти у питаннях соціального

виховання дітей у 20–х –50–х рр. ХХ ст. в Україні / Л. В. Пахомова, В.А. Клімчук, О.І. Рассказова, П.І. Рассказова // *Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology*. – VI (71), Issue: 173. – 2018. – P. 11–15.

247. Пахомова Л. В. Спецкурс „Інноваційні технології соціально–педагогічної діяльності” у підготовці соціальних педагогів / Л. В. Пахомова // Педагогіка та психологія: актуальні питання взаємодії науки та практики: збірник тез Міжнародної науково–практичної конференції (м. Харків, 23 серпня 2013 р.). – Харків: Східноукраїнська організація „Центр педагогічних досліджень”, 2013. – С. 9–12.

248. Пахомова Л. В. Флешмоб как инновационный метод работы социального педагога по формированию здорового образа жизни детей и молодежи / Л. В. Пахомова, Н. В. Тарасенко // Формирование профессиональной компетентности социальных педагогов и социальных работников: проблемы, тенденции, перспективы: материалы Международной научно–практической конференции (г. Мозырь, 24 марта 2016 г.) / Учреждение образования „Мозырский государственный педагогический университет им. И. П. Шамякина”. – Мозырь, 2016. – С. 109–110.

249. Пахомова Л. В. Формування інноваційного мислення студентів – майбутніх соціальних педагогів: можливості сучасних освітніх форм і методів навчання / Л. В. Пахомова // Інноваційні наукові дослідження у сфері педагогічних та психологічних наук: матеріали міжнародної науково–практичної конференції (м. Київ, 3–4 травня 2019 р.) / Таврійський національний університет імені В. І. Вернадського. – Київ: ТНУ імені В. І. Вернадського, 2019. – С. 138–139.

250. Пащенко С. Ю. Підготовка соціальних педагогів до організації освітньо–дозвіллевої діяльності учнівської молоді: дис... канд. пед. наук: 13.00.04 / Світлана Юріївна Пащенко; Запорізький держ. ун–т. – Запоріжжя, 2000. – 176 с.

251. Перелік галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/ru/266-2015-%D0%BF>.

252. Перелік діагностичних методик з виявлення домашнього насильства відносно дітей [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://imzo.gov.ua/psychologichnyj-suprovid-ta-sotsialno-pedahohichna-robota/informatsijna-baza-psychologiv-ta-sotsialnyh-pedahohi/navchalno-metodychni-materialy-dlya-psychologiv/psychodiahnostychna-robota/>.

253. Перхайло Н. Підготовка майбутніх соціальних педагогів до протидії комунікативним маніпуляціям у професійній сфері / Н. Перхайло // Гуманітарний вісник Державного вищого навчального закладу „Переяслав–Хмельницький державний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди”. Педагогіка. Психологія. Філософія. – 2015. – Вип. 36. – С. 93–101.

254. Першко Г. О. Інноваційні тенденції у підготовці соціальних педагогів до роботи з дітьми, які мають особливості психофізичного розвитку / Г. О. Першко // Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Педагогічні науки. – 2012. – № 22(6). – С. 253–258.

255. Першко Г. О. Підготовка соціальних педагогів до інтеграції дітей з особливостями психофізичного розвитку у середовище загальноосвітнього навчального закладу: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.05 / Галина Олексіївна Першко; Київ. ун-т ім. Б. Грінченка. – К., 2011. – 20 с.

256. Петриненко Л. О. Аналіз сучасних моделей вищої педагогічної освіти / Л. О. Петриненко // Теорія та методика навчання та виховання. – 2013. – Вип. 33. – С. 138–148. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpkhnpu_ttmniv_2013_33_19.

257. Петришин Л. Й. Педагогічна стратегія професійної підготовки креативних соціальних педагогів / Л. Й. Петришин // Вісник Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля. Сер.: Педагогіка і психологія. – 2015. – № 2. – С. 192–200.

258. Петришин Л. Й. Структура креативності майбутніх соціальних педагогів у контексті фахової підготовки / Л. Й. Петришин // Соціальна педагогіка: теорія та практика. – 2013. – № 3. – С. 63–75.

259. Петришин Л. Й. Технологічний аспект процесу формування креативності майбутніх соціальних педагогів у контексті фахової підготовки / Л. Й. Петришин // Освіта та розвиток обдарованої особистості. – 2014. – № 5. – С. 86–89.

260. Петришин Л. Й. Формування креативності майбутніх соціальних педагогів в умовах професійної підготовки / Л. Й. Петришин // Наукові записки Ніжинського державного університету ім. Миколи Гоголя. Сер.: Психолого–педагогічні науки. – 2012. – № 4. – С. 149–154.

261. Пидкасистый П. И. Подготовка студентов к творческой педагогической деятельности: учебно–метод. пособие / П. И. Пидкасистый, Н.А. Воробьева. – Москва: Педагогическое общество России, 2007. – 192 с.

262. Пихтіна Н. Використання інтерактивних технологій та технологій зворотнього зв'язку у професійній підготовці соціальних педагогів до роботи з дітьми девіантної поведінки / Н. Пихтіна // Збірник наукових праць Уманського державного пед. університету. – 2009. – Ч. 3. – С. 142–151.

263. Підготовка майбутніх соціальних працівників / соціальних педагогів до професійної діяльності: колект. монографія / Л. В. Вікторова [та ін.]; Нац. ун–т біоресурсів і природокористування України. – Київ: Компринт, 2016. – 589 с.

264. Підготовка майбутнього вчителя до впровадження педагогічних технологій: навч. посіб. / О. М. Пехота [та ін.]; ред. І. А. Зязюн, О. М. Пехота. – К.: Видавництво А.С.К., 2003. – 239 с.

265. Підготовка соціальних педагогів та соціальних працівників в Україні в контексті Болонського процесу: матеріали Міжнар. науково–практ. конф., 13–14 грудня 2007 р. / ред. кол. І. М. Зварич [та ін.]; АПН України,

Чернівецький національний ун-т ім. Юрія Федьковича. – Чернівці: Рута, 2007. – 383 с.

266. Підготовка соціальних працівників/соціальних педагогів до профілактики адитивної поведінки молоді: матеріали міжнародної науково-практичної конференції, 30–31 жовтня 2003 р., м. Черкаси / заг. ред. А.Й.Капська, С.П.Архипова. – Черкаси: ЧНУ, 2003. – 247 с.

267. Підласий І. Педагогічні інновації / І. Підласий, А. Підласий // Рідна школа. – 1998. – №12. – С. 3–17.

268. Платонова О. Г. Підготовка майбутніх соціальних педагогів до застосування особистісно орієнтованих виховних технологій в спеціальних установах для дітей: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Оксана Георгіївна Платонова; Черніг. нац. пед. ун-т ім. Т. Г. Шевченка. – Чернігів, 2010. – 20 с.

269. Пліско Є. Ю. Соціально-педагогічна реабілітація підлітків, схильних до агресивної поведінки, в умовах реабілітаційного центру: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.05 / Є. Ю. Пліско. – Слов'янськ, 2014. – 20 с.

270. Повстин О. Кластеризація освітнього простору: іноваційний підхід [Електронний ресурс] / О. Повстин // Сучасний стан та перспективи розвитку освітнього простору: глобальний вимір: матеріали Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції. – Режим доступу: http://www.zgia.zp.ua/gazeta/InternetKonf_2016_213.pdf.

271. Подимова Л. А. Стан та перспективи розвитку іноваційних процесів і національної іноваційної системи в Україні / Л. А. Подимова // Вісник Чернігівського державного технологічного університету. Серія: Економічні науки. – 2012. – № 4. – С. 58–64.

272. Подмазин С. И. Философско-педагогические основы становления личностного подхода в образовании / С. И. Подмазин // Культурологічний вісник. – 2016. – Вип. 35(1). – С. 102–108.

273. Пожидаєва О. В. Педагогічні умови підготовки майбутніх соціальних педагогів до консультативної діяльності [Електронний ресурс] / О. В. Пожидаєва // Наукові записки Ніжинського державного університету ім. Миколи Гоголя. Сер.: Психолого–педагогічні науки. – 2012. – № 6. – Режим доступу:http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzspp_2012_6_26.

274. Пожидаєва О. В. Підготовка майбутніх соціальних педагогів до консультативної діяльності у процесі вивчення фахових дисциплін: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.05 / Оксана Володимирівна Пожидаєва; Київ. ун–т ім. Б. Грінченка. – К., 2011. – 20 с.

275. Поздняков В. М. Психологическая культура юриста и ее развитие на разных уровнях вузовского образования / В. М. Поздняков // Психопедагогика в правоохранительных органах. – 2013. – №3. – С. 75–78.

276. Поліщук В. А. Теорія і методика професійної підготовки соціальних педагогів в умовах неперервної освіти: автореф. дис. ... д–ра пед. наук: спец. 13.00.04 / В. А. Поліщук. – Тернопіль, 2006. – 44 с.

277. Полторац Л. Ю. Професійна підготовка майбутніх соціальних працівників до використання методів арт–терапії: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Любов Юріївна Полторац; Кіровоград. держ. пед. ун–т ім. Володимира Винниченка. – Кіровоград, 2016. – 20 с.

278. Пометун О. І. Теорія та практика послідовної реалізації компетентнісного підходу в досвіді зарубіжних країн / О. І. Пометун; за заг. ред. О. В. Овчарук. – К.: „К.І.С.”, 2004. – С. 15–25. – (Бібліотека з освітньої політики).

279. Пономарьова Г. Ф. Виховання майбутнього педагога : теорія і практика: монографія / Г. Ф. Пономарьова. – Харків: Вид–во „Ранок”, 2014. – 547 с.

280. Пономарьова Г. Ф. Формування науково-освітніх кластерів у контексті інноваційного розвитку системи педагогічної освіти України / Г. Ф. Пономарьова // Университетско-школьные кластеры: мировой опыт и перспективы его адаптации в Украине: мат-лы XVIII Междунар. научно-

практ. конф. (г. Харків, 14 лютого 2020 г.) / М-во освіти та науки України; Ін-т вищої освіти НАПН України; Харків. гуманітар. ун-т „Нар. укр. акад.” [и др.; редкол.: Е. В. Астахова (глав. ред.) и др.]. – Харків: Изд-во НУА, 2020. – С. 148-153.

281. Попова О. В. Інновації в сучасній педагогічній теорії та практиці / О. В. Попова // Педагогіка та психологія: збірник наукових праць / за заг. ред. акад. І. Ф. Прокопенка, чл.–кор. В. І. Лозової. – Харків: ХДПУ, 1999. – Вип. 9. – С. 10–15.

282. Постанова Верховної Ради України „Про Концепцію науково-технологічного та інноваційного розвитку України” [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/916-14>.

283. Правове забезпечення інноваційного розвитку в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://minjust.gov.ua/m/str_13958.

284. Пришляк О. Пошуки інноваційних технологій підготовки соціальних педагогів / О. Пришляк // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Сер.: Педагогіка. Соціальна робота. – 2012. – Вип. 25. – С. 167–170.

285. Пришляк О. Ю. Професійна підготовка соціальних педагогів у вищих навчальних закладах Німеччини: автореф. дис... канд. пед. наук: 13.00.04 / Оксана Юрійівна Пришляк; Тернопільський національний педагогічний ун-т ім. Володимира Гнатюка. – Тернопіль, 2008. – 21 с.

286. Про внесення змін до Порядку підвищення кваліфікації педагогічних і науково–педагогічних працівників. Постанова Кабінету Міністрів України від 27 грудня 2019 р. № 1133 // Офіційний вісник України. – 2019 р. – № 69. – Ст. 2431.

287. Про затвердження плану заходів з реалізації Стратегії інтеграції внутрішньо переміщених осіб та впровадження довгострокових рішень щодо внутрішнього переміщення на період до 2020 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/944-2018-%D1%80>.

288. Про затвердження Положення про порядок здійснення інноваційної освітньої діяльності. 07.11.2000 № 522 [Електронний ресурс]. – Редакція від 31.10.2017. – <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1171-17>.

289. Про надання психологічної допомоги учасникам навчально-виховного процесу [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://tetyana.pelekh.files.wordpress.com/2014/08/d0bbd0b8d181d182d0b8-d0bcd0bed0bd-d189d0bed0b4d0be-d0bcd196d0b3d180d0b0d0bdd182d196d0b2.docx>.

290. Про пріоритетні напрями роботи психологічної служби у системі освіти на 2019–2020 н.р. Лист Міністерства освіти і науки України від 18.07.2019 № 1/9–462 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-prioritetni-napryami-roboti-psihologichnoyi-sluzhbi-u-sistemi-osviti-na-20192020-navchalnomu-roci>.

291. Протас О. Л. Підготовка майбутніх соціальних педагогів до супроводу професійного самовизначення старшокласників засобами впровадження інноваційних технологій / О. Л. Протас // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми. – 2012. – Вип. 33. – С. 451–456.

292. Протас О. Л. Підготовка майбутніх соціальних педагогів до супроводу професійного самовизначення старшокласників: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.05 / Оксана Любомирівна Протас; Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. – К., 2012. – 20 с.

293. Протокол засідання Міжнародної комісії ЮНЕСКО (1996 р.) у справах освіти для XXI століття [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://unesdoc.unesco.org/search/53525dc6-1d72-48e7-b14f-5aa2c893c6fb>.

294. Профатилова К. С. Професійна підготовка соціальних працівників у системі вищої освіти України / К. С. Профатилова // Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Педагогічні науки. – 2014. – № 4. – С. 134–140.

295. Професійна підготовка соціального педагога: теоретико–практичний контекст : монографія / О. Величко [та ін.]; за заг. ред. канд. пед. наук, доц. О. Гуренко; Бердян. держ. пед. ун–т. – Донецьк : ЛАНДОН–XXI, 2013. – 331 с.
296. Професійний довідник соціального педагога : навч.–метод. посібник / укладач О. І. Рассказова. – Харків: Основа, 2011. – 208 с.
297. Психодіагностичне забезпечення профорієнтації в системі педагогічної освіти: посіб. / Є. В. Єгорова [та ін.]; за ред. О. М. Ігнатович. – Кіровоград: Імекс ЛТД, 2014. – 228 с.
298. Психолого–педагогічна діагностика якості освіти у педагогічному ВНЗ : методичний посібник / Г. Ф. Пономарьова [та ін.]; Харківська гуманітарно–педагогічна академія. – Харків, 2015. – 380 с.
299. Психологу для роботи. Діагностичні методики: збірник / уклад.: М.В. Лемак, В.Ю. Петрище. – вид. 2–ге, виправл. – Ужгород: Видавництво Олександри Гаркуші, 2012. – 616 с.
300. Пюра О. С. Підготовка майбутніх соціальних педагогів до комунікативної діяльності в умовах дитячих закладів оздоровлення та відпочинку : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.05 / Олена Станіславівна Пюра; Ін–т проблем виховання НАПН України. – Київ, 2015. – 20 с.
301. Равлюк Т. А. Креативні педагогічні технології у підготовці фахівців соціально–педагогічної сфери [Електронний ресурс] / Т. А. Равлюк. // Наукові записки Ніжинського державного університету ім. Миколи Гоголя. Сер.: Психолого–педагогічні науки. – 2012. – № 6. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzspp_2012_6_28.
302. Рассказова О. В. Моніторингово–діагностичні дослідження розвитку соціальності учнів у класному середовищі як умова успішного навчання дітей з особливими освітніми потребами у новій українській школі / О. В. Рассказова // Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського. Серія : Педагогічні науки. – 2018. – № 2. – С. 232–238.

303. Рассказова О. І. Розвиток соціальності учнів в умовах інклюзивної освіти : теорія та технологія: монографія / О. І. Рассказова. – Харків: ФОП Шейніна О. В., 2012. – 468 с.

304. Рассказова О. І. Соціальний педагог – суб'єкт розвитку соціальності учнів в інклюзивній школі / О. І. Рассказова // Соціальна педагогіка: теорія та практика. – 2013. – № 4. – С. 72–79.

305. Рева О. С. Удосконалення методичної роботи у закладах освіти в контексті реалізації основних положень нової української школи / О. С. Рева // Нова українська школа в умовах викликів сучасності: зб. тез доповідей І Всеукраїнської науково–практичної конференції (Маріуполь, 11 квітня 2019 р.) / за заг. ред. Л.В. Задорожної-Княгницької. – Маріуполь: МДУ, 2019. – С. 28–30.

306. Реалізація компетентнісного підходу в навчанні молодших школярів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://ru.osvita.ua/school/lessons_summary/edu_technology/31210/.

307. Рень Л. В. Культура справочинства у підготовці майбутніх соціальних педагогів / Л. В. Рень // Наукові записки Ніжинського державного університету ім. Миколи Гоголя. Психолого–педагогічні науки. – 2014. – № 3. – С. 101–104.

308. Рижанова А. О. Соціально–педагогічне сприяння сучасним інтеграційним процесам України та вдосконалення професійної підготовки відповідних фахівців / А. О. Рижанова // Збірник наукових праць Хмельницького інституту соціальних технологій Університету „Україна”. – 2015. – № 11. – С. 98–101.

309. Різник Л. М. Нові підходи до організації підготовки соціальних педагогів / Л. М. Різник // Соціальна робота в Україні: теорія і практика. – 2005. – № 2. – С. 154–158.

310. Робота з дітьми і молоддю в інклюзивному та інтегрованому освітніх середовищах: навч.–метод.посібник / уклад.: Г.Ф. Пономарьова А.А. Харківська, М.О. Андрєєва, К.С. Волкова, Т.В. Отрошко, О.І. Рассказова,

Ю.І. Чернецька, С.Я. Харченко; Комунальний заклад „Харківська гуманітарно–педагогічна академія” Харківської обласної ради. – Харків: ФОП Панов, 2019. – 222 с.

311. Рябова Ю. М. Підготовка майбутніх соціальних працівників до професійної діяльності в багатонаціональному середовищі: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Юлія Миколаївна Рябова; Херсон. держ. ун–т. – Херсон, 2016. – 20 с.

312. Савельчук І. Б. Підготовка соціальних працівників за сучасних умов: інноваційні тенденції / І. Б. Савельчук // Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Педагогічні науки. – 2016. – Вип. 1. – С. 120–125.

313. Савельчук І. Б. Розвиток інноваційного потенціалу майбутніх соціальних працівників як орієнтир оновлення системи професійної підготовки / І. Б. Савельчук // Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Сер.: Педагогічні науки. – 2014. – № 5(1). – С. 216–232.

314. Савіцька В. В. Підготовка майбутніх соціальних працівників до професійної діяльності на засадах праксеологічного підходу: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Савіцька Вікторія Василівна; Нац. ун–т вод. госп–ва та природокористування. – Рівне, 2015. – 20 с.

315. Савченко С. О. Моделі інноваційного управління вищим навчальним закладом: автореф. дис. ... д-ра екон. наук: 08.00.11 / С. О. Савченко; Донец. нац. ун-т. – Донецьк, 2010. – 37 с.

316. Савченко О. О. Аксиологічні аспекти сучасної освіти / О. О. Савченко, Я. О. Панфілова // Вісник Національної юридичної академії України імені Ярослава Мудрого. Сер.: Філософія, філософія права, політологія, соціологія. – 2013. – № 2. – С. 100–108.

317. Савченко С. Інформаційна безпека та організаційно–правовий захист інформації: конспект лекцій / С. Савченко. – Дніпропетровськ, НМетАУ, 2008. – 52 с.

318. Сапарай Ю. В. Інноваційні технології у професійній підготовці майбутніх соціальних педагогів / Ю. В. Сапарай // Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Серія: Соціально-педагогічна. – 2012. – Вип. 18. – С. 337–345.

319. Селевко Г. К. Альтернативные педагогические технологии / Г. К. Селевко. – М.: НИИ школьных технологий, 2005. – 224 с. – (Серия „Энциклопедия образовательных технологий”).

320. Семеріков С. О. Теоретико-методичні основи фундаменталізації навчання інформатичних дисциплін у вищих навчальних закладах: автореф. дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.02 / Сергій Олексійович Семеріков; наук кер. М. І. Жалдак; Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. – К., 2009. – 40 с.

321. Сериков В.В. Личностно-ориентированное образование – поиск новой парадигмы: монография / В.В. Сериков. – М., 1998. – 180 с.

322. Сидорук І. І. Підготовка майбутнього соціального педагога до профілактики вживання дітьми психоактивних речовин: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.05 / Ірина Ігорівна Сидорук; Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. – К., 2011. – 22 с.

323. Сисоєва С. Освіта і особистість в умовах постіндустріального світу: монографія / С. Сисоєва. – К., 2008. – 324 с.

324. Скляр П. П. Інноваційні підходи та особливості в підготовці фахівців соціальної сфери: монографія / П. П. Скляр, Т. Є. Мальцева, С. І. Нетьосов. – Луганськ: СМУ, 2014. – 246 с.

325. Скривджені діти: аналіз проблеми / за ред. В. Г. Панка. – Київ: Ніка-Центр, 1997. – 71 с.

326. Слостенин В. А. Педагогика: инновационная деятельность / В.А. Слостенин, Л.С. Подымова – М.: Магистр, 1997. – 224 с.

327. Словник іншомовних слів / укл.: С. М. Мороз, Л. М. Шкарапута. – Київ: Наукова думка, 2000. – 680 с.

328. Слосанська Г. І. Професійна підготовка соціальних працівників у вищих навчальних закладах Австралії: автореф. дис. ... канд. пед. наук:

13.00.04 / Ганна Іванівна Слосанська; Терноп. нац. пед. ун-т ім. В. Гнатюка. – Тернопіль, 2011. – 20 с.

329. Софій Н. З. Концептуальні аспекти інклюзивної освіти. Інклюзивна школа: особливості організації та управління : навч.–метод. посіб. / Н. З. Софій, А. А. Колупаєва та ін. – Київ, 2007. – С. 9–17.

330. Соціальна педагогіка: навч. посіб. / О.В. Безпалько, І.Д. Зверева, Т.Г. Веретенко [та ін.]. – К.: Академвидав, 2014. – 309 с.

331. Соціальна робота: технологічний аспект / А. Й. Капська, О. В. Безпалько, Р. Х. Вайнола [та ін.]. – К.: ДЦССМ, 2004, – 362 с.

332. Соціально-економічна ефективність професійної орієнтації, підготовки, перепідготовки і підвищення кваліфікації незайнятого працездатного населення в працездатному віці (питання методології дослідження) / В. А. Савченко [та ін.]; НАН України, НДЦ з проблем зайнятості населення та ринку праці (НЦ ЗРП). – К. : [б.в.], 1996. – 62 с.

333. Спецпроект „Провайдери змін”: EdEra [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://theukrainians.org/edera/>.

334. Спіріна Т. П. Професійна підготовка соціальних працівників у системі неперервної освіти / Т. П. Спіріна // Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Педагогічні науки. – 2013. – № 11(2). – С. 263–267.

335. Степаненко В. І. Арт-технології у профілактиці поведінкових девіацій обдарованих учнів / В. І. Степаненков // Інновації педагогічної освіти в умовах викликів сьогодення: монографія / за наук.ред. С.Я.Харченка. – К.: Талком, 2019. – с.252–274.

336. Сторож В. В. Підготовка майбутніх соціальних педагогів до використання соціономічних технологій у професійній діяльності: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.05 / Вікторія Василівна Сторож; Держ. ВНЗ „Донбас. держ. пед. ун-т”. – Слов'янськ, 2015. – 20 с.

337. Стратегія розвитку сфери інноваційної діяльності на період до 2030 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/526–2019–%D1%80>.

338. Сургова С. Ю. Обґрунтування педагогічних умов підготовки майбутніх соціальних працівників до превентивної діяльності / С. Ю. Сургова // Наукові праці Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу „Києво–Могилянська академія”. Серія : Педагогіка. – 2016. – Т. 270, Вип. 258. – С. 52–56.

339. Тадаєва А. В. Соціально-педагогічний супровід соціалізації молодших школярів в сучасному інформаційному просторі: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.05 / А. В. Тадаєва; Луган. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – Старобільськ, 2016. – 20 с.

340. Тарадюк Н. В. Інноваційні технології: креативно–виховний аспект: монографія / Н. В. Тарадюк, О. П. Панасюк; Інститут педагогічних технологій. – Луцьк: Твердиня, 2009. – 164 с.

341. Тарасенко Н. В. Формування здорового способу життя підлітків засобами соціальної вуличної роботи : автореф. ... канд. пед. наук, спец.: 13.00.05 – соціальна педагогіка / Н. В. Тарасенко. – Слов'янськ: Донбаський держ. пед. ун–т, 2013. – 20 с.

342. Терпелюк В. В. Соціально–педагогічний інтерактивний театр у роботі з віктимними підлітками: метод. рек. / В. В. Терпелюк. – Луцьк: Східноєвропейський нац. ун–т ім. Л. Українки, 2014. – 72 с.

343. Технологии социальной работы / под ред. Е.И. Холостовой. – М.: ИНФРА–М, 2003. – 400 с.

344. Технології психологічного забезпечення освітнього процесу в інклюзивній школі: метод. посіб. / автори–упорядники Д.Д. Романовська, Р.І. Мінтянська; за заг. ред. Д.Д. Романовської. – Чернівці: Технодрук, 2019 – 158 с.

345. Топольський В. О. Впровадження інформаційно–комунікаційних технологій в освітню практику підготовки соціальних педагогів /

В. О. Топольський // Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти. – 2013. – Вип. 7. – С. 180–183.

346. Трейси Брайан. „Оставьте безгливость, съешьте лягушку!”: 21 действенный принцип эффективного труда [Електронний ресурс] / Брайан Трейси. – Режим доступу: <https://www.e-reading.life/book.php?book=57307>.

347. Трофімук К. В. Використання інноваційних методів навчання при підготовці майбутніх викладачів / К. В. Трофімук // Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах. – 2014. – Вип. 38. – С. 336–344.

348. Трухан М. А. Формування готовності майбутніх соціальних педагогів до діяльності з розв'язування професійних конфліктів у закладах освіти: автореф. ... канд. пед. наук, спец.: 13.00.04 / М. А. Трухан. – Рівне: Нац. ун-т вод. госп-ва та природокористування, 2016. – 20 с.

349. Тюття Л. Т. Проектування в соціальній роботі / Л. Т. Тюття, Д. О. Пузіков // Наукові записки Національного університету „Києво-Могилянська академія”. – Т. 47. Педагогічні, психологічні науки та соціальна робота. – 2005. – № 47. – С. 77–84.

350. Українська психологічна термінологія: словник–довідник / авт-уклад. С. І. Болтвівець, Н. В. Слободяник, М.–Л. А Чєпа, Н. В. Чєпєлєва; за ред. М.–Л. А Чєпє. – К.:ДП „Інформаційно – аналітичне агентство”, 2010. – 302 с.

351. Фатхутдинов Р. А. Инновационный менеджмент: учебник / Р. А. Фатхутдинов. – 4-е изд. – СПб.: Питер, 2003. – 400 с.

352. Федотова Ю. В. Формування кластерних структур та їх вплив на соціально–економічний розвиток регіонів: автореф. дис. ... канд. економічних наук: 08.00.05 / Ю. В. Федотова; Харківська національна академія міського господарства. – Харків, 2013. – 20 с.

353. Феномен інновації: освіта, суспільство, культура: монографія / В. Г. Кремень [та ін.]; за ред. акад. Василя Кременя; АПН України, Ін-т обдар. дитини. – К.: Педагогічна думка, 2008. – 471 с.

354. Філь О. В. Підготовка майбутніх соціальних педагогів до використання казкотерапії у професійній діяльності: автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Олена Вікторівна Філь; Класич. приват. ун-т. – Запоріжжя, 2010. – 20 с.

355. Фірсова І. М. Рекламно-інформаційна діяльність як складова професійної підготовки майбутнього соціального педагога / І. М. Фірсова // Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Сер.: Педагогічні науки. – 2014. – Вип. 115. – С. 244–247.

356. Фурдуй С. Б. Ідеї соціально-педагогічних технологій проектування інноваційного навчального середовища у системі професійної підготовки фахівців соціальної сфери / С. Б. Фурдуй // Молодий вчений. – 2015. – № 7(2). – С. 77–80.

357. Фурман А. В. Інноваційна освітня модель підготовки соціальних працівників / А. В. Фурман // Ринок праці та зайнятість населення. – 2015. – № 1. – С. 47–51.

358. Харченко С. Я. Активні форми та методи навчання як сучасна педагогічна технологія професійної підготовки соціальних працівників і соціальних педагогів / С. Я. Харченко // Педагогічні технології в сучасних наукових дослідженнях: досвід та інновації: монографія. – Старобільськ: Вид-во ДЗ „ЛНУ імені Тараса Шевченка”, 2017. – 372 с. – С. 6 – 28.

359. Харченко С. Я. Інновації в освіті як сучасний педагогічний феномен / С. Я. Харченко // Інновації педагогічної освіти в умовах викликів сьогодення: монографія. – К.: Талком, 2019. – 345 с. – С. 7 – 28.

360. Харченко С. Я. Методологія дослідження професійної підготовки соціальних працівників і соціальних педагогів на основі використання системного підходу / С. Я. Харченко // Системний підхід у сучасних педагогічних дослідженнях в Україні: монографія. – Держ. закл. „Луган. нац. ун-т імені Тараса Шевченка”. – Старобільськ : Вид-во ДЗ „ЛНУ імені Тараса Шевченка”, 2016. – 488 с. – С. 6–50.

361. Хасанова Г. М. Инновационные технологии социальной работы по профилактике заболеваний и их осложнений: монография / Г. М. Хасанова. – Уфа: РИО БашГУ, 2007. – 96 с.

362. Хлебик С. Р. Проектна технологія у підготовці майбутніх соціальних педагогів до професійної діяльності / С. Р. Хлебик // Наукові записки Ніжинського державного університету ім. Миколи Гоголя. Сер.: Психолого–педагогічні науки. – 2014. – № 5. – С. 152–155.

363. Хміль Н. А. Зарубіжний і вітчизняний досвід інтеграції хмарних технологій у педагогічний процес вищого навчального закладу / Н. А. Хміль // Інформаційні технології і засоби навчання. – 2015. – Т. 50, вип. 6. – С. 128–138.

364. Хміль Н. А. Зміст і структура професійної готовності майбутніх учителів до використання хмарних технологій у навчально-виховному процесі / Н. А. Хміль // Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти. – 2017. – Вип. 17. – С. 189–193.

365. Хоменко-Семенова Л. О. Формування готовності майбутніх соціальних працівників до використання інтерактивних технологій у професійній діяльності: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Л. О. Хоменко–Семенова. – К., 2015. – 20 с.

366. Хуторской А.В. Педагогическая инноватика: учеб. пособие для студ. высш. учебн. заведений / А.В.Хуторской. – М.: Изд. центр „Академия”, 2008. – 256 с.

367. Цибуліна І. В. Інноваційні форми розвитку професійної самосвідомості працівників соціально–правової сфери / І. В. Цибуліна // Сучасні підходи до формування професійної самосвідомості фахівців соціальної сфери в умовах реалізації гендерної політики в Україні: матеріали Регіональної науково–практичної конференції (Харків – Куряж, 23 березня 2017 р.) / Комунальний заклад „Харківська гуманітарно–педагогічна академія” Харківської обласної ради / за заг. ред. Г. Ф. Пономарьової. – Харків: ФОП Петров В. В., 2017. – С. 143–145.

368. Цюман Т. П. Формування культури життєвого самовизначення старшокласників засобами освітнього тренінгу: автореф. ... к. пед. наук: 13.00.05 / Т. П. Цюман. – К. : Ін-т проблем виховання, 2008. – 20 с.

369. Черв'якова Н. І. Інновації в методиці викладання початкового курсу природознавства: метод. посіб. / Луганський національний педагогічний ун-т ім. Тараса Шевченка; уклад. О. О. Ліннік, Н. І. Черв'якова. – Луганськ: Альма-матер, 2006. – 86 с.

370. Чернецька Ю. І. Проектування соціально-педагогічного тренінгу з наркозалежною молоддю як засобу практичної підготовки майбутніх соціальних педагогів / Ю. І. Чернецька // Наукові записки кафедри педагогіки. – 2012. – Вип. 28(2). – С. 216–222.

371. Чернишова Є. Р. Освітні кластери як шлях підвищення конкурентоздатності навчальних закладів системи післядипломної педагогічної освіти / Є. Р. Чернишова; НАПН України; Ун-т менедж. освіти. – К.: Педагогічна думка. – 2012. – 472 с.

372. Чернякова А. Інноваційні форми підготовки майбутніх соціальних педагогів до роботи з протидії торгівлі людьми / А. Чернякова // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. – 2016. – № 4. – С. 392–397.

373. Чижова Е. Н. Социальные инновации с позиции системного подхода / Е. Н. Чижова, Л. В. Стрекозова // Инновации. – 2006. – № 4. – С. 18–24.

374. Чобітько М. Г. Теоретико-методологічні засади особистісно орієнтованої професійної підготовки майбутніх учителів: автореф. дис... д-ра пед. наук / М. Г. Чобітько; АПН України. Ін-т пед. освіти і освіти дорослих. – К., 2007. – 43 с.

375. Чубук Р. В. Підготовка майбутніх соціальних педагогів до роботи із студентською молоддю: автореф. дис... канд. пед. наук: 13.00.04 / Р. В. Чубук; Південноукраїнський держ. пед. ун-т ім. К.Д. Ушинського. – Одеса, 2008. – 21 с.

376. Чубук Р. В. Професійна підготовка соціальних працівників з використанням методу проектів / Р. В. Чубук // Актуальні проблеми державного управління, педагогіки та психології. – 2014. – Вип. 1. – С. 181–185.

377. Шакурова М. В. Методика и технология работы социального педагога: учеб. пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений / М. В. Шакурова. – 2-е изд., стереотип. – М.: Издательский центр „Академия”, 2004. – 272 с.

378. Шароватова О. П. Підготовка соціальних педагогів до гувернерської діяльності: автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.05 / Олена Павлівна Шароватова; Луган. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – Луганськ, 2010. – 20 с.

379. Швед М. С. Тенденції підготовки соціальних педагогів в антропологічному вимірі / М. С. Швед // Псих.-пед. науки: наук. зап. Ніжин. держ. ун-ту імені М. Гоголя. – 2012. – № 3. – С. 53–55.

380. Швець О. В. Сучасні технології самостійної роботи у професійній підготовці соціальних педагогів / О. В. Швець // Науковий вісник Кременецького обласного гуманітарно-педагогічного інституту ім. Тараса Шевченка. Сер.: Педагогіка. – 2013. – Вип. 2. – С. 137–145.

381. Шептенко П. А. Методика и технология работы социального педагога: учеб. пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений / П. А. Шептенко, Г. А. Воронина; под ред. В. А. Слостенина. – М.: Издательский центр „Академия”, 2002. – 208 с.

382. Шерудило А. В. Формування готовності майбутніх учителів до використання інноваційних технологій у дитячих закладах оздоровлення та відпочинку: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Андрій Васильович Шерудило; Глухів. нац. пед. ун-т ім. Олександра Довженка. – Глухів, 2016. – 24 с.

383. Шехавцова С. О. Теоретичні і методичні засади формування суб'єктності майбутніх учителів у процесі фахової підготовки: автореф. дис.

... д-ра пед. наук: 13.00.04 / Світлана Олександрівна Шехавцова; Держ. закл. „Луган. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка”. – Старобільськ, 2017. – 44 с.

384. Шимко І. Мотиваційний складник у підготовці майбутнього соціального педагога / І. Шимко // Вісник Черкаського університету. Серія: Педагогічні науки. – 2016. – № 5. – С. 141–146.

385. Шпеник С. З. Підготовка соціальних працівників до роботи з дітьми групи ризику в США та Великій Британії: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Сільвія Золтанівна Шпеник; Терноп. нац. пед. ун-т ім. Володимира Гнатюка. – Тернопіль, 2016. – 22 с.

386. Щодо навчання дітей військовослужбовців, які переїхали з Автономної Республіки Крим та м. Севастополя на постійне місце проживання до інших населених пунктів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v-186729-14>.

387. Юденкова О. П. Формування готовності педагогічних працівників ПТНЗ до використання інноваційних виробничих технологій у педагогічній діяльності як провідна умова підготовки висококваліфікованих робітників поліграфічного профілю / О. П. Юденкова // Вісн. Луган. нац. ун-ту ім. Т. Шевченка. Сер.: Пед. науки. – 2012. – № 21. – С. 188-193.

388. Як навчатись в Skills Academy? [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://skillsacademy.com.ua/>.

389. Якиманская И. С. Личностно–ориентированное обучение в современной школе / И. С. Якиманская. – М.: Наука, 1996. – 95 с.

390. Яковенко К. Ю. Підготовка майбутніх соціальних педагогів до організації діяльності з обдарованими учнями в умовах загальноосвітнього навчального закладу / К. Ю. Яковенко // Вісник Харківської державної академії культури. – 2010. – Вип. 29. – С. 266–273.

391. Янц Н. Д. Професійна підготовка майбутніх соціальних педагогів до сценарно–режисерської роботи / Н. Д. Янц // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія: Педагогіка, психологія, філософія. – 2012. – Вип. 175(3). – С. 107–115.

392. Ярмощук І. Інклюзивне навчання в системі освіти / І. Ярмощук // Шлях освіти. – 2009. – № 2. – С. 24–28.
393. Ярошко М. М. Професійна підготовка майбутніх соціальних педагогів до профілактично–корекційної роботи з педагогічно занедбаними підлітками: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Марія Миколаївна Ярошко; Хмельниц. нац. ун–т. – Хмельницький, 2011. – 20 с.
394. Child A. Professional mentors' perceptions of the contribution of school / HEI partnerships to professional development and school improvement / A. Child, S. Merrill // Journal of In–Service Education. – № 29, 2. – 2003. – P. 315–324.
395. Cordingley P. Transferring Learning and Taking Innovation to Scale [online] / P. Cordingley, M. Bell. – 2007. – Available: <http://www.innovation-unit.co.uk/aboutus/publications/transferring-learning-and-takinginnovation-to-scale.html>.
396. Kakadii Valentyna. Anti–discrimination educational program against labor migration: case of rural school / Valentyna Kakadii, Oleg Marushchenko, Olena Masalitina // Sciencerise: Pedagogical Education. – 2020. – № 3(36). – P. 30–37. http://journals.uran.ua/sr_edu/article/view/200425.
397. Pippa Lord. Mentoring and Coaching for Professionals: a study of the research evidence / Pippa Lord, Mary Atkinson, Holly Mitchell. – National Foundation for Educational Research, Northern Office, 2008. – 105 p.
398. Rasskazova Olha. Gender open university as a platform for continuous gender education: experience in the development of innovative educational practices in ukraine / Olha Rasskazova, Iuliana Domina, Tetiana Hladun // Sciencerise: Pedagogical Education. – 2020. – № 1(34). – P. 24–30. http://journals.uran.ua/sr_edu/article/view/193438/193995.

ДОДАТКИ

Додаток А

**ПЕРЕЛІК ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ТА ІКТ-ЗАСОБІВ,
РЕКОМЕНДОВАНИХ СОЦІАЛЬНИМ ПЕДАГОГАМ
ДЛЯ ЗАСТОСУВАННЯ У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ**

1. Інноваційні технології, які дозволяють досягти успіху у вирішенні складних задач з максимальною економією часу:

- технології тайм-менеджменту (Т. Браян) [<https://www.e-reading.life/book.php?book=57307>],

- метод „Pomodoro” [<http://fas.st/iAbc0>; <https://www.youtube.com/watch?v=QhVGK5aj55M>] інші засоби.

2. Засоби медіаосвіти та інформаційно-комунікаційні технології:

- сервіси для створення QR-кодів: Qrcodes.com.ua, Qrcoder.ru; Qrmania.ru;

- сервіси для розкодування кодів, якщо немає сканера на телефоні Rqr.com.ua, Decodeit.ru.

- додатки для створення тестів: ZipGrade – завантажити на телефон в Google Play [відеоурок <https://www.youtube.com/watch?v=YQwl-Rkx-aY>; PLICKERS – відеоурок <https://youtu.be/U2tDFC3uwyo>];

- конструктор тестів і опитувань Online Test Pad [<https://onlinetestpad.com/ua>];

- додатки для створення вікторин, креативних тестів, кросвордів і флеш-карток [<https://flippity.net/>], BrainFlips [<http://www.brainflips.com/>], <http://cross.highcat.org>, <http://crosswordus.com/ru> , Фабрика кросвордів [<http://puzzlecup.com/crossword-ru/>], Kahoot [<https://kahoot.com/>];

- генератори ребусів: слова-ребуси, фрази-ребуси, математичні ребуси, логічні ігри, загадки на [<http://rebus1.com/ua/>];

- генератори практичних завдань (кросворди, анаграми) [<https://childdevelop.com.ua>];

3. Засоби візуалізації ідей:

- сервіси для побудови хмари слів: Word It Out – безкоштовний англomовний сервіс для створення хмар слів, який є одним з найпростіших і зручних у використанні;
- Word Cloud Generation – англomовний сервіс для створення тегових хмар, який має найбільш зручну інтуїтивно зрозумілу навігацію;
- Word Art – багатофункціональний англomовний сервіс для створення хмар слів;
- Wordcloud.pro – слово-генератор, що дозволяє створювати яскраві хмари певних форм (з використанням базових шаблонів чи авторські);
- онлайн-інструменти створення коміксів: Пікстон (Pixton) [<https://www.pixton.com/ru/>], Make Beliefs Comix [<https://www.makebeliefscomix.com/>];
- сервіси для створення піктограм: Піктоселектор (Picto-Selector) [<https://www.pictoselector.eu/>];
- сервіси для створення GIF-анімації: GIF Toaster [<https://apps.apple.com/cz/app/gif-toaster-gif-maker/id948064297%20#?platform=iphone>], Giphy [<https://giphy.com/create/gifmaker>], Gifmaker [<https://gifmaker.me/>], Ezgif [<https://ezgif.com/>], Gickr.com [<http://gickr.com/>];
- сервіси для створення відеороликів: iMovie [<https://www.apple.com/imovie/>], Videoshop [<https://www.videoshop.net/>], Lumen5 [<https://lumen5.com/>], Kapwing [<https://www.kapwing.com/>], Kizoa - HTML [<https://kizoa.app/pfh/index.php?param=login&rmode=0&phpsession=&lang=ru-ru&country=UA&domain=www.kizoa.ru&startTime=1583454968326&dpt=0>];
- сервіси для створення інфографіки: Google Developers, Canva Infographic Maker, Dipity, Venngage, Infogr.am, Piktochart, Easel.ly, Vizualize;
- сервіси для створення навчальних інтерактивних плакатів: Prezi [<https://prezi.com/>], Glogster [<http://edu.glogster.com/>], Thinglink

[<http://www.thinglink.com/>], LIno it [<http://en.linoit.com>], Padlet [<http://ru.padlet.com>];

- сервіси для створення ментальних карт: MindMup [<https://www.mindmup.com/>], XMind [<http://www.xmind.net/>], Mind42 [<https://mind42.com/>], Popplet [<https://popplet.com/>], LOOPY [<http://ncase.me/loopy>];

- сервіси для створення водяних знаків: WaterMarquee [<https://www.watermarquee.com/>], PicMarkr [<http://www.picmarkr.com/>], Watermarktool [<http://www.watermarktool.com/>], Watermark.ws [<https://www.watermark.ws/>], watermark images [<http://www.watermark-images.com/>], Watermark.Algid.Net [<http://watermark.algid.net/ru/index.php>].

4. Нестандартні методи організації комунікаційної взаємодії:

- сторітелінг;
- фанфікшен;
- RAFT;
- фішбоун;
- ПОПС-формула;
- стратегія „Ромашка Блума”.

5. Нестандартні способи організації проектної діяльності:

- Kanban;
- Trello-дошка;
- Scrum-дошка.

Додаток Б

**Методика дослідження інноваційно-технологічної готовності
майбутніх соціальних педагогів за технологічно-компетентнісним
критерієм**

№ з/п	Твердження	Завжди	Інколи	Ніколи
1.	Мені подобається вирішувати складні завдання професійної діяльності нестандартними способами			
2.	Мені подобається знайомитися з новітніми технологіями соціально-педагогічної діяльності з різними категоріями клієнтів			
3.	Я хочу обговорювати з колегами проблеми розробки і використання інноваційних технологій і програм у соціально-педагогічній діяльності			
4.	Я володію методами тайм-менеджменту і оптимізації професійної діяльності			
5.	Я хочу розробляти і впроваджувати інноваційні технології у професійну діяльність			
6.	Я здатний(на) критично оцінювати ефективність форм і методів соціально-педагогічної діяльності для вирішення різних проблем			
7.	Я хочу вести власну інноваційну діяльність і оцінювати її результати			
8.	Я готовий(а) застосовувати в професійній діяльності ІКТ-засоби			
9.	Я володію технологіями кіберзахисту персональних даних в інформаційному просторі			
10.	Я готовий здійснювати професійну діяльність на принципах академічної доброчесності			

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ „ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ”

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета курсу – формування у студентів інноваційної компетентності як критерію готовності до впровадження інновацій у соціально-педагогічну діяльність, що спирається на систему мотивів, знань, умінь, навичок та особистісних якостей, необхідних для забезпечення ефективного використання новітніх соціально-педагогічних технологій у процесі соціального виховання дітей та молоді.

Виходячи із вищезазначеного, основними завданнями у процесі підготовки майбутніх соціальних педагогів до впровадження інновацій у соціально-педагогічну діяльність є:

1. Розвиток суб'єктної позиції майбутнього фахівця щодо впровадження інновацій у соціально-педагогічну діяльність.
2. Формування інноваційної компетентності фахівців.
3. Ціннісна орієнтація особистості студента на здійснення інноваційної діяльності на етичних засадах соціально-педагогічної діяльності.

Вивчення спецкурсу «Інноваційні технології соціально-педагогічної діяльності» передбачає формування у студентів - майбутніх соціальних педагогів **знань** щодо:

- педагогічної інноватики та її специфіки у соціально-педагогічній діяльності;
- закономірностей і принципів інноваційного процесу в системі освіти;
- основних підходів до класифікації соціальних інновацій;
- змісту готовності соціальних педагогів до упровадження інновацій;
- типів поведінки соціальних педагогів в інноваційному процесі;

- практики реалізації новітніх технологій соціально-педагогічної діяльності загального і спеціального типу.

Під час вивчення спецкурсу студенти мають оволодіти наступними **уміннями**:

- аналізувати зміст новітніх соціально-педагогічних технологій та визначати можливості їх застосування для вирішення конкретних практичних завдань;

- створювати інноваційні соціально-педагогічні програми, проекти, технології;

- добирати необхідні інноваційні соціально-педагогічні засоби, форми, методи діяльності у процесі вирішення проблем соціального виховання і розвитку особистості;

- адаптувати передовий педагогічний досвід для вирішення завдань соціального виховання особистості;

- забезпечувати інформаційний супровід соціально-педагогічних заходів з використанням елементів PR-технологій.

Таким чином, зазначений спецкурс забезпечує набуття студентами теоретичних знань і практичних навичок, необхідних для формування готовності студентів до впровадження інновацій у соціально-педагогічну діяльність.

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Інноватика у соціально-педагогічній діяльності: загальні положення

Тема 1. Соціальні інновації: особливості, структура, типи.

Зміст поняття «нововведення», «новація», «інновація», «соціальна інновація». Основні напрямки в сутнісному описі понять. Сутнісні характеристики соціальної інновації: новизна, сумісність з традиційними положеннями (станом), простота апробації та комунікативність. Стадії інституціоналізації соціальних інновацій: селекція, пристосування, інтеграція.

Класифікація соціальних інновацій. Класифікація за змістом: економічні, організаційно-управлінські, соціально-управлінські, правові інновації; від інтенсивності реалізації інновації: еволюційна, революційна інновація; за критерієм широти упровадження: локальна, глобальна інновація; у залежності від кінцевої цілі: інновації, що направлені на оновлення принципу здійснення діяльності в тій або іншій сфері, інновації, що направлені на створення нового продукту діяльності.

Поняття інноваційної діяльності. Основні стадії та структура інноваційної діяльності соціального педагога.

Тема 2. Закономірності і принципи інноваційного процесу у соціально-педагогічній діяльності.

Поняття інноваційного процесу. Життєвий цикл нововведення і його стадії. Основні елементи структури інноваційного процесу (життєві цикли, організаційно-економічні умови нововведення, соціокультурні умови нововведення). Межі інноваційного процесу й проблема їхнього визначення. Механізми інноваційного процесу в соціально-педагогічній роботі.

Інноваційні протиріччя, їхні основні види. Протиріччя функціонування й розвитку соціальної системи. Стихійний механізм соціальних інновацій. Примусовий механізм соціальних інновацій. Конкурентно-змагальний механізм соціальних інновацій. Особливість інноваційних процесів в умовах ринку. Проблема інтенсифікації нововведень. Види інтенсивних нововведень. Критерії інтенсифікації нововведень. Інтенсифікація нововведень як процес, його стадії.

Тема 3. Специфіка інновацій у соціально-педагогічній діяльності.

Соціальна робота в Україні як інновація. Міжнародні норми соціальної роботи й інерція соціального захисту Радянського періоду. Адаптація закордонного досвіду соціальної роботи як інноваційний процес.

Об'єктивна потреба в інноваціях сфери СПД. Інформованість як передумова інновацій у соціально-педагогічній роботі. Центри інформації з

інноваційних процесів. Інновації в технологіях соціальної роботи. Інноваційні ігри в СПД.

Інноваційні соціальні установи. Деонтологія в інноваційних процесах.

Змістовий модуль 2. Підготовка соціальних педагогів до упровадження інновацій у соціально-педагогічну діяльність

Тема 4. Зміст підготовки соціальних педагогів до упровадження інновацій.

Структура готовності фахівців із соціальної педагогіки до інноваційної діяльності: поняття та основні компоненти. Інноваційно-технологічна готовність майбутнього соціального педагога. Сукупності інноваційних компетентностей: мотиваційно-аксіологічні, технологічні, креативно-діяльнісні.

Критерії та показники інноваційно-технологічної готовності: мотиваційно-аксіологічний (ціннісні установки, ставлення до майбутньої соціально-педагогічної діяльності як до простору освітніх інновацій, потреба в самовихованні власної інноваційної готовності); технологічно-компетентнісний (базові знання з технологічних основ педагогічної інноватики, інноваційних форм і методів професійної діяльності, уміння проєктувати інноваційні засоби для вирішення типових професійних завдань); креативно-діяльнісний (уміння та навички використання інноваційних технологій, озброєність інноваційними засобами, прийомами, технологіями професійної діяльності, уміння адаптувати інноваційний досвід та використовувати новітні ІКТ для здійснення професійних функцій соціального педагога).

Рівні сформованості інноваційно-технологічної готовності майбутнього соціального педагога до використання інноваційних технологій у професійній діяльності: емпірично-емоційний, інформовано-усвідомлений, діяльнісно-творчий.

Тема 5. Типи поведінки соціальних педагогів в інноваційному процесі.

Підстави для класифікації. Відношення до нововведень як підстава для класифікації. Типи відношення до нововведень: новатори, ентузіасти, «активні», «нейтралі», «пасивні», скептики, консерватори, ретрогради. Участь у соціальних нововведеннях як підстава для класифікації: авторська діяльність, самотійна активна участь у нововведеннях, участь у нововведеннях без прояву самотійної активності, відмова від участі в нововведеннях, активний опір нововведенням. Типологічні характеристики соціальних інноваторів: соціально-демографічна й соціально-професійна змінні в інноваторстві. Залежність інноваційної поведінки від культурно-етнічних факторів.

Роль ризику в інноваційних процесах. Заповзятливість і ризик. Ступінь ризику. Інноваційний ризик. Критерії оптимальності дій в умовах ризику. Установка на ризик. Уміння ризикувати.

Інертність як соціальний феномен. Світоглядно-когнітивний аспект соціальної інертності. Емоційний і поведінковий аспекти соціальної інертності. Прояви соціальної інертності. Соціальна інертність і соціальний екстремізм. Соціальний «ескапізм», його прояви й причини.

Тема 6. Бар'єри упровадження інновацій у соціально-педагогічну діяльність та шляхи їх подолання.

Поняття психологічного фактору соціальних нововведень. Структура психологічного фактору. Роль психологічного фактору в процесі реалізації соціальних нововведень. Функціональна суперечливість соціального фактору. Позитивна роль психологічного фактору. Негативна роль психологічного фактору. Поняття «психологічний бар'єр». Проблема діагностики й обліку психологічного фактору інноваційного процесу.

Інформаційні бар'єри (недостатня поінформованість про суть і мету нововведення; непоінформованість про кращі зразки; одностороння інформація). Світоглядні бар'єри (відношення до нововведень як до короткочасної

кампанії; посилення на «об'єктивні» труднощі; очікування вказівок «зверху»; недооцінка місцевої ініціативи, досвіду; визнання тільки того, що укладається у звичні уявлення). Бар'єри недовіри до нововведень (адміністративний тиск; поспішність; частковість; формалізм; порушення умов впровадження; недовіра до ініціаторів впровадження; невпевненість у майбутньому; негативний досвід попередніх нововведень; атмосфера розбіжності слова й справи).

Перешкоди в рекламі й пропаганді (однобокість, непомірність і т.д.). Груповий тиск (конформізм, небажання стати «білою вороною» і т.п.). Особистісні бар'єри (низька самооцінка й невисокий рівень домагань; схильність до звичного ритму життя й поведінки; острах зниження особистісного статусу й т.д.).

Змістовий модуль 3. Практика реалізації загальних інноваційних технологій соціально-педагогічної діяльності

Тема 7. Інноваційні технології соціально-педагогічної роботи з дитячими і молодіжними організаціями.

Паблік релейшенз у роботі соціального педагога. Технологія організації та проведення PR-заходів. Технологія активної інформаційної співпраці дитячих і молодіжних організацій зі ЗМІ.

Технологія фандрайзингу як інноваційний напрям роботи соціального педагога з дитячими і молодіжними організаціями.

Тема 8. Інноваційні технології профілактичної роботи соціального педагога.

Упровадження інновацій у профілактичну роботу соціального педагога. Інноваційні профілактичні програми (огляд змісту за основними напрямками соціально-педагогічної профілактики).

Інноваційні технології профілактики дезадаптованої поведінки та важковиховуваності. Програма корекції поведінки важковиховуваних старшокласників у навчально-виховному процесі загальноосвітньої школи

(М.А. Попов). Модель корекції девіантної поведінки підлітків у позашкільних навчальних закладах (Т.К. Окушко).

Інноваційні технології профілактики делінквентної поведінки (злочинності, правопорушень, аморальних вчинків). Модель профілактики статевих девіацій та модель формування сексуальної культури старшокласників (Г.Л. Корчова).

Інноваційні технології профілактики адиктивної поведінки підлітків (алкоголізму, тютюнопаління, наркоманії, токсикоманії, ігроманії) та формування здорового способу життя. Центр громадського здоров'я як осередок профілактичної роботи з дітьми та молоддю. Технологія формування здорового способу життя підлітків засобами соціальної вуличної роботи (Н.В. Тарасенко).

Система соціально-педагогічної профілактики адиктивної поведінки студентів (на прикладі навчальних закладів I-II рівня акредитації) (Г.Д. Золотова).

Соціально-педагогічні технології формування відповідально ставлення до здоров'я в учнівській молоді „Рівний – рівному” та „Здоров'я через освіту” (Н.В. Зимівець).

Інноваційні технології профілактики асоціальної та психопатологічної поведінки (проституції, суїциду, безпритульності, бродяжництва, бездоглядності, сімейного неблагополуччя, насилля). Програма педагогічної корекції насильницької поведінки в підлітків (І.А. Хозраткулова). Методика підготовки юнаків-старшокласників до виконання соціальних ролей чоловіка та батька (Н.І. Гусак).

Тема 9. Інноваційні технології соціально-педагогічної корекції.

Новітні технології соціально-педагогічної корекції дезадаптованої, девіантної, адиктивної, асоціальної поведінки підлітків та молоді.

Програма “Соціалізація підлітків у неформальних молодіжних об'єднаннях” (С.Ю. Чернета).

Модель профілактики насильства щодо підлітків (В.І. Ролінський).

Програми роботи з чоловіками, які чинять насильство в сім'ї: кризові центри для чоловіків (Скандинавія, Канада, Росія), програми роботи з порушниками закону при службах виконання покарань (Великобританія), програми кризового втручання, інтервенційні програми, програми управління гнівом, терапевтичні програми для чоловіків.

Технологія формування соціального здоров'я дітей-сиріт підліткового віку (В.М. Шкуркіна).

Тема 10. Інноваційні технології соціально-педагогічної реабілітації.

Інноваційні технології психолого-педагогічної реабілітації.

Інноваційні технології соціально-педагогічної реабілітації дітей та підлітків. Технології соціально-педагогічної реабілітації соціально-дезадаптованих дітей у сімейно-виховних групах.

Технологія ресоціалізації девіантних дівчат-підлітків «Дамський клуб».

Модель соціально-педагогічної реабілітації студентів з особливими потребами (М.Є. Чайковський).

Програма «Термінова допомога» (соціальна реабілітація неповнолітніх, які опинилися в складній життєвій ситуації).

Соціально-педагогічна реабілітація дітей в спеціальних дошкільних закладах освіти засобами творчої гри (М.І. Тютюнник).

Модель соціально-педагогічної роботи з сім'ями, що виховують дітей з обмеженими фізичними можливостями, в умовах реабілітаційного центру (Н.В. Грабовенко).

Змістовий модуль 4. Практика реалізації спеціальних інноваційних технологій соціально-педагогічної діяльності

Тема 11. Інноваційні технології соціально-педагогічної роботи з сім'єю.

Методика формування готовності членів молодих сімей до подолання конфліктів (Л.М. Омельченко).

Технологія соціального супроводу сімей, що знаходяться у складних життєвих обставинах.

Інноваційна соціальна технологія «Інтенсивна сімейна терапія вдома».

Групи само - і взаємодопомоги як інноваційна форма роботи з неповними сім'ями.

Фостерні сім'ї.

Методика формування соціальної компетентності у старших підлітків з неповних сімей (М.О. Докторович).

Тема 12. Інноваційні технології соціально-педагогічної роботи з дітьми і молоддю.

Інноваційні технології психолого-педагогічної підтримки дезадаптованих підлітків: дозвільні центри, соціальні клуби, клуби соціальної реабілітації, центри денного перебування.

Програма соціальної реабілітації дезадаптованих неповнолітніх «Щаслива дитина».

Шкільні служби примирення.

Методика адаптації дітей-сиріт молодшого дошкільного віку до умов дитячого будинку засобами музично-театралізованої діяльності (С.П. Нечай).

Методика корекції девіантної поведінки молодших школярів у процесі діяльності дитячих громадських організацій (Н.П. Онищенко).

Методика соціалізації дітей дошкільного та молодшого шкільного віку (С.М. Курінна).

Технологія захисту дитинства в діяльності загальноосвітньої школи (О.Л. Караман).

Методика розвитку обдарованих дітей у центрах науково-технічної творчості учнів (А.В. Лякішева).

Програма формування культури материнства жіночої молоді (Н.О.Максимовська).

Тема 13. Інноваційні технології соціально-педагогічної роботи з людьми з обмеженими можливостями.

Створення і супровід сімейних груп з дітьми з обмеженими можливостями як інноваційний метод соціально-педагогічної діяльності. Модель соціально-педагогічного патронажу сімей з розумово відсталими дітьми (Я.І. Юрків).

Технологія інклюзивної освіти. Технологія розвитку соціальності учнів в умовах інклюзивної освіти (О.І.Расказова).

Холдинг-терапія як інноваційний метод роботи з аутичними дітьми.

Програма підтримки дітей з обмеженими можливостями в промисловому регіоні (В.В. Тесленко).

Технологія соціально-педагогічної підтримки батьків дітей раннього віку з особливими потребами. Індивідуальна програма допомоги батькам "Щаслива родина" (І.В. Макаренко).

Тема 14. Інноваційні технології соціально-педагогічної роботи з людьми похилого віку.

«Центри незалежного життя» як інноваційні технології соціально-педагогічної роботи з людьми похилого віку та людьми з обмеженими можливостями.

Інноваційні проекти тимчасового проживання та догляду людей похилого віку. «Будинок спільного проживання».

Мобільна служба «Соціальний експрес».

Тема 15. Інноваційні технології соціально-педагогічної роботи в громаді.

Модель «Центр по роботі з громадою». Модель «Тренінговий центр для підлітків». Модель «Школа усвідомленого батьківства». Модель «Громадська служба соціальної адаптації неповнолітніх, які засуджені до альтернативних видів покарань». Модель «Школа як осередок соціально-педагогічної роботи з батьками та дітьми у мікрорайоні». Модель «Підлітковий центр «Оазис» на території мікрорайону «Позитрон» м.Івано-

Франківська. Модель «Підтримка дітей з ВІЛ та їх сімей» на базі денного центру «Наша родина» м. Києва.

4. Структура навчальної дисципліни «Інноваційні технології соціально-педагогічної діяльності»

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	денна форма					
	усього	у тому числі				
л		сем	п	ін	с.р.	
1	2	3	4	5	6	7
Модуль 1. Інноватика у соціально-педагогічній діяльності: загальні положення						
Тема 1. Соціальні інновації: особливості, структура, типи	4	2				2
Тема 2. Закономірності і принципи інноваційного процесу у соціально-педагогічній діяльності	8		2	2		4
Тема 3. Специфіка інновацій у соціально-педагогічній діяльності	6	2				4
Тема 4. Зміст підготовки соціальних педагогів до упровадження інновацій	6		2			4
Тема 5. Типи поведінки соціальних педагогів в інноваційному процесі	4		2			2
Модульна контрольна робота 1						
Модуль 2 . Практика реалізації загальних та спеціальних інноваційних технологій соціально-педагогічної діяльності						
Тема 6. Інноваційні технології профілактичної роботи соціального педагога	4		2			2
Тема 7. Інноваційні технології соціально-педагогічної роботи з дитячими і молодіжними організаціями	8	2		2		4
Тема 8. Інноваційні технології соціально-педагогічної корекції	4	2				2
Тема 9. Інноваційні технології соціально-педагогічної реабілітації	6		2			4
Тема 10. Інноваційні технології соціально-педагогічної роботи з сім'єю	6	2				4
Тема 11. Інноваційні технології соціально-педагогічної роботи з дезадаптованими підлітками	6			2		4
Тема 12. Інноваційні технології соціально-педагогічної роботи з людьми з обмеженими можливостями	6	2				4
Тема 13. Інноваційні технології соціально-педагогічної роботи з людьми похилого віку	4		2			2

Модульна контрольна робота 2						
Усього:	72	12	12	6	-	42

5. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Закономірності і принципи інноваційного процесу у соціально-педагогічній діяльності	2
2	Зміст підготовки соціальних педагогів до упровадження інновацій	2
3	Типи поведінки соціальних педагогів в інноваційному процесі	2
4	Інноваційні технології профілактичної роботи соціального педагога	2
5	Інноваційні технології соціально-педагогічної реабілітації	2
6	Інноваційні технології соціально-педагогічної роботи з людьми похилого віку	2
	Разом	12

6. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Закономірності і принципи інноваційного процесу у соціально-педагогічній діяльності	2
2	Інноваційні технології профілактичної роботи соціального педагога	2
3	Інноваційні технології соціально-педагогічної роботи з дезадаптованими підлітками	2
	Разом	6

7. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Соціальні інновації: особливості, структура, типи	2
2	Закономірності і принципи інноваційного процесу у соціально-педагогічній діяльності	4
3	Специфіка інновацій у соціально-педагогічній діяльності	4
4	Зміст підготовки соціальних педагогів до упровадження інновацій	4
5	Типи поведінки соціальних педагогів в	2

	інноваційному процесі	
6	Інноваційні технології соціально-педагогічної роботи з дитячими і молодіжними організаціями	4
7	Інноваційні технології профілактичної роботи соціального педагога	2
8	Інноваційні технології соціально-педагогічної корекції	4
9	Інноваційні технології соціально-педагогічної реабілітації	4
10	Інноваційні технології соціально-педагогічної роботи з сім'єю	4
11	Інноваційні технології соціально-педагогічної роботи з дезадаптованими підлітками	4
12	Інноваційні технології соціально-педагогічної роботи з людьми з обмеженими можливостями	2
13	Інноваційні технології соціально-педагогічної роботи з людьми похилого віку	2
	Разом	42

8. Методи навчання

У рамках вивчення навчального курсу «Інноваційні технології соціально-педагогічної діяльності» передбачено використання як традиційних методів навчання (лекції-дискусії, лекції-бесіди, виконання практичних робіт, семінари-дискусії), так і різних активних методів навчання: метод кейсів, ділові ігри, метод мозкового штурму, тренінгові технології й соціальне проектування.

9. Методи контролю

Тестування, опитування, модульна контрольна робота

10. Питання для підготовки до модульного контролю

Модульна контрольна робота №1 (Т1-Т5)

1. Зміст поняття «новація», «інновація», «соціальна інновація».
2. Типи соціальних інновацій та їх характеристика.
3. Закономірності і принципи інноваційного процесу.
4. Структура інноваційної діяльності соціального педагога.

5. Підготовка соціального педагога до упровадження соціальних інновацій.
6. Бар'єри упровадження інновацій у соціально-педагогічну роботу та шляхи їх подолання.
7. Типи поведінки соціальних педагогів у процесі упровадження інновацій.
8. Нормативно-правова база державного регулювання у сфері інноваційної діяльності.
9. Порядок державної реєстрації інноваційних проектів.

Модульна контрольна робота №2 (Т6-Т13)

1. Технології паблік-рілейшенз (PR) у роботі соціального педагога.
2. Інноваційні технології роботи з сім'єю.
3. Технологія ресоціалізації «Дамський клуб».
4. Інноваційні технології соціально-педагогічної реабілітації.
5. Технології фандрайзингу у роботі соціального педагога.
6. Інноваційні технології соціально-педагогічної корекції.
7. Технологія «Всесвітнє кафе» та можливості її використання у соціально-педагогічній роботі.
8. Інноваційні технології соціально-педагогічної профілактики.
9. Групи само- і взаємодопомоги як інноваційна форма роботи з неповною сім'єю.

11. Індивідуальні науково-дослідні завдання з навчальної дисципліни

«Інноваційні технології соціально-педагогічної діяльності»

Розробити соціально-педагогічний *проект* з використанням інноваційних технологій соціально-педагогічної діяльності за тематикою:

1. Інноваційні технології соціально-педагогічної профілактики дезадаптованої поведінки та важковиховуваності дітей.

2. Інноваційні технології соціально-педагогічної профілактики делінквентної поведінки дітей (злочинності, правопорушень, аморальних вчинків).

3. Інноваційні технології соціально-педагогічної профілактики адиктивної поведінки підлітків: алкоголізму, тютюнопаління, наркоманії, токсикоманії, ігроманії (проблематика на вибір студента).

4. Інноваційні технології соціально-педагогічної роботи з формування здорового способу життя дітей та молоді.

5. Інноваційні технології профілактики асоціальної та психопатологічної поведінки: (проституції, суїциду, безпритульності, бродяжництва, бездоглядності, сімейного неблагополуччя, насилля (проблематика на вибір студента).

6. Інноваційні технології соціально-педагогічної корекції дезадаптованої поведінки підлітків та молоді.

7. Інноваційні технології соціально-педагогічної корекції девіантної поведінки підлітків та молоді.

8. Інноваційні технології соціально-педагогічної корекції адиктивної поведінки підлітків та молоді.

9. Інноваційні технології соціально-педагогічної корекції асоціальної поведінки підлітків та молоді.

10. Інноваційні технології соціально-педагогічної реабілітації дітей та підлітків (проблематика на вибір студента).

11. Інноваційні технології соціально-педагогічної роботи з сім'єю, що виховує хвору дитину.

12. Інноваційні технології соціально-педагогічної роботи з сім'єю, що опинилася у складних життєвих обставинах.

13. Інноваційні технології соціально-педагогічної роботи з людьми з обмеженими можливостями (проблематика на вибір студента).

14. Інноваційні технології соціально-педагогічної роботи з дезадаптованими дітьми і підлітками: дозвільні центри, соціальні клуби,

клуби соціальної реабілітації, центри денного перебування (проблематика на вибір студента).

15. Інноваційні технології соціально-педагогічної роботи з людьми похилого віку (проблематика на вибір студента).

Студент також має право обрати самостійно проблему ІНДЗ з дисципліни, узгодивши її з викладачем.

12. Розподіл балів, які отримують студенти

Вид занять	T1	T2	T3	T4	T5	МКР 1	КТ 1
min-max рейтингова оцінка	2-4	4-6	2-4	4-6	3-5	9-15	27-45

T6	T7	T8	T9	T10	T11	T12	T13	МКР 2	КТ 2	Рейтингова оцінка
4-6	3-5	4-5	3-5	5-6	4-5	3-5	2-3	9-15	33- 55	60-100

T1, T2 ... T9 – теми змістових модулів;

МКР – модульна контрольна робота;

КТ – контрольна точка.

13. Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

14. Рекомендована література

1. Бадя Т.П. Инновационные методы социальной работы с пожилыми гражданами // Отеч. журн. социал. работы. 2009. № 4. С. 42-48.
2. Басюк Т. Центр громадського здоров'я як осередок профілактичної роботи з дітьми та молоддю / Т.Басюк // Соціальна політика, соціальна робота й охорона здоров'я: як Україні досягти європейського рівня якості послуг?: Збірка тез конференції / За заг. ред. Т. В. Семигіної. — К.: Сфера, 2007. — 252 с. (С. 110-115)
3. Васильева, С. М. Технология оказания социальных услуг семьям и детям, находящимся в социально опасном положении / С. М. Васильева // Социальное обслуживание. – 2012. – № 1. – С. 46-54.
4. Горюнов А. Атрибутивные признаки социальных инноваций / А.Горюнов, А. Никишкин // Власть. – 2011. – № 6. – С. 51-54.
5. Графеева С.А. Инновационные формы социального обслуживания на территории Приморского края / С.А. Графеева, Л.И. Захарова // Социальное обслуживание. – 2010. – № 9. – С. 26-28.
6. Грачева А.П. Инновационная деятельность преподавателя // Педагогические науки. 2004. № 6(10). С. 15-23 .
7. Дмитриев А. Социальные инновации: сущность, практика осуществления / А. Дмитриев, Б. Усманов, Н. Шалейкова. - М., 1992.
8. Дудченко В. С. Инновационные технологии: Учебно-метод. пособие / В.С. Дудченко. М., 1996. - 68с.
9. Иванов А.В. Инновационные процессы в системе реабилитации инвалидов / Иванов А.В. Инновационные процессы в системе реабилитации инвалидов: дисс. ... канд. соц. наук: 22.00.04 / Артем Валентинович Иванов. – М., 2010. – 169 с.
10. Иванов А.В. Иппотерапия как инновационный метод социальной работы: факторы и технология / А.В. Иванов // Отеч. журн. соц. работы. - 2002. - № 2. - С. 92-95.
11. Инкижинова С.А. Инновационные технологии социальной защиты пожилых людей: учеб. пособие / С.А. Инкижинова. - Иркутск, 2009.
12. Кабаченко Н. Інноваційні проекти з розвитку тимчасового проживання / Н.Кабаченко // Соціальна політика, соціальна робота й охорона здоров'я: як Україні досягти європейського рівня якості послуг?: Збірка тез конференції / За заг. ред. Т. В. Семигіної. — К.: Сфера, 2007. — 252 с. (С. 98-102)
13. Казакова Ю. В. Инновационные технологии в работе по профилактике семейного неблагополучия: участковая социальная служба / Ю. В. Казакова // Социальная работа. - 2007. - № 2. - С. 13-14.
14. Кизилова Л. В. Реабилитационные технологии как важная составляющая часть инновационной деятельности центра социального обслуживания / Л. В. Кизилова // Работник соц. службы. - 2008. - № 2. - С. 7-14.
15. Климантов Г.И. Инновационные технологии по работе с неполной семьей / Г.И. Климантов, Л.Н. Петрова, Н.П. Шок // Инновации в социальной теории и практике / под ред. О.И. Волжиной. М.:РГСУ, 2008.
16. Ковалева А. А. Инновационные социальные технологии в обслуживании граждан пожилого возраста (на примере организации предоставления услуг сиделок и

"тревожная кнопка" ветеранам Великой Отечественной войны в Санкт-Петербурге) / А. А. Ковалева // *Работник социальной службы.* – 2011. – № 10. – С. 52-56.

17. Кокурин Д. И. *Инновационная деятельность* / Д. И. Кокурин. – М., 2001.

18. Кудряшова А. А. *Технология социального патронажа граждан, попавших в трудную жизненную ситуацию (на базе отделения срочного социального обслуживания)* / А. А. Кудряшова // *Работник соц. службы.* - 2009. - № 1. - С. 70-86.

19. Лазарева З.Н. *Инновационные технологии социальной работы с семьей в Российской Федерации* : Вестник Мордовского университета. 2010. № 2. С. 103-107

20. Лазорцева А. А. *Опыт внедрения инновационных технологий психолого-педагогической реабилитации детей с ограниченными возможностями* / А. А. Лазорцева // *Работник соц. службы.* - 2007. - № 3. - С. 14-25.

21. Лобанова Л. В. *Инновационный подход к работе отделения срочной социальной помощи* / Л. В. Лобанова // *Работник соц. службы.* - 2009. - № 4. - С. 39-42.

22. Максименко Е. В. *Формирование готовности будущих специалистов по социальной работе к инновациям в профессиональной деятельности: дисс. ... канд. пед. наук: 13.00.08* / Е. В. Максименко. – Калининград, 2011. – 194 с.

23. Масленникова Г. Г. *Программа "Срочная помощь" (социальная реабилитация несовершеннолетних, оказавшихся в трудной жизненной ситуации)* / Г. Г. Масленникова, С. Ю. Большакова // *Работник соц. службы.* - 2008. - № 5. - С. 7-12.

24. Морова Н.С. *Инновационные формы социально-педагогической работы с сельскими детьми и молодежью в пореформенной России* / Н.С. Морова. – М.: *Издательство Института педагогики социальной работы*, 2002.-С. 78-81

25. Обласов А. А. *Понятия и основные характеристики инноваций в социальной сфере* / А. А. Обласов // *Экономика, управление, общество: история и современность* : материалы шестой Всероссийской науч.-практ. конф. молодых исследователей, аспирантов и соискателей, 25 марта 2008 г. Ч. 2. – Хабаровск : ДВАГС, 2008. – С. 69-73.

26. Парсаданян С.А. *Инновационная деятельность: организация, технология, проектирование* / С.А. Парсаданян, В.К. Потемкин. – СПб., 2001. – 106 с.

27. Петрикеева А. Н. *Инновационные технологии социальной работы специализированного учреждения социального обслуживания (из опыта работы социально-реабилитационного центра для несовершеннолетних)* / А.Н. Петрикеева // *Работник социальной службы.* – 2010. – № 4. – С. 113-117.

28. Петросян В. А. *Вызовы времени и инновации в социальной сфере* / В.А. Петросян // *Отечественный журнал социальной работы.* – 2010. – № 4. – С. 49-51.

29. Платонова Н.М. *Проблемы и перспективы инновационного развития социальной работы* // *Ученые записки Санкт-Петербургского государственного института психологии и социальной работы.* 2010. Вып. №1 (13).

30. Попов П. В. *Основные тенденции инновационных технологий по организации надомного обслуживания пожилых людей и инвалидов в регионах России* / П. В. Попов, И. В. Малофеев // *Социальное обслуживание.* – 2010. – № 7. – С. 43-56.

31. Пятницкая В. А. *Комплексное социальное обслуживание населения в сельской местности с использованием инновационных технологий предоставления социальных услуг* / В. А. Пятницкая // *Работник социальной службы.* – 2009. – № 1. – С. 32-50.

32. Современная зарубежная социальная технология: тексты / под ред. Г.М.Андреевой. - М.: Изд-во МГУ, 1996. 255 с.
33. Соколова А.Б. Деятельность учреждений социального обслуживания населения: традиции и инновации / А.Б. Соколова, О.Б. Труфанова, Л.В. Хотелева.- Сыктывкар, 2006.
34. Стихина Т. Г. Ресурсно-мотивационная школа как инновационная форма работы с гражданами пожилого возраста / Т. Г. Стихина, Г. Р. Ювакаева, Е. В. Лазарева // Работник соц. службы. - 2010. - № 3. - С. 63-72.
35. Толкачева Е.В. Инновации в системе социальной защиты как средства социальной адаптации населения / Е. В. Толкачева // Инновационные модели в системе социального развития Хабаровского края (концепции социальных проектов) / под ред. Л.И. Горбуновой, Л.А. Кривоносковой, Н. П. Сидоровой. – Хабаровск : ДВАГС, 2009. – С. 11-14.
36. Торгачев Д.Н. Приоритетные направления инновационного развития социальной сферы региона / Д. Н. Торгачев // Региональная экономика: теория и практика. – 2011. – № 26. – С. 59-64.
37. Угунова Е. Ц. Инновационные технологии социальной работы с различными категориями клиентов / Е. Ц. Угунова // Работник социальной службы. – 2010. – № 4. – С. 85-90.
38. Харченко Л.Н., Панова И.Е. Исследование готовности преподавателей вуза к осуществлению инновационной деятельности / Л.Н. Харченко, И.Е. Панова // Мир образования образование в мире. 2010. №1.
39. Хасанова Г.М. Инновационные технологии социальной работы по профилактике заболеваний и их осложнений: монография. Уфа: РИО БашГУ, 2007. 96 с.
40. Храмцова, Н. И. Инновационные формы и методы работы с пожилыми людьми / Н. И. Храмцова // Социальное обслуживание. – 2011. – № 5. – С. 29-41.
41. Хюссон Ю.В. Социальная программа "Спасибо, нет!" (профилактика наркозависимости среди детей и подростков) / Ю.В. Хюссон // Работник соц. службы. - 2004. - № 3. - С. 38-49.
42. Царев А. Социальная инновация как универсальное начало общественного бытия / А. Царев // Власть. – 2010. – № 1. – С. 64-66.
43. Чорбинский С.И. Социальная работа и социальные программы в США / С.И. Чорбинский. - М., 1992.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ „КОМУНІКАЦІЙНО-ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ТА ІННОВАЦІЙНІ МЕТОДИКИ В РОБОТІ ФАХІВЦІВ СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ”

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета курсу «Комунікаційно-інформаційні технології та інноваційні методики в роботі фахівців соціальної сфери» – формувати у студентів систему знань про сутність, структуру, моделі комунікації, базові сучасні комунікаційні технології, інноваційної компетентності як критерію готовності до впровадження інновацій у соціально-педагогічну діяльність, що спирається на систему мотивів, знань, умінь, навичок та особистісних якостей, необхідних для забезпечення ефективного використання новітніх технологій соціальної роботи у процесі соціального виховання дітей та молоді.

Виходячи із вищезазначеного, основними завданнями у процесі підготовки майбутніх соціальних працівників до впровадження інновацій у професійну діяльність є:

1. Розвиток суб'єктної позиції майбутнього фахівця щодо впровадження комунікаційно-інформаційних технологій та інноваційних методик у соціальну роботу.
2. Формування інноваційної та комунікаційно-інформаційної компетентності фахівців.
3. Ціннісна орієнтація особистості студента на здійснення комунікаційно-інформаційної та інноваційної діяльності на етичних засадах соціально-педагогічної діяльності.

Вивчення курсу «Комунікаційно-інформаційні технології та інноваційні методики в роботі фахівців соціальної сфери» передбачає формування у студентів - майбутніх соціальних працівників **знань** щодо:

- основних принципів масово-комунікаційної діяльності;

- суті, призначення та завдання кожної з базових комунікаційних технологій;

- педагогічної інноватики та її специфіки у соціальній роботі;

- закономірностей і принципів інноваційного процесу в системі соціального захисту;

- основних підходів до класифікації соціальних інновацій;

- змісту готовності соціальних педагогів до упровадження комунікаційно-інформаційних технологій та інноваційних методик у соціальній роботі.

Під час вивчення курсу студенти мають оволодіти наступними **уміннями**:

- впроваджувати базові елементи комунікаційного впливу у власній професійній практиці;

- розробляти сценарії соціальних перформансів;

- аналізувати зміст новітніх соціальних технологій та визначати можливості їх застосування для вирішення конкретних практичних завдань;

- створювати інноваційні соціальні програми, проекти, технології;

- добирати необхідні комунікаційно-інформаційні та інноваційні засоби, форми, методи діяльності у процесі вирішення проблем соціального виховання і розвитку особистості;

- адаптувати передовий педагогічний досвід для вирішення завдань соціального виховання особистості;

- забезпечувати інформаційний супровід соціальних заходів з використанням елементів PR-технологій.

Таким чином, зазначена навчальна дисципліна забезпечує набуття студентами теоретичних знань і практичних навичок, необхідних для формування готовності студентів до впровадження комунікаційно-інформаційних технологій та інноваційних методик у соціальній роботі.

Взаємозв'язок з іншими дисциплінами

Навчальна дисципліна “Комунікаційно-інформаційні технології та інноваційні методики в роботі фахівців соціальної сфери” передбачає вивчення студентами теоретичних та практичних основ соціальної роботи та пов'язана з дисциплінами:

- Людина у сучасному соціумі;
- Вступ до спеціальності;
- Основи соціалізації особистості;
- Соціальна педагогіка;
- Соціально-педагогічна діяльність в закладах освіти;
- Технології соціально-педагогічної діяльності.

Вирішення поставлених перед курсом завдань забезпечується завдяки проведенню лекційних, семінарських, практичних, консультативних занять в груповому та індивідуальному режимі. В ході занять використовуються методи психологічного тестування, тренінгу, стимулювання творчої діяльності, творчого особистісного проектування. Особлива увага приділяється застосуванню цих методів у практичній діяльності.

Важливою умовою оволодіння студентами знаннями за програмою є активний засіб пошуку інформації у довідниковій та іншій рекомендованій літературі, що допоможе розглядати проблеми соціалізації особистості ширше та ґрунтовніше.

3. Програма навчальної дисципліни

Тема 1. Поняття комунікативного простору. Елементи комунікативного простору.

Поняття комунікаційного простору. Складові комунікаційного простору (перформансна комунікація, міфологічна комунікація, візуальна комунікація, вербальна комунікація, художня комунікація).

Візуальна комунікація у системі комунікаційних технологій. Вербальна комунікація. Поняття ефективної мовної комунікації. Неуспішна мовна

комунікація. Типологія комунікативних невдач. Роль та значення невербальних параметрів особистості у системі публічної комунікації. Жести у системі невербальних засобів комунікації.

Тема 2. Організація комунікативного простору в СПД.

Символічна організація комунікації. Візуальна організація комунікативного простору. Подієва організація і еvento-менеджмент. Міфологічна організація. Комунікативна організація.

Тема 3. Інформаційно-комунікаційні технології в СПД.

Визначень поняття "комунікація". Комунікація як сфера діяльності, аспект технології, культура суб'єктних відносин. Типи комунікації. Вибір засобів і технологій комунікації. Основні види комунікацій.

Комунікаційно-інформаційні бар'єри. Технічні бар'єри, психологічні бар'єри, соціальні бар'єри, просторові (географічні) бар'єри, часові (історичні) бар'єри, державно-політичні бар'єри, режимні бар'єри, економічні бар'єри, мовні бар'єри, ідеологічні бар'єри)

Тема 4. Маніпулятивні технології в системі масових комунікацій.

Визначення маніпуляції. Ознаки маніпуляції. Маніпуляція на рівні психічних процесів. Маніпуляція на рівні психологічних процесів. Перцептивні, мнемічні, інтелектуальні процеси.

Маніпуляція в ЗМІ. Інформація. Інформаційна комунікація. Масова комунікація. Необхідні умови функціонування ЗМІ. Участь телебачення у політичній маніпуляції. Основні маніпулятивні технології в системі масових комунікацій.

Тема 5. Етичні складові комунікаційної діяльності соціального педагога.

Поняття етикету. Історичний екскурс (правила поведінки, що складаються в різні історичні епохи).

Принципи етикету: принцип гуманізму, доцільності дій, естетичної привабливості, народних звичаїв і традицій. Специфіка комунікаційної

взаємодії в типових ситуаціях у професійній діяльності соціального працівника.

Тема 6. PR-технології у соціальній роботі.

Мета PR-діяльності в громадській організації. Способи здійснення PR-діяльності громадською організацією. Алгоритм технології PR-діяльності. Прес-анонс та прес-реліз.

Етапи проведення прес-конференції (підготовчий, основний, аналіз результатів). Прес-конференції як одна з найпоширеніших форм взаємодії зі ЗМІ (брифінг; прес-тур; медіасупровід подій).

Тема 7. Використання комунікативних технологій пропаганди в роботі соціального працівника.

Пропагандистські комунікації: поняття, структура, функції. Пропагандистський аналіз. Технології і методи пропаганди (переконання, створення іміджу «особливої поінформованості», створення іміджу «об'єктивності, незалежності й альтернативності», навіювання, залякування, емоційне придушення, ініціювання агресивних емоційних станів).

Тема 8. Соціальне проєктування в діяльності соціального педагога.

Соціальне проєктування. Етапи соціального проєктування. Об'єкти та параметри соціального проєктування.

Соціально-педагогічне проєктування як сфера діяльності в освіті. Вимоги, що пред'являються до соціальних проєктів. Методичні рекомендації по складанню бюджету соціального проєкту.

Тема 9. Рекламно-інформаційні технології в діяльності соціального педагога.

Засоби масової інформації (ЗМІ) як особливий чинник впливу на спосіб життя людини. Стратегія та тактика інформаційної діяльності соціального педагога (визначення найбільш престижних джерел інформації

(опитування, інтерв'ю); налагодження особистісних контактів з представниками ЗМІ в ролі систематичного поставника інформації).

Соціальна реклама: сутність, специфіка, можливості використання в соціально-педагогічній роботі.

Види рекламно-інформаційних послуг (розповсюдження довідникових брошур, інших інформаційних видань; надання клієнтам інформаційної допомоги; інформаційно-пропагандистські та рекламні послуги).

Технології створення і використання прес-релізу як форми взаємодії зі ЗМІ.

Тема 10. Соціальна вулична робота як інформаційно-комунікаційний метод соціально-педагогічної діяльності.

Мета та завдання вуличної соціальної роботи. Знання та вміння соціального педагога, що працює в умовах вуличного простору. Стратегія організації соціальної роботи в умовах вулиці. Обов'язки членів бригади вуличної соціальної роботи. Особливості організації ігрових технік в умовах вуличної соціальної роботи.

Тема 11. Інноваційні технології соціально-педагогічної роботи з дитячими і молодіжними організаціями.

Зміст поняття «фандрайзинг». основні завдання (залучення ресурсів для реалізації цільових програм; аналіз ефективності діяльності організації; накопичення нових ідей для реалізації майбутніх програм; підвищення іміджу організації та зміцнення довіри громадськості до неї; інформування та просвіта громадськості щодо проблем, які вирішує організація) та етапи (визначення потреб; пошук джерел фінансування; звернення до донора; аналіз результатів) здійснення фандрайзингу. Суб'єкти та об'єкти фандрайзингової діяльності.

Технологія фандрайзингу як інноваційний напрям роботи соціального педагога з дитячими і молодіжними організаціями (О.В. Лісовець).

Тема 12. Сучасні форми перформансної комунікації в роботі соціального працівника.

Визначення поняття перформансу. Перформансна комунікація як специфічний різновид комунікаційного процесу.

Сучасні форми перформансної комунікації (флеш-моб, професійні перформанси, форум-театр).

Флеш-моб та його комунікаційна семантика. Форум театр як комунікативний метод та метод соціального виховання. Класифікація видів флеш-мобу. Особливості розробки флеш-мобу.

Тема 13. Сучасні засоби візуалізації в роботі соціального педагога.

Сервіси для побудови хмари слів. Онлайн-інструменти створення коміксів, піктограм, GIF-анімації, відеороликів, інфографіки, навчальних інтерактивних плакатів, ментальних карт.

Тема 14. Технології визначення ефективності соціально-педагогічної роботи.

Оцінка у науковій практиці. Визначення понять «оцінка», «контроль», «перевірка». Види оцінок у процесі технологій соціально-педагогічної роботи (за ознакою часу, поточну оцінку, оцінку на виході). Алгоритм оцінки (передбачення взаємозв'язку планування і оцінки, розробка програми оцінки).

4. Тематичний план навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	Денна форма					
	Усього	У тому числі				
Л		Се м	П	І н	С.р .	
1	2	3	4	5	6	7
Розділ 1.						
Тема 1. Поняття комунікативного простору. Елементи комунікативного простору		2				1
Тема 2. Організація комунікативного простору в СПД		2	2			1
Тема 3. Інформаційно-комунікаційні технології в СПД		2				1
Тема 4. Маніпулятивні технології в системі масових		2		2		2

комунікацій						
Тема 5. Етичні складові комунікаційної діяльності соціального педагога		2				1
Розділ 2.						
Тема 6. PR-технології в СПД		2				1
Тема 7. Використання комунікативних технологій пропаганди в роботі соціального педагога		2	2			1
Тема 8. Соціальне проектування в діяльності соціального педагога		2		2		2
Тема 9. Рекламно-інформаційні технології в діяльності соціального педагога		2	2			2
Розділ 3.						
Тема 10. Соціальна вулична робота як інформаційно-комунікаційний метод соціально-педагогічної діяльності		2				1
Тема 11. Інноваційні технології соціально-педагогічної роботи з дитячими і молодіжними організаціями		2	2			1
Тема 12. Сучасні форми перформансної комунікації в роботі соціального педагога		2		2		2
Тема 13. Сучасні засоби візуалізації в роботі соціального педагога		2	2	2		1
Тема 14. Технології визначення ефективності соціально-педагогічної роботи		2				1
Усього: 72 год.		36	10	8		18

8. Методи навчання

У рамках вивчення навчального курсу передбачено використання як традиційних методів навчання (лекції-дискусії, лекції-бесіди, виконання практичних робіт, семінари-дискусії), так і різних активних методів навчання: метод кейсів, ділові ігри, метод мозкового штурму, соціальне проектування.

9. Методи контролю

Тестування, опитування, модульна контрольна робота, аудиторна контрольна робота (для заочної форми навчання).

10. Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку

90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

11. Рекомендована література

1. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології: навч. пос./ І.М. Дичківська. – К.: Академвидав, 2004. – 352 с. – (Альма-матер).
2. Дмитриев А. Социальные инновации: сущность, практика осуществления / А. Дмитриев, Б. Усманов, Н. Шалейкова. - М., 1992.
3. Дудченко В. С. Инновационные технологии: Учебно-метод. пособие / В.С. Дудченко. М., 1996. - 68с.
4. Иванов А.В. Инновационные процессы в системе реабилитации инвалидов / Иванов А.В. Инновационные процессы в системе реабилитации инвалидов: дисс. ... канд. соц. наук: 22.00.04 / Артем Валентинович Иванов. – М., 2010. – 169 с.
5. Инкижинова С.А. Инновационные технологии социальной защиты пожилых людей: учеб. пособие / С.А. Инкижинова. - Иркутск, 2009.
6. Кокурин Д. И. Инновационная деятельность / Д. И. Кокурин. – М., 2001.
7. Максименко Е. В. Формирование готовности будущих специалистов по социальной работе к инновациям в профессиональной деятельности: дисс. ... канд. пед. наук: 13.00.08 / Е. В. Максименко. – Калининград, 2011. – 194 с.
8. Парсаданян С.А. Инновационная деятельность: организация, технология, проектирование / С.А. Парсаданян, В.К. Потемкин. – СПб., 2001. – 106 с.
9. Современная зарубежная социальная технология: тексты / под ред. Г.М.Андреевой. - М.: Изд-во МГУ, 1996. 255 с.
10. Соколова А.Б. Деятельность учреждений социального обслуживания населения: традиции и инновации / А.Б. Соколова, О.Б. Труфанова, Л.В. Хотелева.- Сыктывкар, 2006.
11. Хасанова Г.М. Инновационные технологии социальной работы по профилактике заболеваний и их осложнений: монография. Уфа: РИО БашГУ, 2007. - 96 с.
12. Хуторской А.В. Педагогическая инноватика: учеб. пособие для студ. высш. учебн. заведений / А.В.Хуторской. – М.: Изд. центр «Академия», 2008. – 256 с.

**„ІННОВАЦІЙНІ МОДЕЛІ НАДАННЯ СОЦІАЛЬНИХ І ОСВІТНІХ
ПОСЛУГ” (силабус)**

Інформація про курс	Курс як вибірковий рекомендованого здобувачам першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, які отримують освіту за галуззю знань 23 «Соціальна робота»
Тривалість курсу	120 годин (4 кредити ECTS)
Очікувані результати навчання	<p>Компетентності, що формуються :</p> <p>ЗК 1. Здатність реалізувати свої права і обов’язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.</p> <p>ЗК 4. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.</p> <p>ЗК 6. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.</p> <p>ЗК 10. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.</p> <p>ЗК 15. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.</p> <p align="center">Фахові компетентності спеціальності 231 «Соціальна робота».</p> <p>ФК 3. Знання і розуміння нормативно-правової бази стосовно соціальної роботи та соціального забезпечення.</p> <p>ФК 4. Здатність до аналізу соціально-психологічних явищ, процесів становлення,</p>

розвитку та соціалізації особистості, розвитку соціальної групи і громади.

ФК 11. Здатність до надання допомоги та підтримки клієнтам із врахуванням їх індивідуальних потреб, вікових відмінностей, гендерних, етнічних та інших особливостей.

ФК 12. Здатність ініціювати соціальні зміни, спрямовані на піднесення соціального добробуту.

ФК 13. Здатність до розробки та реалізації соціальних проєктів і програм. Здатність впроваджувати антидискримінаційний підхід у процесі надання соціальних послуг.

ФК 16. Здатність дотримуватися етичних принципів та стандартів соціальної роботи.

ФК 18. Здатність до генерування нових ідей та креативності у професійній сфері.

ФК 19. Здатність оцінювати результати та якість професійної діяльності у сфері соціальної роботи.

Програмні результати навчання:

- знання і розуміння нормативно-правової бази стосовно інноваційних моделей надання соціальних послуг на засадах встановлення рівності і недискримінації у суспільстві, а також питань запобігання відкритій і прихованій дискримінації, утискам.
- здатність до аналізу соціального, соціально-педагогічного та освітнього контенту, результатів впровадження інноваційних моделей надання

	<p>соціальних послуг, що визначає напрям розвитку соціальних груп і громади.</p> <ul style="list-style-type: none">• розуміння сутності поняття «дискримінація», її видів, дискримінаційних ознак, специфіки дискримінації за ознакою інвалідності;• знання інтерсекційності як механізму зниження соціального статусу осіб з дискримінаційними ознаками у суспільстві;• сприйняття провідної ролі інформації у розбудові інклюзивного суспільства, інтегрування основ соціального конструювання позитивного образу людини з дискримінаційними ознаками у суспільній свідомості як методологічної основи інноваційних моделей надання соціальних і освітніх послуг;• розуміння значення освіти як провідного чинника поширення у суспільстві стереотипів щодо осіб з дискримінаційними ознаками, дії «прихованого навчального плану», основних принципів і методик антидискримінаційної експертизи просвітницького контенту;• засвоєння правил та принципів недискримінаційного спілкування та взаємодії з клієнтами з дискримінаційними ознаками;• здатність оцінювати інформаційний контент на наявність дискримінації, пропорційність представленості осіб за максимально можливою кількістю певних ознак - представленість у тексті (зображеннях) максимально різноманітної
--	--

	<p>«палітри» персонажів різного віку, статі, інвалідності тощо (тобто з максимальним урахуванням усіх дискримінаційних ознак).</p> <ul style="list-style-type: none"> • володіння недискримінаційною мовою, вміння уникати образливих звертань до осіб з дискримінаційними ознаками, створювати недискримінаційний інформаційний контент у соціальній роботі (плакати, буклети, інтернет-пости, блоги тощо).
Ключові слова	<p>Міжнародні документи у галузі прав людини, дискримінація, дискримінаційні ознаки, інтерсекційність, прихований навчальний план, антидискримінаційна експертиза, інформаційний (освітній) контент, ознаки недискримінаційного контенту, логічна матриця антидискримінаційної експертизи, сегрегація, поляризації, андроцентризм, не дискримінаційна мова, інноваційні моделі надання соціальних і освітніх послуг.</p>
Тижневий розклад	<p>4 години на тиждень (аудиторна робота), 8 годин на тиждень (самостійна робота)</p>
Теми	<p>Змістовний модуль 1.</p> <p>Тема 1. Дискримінація як суспільне явище: інфографіка. Загальне поняття про інноваційні моделі надання соціальних і освітніх послуг.</p> <p>Тема 2. Шляхи репродукування дискримінаційних практик у суспільстві та у ситстемі надання соціальних послуг. Стереотипи та їх роль у поширенні дискримінації.</p>

	<p>Тема 3. Дискримінація: чи вона існує? Своя історія дискримінації.</p> <p>Тема 4. Дискримінація, її види, дискримінаційні ознаки, специфіка дискримінації за різними ознаками. Інтерсекційність як механізм зниження соціального статусу осіб з інвалідністю у суспільстві.</p> <p>Змістовий модуль 2.</p> <p>Тема 1. Історичні витоки боротьби з дискримінацією у міжнародній правовій площині.</p> <p>Тема 2. Кроки української держави на шляху встановлення гендерної рівності і недискримінації.</p> <p>Тема 3. Значення освіти як провідного чинника поширення у суспільстві стереотипів щодо осіб з інвалідністю, дія «прихованого навчального плану». Недискримінаційна політика у сфері освіти й просвіти населення.</p> <p>Тема 4. Соціальна політика України у галузі встановлення рівності і недискримінації.</p> <p>Змістовний модуль 3.</p> <p>Тема 1. Нормативне підґрунтя запобігання дискримінації щодо різних категорій осіб у соціальній роботі.</p> <p>Тема 2. Основні принципи і методики антидискримінаційної експертизи інформаційного (освітнього) контенту.</p> <p>Тема 3. Правила та принципи недискримінаційного спілкування та взаємодії з клієнтами.</p>
--	---

	<p>Тема 4. Основні принципи і методики соціальної роботи на засадах недискримінаційного підходу.</p> <p>Змістовний модуль 4.</p> <p>Тема 1. Логічна матриця антидискримінаційної експертизи. Інформаційний контент як об'єкт антидискримінаційної експертизи. Критерії аналізу, оформлення зауважень і пропозицій.</p> <p>Тема 2. Пропорційність представленості осіб за максимально можливою кількістю певних ознак. Відсутність представлення осіб у стереотипних ролях, зумовлених певними ознаками.</p> <p>Тема 3. Відсутність сегрегації і поляризації за певними ознаками.</p> <p>Зображення людини загалом і загальнолюдських цінностей не тільки через образ чоловіка, етнічного українця, православного, гетеросексуала, без будь-яких фізичних обмежень, а й через альтернативні образи.</p> <p>Тема 4. Недискримінаційна (у т.ч. гендерночутлива) мова.</p>
<p>Процес навчання</p>	<p>Процес навчання відбувається у формі аудиторного навчання.</p> <p>Програма складається із 16 тем.</p> <p>Курс завершує залік.</p> <p>Певні функції системи управління навчанням використовуються у якості засобів комунікації, для проведення занять та як навчальні завдання, зокрема використовуються завдання, педагогічні ситуації, тести. Для забезпечення цього процесу</p>

	для здобувачів підготовлені різні матеріали: теоретичний матеріал до кожної теми, презентації, інтерактивні та проблемно-пошукові завдання, посилання на ресурси в мережі Інтернет, тестовий контроль.
Дата і місце заліку	За розкладом
Попередня підготовка	Для дотримання вимог доступності, послідовності та науковості, вивчення дисципліни базується на знаннях, уміннях і навичках з теорії та історії соціальної роботи, технологій соціальної роботи, соціальної роботи з дітьми і молоддю в інклюзивному та інтегрованому освітніх середовищах, а також на уміннях та компетенціях, набутих при проходженні усіх видів практики.
Як навчатися?	У тренінговій формі студенти опрацьовують теоретичний матеріал лекцій та презентацій; готуються до практичних занять, виконують завдання для самостійного опрацювання. Наприкінці курсу складають залік.
Навчальні методи і прийоми, які будуть використовуватися протягом курсу	1. Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності: 1) За джерелом інформації: • Словесні: лекція (традиційна, проблемна, лекція – прес-конференція), семінари, пояснення, розповідь, бесіда, дискусія. • Наочні: спостереження, ілюстрація, демонстрація за допомогою мультимедійної дошки.

	<ul style="list-style-type: none"> • Практичні: вправ, моделювання ситуацій, вирішення проблемних завдань. 2) За логікою передачі і сприймання навчальної інформації: індуктивні, дедуктивні, аналітичні, синтетичні. 2) За ступенем самостійності мислення: репродуктивні, пошукові, дослідницькі. 3) За ступенем керування навчальною діяльністю: під керівництвом викладача; самостійна робота студентів: з книгою; виконання індивідуальних навчальних проектів. <p>2. Методи стимулювання інтересу до навчання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності: методи стимулювання інтересу до навчання: навчальні дискусії; пізнавальні ігри; створення ситуації пізнавальної новизни; створення ситуацій зацікавленості (метод цікавих аналогій тощо).</p>
Навчальні матеріали	Програми презентацій Microsoft PowerPoint, Open Office Impress, робочий зошит
Необхідне устаткування	Комп'ютер (ноутбук), програмне забезпечення, підключення до мережі Інтернет
Групові/ Індивідуальні види навчальної діяльності	Тренінг, практичні заняття, індивідуальна робота студентів (тестування, анкетування, доповідь, консультація, письмова робота), створення мультимедійних презентацій, інтелектуальних карт, аналіз проблемних питань, самостійне опрацювання студентами навчального матеріалу.

Критерії оцінювання	Критерії оцінювання різних видів навчальної діяльності прописані у кожному завданні
Розклад сесії	За необхідністю
Форум	За необхідністю
Питання забезпечення дотримання законодавства у галузі інтелектуального права	<p>Прослуховуючи цей курс, Ви погодились виконувати положення Кодексу академічної доброчесності.</p> <p>Окреслимо його основні складові:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Складати всі проміжні та фінальні завдання самостійно без допомоги сторонніх осіб. - Надавати для оцінювання лише результати власної роботи. - Не вдаватися до кроків, що можуть нечесно покращити ваші результати чи погіршити/покращити результати інших студентів. - Не публікувати відповіді на питання, що використовуються в рамках курсу для оцінювання знань студентів. - Використання засобів ІКТ, створення власних навчальних е-ресурсів, видання наукової продукції має відбуватися з дотриманням вимог Закону України «Про авторське право і суміжні права»

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ОРГАНІЗАЦІЇ ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ У ЗЗСО

Загальна інформація:

Заключною ланкою практичної підготовки студентів спеціальності 231 Соціальна робота є переддипломна практика, яка згідно навчального плану проводиться на останньому етапі навчання, після оволодіння знаннями з циклу дисциплін спеціальності і спеціалізації, напередодні державних іспитів.

Переддипломна практика передбачає самостійну, у тому числі й дистанційну роботу студентів-практикантів в осередках соціальної допомоги, в закладах загальної середньої освіти з різними категоріями населення. Студенти заочної форми навчання направляють на практику за місцем роботи.

До практики допускаються студенти, які успішно виконали всі попередні види педагогічної практики.

Під час практики випускники виконують обов'язки соціального педагога.

Тривалість практики 4 тижні з відривом від теоретичного навчання.

Відомості для заповнення щоденника практики:

Примітка: необхідно не копіювати, усі пункти, а адаптувати їх у відповідності до реальних умов проходження практики. На обрані пункти, що безпосередньо були виконані у ході практики, Ви орієнтуєтесь складаючи звіт з проходження практики.

1. Цілі практики:

- закріплення вмінь планувати і організовувати дистанційну соціально-педагогічну роботу з клієнтами різного віку в дитячо-підліткових та молодіжних осередках, школах та інших типах закладів освіти, а також патронажної роботи з людьми похилого віку і дітьми з інвалідністю;
- отримання досвіду організації дистанційної просвітницької діяльності у русі встановлення у різних інститутах суспільства гендерної рівності і недискримінації, профілактики булінгу, мобінгу, сприяння оздоровленню нації шляхом інтеграції здоров'язбережувальних поведінкових моделей у життя клієнтів;
- удосконалення своїх педагогічних здібностей, персональної відповідальності за самостійну діяльність;

- засвоєння інноваційної моделі, технологій, форм і методів діяльності соціального педагога в умовах інформаційного суспільства;
- вироблення творчого дослідницького підходу до соціально-педагогічної діяльності, набуття навичок щодо моніторингу та оцінки результативності соціально-педагогічної діяльності, формування потреб в самоосвіті.

2. Уміння та навички:

У процесі практики розвиваються і вдосконалюються такі професійні вміння:

- аналізувати документацію осередку соціального виховання / соціальної допомоги, а також безпосередньо соціального педагога психологічної служби ЗЗСО / соціальної служби;
- планувати і організовувати дистанційну соціально-педагогічну роботу з клієнтами різного віку;
- працювати у русі встановлення у різних інститутах суспільства гендерної рівності і недискримінації, профілактики булінгу, мобінгу, сприяння оздоровленню нації шляхом інтеграції здоров'язбережувальних поведінкових моделей у життя клієнтів;
- вдосконалювати свої педагогічні здібності, персональну відповідальність за самостійну діяльність;
- використовувати інноваційні моделі і технології, форми і методи діяльності соціального педагога в умовах інформаційного суспільства;
- виявляти творчий підхід до організації соціально-педагогічної діяльності;
- дистанційно організовувати суспільно корисну працю, профорієнтаційну роботу з учнями;
- проводити дистанційну просвітницьку роботу з батьками;
- використовувати кращий досвід соціальних педагогів роботі під час практики.

3. Обов'язки студентів-практикантів:

1. Протягом визначеного періоду практики студент-практикант є членом колективу, наділений правами і виконує обов'язки покладені на нього правилами внутрішнього розпорядку й адміністрацією навчального закладу.

2. За період практики студент-практикант контролюється методистом інституту і соціальним педагогом.

3. Практикант /-ка працює дистанційно за графіком роботи закладу й у відповідності з узгодженими з його керівництвом завданнями.

4. Виконує всі види робіт, які передбачені програмою практики.

5. Студент повинен бути взірцем дисциплінованості, ввічливості, працелюбства, організованості.

У разі порушення дисципліни, невиконання розпоряджень адміністрації, практикант /-ка може бути усунений /-на від проходження практики.

4.Зміст переддипломної практики

Примітка: зміст практики необхідно розподілити для себе на окремі пункти згідно кількості днів практики й написати у щоденник у вигляді «Індивідуального плану проходження практики».

1-ий тиждень

1. *Опрацювати нормативні документи щодо роботи типу закладу, у якому відбувається практика (соціальна служба, ЗЗСО тощо).*

Ресурс: офіційні сайти Верховної ради, Міністерства соціальної політики, Міністерства освіти і науки України тощо.

Термін: 2-3 дні.

Результат: зафіксований у щоденнику: а) перелік основних документів, що є основою для роботи закладу-бази практики, у щоденнику; б) основні положення, відображені в цих документах щодо: - встановлення гендерної рівності і недискримінації; - протидії булінгу / мобінгу; - здоров'язбереження населення.

2. *Вивчити, систематизувати та узагальнити емпіричну інформацію про базу практики.*

Ресурс: сайт або інші доступні інтернет-платформи, на яких міститься інформація про базу практики та оприлюднено досвід її діяльності.

Термін: 2-3 дні.

Результат: зафіксована у щоденнику вичерпна характеристика закладу: а) загальні відомості, контактні данні, форма господарювання; б) соціальне призначення (мета, завдання) та функції закладу; в) структуру закладу, характер та стиль керівництва, в) науково-методичне забезпечення, г) фінансово-матеріальна база, д) особливості об'єктів та суб'єктів педагогічного впливу, ж) наявність / відсутність психологічної служби та соціального педагога у штаті; і) аналіз нормативно-розпорядчої документації щодо діяльності цього фахівця (Положення про психологічну службу ЗЗСО, посадові обов'язки фахівця тощо); к) інші характеристики; ; б) досвід роботи у напрямках: - встановлення гендерної рівності і недискримінації; - протидії булінгу / мобінгу; - здоров'язбереження населення.

Звітність щодо роботи у перший тиждень практики:

- фото заповнених сторінок щоденника розміщується в особистій віртуальній папці з проходження практики (створюється особисто практикантом /-кою на гул-диску у папці «ПЕРЕДДИПЛОМНА ПРАКТИКА»)

2-й тиждень

3. *Стираючись на попередній досвід проходження практик у подібних соціальних осередках / закладах освіти, проведений аналіз емпіричної інформації про базу практики заповнити форму «Антидискримінаційний аудит ЗЗСО».*

Ресурс: методичні поради у папці «ПЕРЕДДИПЛОМНА ПРАКТИКА» на гул диску; сайт або інші доступні інтернет-платформи, на яких міститься інформація про базу практики та оприлюднено досвід її діяльності, зокрема фотоматеріали (їх бажано скачати для ілюстрації проведеної роботи).

Термін: 2 дні.

Результат: а) форма-зразок «Антидискримінаційний аудит ЗЗСО» та методичні поради до її заповнення; б) заповнена форма «Антидискримінаційний аудит ЗЗСО» в особистій віртуальній папці з проходження практики (на гул-диску).

4. *Розробка двох заходів з встановлення гендерної рівності і недискримінації для різних цільових груп (учні / батьки, клієнти / працівники) й методика зворотного зв'язку для вивчення ефективності кожного заходу (анкета, опитувальник у гул-формах тощо).*

Ресурс: інформаційні матеріали поради у папці «ПЕРЕДДИПЛОМНА ПРАКТИКА» на гул диску; інтернет-ресурси; власний досвід.

Термін: 1-2 дні.

Результат: а) сценарії заходів з встановлення гендерної рівності і недискримінації для різних цільових груп (учні / батьки, клієнти / працівники) в особистій віртуальній папці з проходження практики (на гул-диску); б) методика зворотного зв'язку для вивчення ефективності заходів (анкета, опитувальник у гул-формах тощо).

5. *Розробка Положення про шкільну політику антибулінгу / Положення про запобігання мобінгу у сфері соціальної роботи.*

Ресурс: офіційний сайт МОН України, розділ «Абетка для директорів шкіл»; інтернет-ресурси; власний досвід; інформаційні матеріали поради у папці «ПЕРЕДДИПЛОМНА ПРАКТИКА» на гул диску.

Термін: 1-2 дні.

Результат: Положення про шкільну політику антибулінгу / Положення про запобігання мобінгу у сфері соціальної роботи в особистій віртуальній папці з проходження практики (на гул-диску).

Звітність щодо роботи у другий тиждень практики: в особистій віртуальній папці з проходження практики розміщується:

а) форма-зразок «Антидискримінаційний аудит ЗЗСО» та методичні поради до її заповнення;

б) заповнена форма «Антидискримінаційний аудит ЗЗСО» в особистій віртуальній папці з проходження практики (на гул-диску);

в) сценарії заходів з встановлення гендерної рівності і недискримінації для різних цільових груп (учні / батьки, клієнти / працівники) й методика зворотного зв'язку для вивчення ефективності заходу (анкета, опитувальник у гул-формах тощо);

г) Положення про шкільну політику антибулінгу / Положення про запобігання мобінгу у сфері соціальної роботи.

3-ій тиждень

6. Розробка заходу з профілактики булінгу / мобінгу, а також заходу з протидії насиллю для різних цільових груп (учні / батьки, клієнти / працівники), а також методики зворотного зв'язку для вивчення ефективності кожного заходу (анкета, опитувальник у гул-формах тощо).

Ресурс: інтернет-ресурси; власний досвід; деякі корисні матеріали у папці «ПЕРЕДДИПЛОМНА ПРАКТИКА» на гул диску;

Термін: 1-2 дні.

Результат: а) сценарії заходів з профілактики / протидії булінгу / мобінгу, а також з протидії насиллю для різних цільових груп (учні / батьки, клієнти / працівники) в особистій віртуальній папці з проходження практики (на гул-диску); б) методика зворотного зв'язку для вивчення ефективності кожного заходу (анкета, опитувальник у гул-формах тощо).

7. Розробка Положення політику формування здорового способу життя у сфері освіти / у сфері соціальної роботи.

Ресурс: офіційний сайт МОН України, розділ «Абетка для директорів шкіл»; інтернет-ресурси; власний досвід.

Термін: 1-2 дні.

Результат: Положення політику формування здорового способу життя у сфері освіти / у сфері соціальної роботи в особистій віртуальній папці з проходження практики (на гул-диску).

8. Розробка двох заходів з формування здоров'язбережувальної поведінки для різних цільових груп (учні / батьки, клієнти / працівники) й

методики зворотного зв'язку для вивчення ефективності кожного заходу (анкета, опитувальник у гул-формах тощо).

Ресурс: інформаційні матеріали поради у папці «ПЕРЕДДИПЛОМНА ПРАКТИКА» на гул диску; інтернет-ресурси; власний досвід.

Термін: 1-2 дні.

Результат: а) два заходи з формування здоров'язбережувальної поведінки для різних цільових груп (учні / батьки, клієнти / працівники); б) методики зворотного зв'язку для вивчення ефективності кожного заходу (анкета, опитувальник у гул-формах тощо).

Звітність щодо роботи у другий тиждень практики: в особистій віртуальній папці з проходження практики розміщується:

а) два сценарії заходу з профілактики / протидії булінгу / мобінгу, а також з протидії насиллю для різних цільових груп (учні / батьки, клієнти / працівники);

б) методика зворотного зв'язку для вивчення ефективності кожного заходу (анкета, опитувальник у гул-формах тощо);

в) Положення політику формування здорового способу життя у сфері освіти / у сфері соціальної роботи;

г) два заходи з формування здоров'язбережувальної поведінки для різних цільових груп (учні / батьки, клієнти / працівники);

д) методики зворотного зв'язку для вивчення ефективності кожного заходу (анкета, опитувальник у гул-формах тощо).

4-й тиждень

9. Доопрацювання звітної документації. Безпосередня робота на інтернет ресурсах бази практики. Взаємодія з керівниками. Написання звіту. Підписання характеристики на базі практики.

Ресурс: телефонні контакти; інтернет-ресурси; власний шарм та комунікативний досвід.

Термін: 3-4 дні.

Результат:

а) в особиста віртуальна папка з проходження практики з виконаними завданнями.

Примітка: На вимогу керівників бази практики підготовлені матеріали у ході практики розміщуються на електронних ресурсах, роздруковуються і передаються на базу практики тощо. Це є необхідною умовою отримання характеристики з бази проходження практики.

б) **Документація, що подається до відділу практики академії у паперовому вигляді:**

1. Характеристика (з оцінкою роботи), що видає адміністрація закладу і підписує безпосередньо керівник бази практики.

2. Звіт про діяльність.

3. Щоденник спостережень, у якому містяться усі обов'язкові елементи (цілі практики, перелік отриманих умінь, обов'язки практиканта, складений персонально індивідуальний план роботи, датовані відповідно плану виконані завдання).

4. Додаткова документація залежно від специфіки установи в якій студент проходив практику.

Примітка: форму звіта і характеристики буде уточнено і повідомлено у ході практики.

10. Оприлюднення звіту. Здача заліку.

Примітка: форму здачі заліку буде уточнено і повідомлено у ході практики.

Підведення підсумків практики

Підсумки практики підводяться у формі онлайн-заліку, який організовується методистами практики та завідувачем навчальної практики.

Студенту виставляється диференційована оцінка з урахуванням поданої документації, оцінки в характеристиці та оцінки за звіт.

Студент, який не виконав програми практики або отримав незадовільний відгук від базового навчального закладу чи незадовільну оцінку, направляється на практику повторно в період канікул або відраховується із навчального закладу відповідно до «Положення про організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах».

№ п\п	Звітна документація	Рівень досягнень	Рейтинговий бал	min-max	Еквівалент оцінки за національною шкалою
1.	Характеристика	Задовільний	8,5-10	8,5-14	"3"
		Середній	11-12		"4"
		Високий	13-14		"5"
2.	Звіт	Задовільний	8,5-10	8,5-14	"3"
		Середній	11-12		"4"
		Високий	13-14		"5"
3.	Індивідуальний план роботи	Задовільний	8,5-10	8,5-14	"3"
		Середній	11-12		"4"
		Високий	13-14		"5"
		Додаткові бали	0,5-2	0,5-2	—
4.	Щоденник з виконанням на 1-му тижні завданнями	Задовільний	8,5-10	8,5-14	"3"
		Середній	11-12		"4"
		Високий	13-14		"5"

5.		Задовільний	8,5-10	8,5-14	"3"
		Середній	11-12		"4"
		Високий	13-14		"5"
6.	Завдання, виконані на 2-му тижні	Задовільний	8,5-10	8,5-14	"3"
		Середній	11-12		"4"
		Високий	13-14		"5"
7.	Завдання, виконані на 3-му тижні	Задовільний	8,5-10	8,5-14	"3"
		Середній	11-12		"4"
		Високий	13-14		"5"
Усього:				60-100	

Шкала оцінювання практики (ECTS та національна):

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	Еквівалент оцінки за п'ятибальною шкалою
90 – 100	A	відмінно	5
82-89	B	дуже добре	4
74-81	C	добре	4
64-73	D	задовільно	3
60-63	E	достатньо	3
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	2
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	1

Примітка: Студент, який не виконав програми практики направляється на практику вдруге під час канікул або відраховується із навчального закладу відповідно до «Положення про організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах».

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

1. Пахомова Л.В. Професійна підготовка майбутніх соціальних педагогів до впровадження інноваційних форм і методів партнерської взаємодії. *Наукові записки Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя: Психолого-педагогічні науки*. Ніжин, 2016. № 1. С. 214-217.
2. Пахомова Л.В., Клімчук В.А., Рассказова О.І, Рассказова П.І. Розробка інноваційних форм і методів як основа синергії дошкільної, шкільної та позашкільної освіти у питаннях соціального виховання дітей у 20-х –50-х рр. ХХ ст. в Україні. *Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology*. VI (71), Issue: 173. 2018, Sept. P. 11–15. (*Index Copernicus*).
3. Пахомова Л.В. Освітня інноватика в соціальній роботі та соціальній педагогіці: технології тренінгу, менторінгу, тьюторінгу та коучінгу. *Інноваційна педагогіка*. Одеса, 2019. Вип. 10. Т. 3. С. 154-157. (*Index Copernicus*) (25.02.2019).
4. Пахомова Л.В., Григоренко В.Л., Шевченко Н.О. Розвиток інклюзивного підходу до організації роботи закладів дошкільної та середньої освіти у контексті освітніх інновацій у підготовці педагогічних кадрів. *Педагогічні науки: збірник наукових праць Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка*. Полтава, 2019. Вип. 73. С. 3-10. (*Index Copernicus*) (28.03.2019).
5. Пахомова Л.В., Анголенко В.В. Підготовка соціальних педагогів до використання інноваційних методів у соціальному вихованні дітей із числа внутрішньо переміщених осіб із проявами посттравматичного стресу. *Post-traumatic stress disorder: adults, children and families in a war situation: International scientific and practical edition*. Vol. III. Warsawa–Kyiv, 2018. P. 102–111.
6. Пахомова Л.В. Зміст професійної готовності майбутніх соціальних педагогів до впровадження інновацій. *Проблеми та перспективи розвитку*

педагогіки та психології у сучасному суспільстві: збірник тез наукових робіт учасників Міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 17 серпня 2013 р.). К.: Громадська організація „Київська наукова організація педагогіки та психології”, 2013. С. 70-72.

7. Пахомова Л.В. Спецкурс „Інноваційні технології соціально-педагогічної діяльності” у підготовці соціальних педагогів. *Педагогіка та психологія: актуальні питання взаємодії науки та практики: збірник тез Міжнародної науково-практичної конференції (м. Харків, 23 серпня 2013 р.).* Харків: Східноукраїнська організація „Центр педагогічних досліджень”, 2013. С. 9-12.

8. Пахомова Л.В. Інноваційні форми і методи у роботі соціальних педагогів з дітьми і молоддю. *Педагогіка і психологія: перспективні та пріоритетні напрями досліджень: зб. тез наук. робіт учасників Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Львів, 13-14 вересня 2013 р.).* Львів: Громадська організація „Львівська педагогічна спільнота”, 2013. С. 108-110.

9. Пахомова Л.В. Інноваційні форми підготовки майбутніх соціальних педагогів до професійної діяльності. *Сучасні проблеми гуманітаризації професійної підготовки майбутніх педагогів: матеріали Всеукр. наук.-метод. семінару (м. Умань, 26 лютого 2015 р.) / ред. кол. : Бойченко В.В., Кравченко О.О., Ткачук Л.В. Другий випуск.* Умань, 2015. С. 27-29.

10. Пахомова Л.В., Демченко В.П. Інноваційні технології і методики формування здоров'язберезувальної поведінки дошкільників. *Розвиток виховної роботи у сучасному вищому навчальному закладі: змістовні домінанти та тенденції: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Харків, 22 листопада 2016 р.) / КЗ „Харківська гуманітарно-педагогічна академія” Харківської обл. ради; за заг. ред. Г.Ф. Пономарьової.* Харків, 2016. С. 261-263.

11. Пахомова Л.В. Педагогічні інновації у роботі соціального працівника: шляхи та засоби професійної підготовки. *Теоретичні, методичні і практичні проблеми соціальної педагогіки та соціальної роботи: тези доповідей I Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Івано-Франківськ, 26 травня 2016 р.) / ДВНЗ*

„Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника”. Івано-Франківськ, 2016. С. 98-102.

12. Пахомова Л.В. Зміст професійної підготовки майбутніх соціальних педагогів до впровадження інноваційних форм і методів партнерської взаємодії. *Партнерська взаємодія у системі інститутів соціальної сфери*: зб. матеріалів Міжнар.наук.-практ. конф. (м. Ніжин, 5-6 травня 2016 р.) / за заг. ред. О. В. Лісовця. Ніжин : Видавництво НДУ імені М. Гоголя, 2016. С. 142-144.

13. Пахомова Л.В., Тарасенко Н.В. Флеш-моб как инновационный метод работы социального педагога по формированию здорового образа жизни детей и молодежи. *Формирование профессиональной компетентности социальных педагогов и социальных работников: проблемы, тенденции, перспективы*: материалы Междунар. науч.-практ. конф. (г. Мозырь, Республика Беларусь, 24 марта 2016 г.) / Учреждение образования „Мозырский государственный педагогический университет им. И. П. Шамякина”. Мозырь, 2016. С. 109-110.

14. Пахомова Л.В., Рассказова О.І., Анголенко В.В. Гендерний відкритий університет – інноваційна форма освіти професійної молоді. *Гендер. Екологія. Здоров'я* : матеріали VI Міжнар. наук. практ. конф. (м. Харків, 18-19 квітня 2019 р.) / Харківський національний медичний університет. Харків: ХНМУ, 2019. С. 41-42.

15. Пахомова Л.В. Формування інноваційного мислення студентів – майбутніх соціальних педагогів: можливості сучасних освітніх форм і методів навчання. *Інноваційні наукові дослідження у сфері педагогічних та психологічних наук*: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 3-4 травня 2019 р.) / Таврійський національний університет імені В. І. Вернадського. Київ: ТНУ імені В. І. Вернадського, 2019. С. 138-139.